

Møteinnkalling

Utvalg:	Rondane-Dovre nasjonalparkstyre
Møtested:	Folldal gruver
Dato:	26.05.2023
Tidspunkt:	10:00

Eventuelt forfall må meldes snarest til nasjonalparkforvalter. Vararepresentanter møter etter nærmere beskjed.

Orienteringer:

- Om Folldal gruver, v. daglig leder Rolv Dahl, Stiftelsen Folldal gruver.
- Masteroppgave Espen Gevelt: «*Damn reindeer: How local interests an decisionmaking processes affected the visitation strategies in Rondane and Forollhogna National Parks, Norway*».
- Orientering fra foreningen "Bevar villreinen i Rondane», v. Terje Kleiven, Anne Eline Streitlien, (Bjørn Moastuen).
- Orientering prosjektet «Villreinfangsten som verdensarv», v. Trond Stensby.
- Orientering fra møtene i prosjektgruppa for arbeidet med tiltaksplan for villrein i Rondane, v. Eirin Berge.

Saksliste

Utvalgs- saksnr	Innhold	Lukket	Arkiv- saksnr
ST 13/2023	Godkjenning av innkalling og valg av medlem til å skrive under protokoll		
ST 14/2023	Sak - Grimsdalen LVO - pålegg om retting og varsel om tvangsmulkt - gbnr 86/1 fnr 45 Dovre kommune		2019/16655
ST 15/2023	Sak - Grimsdalen LVO - Søknad om byggetiltak og grøfting på gbnr 86/1 fnr 3 i Dovre kommune - Fridtjov Vigerust		2022/6210
ST 16/2023	Sak - Grimsdalen LVO - forhåndsvarsel - pålegg om retting - bod og plutting - Verkjessætra		2022/10258
ST 17/2023	Sak - Vesle Hjerkin LVO - dispensasjon - plassering av benk ved Pilegrimsleden ved Avsjøen		2023/2698
ST 18/2023	Sak - Frydalen LVO - skjøtselsplan for utvalgte naturtypelokaliteter - revidert 2023		2021/8074
ST 19/2023	Sak - Frydalen LVO - godkjenning av skjøtselsavtale - Øygaardsetra - Ellen Sofie Ødegården - Ole Fredrik Ødegården		2020/6810
ST 20/2023	Sak - Rondane NP - Myldingi NR - dispensasjon - motorferdsel - 2023 - barmark - ekstraordinære behov i forbindelse med tilsyn og sanking av sau - Bjørnhollia - Rondvassbu - Kampen og Mysusetar beitelag		2023/2671
ST 21/2023	Delegerte vedtak		
DS 11/2023	Delegert sak - Dovre NP - Grimsdalen LVO - dispensasjon - motorferdsel - snødekt mark - Vorkinnsmåsåhuset		2023/4031
DS 12/2023	Delegert vedtak - Dovre NP - motorferdsel snødekt mark - laushunder - Dalholen - Folldal		2023/5303
DS 13/2023	Delegert sak - Grimsdalen LVO - dispensasjon - motorferdsel - 2023 - barmark - Haverdalsvegen - Nordre Grønnbakk tjern - Trond Wangen		2023/4738
DS 14/2023	Delegert sak - Grimsdalen LVO - dispensasjon - motorferdsel - 2023 - barmark - frakt av proviant og ved m.m. - Grønbakktjønne - Kari Edith Hage Hegerholm		2023/4696
DS 15/2023	Delegert sak - Rondane NP - Dovre NP - dispensasjon - motorferdsel - snødekt mark - helikopter - villreinprosjektet i Rondane i perioden 2023-2026 - NINA		2023/1889
DS 16/2023	Delegert vedtak - Rondane NP - dispensasjon - 2023 - merking av analyseruter og uttak av små mengder plantemateriale - arealrepresentativ naturovervåking ANO - Norsk institutt for naturforskning NINA		2023/4669

DS 17/2023	Delegert sak - Rondane NP - Dørålen LVO - dispensasjon - fast montering av saltsteinsautomater - Elgevasshøa beitelag	2023/3044
DS 18/2023	Delegert sak . Rondane NP - Frydalen LVO - dispensasjon - motorferdsel - 2023 - snødekt mark - transport av salt, brensel og utstyr - Sødorp og Kvam Hestavlslag SA - ekstra turer	2021/4280
DS 19/2023	Delegert sak - Rondane NP - dispensasjon - motorferdsel - 2023 - 2026 - snødekt mark - utkjøring av saltstein - Erlend Dokken	2023/3265
DS 20/2023	Delegert sak - Rondane NP - Frydalen LVO - dispensasjon - motorferdsel - 2023 - 2026 - snødekt mark - transport til fiskebu ved fremre Vulutjønn - gbnr 28/1 - Sigrid Steig	2023/2458
DS 21/2023	Delegert sak - Rondane NP - Frydalen LVO - tillatelse - motorferdsel - 2023 - 2026 - snødekt mark - transport til bu ved Vulutjønn - Aksel Seielstad - Jørn Lodver Dalseg - Tor Bjørke	2023/1793
DS 22/2023	Rondane NP - Dovre NP - Grimsdalen LVO - Vesle Hjerkin LVO - dispensasjon - 2023 - bruk av hund for taksering av hønsefugl i båndtvangstiden - Dovre fjellstyre	2023/1904
DS 23/2023	Delegert sak - Rondane NP - Frydalen LVO - alternative traseer - motorferdsel snødekt mark 2023 - kvisting av skiløyper - Rondvassbu - DNT Oslo og Omegn	2021/12779
DS 24/2023	Delegert sak - Rondane NP - Frydalen LVO - dispensasjon - motorferdsel - befaring av alternative traseer for stikking av skiløyper og transporttrase til Rondvassbu	2023/3163
DS 25/2023	Delegert sak - Rondane NP - Frydalen LVO - dispensasjon - motorferdsel - befaring av alternative traseer for stikking av skiløyper og transporttrase til Rondvassbu - endret dato	2023/3163
DS 26/2023	Delegert sak - Rondane NP - dispensasjon - motorferdsel - 2023 - snødekt mark - transport av varer - Furulund - Bjørnhollia - Olav Risholt	2023/3836
DS 27/2023	Delegert sak - avslag - Rondane NP - Grimsdalen LVO - Dørålen LVO - 71°nord - Team	2023/4179
DS 28/2023	Delegert sak - Frydalen LVO - dispensasjon - motorferdsel - 2023 - snødekt mark - transport av materialer - oppføring av nytt uthus Luseby 46 - gbnr 344/25	2022/6601
DS 29/2023	Delegert sak - Hemmeldalen NR - dispensasjon - motorferdsel - snødekt mark - Godlidalshytta - Phil AS	2023/3295
DS 30/2023	Delegert sak - Hemmeldalen NR - dispensasjon - motorferdsel - 2024 - 2027 - snødekt mark - Skramstadseter - Stensjøen - Bruddefallet gård - Tim Knackstedt	2023/4625

DS 31/2023	Delegert sak - Hemmeldalen NR - dispensasjon - motorferdsel - 2024 - 2026 - snødekt mark - Skramstadsætra til Stensjøen - Magni Melvær - Ole Gustav Narud	2023/4660
DS 32/2023	Delegert sak - Hemmeldalen NR - dispensasjon - motorferdsel - snødekt mark - transport av ovn til hytte - Tron Haakon Eid	2023/3946
DS 33/2023	Delegert sak - Hemmeldalen NR - dispensasjon - motorferdsel - 2024 - 2027 - snødekt mark - transport til Kroksjøbua - Grønnbekkbua - Dambua - Nordre Raufjellsameiet	2023/4629
DS 34/2023	Delegert sak - Motorferdsel 2023-2025 - stikking løype nr 34 Peer Gynt hytta -Rondvassbu	2021/12779
DS 35/2023	Delegert sak - Hemmeldalen naturreservat - dispensasjon - motorferdsel - snødekt mark - 2023 - transport til Ajersætra - Jonny Brodalen	2023/2219
DS 36/2023	Hemmeldalen NR - dispensasjon - motorferdsel - 2023 - 2026 - barmark - transport av og tilsyn med beitedyr - vedlikeholdsarbeid - Søkkundsetra - Kiær Mykleby	2023/3623
ST 22/2023	Referatsaker	
RS	Melding om vedtak - Brøyting i VardamorkjeEpost fra Sel kommune	2023/1339
RS	Møteprotokoll AU Rondane-Dovre nasjonalparkstyre 08.03.23.	2022/11682
RS	Rondane-Dovre-Hemmeldalen - rullering av forvaltningsplan - høringsdokument til faglig godkjenning - justert framdrift	2020/12316
RS	Utsatt faglig gjennomgang av forvaltningsplan for Rondane og Dovre nasjonalparker	2020/12316
RS	Forespørsel om deltakelse i faglig prosjektgruppe for "Tiltaksplan Villrein Rondane"	2022/10917
RS	Rondane - tiltaksplaner for sju nasjonale villreinområder	2022/10917
RS	Dovre NP – Grimsdalen LVO – mottatt rapport kjentmannstur Brennhaug Lesja Dombås Røde Kors Hjelpekorps 18.02.23	2022/11720
RS	Melding om vedtak - Dovre NP - Grimsdalen LVO - Vesle Hjerkin LVO - tiltak på stien mellom Hageseter Turisthytte og Grimsdalshytta	2023/1704
RS	Tillatelse fra grunneier - Dovre NP - Grimsdalen LVO - Vesle Hjerkin LVO - tiltak på stien mellom Hageseter Turisthytte og Grimsdalshytta	2023/1704
RS	Vedtak Dovre NP - Grimsdalen LVO - Vesle Hjerkin LVO - tiltak på stien mellom Hageseter Turisthytte og Grimsdalshytta - motorferdsel - barmark - helikopter	2023/1704
RS	Dovre NP - Grimsdalen NP - kopi motorisert ferdse etter øvingsplanen - til Dovre fjellstyre	2022/11720

RS	Dovre NP - tiltak på stien mellom Hageseter Turisthytte og Grimsdalshytta - møte - oppsummering	2023/1704
RS	Grimsdalen LVO - Grimsdalshytta - oppsummering av møte 25.04.23	2023/4840
RS	Dovre NP - Grimsdalen LVO - Vesle Hjerkin LVO - tiltak på stien mellom Hageseter Turisthytte og Grimsdalshytta - søknad	2023/1704
RS	Melding om vedtak - Dovre NP - Grimsdalen LVO - snødekt mark - transport av ovn - Vorkinnsmåsåhuset - Jørgen Vorkinn	2023/4031
RS	Fokstugu LVO - Kongevegen ved Fokstugu Botanisk kartlegging i tilknytning til planlagt informasjonspunktMiljøfaglig Utredning Notat 2023–N11	2020/5129
RS	Tilbakemelding - svar - kultur- og naturstier i Grimsdalen LVO - Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	2020/5129
RS	Grimsdalen LVO - Grimsdalshytta- oversikt planlagte arbeider i tunet - foreløpig svar	2023/4840
RS	Melding om vedtak - Rondane NP - Dovre NP - Grimsdalen LVO - Vesle Hjerkin LVO - bruk av hund for taksering av hønsefugl i båndtvangstiden - Dovre fjellstyre	2023/1904
RS	Melding om vedtak - Rondane NP - snødekt mark - Skogsætri - Vadet-hytta - Arve Stokstad	2023/1080
RS	Rondane NP - beiting ved Bjørnhollia - DNT Oslo og Omegn - svar	2023/4354
RS	Rondane NP - forståelse av søknadspliktig ferdsel - svar - Nordic Peregrine SA	2023/4538
RS	Svar - Rondane nasjonalpark - Dovre nasjonalpark - Dørålen landskapsvernområde - bruk av kite	2023/3282
RS	Rondane NP - 71°nord - Team - organisert bruk av hest - til opplysning	2023/4179
RS	Melding om vedtak - Rondane NP - Dørålen LVO - fast montering av saltsteinsautomater - Elgevasshøa beitelag	2023/3044
RS	Rondane NP - Frydalen LVO - Spranget og befarings - traseer for stikka skiløyper og transport til Rondvassbu - referat fra møte 13.04.23	2021/12779
RS	Rondane NP - Frydalen LVO - traseer for stikka skiløyper og transport til Rondvassbu - oppsummering fra befarings 19.04.23	2021/12779
RS	Rondane NP Bru på vintertrase til Rondvassbu	2021/7540
RS	Kvisting og motorferdsel til Rondvassbu	2021/12779
RS	Ad kontroll med dispensasjon for bruk av snøskuter - Sødorp og Kvam hestavlslag	2021/4280

RS	Frydalen LVO - svar - utskifting av trebru over Storeldåa i Sør-Fron kommune - Østkjølen Seterveg	2022/5510
RS	Frydalen LVO - tilbakemelding - ferdigstilt tiltak ved Luseby 46, Gbnr. 344/25, Nord-Fron kommune.	2022/6601
RS	Melding om vedtak - Hemmeldalen NR - snødekt mark - utvidelse av løyper - Myklebysetra vel	2022/11277
RS	Melding om vedtak - Åmot - dispensasjon - båndtvangsbestemmelsene - bruk av hund under skadefellingsforsøk - trening av hundeevipasje 2023 - Rovviltfellingslaget i Åmot v/ Vidar Helgesen	2023/4227
RS	Melding om vedtak - Regional plan for det inkluderende Innlandet 2023 - 2026 (2030)	2021/3803
ST 23/2023	Eventuelt	
ST 24/2023	Sak - Rondane NP - klage på avslag på søknad om bruk av drone under innspillingen av 71°nord - Team	2023/4179

**ST 13/2023 Godkjenning av innkalling og valg av medlem til å skrive under
protokoll**

Arkivsaksnummer: 2019/16655-23

Saksbehandler: Eirin Berge

Dato: 25.04.2023

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	14/2023	26.05.2023

Sak - Grimsdalen LVO - pålegg om retting og varsel om tvangsmulkt - gbnr 86/1 fnr 45 Dovre kommune

Innstilling fra forvalter

Pålegg

Fester av gbnr 86/1 fnr 45 i Grimsdalen landskapsvernområde, Dovre kommune, Hans Skomakerstuen, pålegges snarest og innen 1.9.2023 å bingje det ulovlige forholdet på setra i orden jf. naturmangfoldloven § 69.

Følgende skal være rettet:

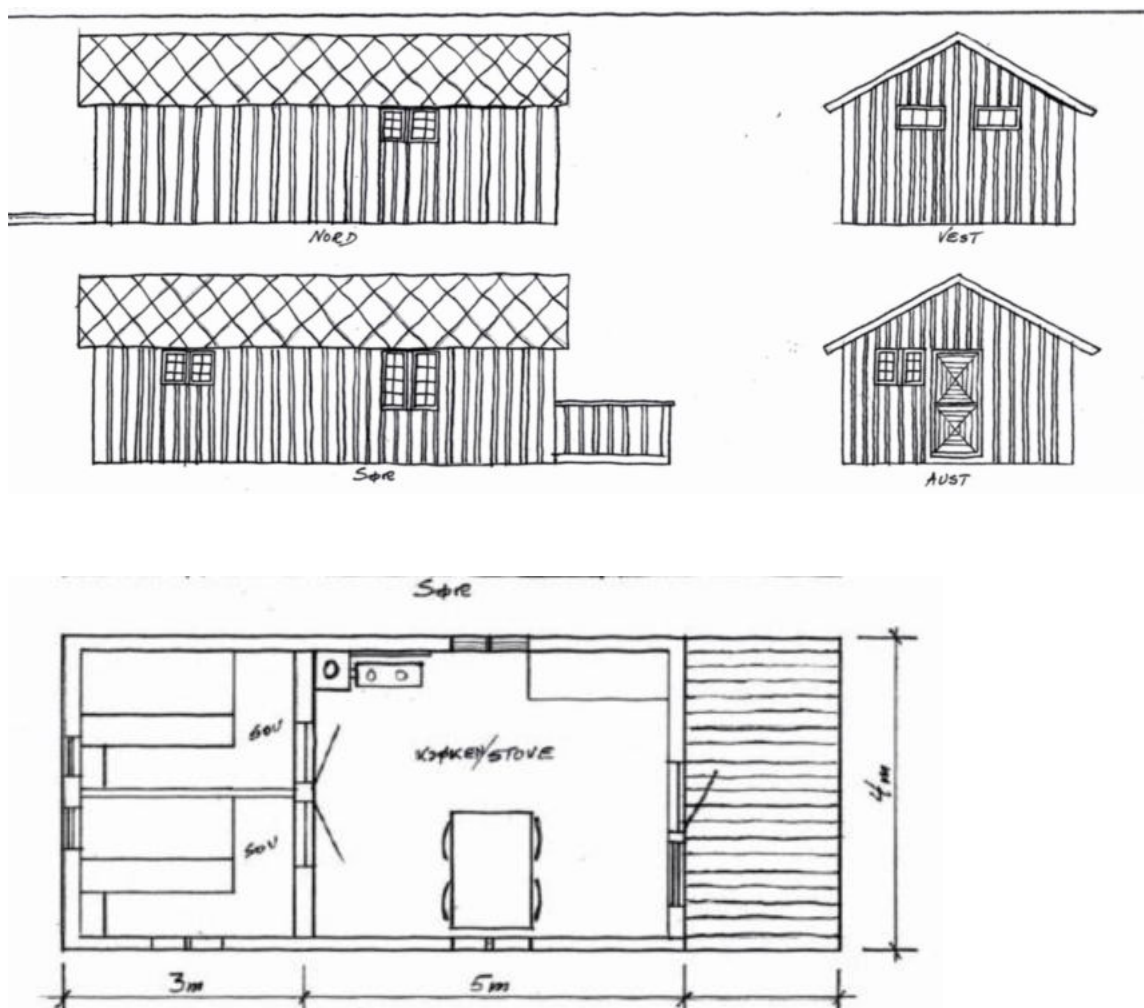
- Plassering av ny seterstue skal være der den gamle stod og den gamle grunnmuren som ny seterstue skulle plasseres på må restaureres da den er fjernet i forbindelse med det ulovlige tiltaket. En oppfylling med stein som nå er gjort vil ifølge kulturminnemyndigheten ikke avhjelpe situasjonen mye. Dette er blitt tydelig kommunisert til tiltakshaver, senest i behandling av klagen 20.8.2021. Plassering av den gamle, nedraste seterhuset er vist på bilde i søknad fra tiltakshaver datert 20.9.2015 og vist på bilde under.
- Seterhuset skal ha utvendige mål som den gamle setra og i tråd med byggetegning i søknad datert 20.9.2015 slik vilkårene i tillatelsen tilsier. Utvendige mål på tegning vedlagt søknad viser at seterhuset har utvendige mål på 8x4 meter, dvs BYA på 32 m2. Seterhuset må endres slik at utvendig mål blir 8x4 meter i tråd med oversendte byggetegninger, se stegninger under
- Oppføring av gjerde (netting eller stakitt) er ikke en del av tillatelsen gitt 8.4.2016. Gjerdet må derfor fjernes.
- Det skal ikke være noen form for platting verken med eller uten rekkverk – skiferplatting må fjernes
- Solcellepanel er ikke omsøkt og må fjernes.

Nasjonalpark	Dovre, Rondane
Naturreservat	Flakktjørna, Grimsdalsmyrene, Hemmeldalen, Hovdsjømyrene, Kattuglehøi, Mesætermyre, Myldingi, Veslehjerkinnjønnin
Landskapsvernområde	Dørålen, Frydalen, Grimsdalen, Vesle Hjerkin

- Seterhuset skal overflatebehandles i en mørk brun eller grå farge

Bilde av det eldre, nedraste seterhuset

Bygningstegninger som vedlagt i søknad fra 2015

Forhåndsvarsel

Dersom forholdet ikke er bragt i ordne som beskrevet over innen angitt dato varsels det herved om tvangsmulkt på kr 500 pr/dag inntil det ulovlige forholdet er rettet. Dette varselet er å betrakte som et forhåndsvarsel om tvangsmulkt, jf. naturmangfoldlovens § 73.

Det gis en frist på 7 dager etter utsendelsesdato på dette brevet som frist for å uttale seg om den varslede tvangsmulkten.

Pålegg om retting er enkeltvedtak og kan påklages av part eller en med rettslig klageinteresse i saken innen 3 uker etter mottakelse av vedtaket, jf. forvaltningsloven §§ 28 og 29.

Klagen skal sendes skriftlig til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, men stiles til Miljødirektoratet. Angi vedtaket du klager over, den eller de endringer du ønsker, og de grunner du har for at vedtaket bør endres. Dersom du klager så sent at det kan være uklart for oss om du har klaget i rett tid, bør du oppgi når du mottok dette brevet. Vi gjør oppmerksom på at også andre enn søker kan ha rettslig klageadgang.

I henhold til forvaltningsloven §§ 18-19 har du anledning til å gjøre deg kjent med sakens dokumenter. Det bes om at saksbehandler kontaktes dersom dette er aktuelt.

I henhold til forvaltningsloven § 42 har du videre rett til å begjære oppsettende virkning, dvs. be om at gjennomføringen utsettes.

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

Vedlegg:

- 1 Søknad fra tiltakshaver 2015
- 2 Rondane-Dovre nasjonalparkstyre - vedtak april 2016
- 3 Grimsdalen LVO - Oppfølging av kontroll med byggetiltak - Hans og Inger Skomakerstuen
- 4 Særutskrift - Grimsdalen LVO - byggetiltak - Nørstegårdssetra gbnr 86/1/45 - Tverrlisetre - Hans og Inger Skomakerstuen
- 5 Endelig vedtak - klage - Grimsdalen LVO - byggetiltak - Nørstegårdssetra gbnr 86/1/45 - Tverrlisetre - Hans og Inger Skomakerstuen
- 6 Påpeking av plikt og forhåndsvarsel - retting av tiltak på gbnr 86/1 fnr 45 i Dovre kommune - Hans Skomakerstuen
- 7 Bygningskontroll Tverrlisetra 22.pdf
- 8 Forhåndsvarsel og uttale til rapport fra tilsyn om retting av bygningstiltak på gbnr 86/1 fnr 45 i Dovre kommune
- 9 Tilbakemelding - forhåndsvarsel - Grimsdalen LVO - byggetiltak - Nørstegårdssetra gbnr 86/1/45 - Tverrlisetre - Hans og Inger Skomakerstuen

Saksopplysninger

Sakshistorikk

Det ble den 8.4.2016 gitt vedtak om tillatelse etter søknad til oppføring av nytt seterhus på Tverrlisetre i Grimsdalen LVO, gbnr 86/1 fnr 45 i Dovre kommune. Tillatelsen baserte seg på opplysninger og tegninger gitt i søknad fra tiltakshaver datert 22.9.2015 samt uttale fra kulturminnemyndigheten, daværende Oppland fylkeskommune datert 29.3.2016.

Som vanlig i byggesaker i de store verneområdene i Rondane, gjennomførte Statens naturoppsyn (SNO) tilsyn med byggesaken. Oppsynets rapport datert 14.8.2019 konkluderer med at tiltaket er oppført i strid med tillatelse gitt i 2016

Sekretariatet oversender oppsynets rapport til tiltakshaver og ber om en uttale. Tiltakshaver gir uttale og det avklares at tiltakshaver ønsker å få behandlet en endringsøknad (i prinsippet få godkjent slik som seterhuset er oppført). Denne søknaden om endring er datert 6.1. 2021. Rondane-Dovre nasjonalparkstyre behandlet søknaden i møtet den 10.2.2021 og avsto søknaden. Tiltakshaver klaget på vedtaket i brev datert 2.3.2021. Det ble i forbindelse med forberedende klagesaksbehandling gjennomført en befaring den 25.6.2021. Nasjonalparkstyret valgte i sin forberedende behandling av klagen å la vedtaket om avslag stå, og sendte klagen over til Miljødirektoratet for endelig klagebehandling, jf vedtak datert 20.8.2021.

Miljødirektoratet opprettholdt nasjonalparkstyrets vedtak om avslag, jf. vedtak datert 17.11.2021.

Etter dette ble det sendt et varsel om mulig vedtak om pålegg om retting og konsekvensene om forholdet ikke ble rettet, jf. brev datert 16.12.2021. I samme brev ble det også vist til plikten tiltakshaver har til å bringe det ulovlige forholdet i orden, og at forvaltninga hadde tiltro til at dette ble gjort.

SNO var igjen på befaring den 1.11.2022 for å følge opp (bygningsskontroll), og rapporten fra befaringen konkluderer med at seterbygningen ikke er i samsvar med gitt tillatelse fra 2016:

«SNO gjennomførte kontroll i 2018 av byggetillatelsen. Kontrollen i 2018 avdekket at seterhuset var bygd på pæler utenfor den gamle grunnmuren. Bygningen var på 4,80m x 8,20m. Totalt på 39,36 m2. Det var ikke bygd uthus/do. Kontrollen den 01.11.22 viste at bygningen nå står på en ny mur utenfor den gamle grunnmuren. Det kan se ut som den gamle muren er flyttet ut dit pælene stod og bygd høgere med ny stein. Bygningen er fortsatt på 4,80m x 8,20m. Gjerdet mellom bygningene på setra er skiftet ut fra sauenetting til tre.

Bygningen er ikke i samsvar med gitt tillatelse. Ut i fra tillatelsen skulle seterhuset være 32 m2 på eksisterende grunnmur.»

Jf bilder fra bygningsskontrollen gjennomført deb 2.11.2022 under.

Bilde tatt 01.11.22

Bilde tatt 01.11.22

På bakgrunn av SNO sin rapport ble det sendt et forhåndsvarsel om mulig pålegg og konsekvensen av å ikke følge opp et eventuelt pålegg datert 13.3.2023. Rapporten fra SNO var vedlagt. Tiltakshaver ble gitt mulighet for å komme med uttale til rapportens innhold og varselet om pålegg, med en frist på 2 uker. Tiltakshaver sendte tilsvaret på varselet datert 2.4.2023.

Tiltakshavers tilsvaret:

Vedtaket fra 2016 har vilkårene:

1 De nye byggene skal ha samme mål som de gamle og oppføres slik som vist i byggetegningene vedlagt søknaden.

2 Hvis den gamle setra hadde torv på taket, skal også det nye seterhuset ha torv. Alternativt kan det

brukes skifer eller bordkledning på taket.

3 Dersom bygningene skal overflatebehandles skal det brukes en mørk grå eller mørk brun farge. Vinduskarmer og vindskier skal ikke hvitmales.

4 Det er ikke tillatt å bygge terrasse/platting hverken med eller uten rekkverk slik som omsøkt.

5 Ved innsetting av vindu, skal det brukes vindu med gjennomgående sprosser/inndelinger.

6 Det skal ikke gjøres inngrep i terrenget ut over det arealet som berøres av tilbygget.

Slik vi ser det er det kun vilkår 3 som ikke er overholdt enda. Pga av ulike omstendigheter rakk vi ikke å beise setra på nytt. Dette vil gjøres til sommeren.

Setra er bygd som tegningene viser, med mål i bruksareal som forvaltningsplanen viser til.

Plassering av bygningen på tomta er gjort så godt det lar seg gjøre, uten at en sperrer den gamle vegen på oversida og uten at inngrep i terrenget er gjort. For å gjøre bygningen mest mulig lik den gamle seterstua, så ha vi nå murt oppunder hele bygningen, med deler av den gamle mursteinen og noe tilført stein. Høyden på muren er ikke høyere enn fra gammelt av. Vi mener derfor at vilkårene som var satt i det opprinnelige vedtaket er fulgt. Rapporten fra oppsynet sier også noe om gjerdet er endret fra trådgjerde til stakitt. Trådgjerdet var et midlertidig gjerde for å holde husdyr ute fra tomta og permanent gjerde ble satt opp etter hvert. Stakittgjerdet var på plass under nasjonalparkstyrets befaring, uten at dette ble kommentert. Stakittgjerde er også den gjerdetypen som tradisjonelt har blitt brukt i Grimsdalen.

Om nasjonalparkstyret er uenig i vår konklusjon, så ber vi om at det holdes en befaring til sommeren, slik at evt misforståelser kan oppklares.

Nasjonalparkforvalter viser til at vedtak om oppføring av seterstue fra 2016 ble gjort på bakgrunn av søknad fra tiltakshaver. Søknaden ligger til grunn for behandling og vedtak i saken, og vedtaket kan ikke leses løsrevet fra søknaden. Vilårene sier klart og tydelig at byggene skal oppføres slik som vist i byggetegningene vedlagt søknaden, der de ytre målene på bygningen er vist som 8x4 meter.

Videre vises det til at nasjonalparkstyret har gjennomført befaring juni 2021 i forbindelse med klagesaken. Nasjonalparkforvalter kan ikke se hva en ytterlige befaring vil tilføre av ny informasjon, og mener den dokumentasjonen som foreligger, blant annet i form av bilder fra oppsynets bygningskontroll, er tilstrekkelig.

Etter Miljødirektoratet vedtak og rapport fra SNO er det klart at det foreligger et ulovlig forhold. Seterhuset på gbnr 86/1 fnr 45 er oppført i strid med gjeldende tillatelse fra 2016. Tiltakshaver har fått mulighet til frivillig å bringe forholdet i orden og i tråd med gjeldende tillatelse, uten at dette har blitt gjort.

Rettslig grunnlag

Naturmangfoldloven § 69 hjemler adgangen til å gi pålegg om retting og stans av en ulovlig handling eller et ulovlig forhold. Med retting menes som oftest gjenoppretting av en tidligere tilstand, for eksempel riving av ulovlige bygninger.

For å kreve retting av et forhold som allerede er utført kreves det at handlingen eller forholdet er i strid med naturmangfoldloven eller forskrifter eller enkeltvedtak i medhold av denne loven. Det er *ikke* et krav om at det har oppstått skade på naturmangfoldet eller at det er fare for slik skade, det er tilstrekkelig at handlingen ikke er tillatt. Tiltak som klart er i strid med loven, en forskrift eller et vedtak, bør kreves rettet.

Når det gjelder tvangsmulkt er vilkåret at det skal foreligge overtredelse av en plikt, jf. naturmangfoldlovens § 73. Momenter som kan vektlegges i en vurdering av om tvangsmulkt skal gis, er blant annet allmennpreventive hensyn og manglende tillit til at plikten gjennomføres. Bruk av tvangsmulkt fritar ikke den ansvarlige fra plikten til å gjennomføre det aktuelle pålegget, f.eks. å foreta retting av et forhold. Tvangsmulkt hindrer heller ikke politianmeldelse dersom saken er alvorlig nok til det. Beslutning om tvangsmulkt bør som hovedregel tas uavhengig av om forholdet anmeldes og ikke legges på vent i påvente av behandlingen i politiet. Vilkår for å anvende tvangsmulkt er at det foreligger en plikt og at denne er klar og tydelig. Det må også være mulig å overholde plikten. Foreligger det tvil om hvorvidt plikten kan oppfylles for eksempel på grunn av forhold utenfor den ansvarliges kontroll, bør tvangsmulkt ikke brukes.

Tvangsmulkt skal forhåndsvarsles. Forhåndsvarselet må redegjøre for hva saken gjelder, jf. forvaltningsloven § 16. Det må klart angis hva den ansvarlige plikter å gjøre for å unngå at tvangsmulkt løper, fristen for gjennomføring og tvangsmulktens størrelse. Det anbefales at parten gis en frist på 1-2 uker for å komme med sine merknader til varselet, før et evt. vedtak fattes. Beløpets størrelse fastsettes etter en konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle, men bør settes tilstrekkelig høyt til at den får ønsket effekt.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for Grimsdalen landskapsvernområde til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

Nasjonalpark- og verneområdestyrer, Fylkesmannen, Miljødirektoratet og Klima- og miljødepartementet kan gi pålegg om retting og stans da de har delegert myndighet etter naturmangfoldlovens § 69. Det er forvaltningsmyndigheten for verneområdet som har primæransvaret for å følge opp overtredelser med pålegg om retting og stans

Administrative sanksjoner er hjemlet i naturmangfoldlovens §§ 69, 71 og 73. En eventuell anmeldelse hjemles i naturmangfoldlovens § 75.

Vurdering

Begrunnelse – hvorfor pålegg gis

Det er i foreliggende tilfelle oppført en bygning i Grimsdalen landskapsvernområde som er i strid med gitt tillatelse og som derfor er ulovlig, jf. verneforskriften § 3 punkt 1.1. Det ble gitt avslag på tiltaket slik det er oppført, jf nasjonalparkstyrets vedtak datert 20.8.2021 og vedtaket er stadfestet av Miljødirektoratet i vedtak datert 17.11.2021. Naturmangfoldlovens vilkår om at det må foreligge et ulovlig forhold er dermed oppfylt, jf. naturmangfoldloven § 69,1.ledd.

Den ansvarlige har fått påpekt plikten vedkommende har til å rette opp i det ulovlige forholdet ihht NML § 69, og hva denne opprettingen vil innebære. Tiltakshaver har ikke rettet opp i det ulovlige forholdet slik at tiltaket er i tråd med gjeldende tillatelse datert 8.4.2016, jf. SNO sin bygningskontroll datert 1.11.2022.

Den ansvarlige har videre fått vite hva som kan bli konsekvensen av å ikke rette opp det ulovlige forholdet, og det ble varslet om mulig pålegg om retting med frist til uttale på 14 dager. I sin tilbakemelding på varselet fremkommer det at tiltakshaver mener tiltaket nå er i samsvar med tillatelse datert 8.4.2016, noe bygningskontrollen gjennomført fra SNO med bilder bestrider.

Selv om et tiltak er forbudt, må det foretas en konkret vurdering av om pålegg etter naturmangfoldloven § 69 skal gis. Den klare hovedregelen etter forvaltningspraksis er at ulovlige tiltak som ikke frivillig rettes, skal pålegges fjernet. Dette for å sikre respekt for regelverket og ivaretagelse av verneverdiene i området . Videre er en streng praksis i tråd med prinsippet i naturmangfoldloven § 11 om at tiltakshaver skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet. Bevaring av seterbebyggelsen i Grimsdalen landskapsvernområde er en del av verneformålet og gradvise endringer av bebyggelsen ved for eksempel oppgraderinger kan medføre at setrene mister sitt særpreg. En slik utvikling vil være i strid med verneformålet og vil kunne uthule vernet .

For forvaltningsmyndigheten er det svært viktig å forhindre at enkelt personer tar seg til rette i verneområder. Det er derfor av stor betydning at forvaltningen ikke åpner for eller gir inntrykk av at det er lettere å få tilgivelse enn tillatelse. Særlig viktig er det å være restriktiv på ulovlige byggetiltak i områder som dette, hvor seterbebyggelsen er med på å prege landskapet og der ivaretagelse av seterbebyggelsen er en del av verneformålet. Det er flere setrer innenfor dette verneområdet og i andre, nærliggende verneområder og Miljødirektoratet finner det trolig at også andre kan ønske utvidelser eller endringer av bygningsmassen. Presedensvirkningen, betydningen av å skape respekt for regelverket og at man ikke skal tjene på å ta seg til rette tillegges derfor stor vekt .

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har varslet et mulig pålegg om retting og den ansvarlige for overtredelsen har fått god tid til frivillig å rette opp i det ulovlige forholdet uten at dette har blitt gjort. Det synes derfor nødvendig at nasjonalparkstyret må gi vedtak om et pålegg om retting for at det ulovlige forholdet skal opphøre.

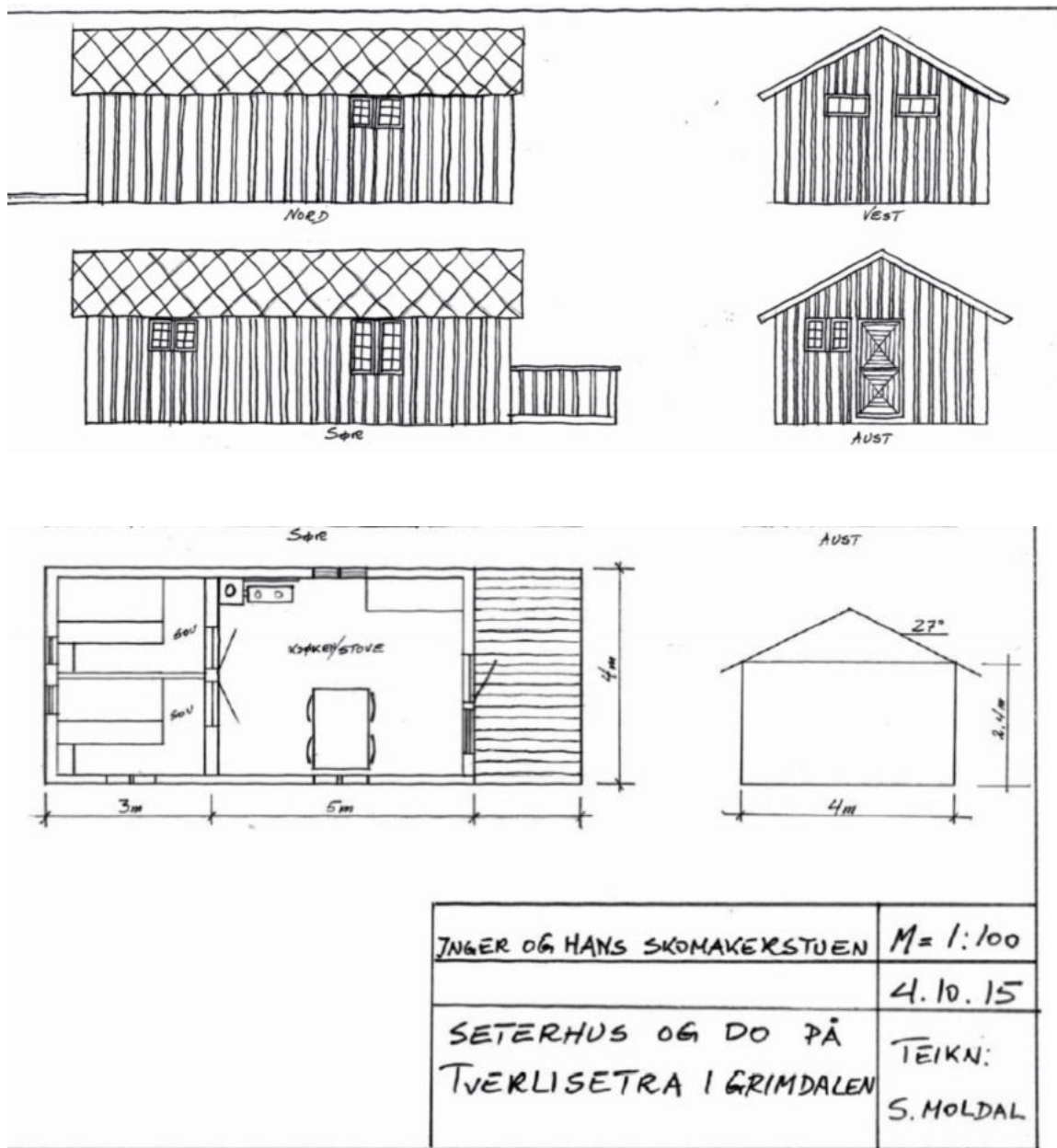
Beskrivelse av pålegget

Nasjonalparkforvalter tilrår at det gis pålegg om retting i tråd med de tegninger som er omsøkt i søknad datert 22.september 2015 og de vilkår som er gitt i tillatelse datert 8.april 2016.

Dette innebærer at seterhuset oppføres i tråd med gitt tillatelse fra 2016, noe som medfører følgende:

- Plassering av ny seterstue skal være der den gamle stod og den gamle grunnmuren som ny seterstue skulle plasseres på må eventuelt restaureres hvis den er fjernet i forbindelse med det ulovlige tiltaket. En oppfylling med stein som nå er gjort vil ifølge kulturminnemyndigheten ikke avhjelpe situasjonen mye. Dette er blitt tydelig kommunisert til tiltakshaver, senest i behandling av klagen 20.8.2021. Plassering av den gamle, nedraste seterhuset er vist på bilde i søknad fra tiltakshaver datert 20.9.2015.
- Seterhuset skal ha utvendige mål som den gamle setra og i tråd med byggetegning i søknad datert 20.9.2015 slik vilkårene i tillatelsen tilsier. Utvendige mål på tegning vedlagt søknad viser at seterhuset har utvendige mål på 8x4 meter, dvs BYA på 32 m². Seterhuset må endres slik at utvendig mål blir 8x4 meter i tråd med oversendte byggetegninger.
- Oppføring av gjerde (netting eller stakitt) er ikke en del av tillatelsen gitt 8.4.2016. Gjerdet må derfor fjernes.
- Det skal ikke være noen form for platting verken med eller uten rekkverk – skiferplatting må fjernes
- Solcellepanel er ikke omsøkt og må fjernes.
- Seterhuset skal overflatebehandles i en mørk brun eller grå farge

Figur 2: Bilder og tegninger fra søknad om tiltak datert 20.9.2015.

Frist for gjennomføring

Den ansvarlige har fått en tilstrekkelig lang frist og gode muligheter for å frivillig rette opp i det ulovlige forholdet. I og med at tiltaket ligger til veg som er stengt mellom 1. desember og 5.juni tilrås det at fristen for å rette opp ulovligheten i tråd med pålegget, settes til 1.september 2023.

Varsel om tvangsmulkt

Det foreligger manglende tillit til at pålegget vil bli gjennomført uten tvangsmulkt. Den ansvarlige har blitt gitt romslig tid til frivillig å bringe forholdet i orden uten et pålegg fra

nasjonalparkstyret . Den ansvarlige har ikke fulgt opp plikten etter naturmangfoldlovens § 69 om plikten til å rette det ulovlige forholdet.

Dersom den ansvarlige ikke retter seg etter pålegget om retting og fristen for gjennomføring innen 1.september 2023 oversittes, varsles det om mulig **tvangsmulkt på NOK 500 pr dag som vil påløpe inntil forholdet er bragt i orden, jf naturmangfoldlovens § 73, 2.ledd.**

Det framgår av naturmangfoldloven § 73, 2.ledd at tvangsmulkt kan fastsettes når overtredelse av en bestemmelse er oppdaget . Tvangsmulkt en begynner å løpe dersom den ansvarlige oversitter fristen for retting av forholdet. Normalordningen er at tvangsmulkt sett es når det ulovlige forholdet er oppdaget og tvangsmulkten skal da tjene til å fremtvinge etterlevelse.

Varsel om mulig tvangsmulkt er å betrakte som et forhåndsvarsel. Det gis en frist for å uttale seg om varsel om mulig tvangsmulkt. Fristen settes til 7 dager etter utsendelse av vedtaket.

07 OKT 2015

Inger og Hans Skomakerstuen
Bergsgrende 129
2662 DOVRE

Nasjonalparkstyret for Rondane
Dovre fjellstyre

22.09.2015

Riving og bygging av seterhus – Tverrlisætre, Grimsdalen

Vi ønsker å rive den gamle seterhuset som tilhører Nørstegård (gnr 42/1) på Tverrlisætre i Grimsdalen. Sæterhuset er i svært dårlig stand og en ønsker å sette opp en ny med samme mål som den gamle.

Bakgrunnen for søknaden er at en trenger husvære på Tverrlisætre i sammenheng med drifta av seterkvea og at en ønsker å gjenopprette det gamle kulturmiljøet på Tverrlisætre. Nørstegårdssætra er den eneste som er til nedfalls på Tverrlisætre og det vil være en fordel å få restaurert også denne setra.

Det gamle uthuset er borte, men en trenger plass til ved og do. Det søkes derfor om å sette opp nytt uthus på samme plass som der det gamle sto, ved siden av seterhuset.

Vedlagt følger tegninger av de planlagte byggene, bilder av eksisterende bygg og situasjonskart.

Med vennlig hilsen

Hans Skomakerstuen
Inger Skomakerstuen
Inger og Hans Skomakerstuen

Vest

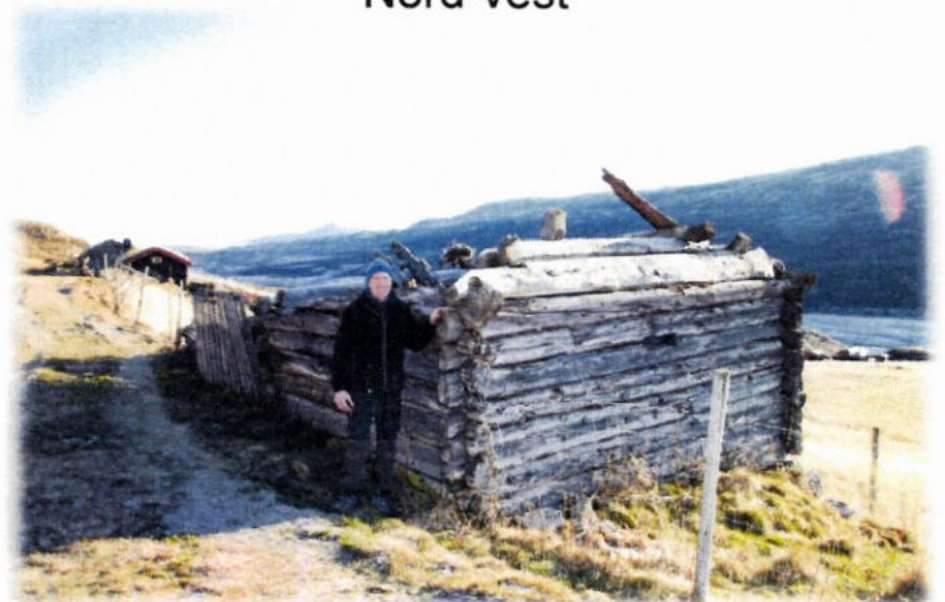

Nord-aust

Sør-aust

Nord-vest

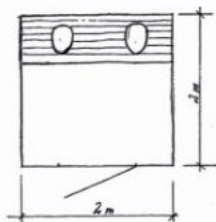
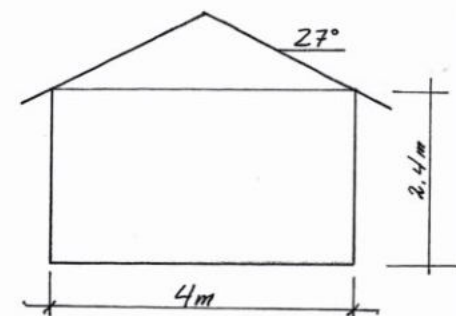
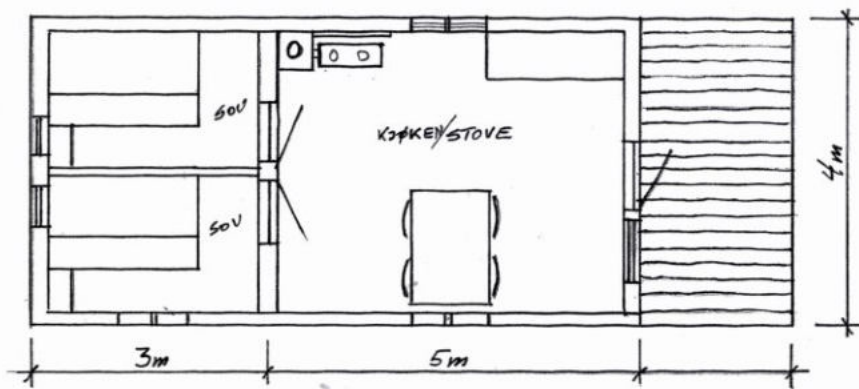
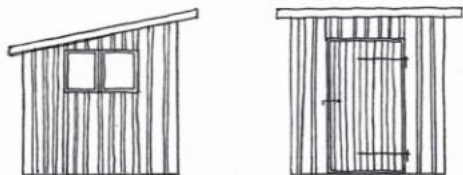
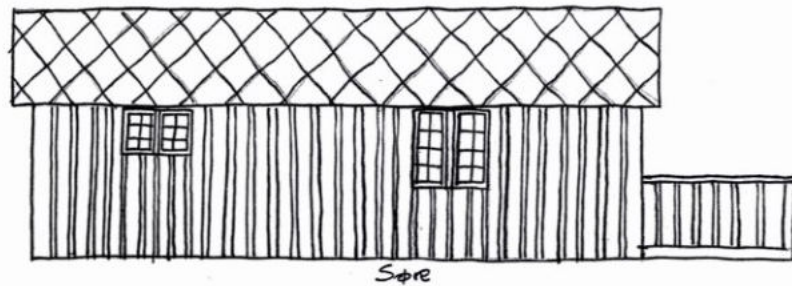
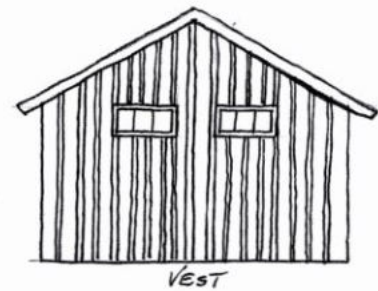
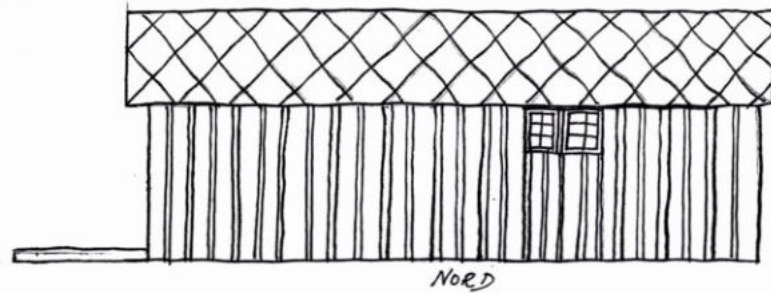

13

Bjørnsgardsetra på Tverrlisetra i Grimsdalen

Synfaring onsdag 16. november 2011

JNGER OG HANS SKOMAKERSTUEN	M = 1:100
	4.10.15
SETERHUS OG DO PÅ TVERLISETRA I GRIMDALEN	TEIKN: S. MOLDAL

TVERRLISETRA

Inger og Hans Skomakerstuen

Att: hskomak@online.no

SAKSBEHANDLER: RAYMOND SØRENSEN

ARKIVKODE: 2015/6211 - 432.2 DATO: 13.04.2016

GRIMSDALEN LVO - DISPENSASJON - RIVE GAMMELT SETERHUS VED NØRSTEGÅRD PÅ TVERRLISÆTRE GNR. 42/1 - INGER OG HANS SKOMAKERSTUEN

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i styremøte den 8. april 2016 gjort vedtak angående din søknad om riving og gjenoppbygging av seterhus, samt bygging av nytt uthus/do i Grimsdalen landskapsvernområde.

Saksframstilling og saksprotokoll med vedtak i saken ligger vedlagt.

Med hilsen

Raymond Sørensen
Nasjonalparkforvalter

Brevet er godkjent elektronisk og har derfor ingen underskrift

Kopi går i e-post til følgende:

- Dovre fjellstyre
- Dovre kommune
- Villreinnemnda for Rondane og Sølnekletten
- Rådgivende utvalg for nasjonalparker og landskapsvernområder i Rondaneregionen, v/Jan Olav Solstad
- Statens naturoppsyn Rondane
- Miljødirektoratet
- Fylkesmannen i Oppland

Arkivsaksnr: 2015/6211-5

Saksbehandler: Raymond Sørensen

Dato: 22.03.2016

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	15/2016	08.04.2016

Grimsdalen LVO - Dispensasjon - Rive gammelt seterhus ved Nørstegård på Tverrlisætre gnr. 42/1 - Inger og Hans Skomakerstuen

Nasjonalparkforvalters innstilling

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i styremøte 08.04.2016 på gitte vilkår gitt Inger og Hans Skomakerstuen dispensasjon til å rive og bygge opp igjen seterhuset, samt bygge nytt uthus på Nørstegårdsetra i Grimsdalen landskapsvernområde. Dispensasjonen er gitt med hjemmel i verneforskriften for Grimsdalen landskapsvernområde § 3 pkt. 1.3 c.

Det settes følgende vilkår for tillatelsen:

- De nye byggene skal ha samme mål som de gamle og oppføres slik som vist i byggetegningene vedlagt søknaden.
- Hvis den gamle setra hadde torv på taket, skal også det nye seterhuset ha torv. Alternativt kan det brukes skifer eller bordkledning på taket.
- Dersom bygningene skal overflatebehandles skal det brukes en mørk grå eller mørk brun farge. Vinduskarmer og vindskier skal ikke hvitmales.
- Det er ikke tillatt å bygge terrasse/platting hverken med eller uten rekkverk slik som omsøkt.
- Ved innsetting av vindu, skal det brukes vindu med gjennomgående sprosser/inndelinger.
- Det skal ikke gjøres inngrep i terrenget ut over det arealet som berøres av tilbygget.
- Senest 14 dager etter utvendig ferdigstillelse skal det tas bilde av tilbygget, og dette skal sendes Rondane-Dovre nasjonalparkstyre på e-post fmoppost@fylkesmannen.no. Statens naturoppsyn vil utføre kontroll med tiltaket i hht vilkårene i tillatelsen.

Denne tillatelsen gjelder kun etter verneforskriften for Grimsdalen landskapsvernområde, og det forutsettes at tillatelser etter annet lovverk også innhentes.

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28. Frist for klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Miljødirektoratet, men sendes til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

Saksprotokoll i Rondane-Dovre nasjonalparkstyre - 08.04.2016

Forvalter orienterte om søknaden som gjelder Grimsdalen landskapsvernområde. Styret gikk enstemmig inn for sekretariatets forslag til vedtak i saken.

Vedtak

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i styremøte 08.04.2016 på gitte vilkår gitt Inger og Hans Skomakerstuen dispensasjon til å rive og bygge opp igjen seterhuset, samt bygge nytt uthus på Nørstegårdsetra i Grimsdalen landskapsvernområde. Dispensasjonen er gitt med hjemmel i verneforskriften for Grimsdalen landskapsvernområde § 3 pkt. 1.3 c.

Det settes følgende vilkår for tillatelsen:

- De nye byggene skal ha samme mål som de gamle og oppføres slik som vist i byggetegningene vedlagt søknaden.
- Hvis den gamle setra hadde torv på taket, skal også det nye seterhuset ha torv. Alternativt kan det brukes skifer eller bordkledning på taket.
- Dersom bygningene skal overflatebehandles skal det brukes en mørk grå eller mørk brun farge. Vinduskarmer og vindskier skal ikke hvitmales.
- Det er ikke tillatt å bygge terrasse/platting hverken med eller uten rekkverk slik som omsøkt.
- Ved innsetting av vindu, skal det brukes vindu med gjennomgående sprosser/inndelinger.
- Det skal ikke gjøres inngrep i terrenget ut over det arealet som berøres av tilbygget.
- Senest 14 dager etter utvendig ferdigstilling skal det tas bilde av tilbygget, og dette skal sendes Rondane-Dovre nasjonalparkstyre på e-post fmoppost@fylkesmannen.no. Statens naturoppsyn vil utføre kontroll med tiltaket i hht vilkårene i tillatelsen.

Denne tillatelsen gjelder kun etter verneforskriften for Grimsdalen landskapsvernområde, og det forutsettes at tillatelser etter annet lovverk også innhentes.

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28. Frist for klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Miljødirektoratet, men sendes til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

Dokumenter i saken

- Søknad fra Inger og Hans Skomakerstuen, datert 22.09.2015
- Kulturvernaglig uttalelse fra Oppland fylkeskommune, mottatt 24.02.2016, samt tilleggsopplysninger mottatt 29.03.2016.

Saksopplysninger

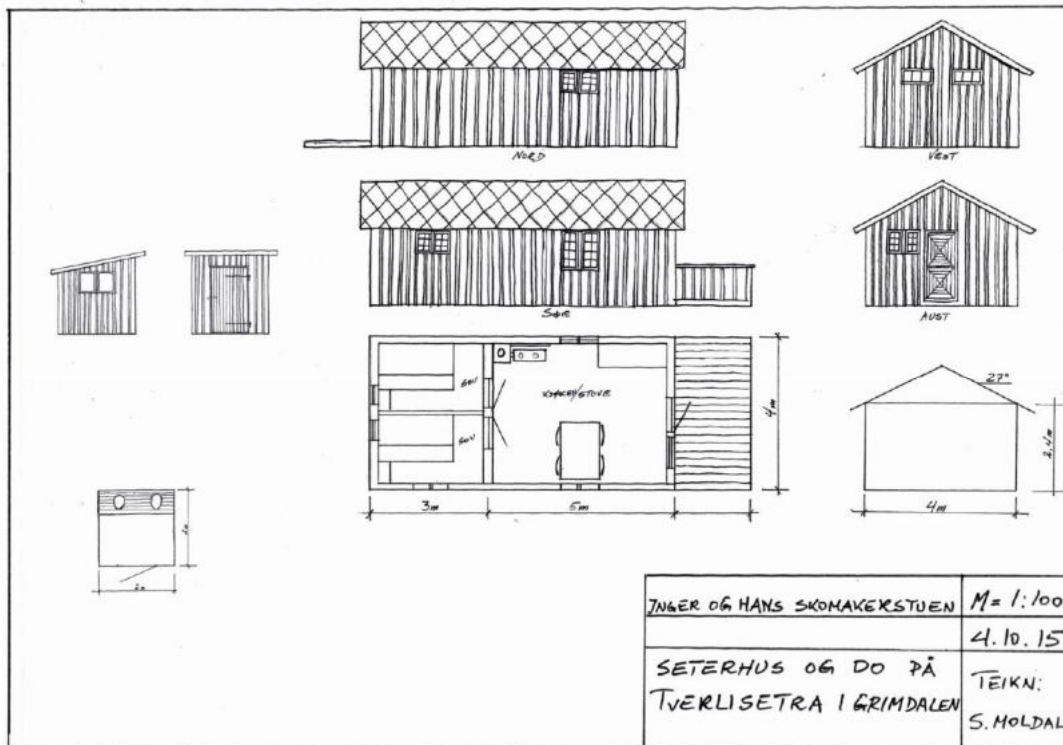
Om søknaden

Søknaden er her gjengitt i sin helhet:

Riving og bygging av seterhus- Tverrlisætre, Grimsdalen

Vi ønsker å rive den gamle seterhuset som tilhører Nørstegård (gnr42/1) på Tverrlisætre i

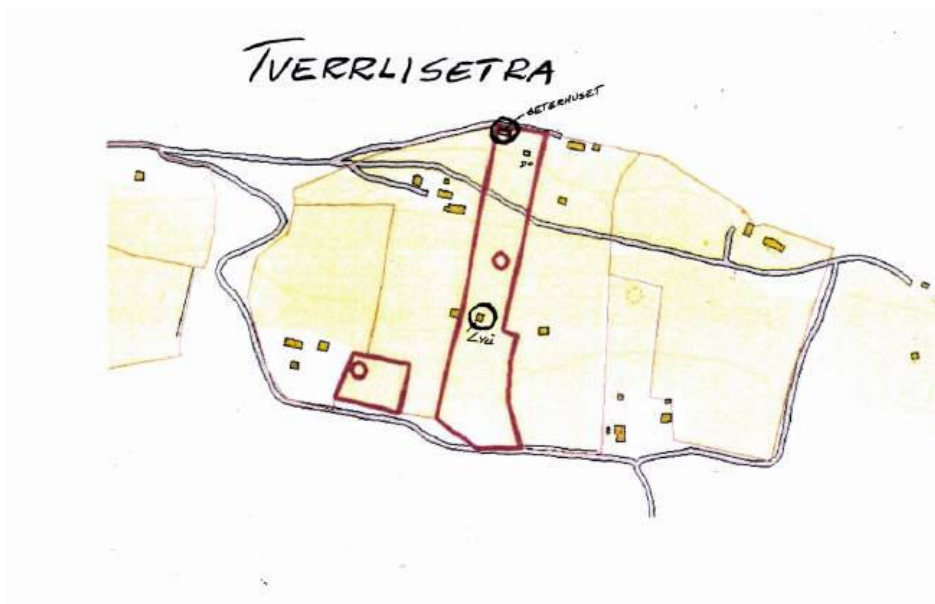
Grimsdalen. Sæterhuset er i svært dårlig stand og en ønsker å sette opp en ny med samme mål som den gamle. Bakgrunnen for søknaden er at en trenger husvære på Tverrlisætre i sammenheng med drifta av seterkvea og at en ønsker å gjenopprette det gamle kulturmiljøet på Tverrlisætre. Nørstegårdssætra er den eneste som er til nedfalls på Tverrlisætre og det vil være en fordel å få restaurert også denne setra. Det gamle uthuset er borte, men en trenger plass til ved og do. Det søkes derfor om å sette opp nytt uthus på samme plass som der det gamle sto, ved siden av seterhuset. Vedlagt følger tegninger av de planlagte byggene, bilder av eksisterende bygg og situasjonskart.

Figur 1: Byggetegninger

Figur 2: Bilder av dagens bygningsmasse

Figur 3: Plassering av Nørstegårdsetra på Tverrlisetra

Verneforskrift, forvaltningsplan og naturmangfoldlov

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for verneområdene til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

Området for omsøkte tiltak ligger i Grimsdalen landskapsvernområde og verneforskriftens § 2 angir følgende formål for vernet:

- *ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart,*
- *ta vare på en del av et stort sammenhengende fjellområde, med leveområder villreinstammen i Rondane og et rikt dyre- og planteliv,*
- *sikre viktige og mye brukte trekkområder for villreinen,*
- *ta vare på geologiske forekomster og landskapsformer*

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Innenfor Grimsdalen landskapsvernområde er inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter i utgangspunktet forbudt jf. verneforskriften § 3 pkt. 1.1. Det åpnes likevel for noen unntak fra dette forbudet for enkelte formål. Verneforskriften § 3 pkt. 1.3 d åpner for at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til ombygginger og tilbygg til eksisterende bygninger i tråd med forvaltningsplanen og i § 3 pkt. 1.3 c åpnes det for at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til oppføring av nødvendige nye bygninger til jordbruks- og seterformål.

Forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane har nærmere retningslinjer for blant annet byggesaker. Generelt sies det her at en skal følge tradisjonen hvis det er behov for mer byggeareal. Det skal vurderes om annet eksisterende hus som er ute av bruk kan gis ny funksjon framfor å oppføre nytt hus. Utbedring av eksisterende hus skal prioriteres dersom dette er teknisk mulig. Forvaltningsmyndigheten skal i alle byggesaker i verneområdene samrå seg med kulturvernmyndighetene når det gjelder plassering og utforming.

I forvaltningsplanen fremgår det at stort sett hele Grimsdalen landskapsvernområde er å regne som seter- og kulturlandskapsområde der det er spesielt viktig å ivareta kulturmiljø og kulturlandskap. Forvaltningsplanen peker også på en byggeskikksveileder med spesielt fokus på Grimsdalen (Raddum 2007). Det kan ved byggetillatelse settes vilkår om mer detaljert utforming, i tråd med råd/retningslinjer i veilederen.

I forvaltningsplanens kapittel om nybygg i forbindelse med jordbruks- og seterformål står det følgende:

I landskapsvernområdene kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til oppføring av nødvendige nye bygninger til jord- og seterformål (gjelder ikke i Dørålen). Ved behandling av søknad om nybygg i forbindelse med jordbruks- og seterformål vil følgende retningslinjer gjelde:

- Vurder om eksisterende hus som er ute av bruk kan gis ny funksjon framfor å oppføre nye hus.

- Ta hensyn til den strukturen og bygningsstørrelser som er på setra, i seterområdet eller på bygningen fra tidligere. Tradisjonen med hensyn til plassering i terreng, form og materialbruk er viktig å videreføre, eksempel panel, takutstikk, tekking og farge. Terrenginngrep må minimaliseres.
- Nye hus bør ha et uttrykk/utforming som viser når de er oppført, men underordne seg helheten i miljøet, jmfør punktet over.

Plassering av nye landbruksbygg skal søkes lagt til selet. Dersom slik plassering ikke lar seg forene med spesielle hensyn knyttet til bygningsmiljøet, landskapsmessige hensyn eller hensyn til andre verneverdier (som biologisk mangfold), skal annen plassering vurderes.

Når en skal vurdere om et tiltak skal behandles som vedlikehold eller nybygg, viser forvaltningsplanen til at takets tilstand skal tillegges betydelig vekt. Dersom taket har falt ned, skal en søknad om restaurering behandles som nybygg og dermed som en ordinær byggesak.

Forvaltningsplanen sier også at det ikke vil bli gitt tillatelse til bygging av platting/veranda i seter- kulturlandskapsområder og at en seterstue ikke bør overstige 70 m² tillatt bruksareal

Søknaden må i tillegg til verneforskrift og retningslinjer i forvaltningsplan også vurderes etter

naturmangfoldlovens miljørettslige prinsipper i §§ 8-12 (kunnskapsgrunnlag, føre-var prinsippet, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforringelse bæres av tiltakshaver samt miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder), jmfør § 7.

Vurdering

Grimsdalen sine store verdier som natur- og kulturmiljø er knyttet blant annet til langvarig seterbruk. Verdifull seterbebyggelse og kulturmiljø kombinert med store arealer med artsrike utmarksbeiter, kalkrik berggrunn og et uvanlig tørt og kontinentalt klima, gir dalen stor nasjonal og internasjonal verdi som kulturlandskap.

Kunnskapsgrunnlaget om verneverdiene i dette området er godt (nml § 8). Når det gjelder villreinens bruk av området foreligger NINA Rapport 1013, Sluttrapport fra GPS-merkeprosjektet 2009-2014 og NINA Rapport 339 (2008) som oppsummerer kunnskapsstatus om villreinens leveområde både med tekst og tilhørende arealbrukskart. NINA Rapport 551 (2010) beskriver forholdet mellom villrein og menneskelig ferdsel i blant annet Rondane villreinområde. Det er gjennomført kartlegginger av biologisk mangfold i nærområdet, og området har stor verdi med hensyn til det biologiske mangfoldet knyttet til kulturlandskapet. Ved oppføring av nytt seterhus, vil dette føre til flere sengeplasser, men nasjonalparkforvalter mener at dette må godtas da det tidligere har stått en seterstue med sengeplasser på denne plassen. Nasjonalparkforvalter vurderer det omsøkte tiltaket til ikke å ha negative konsekvenser for hverken villrein eller annet biologisk mangfold i området da det her er snakk om å føre opp et tilsvarende bygg på samme plass som det som har stått her tidligere.

Nasjonalparkforvalter vurderer at forfallet har kommet så langt at oppføring av ny seterstue og uthus må vurderes som nybygg. Søker viser til et konkret behov for de nye bygningene i forbindelse med jordbruks- og seterformål og en eventuell tillatelse kan da vurderes etter verneforskriftens § 3 pkt. 1.3 c.

Søker skriver at han ønsker å plassere den nye seterstua på samme plass som den gamle stod, og at uthuset vil bli oppført der det gamle uthuset stod. Som bildene i figur 2 viser, er det i dag rester igjen av den gamle seterstua, men når det gjelder det gamle uthuset, så er dette helt borte. I følge Dovre fjellstyre registrerte de i 1999 disse bygningsrestene og en plass hvor det mest sannsynlig har stått et uthus tidligere.

Når det gjelder størrelse søkes det om en seterstue på 32 m² og et uthus på 4 m², og dette er innenfor forvaltningsplanens retningslinjer. Seterstua skal oppføres etter de samme målene som den gamle hadde. Når det gjelder uthuset er ikke tidligere mål oppgitt, da dette bygget nå er borte.

Oppland fylkeskommune ved kulturvernmyndigheten sier følgende i sin uttalelse i saken når det gjelder vurdering av bygningsvern:

Vurdering:

Det er positivt for natur- og kulturlandskapet i Grimsdalen at det er drift på setra, og Kulturarv vil ikke motsette seg riving av selet. Forfallet har kommet så vidt langt at det er vanskelig å stille krav om tilbakeføring. Det samme gjelder for så vidt riving av løa på setervollen, men vi vil allikevel be om at det vurderes om det kan være mulig å sette i stand denne bygningen. Den tradisjonelle strukturen på setra med sel og fjøs øverst på setervollen og løe lengre ned på selve vollen er karakteristisk for kulturlandskapet i Grimsdalen, og det hadde vært positivt om dette kunne videreføres på Nørstegårdssetra. Slik det framgår av søknaden skal det nye seterhuset ha samme størrelse og dimensjoner som det gamle selet. Dette er positivt. Det bør stilles vilkår om tradisjonell fargebruk og taktekkning. Mot vest er det tegnet inn en platting/terrasse med rekkverk, noe som ikke er i samsvar med tradisjonell byggeskikk i

seterområdene. Kulturarvenheten vil be om at det stilles vilkår i en eventuell dispensasjon om at det ikke skal være platting/terrasse med rekkverk. Vi har ingen vesentlige merknader til uthuset.

29.03.2016 mottok nasjonalparkforvalter tilleggsopplysninger fra kulturvernmyndigheten hvor de sier at hvis det tidligere har vært brukt torv på taket, er det ønskelig at dette brukes nå også.

Ellers er skifer og bordkledning tradisjonelle taktekkingsmaterialer i området. De sier videre at det er ønskelig at bygningen får en naturlig gråfarge. Dersom det skal overflatebehandles bør det få en mørk grå eller mørk brun farge. Hvitmaling av vinduskarmer og vindskier bør unngås og det anbefales at det ikke gis tillatelse til hverken uteplating eller rekkverk.

Fylkeskommunen tar også her med en uttalelse angående den gamle løa som ligger nedenfor seterstua. Denne er ikke omtalt i søknaden og i følge Dovre fjellstyre vil søker konsentrere seg om seterstua og uthuset i denne omgangen, og eventuelt på et senere tidspunkt søke om tiltak på den gamle løa. Denne blir derfor ikke vurdert videre i denne saken.

I rapporten "Seterbygningene - verdier og utfordringer" fremgår det at hvis en må bruke nye vinduer, skal det brukes et lags glass med gjennomgående sprosser og inndelinger.

Nasjonalparkforvalter mener at oppføringen av ny seterstue ikke berører andre verneverdier enn området sin verdi som kulturmiljø og at oppføring av de nye bygningene er positivt så lenge fylkeskommunens foreslåtte vilkår blir fulgt opp. Det vurderes derfor at føre-var prinsippet ikke bør tas i bruk (nml § 9).

Den samlede belastningen på økosystemet i dalen (nml § 10) vurderes til ikke å bli forsterket av tiltaket, og nml § 11 og 12 vurderes til ikke å bety noe i denne saken.

Konklusjon

Nasjonalparkforvalter mener at oppføring av ny seterstue og uthus på gitte vilkår i dette tilfellet ikke har negative konsekvenser for verneverdiene i området, og at forvaltningsmyndigheten har anledning og bør gi tillatelse etter verneforskriftens § 3 pkt. 1.3 c.

**Rondane-Dovre
nasjonalparkstyre**

Postadresse

Besøksadresse
Norsk Villreinsenter Nord
Hjerkinnhusvegen 33
2661 Hjerkin

Kontakt

Sentralbord: +47
Direkte: +47 61 26 62 09

<http://www.nasjonalparkstyre.no/rondane-dovre>

Hans og Inger Skomakerstuen
Bergsgrende 129
2662 DOVRE

Epost: hskomak@online.no

Saksbehandler Eirin Berge

Vår ref. 2019/5782-4 432.2

Deres ref.

Dato 14.08.2019

Grimsdalen LVO - Oppfølging av kontroll med byggetiltak - Hans og Inger Skomakerstuen

Henvendelsen gjelder oppføring av seterhus på Tverrlisætre på gnr 42 bnr. 1 i Dovre kommune i Grimsdalen landskapsvernområde, jf vedtak fra Rondane-Dovre nasjonalparkstyre av 8.4.2016, saksnummer 2015/6211, og Dovre kommune av 28.4.2016, rådmannsvedtak 80/16 i sak 2015/467.

Tiltakshaver: Inger og Hans Skomakerstuen

Bakgrunn:

Statens naturoppsyn (SNO) har i 2018 gjennomført bygningskontroll av tekniske anlegg der tillatelser er gitt av Rondane-Dovre nasjonalparkstyre. Bygningskontrollen er blant annet gjennomført i Grimsdalen landskapsvernområde.

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har mottatt rapport med bilder fra SNO sin bygningskontroll. Ut fra rapporten ser det ut som om deler av tiltaket ikke er utført slik vedtaket fra nasjonalparkstyret forutsetter og heller ikke i tråd med de forutsetninger vedtaket fra Dovre kommune bygger på. Se vedlegg for utdrag fra SNO sin kontrollrapport. Det er på denne bakgrunn du nå mottar dette brevet.

I dialog med Dovre kommune sendes denne henvendelsen på vegne av både Rondane-Dovre nasjonalparkstyre og Dovre kommune, da det er gitt tillatelse til tiltak både etter verneforskrift og etter plan- og bygningsloven og begge forvaltningsmyndigheter har behov for tilbakemelding.

Nasjonalpark
Naturreservat

Dovre, Rondane
Flakktjørna, Grimsdalsmyrene, Hemmeldalen, Hovdsjømyrene, Kattuglehøi, Mesætermyre, Myldingi, Veslehjerkinntjønnin

Landskapsvernområde Dørålen, Frydalen, Grimsdalen, Vesle Hjerkin

Saken gjelder:

Forvaltningsmyndighetene er gjennom SNO sin bygningskontroll blitt kjent med:

- Rondane-Dovre nasjonalparkstyre: SNO har målt seterhuset på Tverrliseter til å ha ytre mål på 4,8 x 8,20 meter, 39 m². Det ble i styrevedtaket gitt tillatelse til riving og gjenoppbygging av nytt seterhus og bygging av nytt uthus/do. Et av vilkårene i tillatelsen hadde følgende ordlyd: «*De nye byggene skal ha samme mål som de gamle og oppføres slik som vist i byggetegningene*». Tegninger vedlagt søknaden viser et seterhus med ytre mål på 4 x 8 meter dvs 32 m² (oppgitte mål uten veranda/platting) og tegningene viser ikke en bygning på pæler. Det kan dermed synes som om tiltaket ikke er gjennomført i henhold til vedtaket hva gjelder størrelse og utforming (pæler).
- Dovre kommune: Det ble gitt tillatelse til oppføring av ny seterstue på 32 m². Ut fra oppmålinger gjort av SNO virker det som om bygget er 7 m² større enn oppgitt i søknad til plan- og bygningsmyndigheten.

Eiers eller den ansvarliges plikter:

Det er eiers/ tiltakshavers ansvar at vilkår gitt i vedtak hjemlet i verneforskrift og/eller plan- og bygningsloven, overholdes.

Både naturmangfoldloven og plan – og bygningsloven har bestemmelser knyttet til retting av forhold som er i strid med lovverket. Dette innebærer at forvaltningsmyndighetene kan kreve at et tiltak som ikke er gjennomført i henhold til gitte tillatelser fjernes eller tilbakeføres. Naturmangfoldloven § 69, sier følgende om ulovlige forhold: «*Myndigheten etter loven kan pålegge den ansvarlige å rette eller stanse forhold som er i strid med loven eller vedtak med hjemmel i loven*».

Plan- og bygningsloven har tilsvarende bestemmelse i § 32-3: «*Ved forhold i strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven, kan plan- og bygningsmyndighetene gi den ansvarlige pålegg om retting av det ulovlige forhold, opphør av bruk og forbud mot fortsatt virksomhet, samt stansing av arbeid*».

Eventuelle slike reaksjoner vil måtte vurderes i hvert enkelt konkrete tilfelle.

Tilbakemelding til forvaltningsmyndigheten:

Med bakgrunn i den dokumentasjon vi har mottatt fra SNO ber vi om din/deres tilbakemelding på de avvik SNO har rapportert. Frist for denne tilbakemeldingen settes til 4 uker fra dette brevets dato.

Tilbakemeldingen kan sendes på epost til følgende adresse: fminpost@fylkesmannen.no.
Merk oversendelsen «Rondane-Dovre nasjonalparkstyre» og påfør gjerne saksnr som er 2019/5782

En tilbakemelding fra deg/dere vil bidra til at vi kan se alle sider i saken og gjøre en vurdering av det oppståtte. Ta kontakt med Dovre kommune ved byggesak om det er spørsmål knyttet til deres vedtak, eller nasjonalparkforvalter (saksbehandler i denne saken) om det er spørsmål knyttet til vedtak fra nasjonalparkstyret.

Med hilsen

Eirin Berge
nasjonalparkforvalter

Etter våre rutiner er dette brevet godkjent og sendt uten underskrift

Vedlegg:

1 Utdrag fra kontrollrapport Statens naturoppsyn gbnr 42/1

Kopi til:

Dovre kommune

Dovre fjellstyre

Statskog v/Trond Berger

Statens naturoppsyn Rondane

Kongsvegen 4 2662 DOVRE

Furumoen 3 2662 DOVRE

Arkivsaksnummer: 2019/16655-4

Saksbehandler: Eirin Berge

Dato: 16.12.2020

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	4/2021	10.02.2021

Grimsdalen LVO - Oppfølging av byggetiltak gbnr 86/1 fnr 45 Tverrlisetre

Innstilling fra forvalter

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre gir tiltakshaver **avslag** på søknad om endring av tidligere gitte vedtak av 8.april 2016 på gbnr 86/1 fnr 45 på Tverrlisetre som omsøkt i brev av 27.august 2019, jf brev datert 6.januar 2021. Avslaget er gitt med hjemmel i verneforskriftens § 3, punkt 1.1 og det vises til at tiltaket slik det nå er omsøkt endrer byggeskikken på stedet, og ivaretar ikke det særpregede setermiljøet i området.

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28. Frist for klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Miljødirektoratet, men sendes til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

Til orientering vises det til at vedtak gitt av Rondane-Dovre nasjonalparkstyre datert 8.april 2016, fremdeles er gyldig og gir tiltakshaver anledning til å oppføre nytt seterhus på samme plass som der det tidligere gamle seterhuset stod. Det er knyttet vilkår til vedtaket, blant annet utforming, fargebruk og størrelse.

--- slutt på innstilling ---

Saksprotokoll i Rondane-Dovre nasjonalparkstyre - 10.02.2021

Enstemmig vedtatt som innstillingen.

Vedtak

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre gir tiltakshaver **avslag** på søknad om endring av tidligere gitte vedtak av 8.april 2016 på gbnr 86/1 fnr 45 på Tverrlisetre som omsøkt i brev av 27.august 2019, jf brev datert 6.januar 2021. Avslaget er gitt med hjemmel i verneforskriftens § 3, punkt 1.1 og det vises til at tiltaket slik det nå er omsøkt endrer byggeskikken på stedet, og ivaretar ikke det særpregede setermiljøet i området.

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28. Frist for klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Miljødirektoratet, men sendes til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

Til orientering vises det til at vedtak gitt av Rondane-Dovre nasjonalparkstyre datert 8.april 2016, fremdeles er gyldig og gir tiltakshaver anledning til å oppføre nytt seterhus på samme plass som der det tidligere gamle seterhuset stod. Det er knyttet vilkår til vedtaket, blant annet utforming, fargebruk og størrelse.

Dokumenter i saken

Vedlegg:

1. Søknad fra tiltakshaver 2015
2. Uttale Oppland fylkeskommune februar 2016
3. Uttale Oppland fylkeskommune mars 2016
4. Rondane-Dovre nasjonalparkstyre - vedtak april 2016
5. Vedtak i Dovre fjellstyre om byggetiltak Tverrlisetre gbnr 86/1 fnr 45
6. Grimsdalen LVO - Oppfølging av kontroll med byggetiltak - Hans og Inger Skomakerstuen
7. Uttalelse - Kontroll byggesaker - Grimsdalen LVO - Inger og Hans Skomakerstuen
8. Tilbakemelding - Grimsdalen LVO - byggetiltak - Nørstegårdsetra gbnr 42/1 - Tverrlisetre - Hans og Inger Skomakerstuen

Saksopplysninger

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre gav den 8.april 2016 vedtak om tillatelse til oppføring av nytt seterhus på Tverrlisetre i Grimsdalen landskapsvernområde. Tillatelsen baserte seg på opplysninger og tegninger gitt i søknad fra tiltakshaver i søknad fra septeber 2015, samt uttale fra Oppland fylkeskommune fra februar 2016. Vedtaket ble gitt med vilkår om blant annet utforming , fargebruk og størrelse.

Statens naturoppsyn (SNO) gjennomførte kontroll med byggetiltak i våre verneområder i 2018. Denne saken ble i rapporten fra SNO beskrevet som et tiltak som ikke var gjennomført i tråd med tillatelsen. På vanlig måte ble kopi av SNO sin rapport oversendt tiltakshaver for kommentarer og tilbakemelding. Innlandet fylkeskommune fikk også oversendt SNO rapporten samt tiltakhavers tilbakemelding ,og ble bedt om å komme med en uttale til byggetiltaket slik det var oppført.

Under gjøres en gjennomgang av den opprinnelige byggesaken samt oppfølging av SNO sin rapport (punkt 1 og 2). Deretter behandles endringssøknaden som en ordinær byggesøknad.

1. Søknad, fylkeskommunes uttale og vedtak i nasjonalparkstyre i 2015/16

Søknad fra Hans og Inger Skomakerstuen med tegninger og kart:

«Riving og bygging av seterhus- Tverrlisætre, Grimsdalen

Vi ønsker å rive den gamle seterhuset som tilhører Nørstegård (gnr42/1) på Tverrlisætre i Grimsdalen. Sæterhuset er i svært dårlig stand og en ønsker å sette opp en ny med samme mål som den gamle. Bakgrunnen for søknaden er at en trenger husvære på Tverrlisætre i sammenheng med drifta av seterkvea og at en ønsker å gjenopprette det gamle kulturmiljøet på Tverrlisætre. Nørstegårdssætra er den eneste som er til nedfalls på Tverrlisætre og det vil være en fordel å få restaurert også denne setra. Det gamle uthuset er borte, men en trenger plass til ved og do. Det søkes derfor om å sette opp nytt uthus på samme plass som der det gamle sto, ved siden av seterhuset. Vedlagt følger tegninger av de planlagte byggene, bilder av eksisterende bygg og situasjonskart.»

Tegningene og bildene under viser plassering og utforming av omsøkt tiltak fra 2016 vedlagt søknaden.

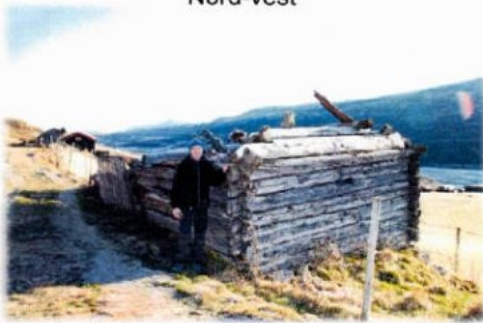
Vest

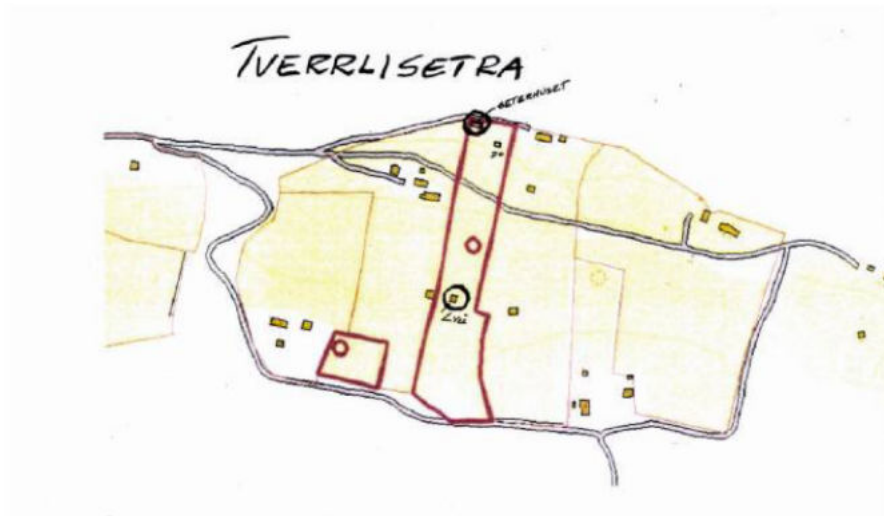
Nord-aust

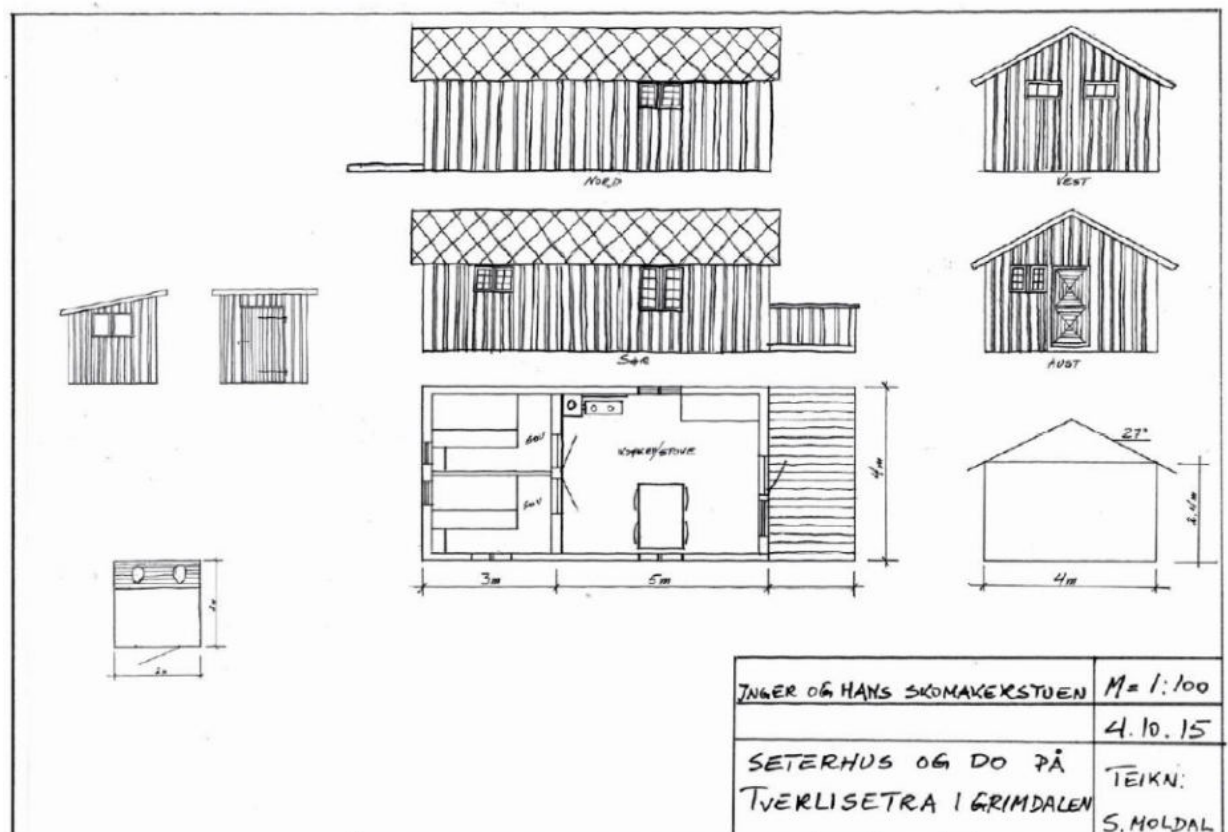

Sør-aust

Nord-vest

Fylkeskommunen i Oppland sin vurdering av søknaden

«Det er positivt for natur- og kulturlandskapet i Grimsdalen at det er drift på setra, og Kulturarv vil ikke motsette seg riving av selet. Forfallet har kommet så vidt langt at det er vanskelig å stille krav om tilbakeføring.

Det samme gjelder for så vidt riving av løa på setervollen, men vi vil allikevel be om at det vurderes om det kan være mulig å sette i stand denne bygningen. Den tradisjonelle strukturen på setra med sel og fjøs øverst på setervollen og løe lengre ned på selve vollen er karakteristisk for kulturlandskapet i Grimsdalen, og det hadde vært positivt om dette kunne videreføres på Nørstegårdssetra.

Slik det framgår av søknaden skal det nye seterhuset ha samme størrelse og dimensjoner som det gamle selet. Dette er positivt. Det bør stilles vilkår om tradisjonell fargebruk og takteking. Mot vest er det tegnet inn en platting/terrasse med rekkverk, noe som ikke er i samsvar med tradisjonell byggeskikk iseterområdene. Kulturarvenheten vil be om at det stilles vilkår i en eventuell dispensasjon om at det ikke skal være platting/terrasse med rekkverk.

Vi har ingen vesentlige merknader til uthuset.»

Nasjonalparkstyrets vedtak av 8.april 2016:

«Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i styremøte 08.04.2016 på gitte vilkår gitt Inger og Hans Skomakerstuen dispensasjon til å rive og bygge opp igjen seterhuset, samt bygge nytt uthus på Nørstegårdsetra i Grimsdalen landskapsvernområde. Dispensasjonen er gitt med hjemmel i verneforskriften for Grimsdalen landskapsvernområde § 3 pkt. 1.3 c.

Det settes følgende vilkår for tillatelsen:

- De nye byggene skal ha samme mål som de gamle og oppføres slik som vist i byggetegningene vedlagt søknaden.
- Hvis den gamle setra hadde torv på taket, skal også det nye seterhuset ha torv. Alternativt kan det brukes skifer eller bordkledning på taket.
- Dersom bygningene skal overflatebehandles skal det brukes en mørk grå eller mørk brun farge. Vinduskarmer og vindskier skal ikke hvitmales.
- Det er ikke tillatt å bygge terrasse/platting hverken med eller uten rekkverk slik som omsøkt.
- Ved innsetting av vindu, skal det brukes vindu med gjennomgående sprosser/inndelinger.
- Det skal ikke gjøres inngrep i terrenget ut over det arealet som berøres av tilbygget.
- Senest 14 dager etter utvendig ferdigstillelse skal det tas bilde av tilbygget, og dette skal sendes Rondane-Dovre nasjonalparkstyre på e-post fmoppost@fylkesmannen.no. Statens naturoppsyn vil utføre kontroll med tiltaket i hht vilkårene i tillatelsen.

Denne tillatelsen gjelder kun etter verneforskriften for Grimsdalen landskapsvernområde, og det forutsettes at tillatelser etter annet lovverk også innhentes.

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28. Frist for klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Miljødirektoratet, men sendes til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.»

Fra saksvurderingen knyttet til vedtaket fra nasjonalparkstyret hensettes:

«Søker skriver at han ønsker å plassere den nye seterstua på samme plass som den gamle stod, og at uthuset vil bli oppført der det gamle uthuset stod.(..) Når det gjelder størrelse søkes det om en seterstue på 32 m² og et uthus på 4 m², og dette er innenfor forvaltningsplanens retningslinjer. Seterstua skal oppføres etter de samme målene som den gamle hadde. (...)... Nasjonalparkforvalter mener at oppføringen av ny seterstue ikke berører andre verneverdier enn området sin verdi som kulturmiljø og at oppføring av de nye bygningene er positivt så lenge fylkeskommunens foreslåtte vilkår blir fulgt opp»

2. SNO sin kontroll av byggetiltak, tiltakshavers tilbakemelding og fylkeskommunens uttale til ny utforming av byggetiltaket

I 2018 foretok Statens naturoppsyn (SNO) kontroll av byggetiltak i verneområdene. I rapport fra SNO står det om byggetiltaket på Tverrliseter:

«Bygningen er ikke i samsvar med byggesøknaden. Ut i fra byggesøknaden skulle seterhuset være 32 m² på eksisterende grunnmur. Huset står nå delvis på pæler og er på 39 m².»

Rapporten viser til byggetiltak på Tverrlisetet, Nørstegårdseter (omtalt som gbnr 42/1, men matrikkel viser at bygning ligger på gbnr 86/1 fnr 45).

Med bakgrunn i rapport fra SNO ble tiltakshaver tilskrevet og bedt om å komme med en tilbakemelding.

Tiltakshavers tilbakemelding av 27.august 2019:

*«I brevet sies det at seterhuset er bygd større enn det tegningene viser. Oppmålingen som SNO har utført, er gjort med utvendige mål. Vi har brukt innvendige mål som utgangspunkt for byggingen, da verneforskriften sier at det er bruksareal som skal være måleenheten. Målene for bruksareal er 4,15 m * 7,55 m, som blir 31,3 m².*

Det gamle seterhuset var helt til nedfalls og det var ikke mulig å få eksakte mål av hvor stor den hadde vært. Vi gikk derfor ut fra at vi hadde litt slingringsmonn på størrelsen.

Tomta og de gamle murene er slik at en ville sperret atkomsten til nabosetra dersom en bygde på gammel mur. Veggen bak seterhuset var tilpasset gamle dagers framkomstmiddel og ikke egnet for bil- og traktortrafikk. Dette kan en også se på de bildene som dere har lagt ved brevet. Seterhuset ble derfor trukket litt utover. Dersom dette ikke er tillatt, så vil vi mure oppunder huset med stein mellom pilarene, slik at huset får en gråsteinsmur som likner på den gamle».

Bilde av gjennomført byggetiltak på Tverrlisetre gbnr 86/1 fnr 45 fra SNO sin rapport.

Bilde av gjennomført byggetiltak på Tverrlisetre gbnr 86/1 fnr 45 fra SNO sin rapport.

Rapport fra SNO med bilder av det gjennomførte byggetiltaket og tilbakemelding fra tiltakshaver ble oversendt Innlandet fylkeskommune og de ble bedt om å komme med en uttale knyttet til det gjennomførte byggetiltaket.

Fylkeskommunen ved kulturarvenheten uttale i epost datert 17.11.2020:

«Kulturarv har ingen sterke meninger om størrelsen på selet, men utover det reagerer vi både på plasseringen utenfor eksisterende mur og fargebruk på bygningen. Vi ber om at vår uttalelse knyttet til fargebruk følges opp. Vinduer bør ha samme farge som bygningen for øvrig»,

Nasjonalparkforvalter ba om en presisering av forhold knyttet til plassering:

«Gitt det du skriver under ønsker jeg å få en presisering på det du skriver under angående plasseringen av bygningen. Er det at bygningen er plassert utenfor eksisterende/gammel mur som dere vurderer som utfordrende, det at den er plassert på peler, eller eventuelt begge deler?»

Kulturarvenheten svarer følgende:

«Begge deler, men først og fremst at den er satt opp utenfor muren. Dette endrer byggeskikken på stedet, og bidrar ikke til å ta vare på det særpregede setermiljøet i området. Bevaring av setermiljø og bygningsmiljøer bør primært skje gjennom bevaring av eksisterende bygninger, dvs eksisterende bygningsmiljøer som står i en helhetlig og opprinnelig sammenheng i seterlandskapet. I dette tilfellet er det snakk om en gjenoppbygging, men etter vår vurdering er at ny bygning bør stå på samme sted. Å fylle opp med stein mellom stolpene vil ikke avhjelpe situasjonen mye «

Oppfølging

Nasjonalparkforvalter har mottatt bekreftelse fra tiltakshaver at tilbakemelding datert 27. august 2019 skal betraktes som en søknad om endring av gitte tillatelse, jf. brev datert 6. januar 2021.

Det legges derfor opp til at nasjonalparkstyret tar stilling til søknad om oppføring av seterhus ihht tilbakemelding fra søker og bilder fra SNO sin rapport, dvs en søknad om endring. Denne må behandles som om byggetiltaket ikke er gjennomført, jf. praksis i andre saker blant annet saken knyttet til tiltak på seterhus i Frydalen LVO i Nord-Fron kommune.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for Grimsdalen landskapsvernområde til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

Verneformål – forskrift

Formålet med opprettelsen av Grimsdalen landskapsvernområde er å:

- *ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart*
- *ta vare på en del av et stort sammenhengende fjellområde, med leveområder villreinstammen i Rondane og et rikt dyre- og planteliv*
- *sikre viktige og mye brukte trekkområder for villreinen,*
- *ta vare på geologiske forekomster og landskapsformer*

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Innenfor Grimsdalen landskapsvernområde er inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter i utgangspunktet forbudt jf. verneforskriften § 3 pkt. 1.1. Det åpnes likevel for noen unntak fra dette forbudet for enkelte formål. Verneforskriften § 3 pkt. 1.3 c åpner for at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til oppføring av nødvendige nye bygninger til jordbruks- og seterformål.

Forvaltningsplan

Forvaltningsplan for verneområdene i Rondane har retningslinjer for blant annet byggesaker. Generelt sies her at en skal følge tradisjonen hvis det er behov for mer byggeareal. Det skal vurderes om annet eksisterende hus som er ute av bruk kan gis ny funksjon framfor å oppføre nytt hus. Utbedring av eksisterende hus skal prioriteres dersom dette er teknisk mulig. Forvaltningsmyndigheten skal i alle byggesaker i verneområdene samrå seg med kulturvernmyndighetene når det gjelder plassering og utforming.

s.41 står blant annet følgende som vurderes relevant i saken:

- Ved vedlikehold / restaurering / ombygging / rekonstruksjon av bygninger med kulturhistorisk verdi bør det brukes opprinnelige materialer og håndverksteknikker. Det skal ikke brukes trykkimpregnert virke. Hovedprinsipp må være å skifte ut minst mulig, dvs. maksimal gjenbruk av materialer. Kun utskifting der det er nødvendig for å utbedre/stabilisere skader.
- I tillegg til å følge retningslinjene i dette kapitlet vil forvaltningsmyndighetene samrå seg med kulturvernmyndighetene når det gjelder plassering og utforming i forbindelse med alle byggesaker som krever dispensasjon etter verneforskriften.

Fylkesmannen i Oppland har gitt ut veilederen «Seterbygningene – verdier og utfordringer» (Raddum 2007) som blant annet gir råd om hvordan vedlikehold av og tilbygg på seterhus kan skje med utgangspunkt i tradisjonell byggeskikk og med spesielt fokus på Grimsdalen. Det kan ved byggetillatelse stilles vilkår om mer detaljert utforming, i tråd med råd/retningslinjer i veilederen. Tverrlisetre er omtalt i fylkesmannens veileder:

«Tverrlisætre

setergrend ligger midt i dalen. For en som kommer utenfra er det særlig ett forhold som gjør inntrykk – mangfoldet i uttrykksformer når en ankommer stedet fra vest. Her er det høge hus og låge hus, stående og liggende panel blandet med tømmer. Sterke farger som blått, brunsvart og rødt og noe ubehandlet treverk. Mest blikktak – og mest sinkfarget. Den lett "anarkistiske" holdningen til miljøet har en viss sjarm. Det er ikke ønskelig å endre på dette bildet - kanskje med ett unntak; det er nok litt uvanlig med så dominerende blåfarge i et setermiljø. Hvis en ønsker å stikke seg litt ut, så er en rødfarge bedre, og da fortrinnsvis på mindre hus. Store og blå hus blir veldig dominerende. I og med at det er malt/beiset, må en fortsette å male. En bør finne en farge som ikke bryter så veldig med omgivelsene, en halvmørk brunfarge ville nok være å foretrekke.

Ellers er holdningen gjerne den at så lenge avvikene/unntakene fra det ideelle er få og små, så kan de snarere være med og berike miljøet enn å forringe det.

Setrene til Hovdelykkja med nyere hytte, Nørstegard, Budsjord, øvre og nedre Lindsø preger landskapet på en harmonisk og god måte.

Landskapet på Tverrlisætre og andre grender kan i noen grad være preget av ufullstendige hus eller ruiner. Det er viktig at husrester ikke ryddes. La de få være i fred og la de forsvinne av seg sjøl. Om nødvendig må en sikre dem slik at de ikke er til fare for folk og dyr. Det kan gjøres med et enkelt trådgjerde.» (Raddum 2007)

s.46

Ved behandling av søknader om nybygg i forbindelse med jordbruks- og seterformål gjelder følgende i tillegg til de generelle retningslinjene:

- Ta hensyn til den strukturen og bygningsstørrelsen som er på setra, i seterområdet eller på bygningene fra tidligere. Tradisjonen med hensyn til plassering i terreng, form og materialbruk er viktig å videreføre, eksempel panel, takutstikk, tekking og farge.

- Nye hus bør ha et uttrykk/utforming som viser når de er oppført, men underordne seg helheten i miljøet, jf. punktet over.
- Plassering av nye landbruksbygg skal søkes lagt til setra. Dersom slik plassering ikke lar seg forene med spesielle hensyn knyttet til bygningsmiljøet, landskapsmessige hensyn eller hensyn til andre verneverdier skal annen plassering vurderes.

I tillegg fremgår det av forvaltningsplanen at stort sett hele Grimsdalen landskapsvernområde er å regne som seter- og kulturlandskapsområde der det er spesielt viktig å ivareta kulturmiljø og kulturlandskap, og at forvaltningsmyndigheten bør være positiv til søknader tilknyttet blant annet melkeproduksjon.

Naturmangfoldloven

Søknaden må i tillegg til verneforskrift og retningslinjer i forvaltningsplan også vurderes etter naturmangfoldlovens miljørettslige prinsipper i §§ 8-12 (kunnskapsgrunnlag, føre-var prinsippet, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforingelse bæres av tiltakshaver samt miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder), jamfør § 7.

Presedens

I byggesaker vil det ofte være en problemstilling at tiltaket isolert sett ikke er særlig problematisk, men at samlet effekt av flere tilsvarende tiltak vil redusere verneverdiene. Også ved enkeltsaker som gjelder små tiltak, må det ses hen til presedensvirkningene ved at andre kan få dispensasjon/tillatelse til tilsvarende tiltak. Dette følger ikke minst av kravene til likebehandling.

Presedensvirkninger avhenger for det første av sannsynligheten for at andre vil søke om dispensasjon/tillatelse til tilsvarende tiltak, og for det andre av konsekvensene for verneverdiene og verneformålet av at det blir gitt dispensasjon til tilsvarende tiltak.

Vurdering

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre gav Hans og Inger Skomakerstuen tillatelse med vilkår til oppføring av bygning på gbnr 86/1 fnr 45 på Tverrlisetre den 8.april 2016. Ifølge kontrollrapport fra SNO er tiltaket ikke oppført i tråd med vedtaket. Tiltakshaver viser til i sin tilbakemelding at de trodde de hadde slingringsmann i forhold til størrelsen samt at tidligere plassering praktisk var vanskelig for bil- og traktoratkomst for nabosetra. Dette har gjort at bygningen har fått en annen plassering enn tidligere og har medført at bygningen er understøttet av pilarer på den sørlige langsiden. Tiltakshaver skriver at dersom dette ikke er tillatt vil de mure oppunder huset med stein mellom pilarene slik at huset får en gråsteinsmur som ligner på den gamle. Videre at de vil beise bygningen i en mørkere farge ved neste vedlikehold.

Det er avklart med tiltakshaver at hans tilbakemelding av 27.august 2019 skal anses som en søknad om endring av tidligere gitt tillatelse,jf brev av 6.januar 2021. I vurderingen av søknaden skal det forhold at tiltaket allerede er gjennomført ikke tillegges vekt, men søknad

skal behandles som om tiltaket ikke var gjennomført. På dette grunnlag blir også uttalen til Innlandet fylkeskommune vurdert som en uttale til en endringssøknad.

Kunnskapsgrunnlaget om verneverdiene i dette området er godt. Når det gjelder villrein foreligger NINA Rapport 1013, Sluttrapport fra GPS-merkeprosjektet 2009-2014 og NINA Rapport 339 fra 2008 som oppsummerer kunnskapsstatus og leveområde, samt tilhørende kart utarbeidet i forbindelse med arbeid med regional plan for villreinen i Rondane og Sølknletten. NINA Rapport 551 utreder konflikten mellom villrein og menneskelig ferdsel i området (§ 8). Grimsdalen har viktige funksjonsområder for villreinstammen i et helårsperspektiv, og det er et villreintrekk som går øst for Verkjessætre nærmere Pundarvangen. Grimsdalvegen er åpen for allminnelig ferdsel inkludert motorferdsel, mellom 5. juni og 1. desember. Grimsdalen er definert som et nasjonalt viktig kulturlandskap og har stort biologisk mangfold knyttet til kulturlandskapet – som skyldes at det fortsatt er igjen store arealer med artsrik gammel natureng som holdes i hevd ved beite.

Grimsdalens store verdi som kulturmiljø er blant annet knyttet til tidligere tids seterbruk, og ivaretagelse av det kulturlandskapet setermiljøet utgjør er en del av verneformålet. Alle setermiljøene i Grimsdalen er bygningsmiljøer med særlig stor verneverdi. Grimsdalen inngår i nasjonalt viktige kulturlandskapsområder og bygningsmassen utgjør viktige elementer i kulturlandskapet. Bygningen som tidligere stod på gbnr 86/1 fnr 45 på Tverrliset er SEFRAK-registrert og er meldepliktig etter kulturminneloven § 25.

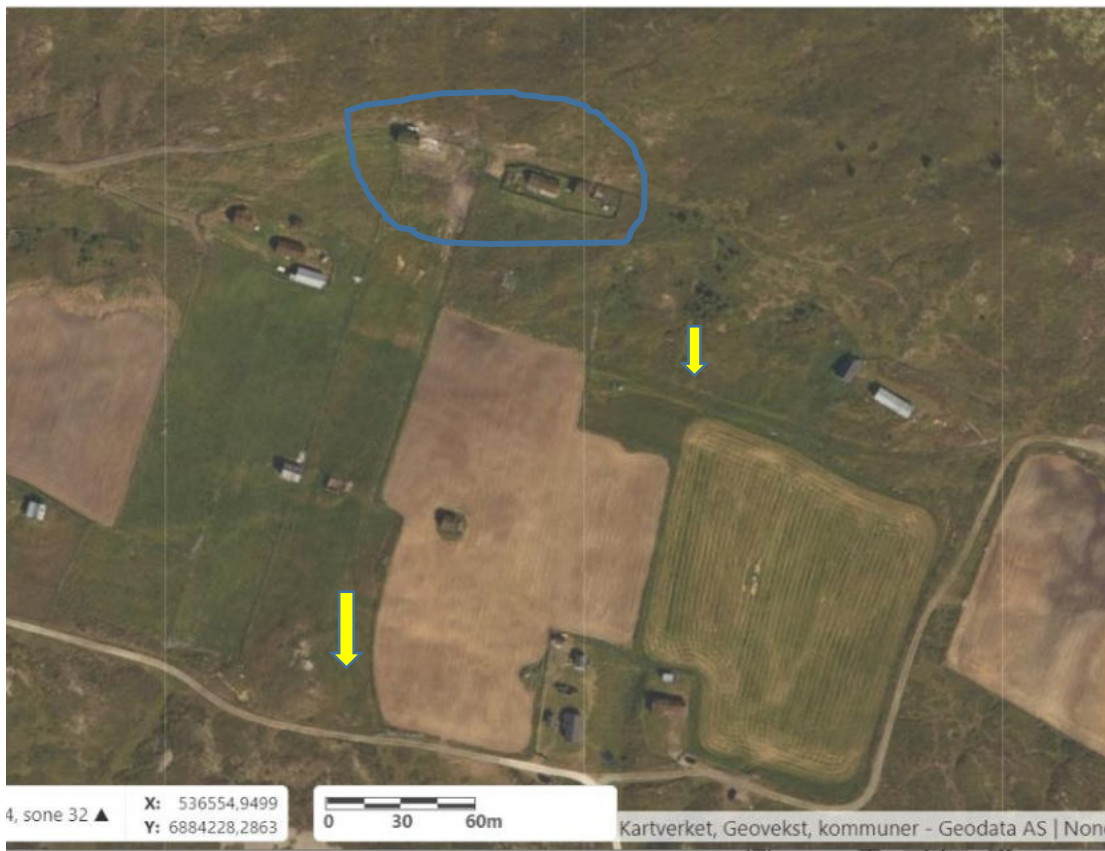
Kulturarvenheten hos Innlandet fylkeskommune skriver i sin uttale at de ikke reagerer på størrelsen på seterhuset men de reagerer på plassering utenfor eksisterende (gammel) mur og fargebruken. Fylkeskommunen peker på at plasseringen utenfor gammel mur endrer byggeskikken og at å fylle opp med stein mellom stolpene vil ikke avhjelpe situasjonen mye. Bortfall/riving av eldre bygninger er en del av vår kulturhistorie og gamle tufter bidrar også til dette. Veilederen «Seterbygninger – verdier og utfordringer» (Raddum 2007) viser til at det på Tverrliset er et mangfold i uttrykksformer i materialbruk, farger og størrelser, og at setrene til Nørstegard, sammen med andre seterbygninger preger landskapet på en harmonisk og god måte.

Tiltakshaver initielle ønske i henhold til søknad fra 2016 var å gjenopprette det gamle kulturmiljøet på setra. Etter nasjonalparkforvalters vurdering vil hensynet til særpreget og ivaretagelse av bygningsmiljøet i en helhetlig, harmonisk og opprinnelig sammenheng opprettholdes ved at nytt seterhus får samme plassering som det gamle.

I tidligere vedtak fra 2016 er det helt klart lagt til grunn av nasjonalparkstyret at tiltakshaver søkte om å få oppføre ny bygning på samme sted som den gamle bygningen stod. Dette fremkommer i saksvurderingen. Dette har således vært en forutsetning for å gi tillatelse til oppføring seterhuset. Det ble videre gitt vilkår om vindusutforming, fargesetting av bygning inkludert vinduer i henhold til uttale fra kulturarvenheten hos fylkeskommunen. I Dovre fjellstyre sitt vedtak fra 2016 synes det også at en her har gitt tillatelse til oppføring av nytt seterhus på samme sted som der det gamle seterhuset stod.

Oppføring av nytt seterhus er tidligere vurdert å være et byggetiltak i tilknytning til pågående landbruksnæring og det drives landbruksdrift (grovforproduksjon) på gbnr 86/1 fnr 45 i dag (bekreftet av Dovre kommune). Det er positivt at det drives aktivt landbruk i Grimsdalen. Orthofoto viser at det er tilgang til dyrkamarka andre steder enn via seterhusene for gbnr 86/1 fnr 45 men også for nabosetra gbnr 86/1 fnr 47 (jf gule piler i figur 1 under). Omsøkt,

ønsket plassering av seterhuset vurderes derfor ikke å være knyttet opp til praktiske, landbruksmessige hensyn (for eksempel tilgang til dyrkamarka med landbruksutstyr).

Figur 1; Orthofoto som viser seterhuset til gbnr 86/1 fnr 45 og gbnr 86/1.fnr 47 i blå sirkel. Gbnr 86/1 fnr 45 lengst til venstre. Gule piler viser synlige kjørespor.

Setrene og stier/veger var ikke bygd med tanke på atkomst med bil eller annet motorisert kjøretøy helt inntil seterhusene da de i sin tid ble oppført. Nasjonalparkforvalter vurderer at hensyn til tilgang til setra med ulike kjøretøy bør skje gjennom andre tiltak enn flytting av seterhus dersom det skal legges til rette for slike hensyn.

Når det gjelder størrelsen på seterhuset er det i tidligere vedtak fra nasjonalparkstyre gitt at den skal være som de oversendte tegningene. Disse tegningene viser tydelig utvendige mål på 4 x 8 meter, dvs et bebygd areal (BYA) på 32 m². Det søkes nå om et bebygd areal på 39 m² og et bruksareal på 31,55 m². Nasjonalparkforvalter peker på at årsaken til vilkår om bebygd areal på 32 m² ligger i den opprinnelige søknaden – der ny bygning skulle tilpasses plassering der det tidligere seterhuset stod.

Nasjonalparkforvalter legger vekt på uttalelsene til Innlandet fylkeskommune som fagmyndighet på kulturminner. Nasjonalparkforvalter vurderer videre at det er en risiko for å skape presedens for lignende saker ved å innvilge søknaden. En slik presedens vil kunne få negative konsekvenser for verneverdiene i området samlet sett. I Grimsdalen landskapsvernområde er det 64 seterhus, 37 andre landbruksbygninger, 64 hus for

dyr/landbruk lager/silo. Sannsynligheten for at flere vil søke om endret plassering av bygninger ved nyoppføring vurderes å være liten, men er tilstede. De samla konsekvensene av at bygninger flyttes fra sin opprinnelige plassering kan bli svært negative på sikt for Grimsdalens særegne seterbebyggelse. Vurderingen er at omsøkt endring ikke bør tillates da det endrer byggeskikken på stedet og ikke bidrar til ivaretagelse av det særpregede setermiljøet.

Konklusjon

Med bakgrunn i de overnevnte vurderinger, tilrår nasjonalparkforvalter at søknad om endring av tidligere tillatelse knyttet til plassering og utforming av seterhus avslås med bakgrunn i at dette vil bidra til å redusere setermiljøets særpreg som er et av flere formål med opprettelsen av Grimsdalen landskapsvernområde.

Det vises til at Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har gjort et vedtak om tilatelse til oppføring av seterhus datert den 8.april 2016 og at dette fremdeles er gyldig.

Inger og Hans Skomakerstuen
Bergsgrende 129
2662 DOVRE

Trondheim, 17.11.2021

Deres ref.:

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2021/9803

Saksbehandler:
Marit Doseth

Vedtak i klagesak om byggetiltak i Grimsdalen landskapsvernområde

Vi viser til klagen på Rondane-Dovre nasjonalparkstyres vedtak 10.02.2021. Klagesaken ble oversendt fra Rondane-Dovre nasjonalparkstyre 26.08.2021.

Vedtak

Miljødirektoratet opprettholder Rondane-Dovre nasjonalparkstyre sitt vedtak. Søknad om endring av byggetillatelse gitt 8. april 2016 avslås.

Vedtaket er fattet etter verneforskriften for Grimsdalen landskapsvernområde § 3, punkt 1.1, jf. forvaltningsloven § 34 fjerde ledd.

Kort om bakgrunnen for saken

Søknad

Inger og Hans Skomakerstuen søkte den 22.09.2015 om tillatelse til rivning og bygging av seterhus på Nørstegård på Tverrlisætre, i Grimsdalen landskapsvernområde. Det ble også søkt om tillatelse til å bygge nytt uthus. Bakgrunnen for søknaden var behov for husvære på Tverrlisætre i samband med drift av seterkveva og ønske om å gjenopprette det gamle kulturmiljøet på setra. Uthuset skal benyttes til lagring av ved og do.

Uttalelse fra fylkeskommunen

Den 11.02.2016 uttalte fylkeskommunen ved kulturarv at det er positivt for natur- og kulturlandskapet i Grimsdalen at det er drift på setra, og at de ikke ville motsette seg rivning av selet. Krav om tilbakeføring mente de var uaktuelt da forfallet var kommet så langt.

Vest

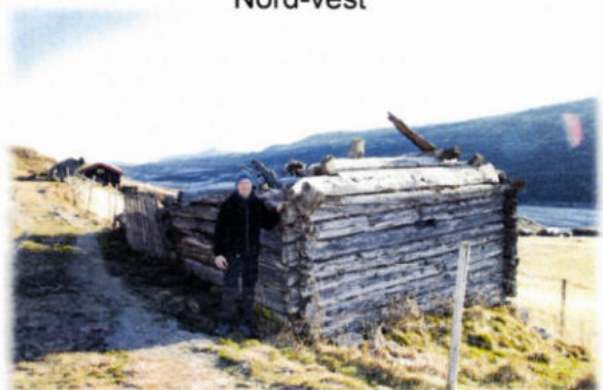

Nord-aust

Sør-aust

Nord-vest

Tillatelse fra 2016

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre ga i styremøte 08.04. 2016 Inger og Hans Skomakerstuen dispensasjon til å rive og bygge opp igjen seterhuset på Tverrlisetra i Grimsdalen landskapsvernområde. Det ble også gitt tillatelse til oppføring av nytt uthus. Tillatelsen baserte seg på opplysninger og tegninger gitt i søknaden, og anbefalinger fra kulturarvenheten hos Innlandet (tidligere Oppland) fylkeskommune. Det ble satt flere vilkår, blant annet om utforming, fargebruk og størrelse.

Kontroll av byggetiltak

Statens naturoppsyn (heretter omtalt som SNO) gjennomførte i 2018 bygningskontroll i Grimsdalen landskapsvernområde og oppdaget at oppførte seterbygning ikke var i samsvar med byggetillatelsen som var gitt.

Varsel om avvik

Nasjonalparkstyret varslet 14.08.2019 tiltakshaverne om avviket som SNO hadde registrert. Det kom frem av SNOs rapport at deler av tiltaket ikke er utført slik vedtaket fra nasjonalparkstyret forutsa. Blant annet hadde SNO målt seterhuset på Tverrlisetra til å ha ytre mål på 4,8 x 8,20 meter, 39 m². Tegninger vedlagt søknaden oppga ytre mål på 4 x 8 meter, dvs. 32 m².

Tilsvar fra Inger og Hans Skomakerstuen

Tiltakshaverne besvarte henvendelsen 27. august 2019. I sitt tilsvar opplyste de at det var benyttet innvendige mål som utgangspunkt for byggingen. Det ble vist til verneforskriften som oppgir bruksareal som måleenhet. Målene for bruksareal er 4,15 m x 7,55 m, som blir 31,3 m². Siden det gamle seterhuset var i en slik forfatning at det ikke var mulig å ta eksakte mål, antok tiltakshaverne at det var slingringsmonn med hensyn til størrelse.

Å oppføre seterhuset på den gamle muren vil ifølge Skomakerstuen ha sperret adkomsten til nabotomta. Siden vegen bak seterhuset er ikke egnet for dagens framkomstmidler ble seterhuset trukket litt utover.

Dersom det ikke ble gitt tillatelse, sa tiltakshaverne seg villige til å mure en gråsteinsmur under seterbygningen som skulle likne den som hadde vært på den opprinnelige setra.

Ny søknad

Nasjonalparkstyret ble i samråd med Skomakerstuen enig om at tilbakemeldingen fra 27. august 2019 skulle betraktes som en ny søknad.

Ny uttalelse fra fylkeskommunen

Etter at avvikene var avdekket og ny søknad framsatt, ga kulturminnemyndigheten på forespørsel fra styret ny uttalelse i saken 17.11.2020. Fylkeskommunen hadde ikke noen sterke meninger om størrelsen på seterhuset, men reagerte på plasseringen utenfor eksisterende mur og på fargebruken på bygningen. En plassering utenfor gammel mur mente de endrer byggeskikken i området. Å mure en gråsteinsmur mellom stolpene på den nye seterbygningen mente de ikke ville være avbøtende.

Nasjonalparkstyrets behandling av den nye søknaden

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre behandlet den nye søknaden 10.02.2021. Søknaden ble avslått. Vedtaket ble fattet med hjemmel i verneforskriften for Grimsdalen landskapsvernområde § 3, punkt 1.1. Det ble vist til at det i vedtaket fra 2016 ble lagt til grunn at det ble søkt om en ny bygning på samme sted som den gamle sto. Styret mente at de omsøkte endringer ikke ivaretar byggeskikken på stedet og det særpregede setermiljøet i området.

Begrunnelse for klagen

Inger og Hans Skomakerstuen påklagde nasjonalparkstyret sitt vedtak 2. mars 2021. De viste til sine tidligere anførsler, både hva angår størrelsen og plassering av seterhuset.

Det ble framsatt ønske om at styret befarte setra før klagen ble behandlet, siden bildene som var lagt til grunn, ikke ga riktig inntrykk av området.

De sa seg villige til å oppføre en mur under det nye seterhuset og beise bygningen i en mørkere farge.

Avgjørelse i Dovre fjellstyre

Dovre fjellstyre behandlet søknaden om rivning og å gjenoppføre seterstue, samt uthus på Tverrlisetra i Grimsdalen den 26.04.2016 etter forskrift om seter og tilleggsjord m.m. i statsallmenning (seterforskriften) § 10. Fjellstyret godkjente tiltaket under forutsetning av at terrasse/platting utelates. De forutsatte også at alle andre instanser godkjente tiltaket.

Rondane -Dovre nasjonalparkstyre sine vurderinger

Rondane og Dovre nasjonalparkstyre behandlet klagen i møte den 20. 08.2021, etter gjennomført befarings 25.06.2021.

Styret mente at muligheter for adkomst til naboeiendom bør løses på annen måte enn flytting av seterhus. Da de opprinnelige seterhusene ble oppført var adkomst med bil eller annen farkost ikke vanlig, men den manglende adkomsten for motorkjøretøy begrenser ifølge styret ikke bruken av seterhusene. Tilgangen til dyrka mark skjer via andre steder/kjørespor.

Styret viste til nytten av å innhente faglige råd fra regional kulturminneforvaltning og retningslinjer i forvaltningsplanen som sier at styret skal samrå seg med kulturvernmyndighetene i denne typen saker. I tråd med eksisterende praksis ble det lagt vekt på rådet fra kulturminnemyndigheten. Bevaring av det særegne seterlandskapet med seterbebyggelse og artsrike utmarksbeiter er en sentral utfordring i vernet av landskapsvernområdet. Seterbebyggelsen er en av verneverdiene i området og uheldige inngrep kan få stor konsekvens for oppfattelsen av landskapet.

Saken ble sendt til Miljødirektoratet for endelig avgjørelse.

Miljødirektoratets vurderinger

Vi er klageinstans i saken, og kan derfor prøve alle sider av den. Vi kan også ta hensyn til nye omstendigheter og forhold som ikke er tatt opp i klagen.

Hva gjelder saken?

Saken gjelder søknad om tillatelse til å oppføre seterhus i Grimsdalen landskapsvernområde. Tillatelse til rivning av eksisterende seterstue og oppføring av ny, ble gitt i 2016. Det oppførte seterhuset ble imidlertid ikke oppført i samsvar med gitte tillatelse. Ny søknad ble framsatt hvor det søkes om endringer i byggetillatelsen tilsvarende de avvik som kom fram ved SNOs byggekontroll.

Bildene fra SNO sin rapport viser det oppførte seterhuset på Tverrlisetre

Seterhuset er ikke oppført på eksisterende murer, slik det ble forutsatt i tillatelsen fra 2016. Størrelsen og fargen samsvarer ikke med den gitte tillatelse.

Regelverk

Grimsdalen landskapsvernområde ble vernet ved kongelig resolusjon 24. oktober 2003. Vernet innebærer at området reguleres av forskrift om verneplan for Rondane, vedlegg 3, vern av Grimsdalen landskapsvernområde, Dovre og Folldal kommuner, Oppland og Hedmark (heretter omtalt som verneforskriften). Formålet med vernet er å:

- ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart,
- ta vare på en del av et stort sammenhengende fjellområde, med leveområder villreinstammen i Rondane og et rikt dyre- og planteliv,
- sikre viktige og mye brukte trekkområder for villreinen,
- ta vare på geologiske forekomster og landskapsformer.

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Oppføring av bygninger og andre faste innretninger er i utgangspunktet forbudt etter verneforskriften § 3 punkt 1.1. Slike tiltak kan bare gjennomføres dersom det gis dispensasjon fra forbudet.

Verneområdestyret behandlet søknaden etter verneforskriften § 3 punkt 1.3 bokstav c) som sier at det kan gis tillatelse til oppføring av nødvendige nye bygninger til jordbruks- og seterformål.

Det vises også til forvaltningsplanen for verneområdene i Rondane. Forvaltningsplanen gir retningslinjer for blant annet behandling av byggesaker. Det framgår av forvaltningsplanen at utbedring av eksisterende hus skal prioriteres dersom dette er teknisk mulig. Styret skal samrå seg med kulturvernmyndighetene når det gjelder plassering og utforming i byggesaker i verneområdene.

Fylkesmannen i Oppland (nå Statsforvalteren i Innlandet) har utarbeidet en veileder, «Seterbygninger – verdier og utfordringer» som blant annet gir råd om hvordan vedlikehold av og tilbygg på seterhus kan skje med utgangspunkt i tradisjonell byggeskikk og med spesielt fokus på Grimsdalen. I veilederen omtales Tverrlisetre som et mangfold i uttrykksformer i materialbruk, farger og størrelser, og at setrene til Nørstegard, sammen med andre seterbygninger preger landskapet på en harmonisk og god måte. Ved behandling av søknader om nybygg i forbindelse med jordbruks- og seterformål er de generelle retningslinjene:

- Ta hensyn til den strukturen og bygningsstørrelsen som er på setra, i seterområdet eller på bygningene fra tidligere. Tradisjonen med hensyn til plassering i terreng, form og materialbruk er viktig å videreføre, eksempel panel, takutstikk, tekking og farge.
- Nye hus bør ha et uttrykk/utforming som viser når de er oppført, men underordne seg helheten i miljøet, jf. punktet over.
- Plassering av nye landbruksbygg skal søkes lagt til setra. Dersom slik plassering ikke lar seg forene med spesielle hensyn knyttet til bygningsmiljøet, landskapsmessige hensyn eller hensyn til andre verneverdier skal annen plassering vurderes.

Vår vurdering

Miljødirektoratet forstår det slik at verneområdestyret har lagt avgjørende vekt på uttalelsene fra fagmyndigheten hos fylkeskommunen i denne sak.

Kulturminnemyndigheten motsetter seg ikke rivning av den gamle seterbygningen og oppføring av ny, da de mener at det er positivt for natur- og kulturlandskapet i Grimsdalen at det er drift på setra. Forvaltningsplanen sier at i de tilfelle det er teknisk mulig med utbedring av eksisterende hus, skal dette prioriteres. I foreliggende tilfellet var forfallet kommet så langt at utbedring av husene ikke var mulig.

Fylkeskommunen mener at en plassering av ny seterbygning utenfor den gjenværende muren fra den gamle seterbygningen, vil endre byggeskikken i dette området. En eventuell oppføring av en steinmur mellom stolpene på den nye seterbygningen, vil ikke avhjelpe situasjonen mye.

Å ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart, er en del av verneformålet for Grimsdalen landskapsvernområde. Det er nasjonalparkstyrets oppgave å forvalte og ivareta det særegne seterlandskapet med seterbebyggelse og artsrike utmarksbeiter. Selve bebyggelsen er en sentral verneverdi i dette området. Ivaretakelsen av denne bebyggelsen bør gjøres ved hjelp av og i samråd med fagmiljøer som har kompetanse på byggeskikk og bygningstradisjoner, i dette tilfelle fylkeskommunens kulturarvenhet. Slik vil avgjørelsene kunne forsvares faglig i ettertid og den bygningsmessige utvikling og endringer skjer på en måte som ivaretar verneverdiene.

Det er ifølge forvaltningsplanen 263 bygninger i Grimsdalen landskapsvernområde. Av disse er det 64 som faller inn under bygningskategorien "seterhus, sel, rorbu o.l.". Hver bygning utgjør en del av setermiljøet og alle endringer som ikke ivaretar verneverdiene vil alene eller samlet kunne endre landskapsbildet. Omsøkte tiltak vil ifølge fylkeskommunen ikke ivareta byggeskikken i området og vil dermed kunne svekke seterlandskapets særpreg. En slik utvikling vil være i strid med verneformålet.

At en flytting av seterhuset vil lette adkomst til naboeiendom med dagens framkomstmiddel tillegges ikke vekt når en slik flytting innebærer en forringelse av verneverdier og kan være en trussel mot verneformålet.

På bakgrunn av ovennevnte stadfester vi nasjonalparkstyret sitt vedtak 10. februar 2021.

Klagerett

Vedtaket er endelig, og dere kan ikke klage på vedtaket.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Knut Fossum
seksjonsleder

Marit Doseth
seniorrådgiver

Tenk miljø - velg digital postkasse fra e-Boks eller Digipost på www.norge.no.

Kopi til:
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre
STATSFORVALTEREN I INNLANDET

**Rondane-Dovre
nasjonalparkstyre**

Postadresse
Postboks 987
2604 LILLEHAMMER

Besøksadresse
Norsk Villreinsenter Nord
Hjerkinhusvegen 33
2661 Hjerkin

Kontakt
Sentralbord: +47 61 26 60 00
Direkte: +47 61 26 62 09
sfinpost@statsforvalteren.no
<http://www.nasjonalparkstyre.no/rondane-dovre>

Hans Skomakerstuen
Bergsgrende 129
2662 DOVRE

Saksbehandler Eirin Berge

Vår ref. 2019/16655-19 432.2

Deres ref.

Dato 16.12.2021

Påpeking av plikt og forhåndsvarsel - retting av tiltak på gbnr 86/1 fnr 45 i Dovre kommune - Hans Skomakerstuen

Det vises til søknader, klage og forberedende klagebehandling om oppføring av seterbygning på Nørstegård på Tverrlisetre i Grimsdalen landskapsvernområde.

Påpeking av plikt og anmodning om retting

Klagen på vedtaket til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre av 10.februar 2021 er behandlet av Miljødirektoratet. I brev datert 17.11.2021 stadfester Miljødirektoratet avslaget nasjonalparkstyre gav i februar 2021. Du har ikke fått medhold i din klage av 2.mars. 2021. Miljødirektorates avgjørelse er endelig.

På denne bakgrunn vil vi påpeke den plikten du har til å rette opp i forholdene på Nørstegård som pr nå ikke er i tråd med gitte vedtak, jf naturmangfoldlovens § 69. Vedtak om dispensasjon til riving og gjenoppbygging av seterhuset datert 8.4.2016 er fremdeles gyldig og retting kan skje ved at bygningen endres til å være i tråd med dette vedtaket, både hva gjelder plassering, farger og utforming ellers.

Det anmodes om at det ulovlige forholdet bringes i orden innen 1.oktober 2022.

Det legges til grunn at dette er tilstrekkelig tid til å bringe forholdet i orden på Nørstegård ettersom Grimsdalsvegen åpner 5.juni. Veggen stenger 1. desember og det er ønskelig at Statens naturoppsyn får anledning til å følge opp rettingen før veggen stenges.

Forhåndsvarsel om mulig pålegg om retting

Vi har tillit til at du vil rette opp i det ulovlige forholdet. Det påligger likevel forvaltningsmyndigheten å opplyse om mulige konsekvenser av å ikke gjøre dette. Det varsles derfor om at dersom det ulovlige forholdet (bygning oppført i strid med gitt vedtak fra 2016) ikke er bragt i orden innen oppgitt frist, vil vi måtte vurdere mulig pålegg om retting av byggetiltaket. Dersom det skulle bli nødvendig for oss å gi et pålegg vil konsekvensen av å ikke etterkomme et pålegg kunne være vedtak om tvangsmulkt (nml § 73) , eller direkte gjennomføring (dvs forvaltningen sørger for fysisk gjennomføring av tiltakene og kan kreve

Nasjonalpark	Dovre, Rondane
Naturreservat	Flakktjørna, Grimsdalsmyrene, Hemmeldalen, Hovdsjømyrene, Kattuglehøi, Mesætermyre, Myldingi, Veslehjerkinntjønnin
Landskapsvernområde	Dørålen, Frydalen, Grimsdalen, Vesle Hjerkin

dekning av utgiftene til dette), jf naturmangfoldlovens §§ 71. Et eventuelt vedtak om tvangsmulkt skal alltid forhåndsvarsles og er et enkeltvedtak som kan påklages.

Det skal alltid gis en frist for å uttale seg om et varsel om et mulig pålegg om retting. Dette brevet er å anse som et forhåndsvarsel om dette og det settes en frist på 3 uker etter utsendelsesdato for dette brevet til å ev komme med en uttale til forhåndsvarselet.

Med hilsen

Eirin Berge
nasjonalparkforvalter

Etter våre rutiner er dette brevet godkjent og sendt uten underskrift

Kopi til:

DOVRE FJELLSTYRE	Kyrkjevegen 5	2660	DOMBÅS
DOVRE KOMMUNE	Kongsvegen 4	2662	DOVRE
Statens naturoppsyn Rondane			
Trond Stensby			
STATSKOG SF	Postboks 63 Sentrum	7801	NAMSOS

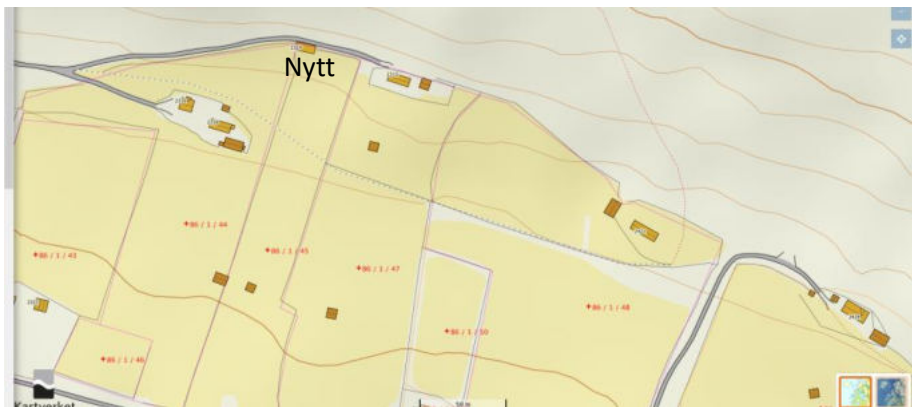
Bygningskontroll Statens naturoppsyn:

Grimsdalen landskapsvernområde – Dispensasjon til å rive gammelt seterhus GNR 42/1 på Tverrlisetra – Inger og Hans Skomakerstuen

Inger og Hans Skomakerstuen søkte den 22.09.2015 om tillatelse til rivning og bygging av seterhus på Nørstegård på Tverrlisætre, i Grimsdalen landskapsvernområde. Det ble også søkt om tillatelse til å bygge nytt uthus. I sak 2015/6211 ble det gitt tillatelse til rivning og gjenoppbygging og bygging av nytt uthus/do på Tverrlisetra. Ut i fra byggesøknaden skal seterhuset være 8m x 4m. Uthus/do er oppgitt til å være 2m x 2m.

Miljødirektoratet opprettholder Rondane-Dovre nasjonalparkstyre sitt vedtak i brev av 18.02.21. Søknad om endring av byggetillatelse gitt 8. april 2016 avslås.

Tverrlisetra i Grimsdalen

Bilde tatt 01.11.22

Bilde tatt 19.06.18.

Bilde tatt 01.11.22

Bilde tatt 19.06.18.

Kontroll 2018 og 2022:

SNO gjennomførte kontroll i 2018 av byggetillatelsen. Kontrollen i 2018 avdekket at seterhuset var bygd på pæler utenfor den gamle grunnmuren. Bygningen var på 4,80m x 8,20m. Totalt på 39,36 m². Det var ikke bygd uthus/do. Kontrollen den 01.11.22 viste at bygningen nå står på en ny mur utenfor den gamle grunnmuren. Det kan se ut som den gamle muren er flyttet ut dit pælene stod og bygd høyere med ny stein. Bygningen er fortsatt på 4,80m x 8,20m. Gjerdet mellom bygningene på setra er skiftet ut fra sauenetting til tre.

Se bilder i rapporten.

Sammendrag:

Bygningen er ikke i samsvar med gitt tillatelse. Ut i fra tillatelsen skulle seterhuset være 32 m² på eksisterende grunnmur.

**Rondane-Dovre
nasjonalparkstyre**

Postadresse
Postboks 987
2604 LILLEHAMMER

Besøksadresse
Norsk Villreinsenter Nord
Hjerkinnsvegen 33
2661 Hjerkinnsvegen

Kontakt
Sentralbord: +47 61 26 60 00
Direkte: +47 61 26 62 09
sfinpost@statsforvalteren.no
<http://www.nasjonalparkstyre.no/rondane-dovre>

Hans Skomakerstuen
Bergsgrende 129
2662 DOVRE

Saksbehandler Eirin Berge

Vår ref. 2019/16655-21 432.2

Deres ref.

Dato 13.03.2023

Forhåndsvarsel og uttale til rapport fra tilsyn om retting av bygningstiltak på gbnr 86/1 fnr 45 i Dovre kommune

Status på ulovlig forhold, bygning oppført i strid med vedtak

Det vises til tidligere korrespondanse i saken, senest brev datert 16.12.2021 der vi påpekte plikten du har til å rette opp det ulovlige forholdet på Nørstegård, Tverrlisetre i Grimsdalen landskapsvernområde.

Det ble satt en frist til 1.10.2022 for å bringe det ulovlige forholdet i orden.

Rapporten fra Statens naturoppsyn datert 1.11.2022 viser at bygningen oppført på Nørstegårdsseter ikke er tråd med tillatelse datert 8.4.2016. Retting er ikke gjennomført slik som anmodet i brev av 16.12.2021.

Det foreligger et ulovlig forhold der bygning er oppført i strid med gitt tillatelse. Du som tiltakshaver har fått beskjed i brev form om at det påligger deg en plikt å rette opp i det ulovlige forholdet. Det ble satt en rimelig frist til oppretting, men gjennomført tilsyn i etterkant av frist viser at bygningen fremdeles ikke er i samsvar med gitt tillatelse.

Rapporten fra Statens naturoppsyn er vedlagt.

Forhåndsvarsel om mulig pålegg om retting

Du varsles med dette om mulig pålegg om retting av det ulovlige forholdet., jf. naturmangfoldloven § 69.

Mulige konsekvenser av å ikke etterkomme et eventuelt pålegg vil kunne være vedtak om tvangsmulkt , jf. naturmangfoldlovens § 73, eller direkte gjennomføring (dvs forvaltningen

Nasjonalpark	Dovre, Rondane
Naturreservat	Flakktjørna, Grimsdalsmyrene, Hemmeldalen, Hovdsjømyrene, Kattuglehøi, Mesætermyre, Myldingi, Veslehjerkinntjønnin
Landskapsvernområde	Dørålen, Frydalen, Grimsdalen, Vesle Hjerkinnsvegen

sørger for å få rettet opp det ulovlige forholdet gjennom fysisk gjennomføring og kan kreve dekning av utgiftene til dette) , jf. naturmangfoldlovens § 71.

Selv om en forhåndsvarsel ble gitt i brev datert 16.12.2021 er det gått noe tid.
For å være sikre på at du har oppfattet situasjonen og de forhold som foreligger, sendes derfor et nytt varsel.

Frist for uttale

Det settes en frist på 3 uker til uttale til vedlagte SNO rapport og mulig pålegg om retting.

Med hilsen

Eirin Berge
nasjonalparkforvalter

Etter våre rutiner er dette brevet godkjent og sendt uten underskrift

Vedlegg:

1 Bygningskontroll Tverrlisetra 22.pdf

Kopi til:

DOVRE FJELLSTYRE	Kyrkjevegen 5	2660	DOMBÅS
DOVRE KOMMUNE	Kongsvegen 4	2662	DOVRE
Statens naturoppsyn v/Finn Bjormyr			
Trond Stensby			
STATSKOG DOMBÅS	Postboks 63 Sentrum	7801	NAMSOS

Fra: Hans Skomakerstuen[hskomak@online.no]
Sendt: 02.04.2023 20:00:05
Til: Postmottak SFIN[sfinpost@statsforvalteren.no]
Kopi: hskomak@online.no[hskomak@online.no];
Tittel: Tverrlisetre - gnr 86 bnr 1 fnr 45 i Dovre kommune

Det vises til brev av 13/3-2023 om forhåndsvarsel av pålegg om retting, der retting til vilkårene i vedtak av 8/4-2016 vil pålegges.

Vedtaket fra 2016 har vilkårene:

- 1 De nye byggene skal ha samme mål som de gamle og oppføres slik som vist i byggetegningene vedlagt søknaden.
- 2 Hvis den gamle setra hadde torv på taket, skal også det nye seterhuset ha torv. Alternativt kan det brukes skifer eller bordkledning på taket.
- 3 Dersom bygningene skal overflatebehandles skal det brukes en mørk grå eller mørk brun farge.
- Vinduskarmer og vindskier skal ikke hvitmales.
- 4 Det er ikke tillatt å bygge terrasse/platting hverken med eller uten rekkverk slik som omsøkt.
- 5 Ved innsetting av vindu, skal det brukes vindu med gjennomgående sprosser/inndelinger.
- 6 Det skal ikke gjøres inngrep i terrenget ut over det arealet som berøres av tilbygget.

Slik vi ser det er det kun vilkår 3 som ikke er overholdt enda. Pga av ulike omstendigheter rakk vi ikke å beise setra på nytt. Dette vil gjøres til sommeren.

Setra er bygd som tegningene viser, med mål i bruksareal som forvaltningsplanen viser til. Plassering av bygningen på tomte er gjort så godt det lar seg gjøre, uten at en sperrer den gamle vegen på oversida og uten at inngrep i terrenget er gjort. For å gjøre bygningen mest mulig lik den gamle seterstua, så ha vi nå murt oppunder hele bygningen, med deler av den gamle mursteinen og noe tilført stein. Høyden på muren er ikke høyere enn fra gammelt av. Vi mener derfor at vilkårene som var satt i det opprinnelige vedtaket er fulgt. Rapporten fra oppsynet sier også noe om gjerdet er endret fra trådgjerde til stakitt. Trådgjerdet var et midlertidig gjerde for å holde husdyr ute fra tomte og permanent gjerde ble satt opp etter hvert. Stakittgjerdet var på plass under nasjonalparkstyrets befaring, uten at dette ble kommentert. Stakittgjerde er også den gjerdetypen som tradisjonelt har blitt brukt i Grimsdalen.

Om nasjonalparkstyret er uenig i vår konklusjon, så ber vi om at det holdes en befaring til sommeren, slik at evt misforståelser kan oppklares.

Hans Skomakerstuen

Arkivsaksnummer: 2022/6210-7

Saksbehandler: Eirin Berge

Dato: 09.05.2023

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	15/2023	26.05.2023

Sak - Grimsdalen LVO - Søknad om byggetiltak og grøfting på gbnr 86/1 fnr 3 i Dovre kommune - Fridtjov Vigerust

Innstilling fra forvalter

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre gir avslag på omsøkte byggetiltak og tiltak knyttet til drenering, grøftearbeid, grusing og oppgradering av kjørespor/atkomstveg, jf. verneforskriften for Grimsdalen landskapsvernområdet § 3 punkt 1.3 bokstav d og naturmangfoldlovens § 48.1.ledd.

Byggetiltak i form av plattning og levegg er ikke i tråd med forvaltningsplanens retningslinjer og dermed ikke i tråd med § 3 punkt 1.3.bokstav d. Drenering, grøfting og påfylling av masse er forbudt og slike tiltak vurderes å påvirke kulturlandskapet og setermiljøet, jf. naturmangfoldlovens § 48.

Vedlikehold er tillatt, og vedlikehold av eksisterende åpne dreneringsgrøfter og kjørespor/atkomstveg skal ikke medføre standardhveving av veg eller gravearbeid som utvider eksisterende grøfter. Å legge dreneringsrør og fylle på med masser for å lukke grøftene der det før har vært åpne grøfter er ikke å anse som vedlikehold.

Vedtaket er gjort med hjemmel i verneforskrift og naturmangfoldlov. Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28. Frist for klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Miljødirektoratet, men sendes til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

Vedlegg:

- 1 Søknad RD nasjonalparkstyre
- 2 statskog SFvedlegg2
- 3 Svar Statskog 081121
- 4 2022-06-06_160913
- 5 Dokument_2022-06-07_210707
- 6 RASMUSKVEA på Mesetra i GRIMSDALEN
- 7 Rapport Grimsdalen fra Statens naturoppsyn
- 8 Vedrørende Rasmuskvea og gjennomførte tiltak her - Grimsdalen LVO
- 9 Brev angående Rasmuskvea.pdf

Saksopplysninger

Det er pr i dag Ingrid Vigerust som fester gbnr 86/1 fnr 3 i Dovre kommune, Grimsdalen landskapsvernområde. Søker i saken er Fridtjov Vigerust, far til nåværende fester og tidligere fester.

Gbnr 86/1 fnr 3 er et fritidsfeste og bygningene som ligger herer en hytte og et uthus bygget rundt slutten av 60-tallet/begynnelsen av 70-tallet. Det var tidligere en seter her, men den er borte.

Festet omtales som «Rasmuskvea» og ligger i setergrenda Mesætre.

Det ble gjennom Statens naturoppsyn sin bygningskontroll oppdaget at det var gjennomført flere tiltak på gbnr 86/1 fnr 3 som ikke var omsøkt. Tiltakshaver ønsker å søke om tilakene og søknaden må vurderes som om tiltakene ikke er gjennomført.

Det har vært dialog mellom nasjonalparkforvalter, daglig leder i Dovre fjellstyre , Statskog SF, Dovre kommune og Fridjov Vigerust i sakens anledning.

Statskog SF har mottatt og behandlet søknad om grunn disponering. Dovre fjellstyre har orientert nasjonalparkforvalter om at det ikke er utvist kve etter fjell loven og at bruksberettiget, som er Bjørnhild Vigerust, har fått beskjed om at dette må omsøkes. Videre har Dovre fjellstyre også orientert tiltakshaver om at eventuelt utleie av kvea skal fjellstyret orienteres om.

Søknad fra Fridjov Vigerust:

«Det vises til brev fra nasjonalparkforvalteren 28.05.21 (deres ref. 2020/13189-3 432.2) og mitt brev til nasjonalparkstyret v/nasjonalparkforvalter Eirin Berge (epost) 3.juni 2021. Med bakgrunn i dette søkes herved om følgende tiltak:

1. Gjerde.

Det søkes om tillatelse til å skifte ut gammelt gjerde rundt Rasmuskvea. Det er brukt impregnert gjerdestolp, Norgesgjerde og strekktråd på toppen. Gjerdet er ca 400 løpemeater, og følger samme trase som tidligere. Etter avtale med eierne av Vigerust har Rasmuskvea vært benyttet som beite for egne dyr (vedlegg 1). Eksisterende gjerde, som har stått siden 1965, ble ansett for å være i slik forfatning at det ville være til fare for egne og andres beitedyr og vilt. For å unngå at beitedyr setter seg fast under gjerdet, er det nødvendig å foreta sletting av ujevnheter og fjerning av einer i selve traseen.

2. Grøfting og vedlikehold av vei.

Som grunnlag for søknad om ovenstående tiltak, vedlegger jeg kopi av søknad til Statskog SF om grunnndisponeringstiltak 15.september 2021 (vedlegg 2) kopi av svaret fra Statskog SF 8.november 2021 (vedlegg 3) og kartskisse som viser grøftene og gjerdetraseen, og bilde tatt sommeren 1970 av første grøftetiltak (vedlegg 4).

Vedleggene forklarer behovet for å få gjennomføre tiltakene, men bruken av lys stein og grus ble gjort før jeg hadde mulighet for å stoppe det. Dette er veldig beklagelig, og jeg har fra første stund sagt at jeg vil gjøre det som er mulig for å rette opp dette. Jeg beklager også at det ikke ble søkt nasjonalparkstyret om tillatelse på forhånd, men jeg handlet i god tro siden mye av dette har vært utført før verneplanen ble vedtatt.

3. Platting og levegg.

Det søkes om platting og levegg på oversiden av huset som skal fungere som støttetiltak på grunn av stort vanntilsig og stor skade på grunnmur. Dette er bla tiltak som skal fungere som motvekt ettersom bygget synker på motsatt side. Derfor blir det brukt reisverk av 2 x 8 tommers impregnert plank i støtteveggen som er boltet inn i byggets reisverk. Samme grove dimensjoner blir av samme grunn brukt som bjelker og gulv til plattingen. Plattingen skal også fungere som handicaprampe siden to av brukerne er avhengig av rullator. Handicaprampe/platting på 5,5 x 4 meter og støttereisverk/levegg, lengde 2,7 + 2 meter, høyde 1,65 meter fallende til 40 cm, avrundes for å tilpasses til terrenget. Det er også utført betydelige grunnarbeider under huset.

4. Vannopplegg/dusjanlegg

Det søkes om å sette ned en trekum hvor vannet fra vannslangen samles opp før det går i drenering tilbake til bekken. Dette for å sikre stabilt vann til hester på beite og et sted å vaske og henge opp rideutstyr. Den kan også være nyttig for en kald avrivning for beboerne. Det har vært en vannpost på stedet siden 1966.

Jeg beklager at tiltakene ikke tidligere er omsøkt, men etter samtaler og rettledning av nasjonalparkforvalteren, har jeg forstått hvordan en skal forholde seg til verneplanen for Grimsdalen LVO. Ut fra ovenstående håper jeg på et positivt svar på søknaden, og kommer gjerne med tilleggsopplysninger om nødvendig.»

Søknad sendt Statskog SF (referert som vedlegg 2 i gjeldende søknad til nasjonalparkstyret):

«Med dette søkes om tillatelse til å grave ca 125 m grøft for å drenere vann fra en oppkomme som i tiltagende grad har skadet bygningen og vanskeliggjort adkomsten. Helt siden 1970 har det vært foretatt grøfting for hånd og med maskiner, uten at problemet ble løst. Seterstua begynte å synke på 1990 tallet, og den gamle Rasmuskvea ble mer og mer myrlendt. For 5-6 år siden ble det støpt såler under hytta, og den nedsunkne delen ble jekket opp. Dette løste heller ikke problemet med alt vannet som kom fra denne kilden. I 2019 gjorde jeg avtale med entrepenør fra Dovre om å renske opp de gamle grøftene, og gjøre det som var nødvendig for å lede vannet bort fra kvea og stua.

Dette arbeidet har gitt gode resultater, men er blitt altfor omfattende utseendemessig. Pga hjemlige forhold hadde jeg ikke anledning til å være til stede. Det beklager jeg sterkt i dag. Overfyllingen av grøftene med nærmest hvit pukk ble utrolig skjemmende, også for oss som bruker stedet.

Jeg beklager at det ikke ble søkt om tillatelse før arbeidet ble utført, men handlet i god tro, siden mye har vært gjort tidligere. 2019 ble det tatt ca 45 m med ny grøft, resten er grøfter som har vært tatt tidligere.»

Svar fra Statskog SF på søknad om grøfting (grunndisponering):

Vedlegg 3

Gjelder eiendom
3431/86/1/3

Kunde
10010785

fvig@online.no

Vår ref.
21/6970- 4

Deres ref.

Vår dato
08.11.2021

Vår saksbehandler
Runar Myhrer Rueslåtten
98 44 43 77, rru@statskog.no

Søknad Rasmuskvea gbnr 86/1 fnr3 i Dovre kommune - grøftetiltak

Viser til deres søknad av 15.09.2021 om grunn disponeringstiltak i forbindelse med grøftetiltak på gnr. 86 bnr. 1 fnr. 3 i Dovre kommune.

Statskog har etter fjelloven § 12 sendt søknaden til Dovre fjellstyre for uttale. I sak 14/2021 fattet de følgende vedtak: «Dovre fjellstyre har ikke noe imot en grunn disponering som omsøkt, men det forutsetter at alle parter i saken godkjenner tiltaket.».

Som opplyst i søknaden har det tidligere vært grøftet i noe mindre omfang rundt hytta og gjort andre tiltak for å få bukt med setningsproblemer. Det er uheldig at søknad sendes etter at tiltakene er utført da Statskog som grunneier ikke gis anledning til å vurdere om tiltakene kan komme i konflikt med annen bruk av grunnen, men det kan dokumenteres at det tidligere har vært grøfter rundt hytta og at andre tiltak er utprøvd uten at en har oppnådd ønsket effekt ift. setninger.

Vi vurderer det dit at det ikke er eller kommer til å være noe bruk av grunnen som vil påvirkes negativt av tiltaket. Fjellstyret har heller ingen innvendinger til det utførte tiltaket, forutsatt at nødvendige godkjenninger er på plass.

Statskog gir derfor tillatelse til etablering av grøfter som omsøkt og utført på følgende vilkår:

- Alle nødvendige offentlige tillatelser skal være innhentet.
- Tiltak for å dekke til eller dempe den hvite pukken i grøftene skal utføres.

Med hilsen

Runar Myhrer Rueslåtten
seniorkonsulent eiendom drift

Dette dokumentet er elektronisk signert

Vedlegg: 0

Kopi til:
DOVRE FJELLSTYRE Kyrkjevegen 5 2660 DOMBÅS

Statskog SF - Søren R. Thormæs vei 10, Postboks 63 Sentrum, 7801 Namsos | Bankkonto: 8200.06.58800 | Org.nr.: NO 966 056 258

Tlf: 74 21 30 00 | Epost: post@statskog.no | Web: statskog.no

Figur 1: Kartskisse som viser grøfting, fra søknad til nasjonalparkstyret

Figur 2: Bilde tatt sommeren 1970, fra søknad til nasjonalparkstyret

Figur 3: Orthofoto av hytta «Rasmuskvea» med omkringliggende areal fra Innlandsgis

Figur 4: Bildet til venstre viser omsøkt ny grøft på 45 meter. Bildet til høyre viser eksisterende grøft, omsøkt utbedret og påført pukk (bilder fra oppsynsrapport)

Figur 5: Bildene viser eksisterende atkomstveg som omsøkt oppgradert/vedlikeholdt (fra oppsynsrapport)

Dovre fjellstyre:

Dovre fjellstyre har orientert sekretariatet at seterkvea/hamning (område rundt Rasmuskvea) ikke er utvist i henhold til fjelloven, og har sendt brev til den som er bruksberettiget (Bjørnhild Vigerust) om at dette må omsøkes. Brevet fra fjellstyret ble oversendt 10.8.2022 og pr 9.5.2023 har ikke fjellstyret mottatt søknad om utvisning.

På bakgrunn av den uavklarte situasjonen med utvisning av selve kvea, mener nasjonalparkforvalter det er rett å ikke behandle den delen av søknaden om tiltak som ifølge søker er knyttet inngjerding av kvea og vann/vaskeanlegg for utstyr til dyra, før Dovre fjellstyre har behandlet utvisninga.

Søknaden fra Fridtjov Vigerust blir derfor delvis behandlet i foreliggende sak. Søknad om det som omtales som vegvedlikehold, drenering/grøfting og oppføring av plattung og levegg blir vurdert.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for Grimsdalen landskapsvernområde til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

Verneformål – forskrift

Formålet med opprettelsen av Grimsdalen landskapsvernområde er å:

- *ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med*
- *seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av*

- *landskapets egenart*
- *ta vare på en del av et stort sammenhengende fjellområde, med leveområder*
- *villreinstammen i Rondane og et rikt dyre- og planteliv*
- *sikre viktige og mye brukte trekkområder for villreinen,*
- *ta vare på geologiske forekomster og landskapsformer*

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Verneforskriftens § 3

1. Landskapet

1.1. Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter. Med de unntak som følger av forskriftens punkt 1.2 og 1.3 er det forbud mot inngrep som vegbygging, oppføring av bygninger eller anlegg, bergverksdrift, vassdragsregulering, graving og påfylling av masse, sprenging og boring. Uttak og fjerning av stein, mineraler eller fossiler, drening og annen form for tørrlegging, nydrykring, nyplanting, bakkeplanering, fremføring av luft- og jordledninger, bygging av bruer og klopper, oppsetting av skilt, merking av stier, løyper o.l. Opplistingen er ikke uttømmende.

1.2. Bestemmelsen i 1.1. er ikke til hinder for:

b. vedlikehold av eksisterende bygninger, veger, anlegg, gjerder o.l. Alt vedlikeholdsarbeid på bygninger skal ta utgangspunkt i tradisjonell byggeskikk med hensyn til utforming og materialbruk. Arbeidet skal ikke medføre endringer av størrelsen eller eksteriøret på bygningen. Eksisterende veger og andre anlegg kan vedlikeholdes slik at dagens standard opprettholdes.

1.3. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

d) ombygginger og tilbygg til eksisterende bygninger i tråd med forvaltningsplan

Tiltaket som omhandler drenering/grøfting, graving og påfylling av masse har ingen egen dispensasjonshjemmel i verneforskriften og må vurderes etter naturmangfoldlovens § 48 om dispensasjon fra vernevedtak. Dette gjelder også oppgradering av vegen som i søknaden er omtalt som «vegvedlikehold»

Forvaltningsplan

Vedlikehold og ombygginger:

s. 38

Utfordringer knyttet til ombygginger og tilbygg er at disse tiltakene kan endre landskapets karakter og dermed verneverdier. Utvidelse av bygningsmasse kan også føre til økt bruk og ferdsel inn i villreinens leveområde.

s.41

- Behovsvurderinger for tilbygg og nybygg vil være strengere i nasjonalparkene enn i landskapsvernområdene. Forvaltningsmyndigheten vil be fagkompetanse i kommune og/eller fylkesmannen om en vurdering av landbruksmessige behov for utvidelser og nybygg
- Behov tilknyttet fritidsbruk vil vurderes strengere enn behov tilknyttet landbruk. Utover estetiske og kulturhistoriske hensyn vil tiltak knyttet til fritidsboliger bli vurdert ut fra den effekt det kan ha på ferdselen inn i områder som er viktige for villrein. Denne vurderingen vil ses i lys av den praksis som råder etter PBL for alle byggesaker innenfor og inntil villreinens leveområde, slik det avgrenses i fylkesdelplanen for Rondane.

(...)

- I tillegg til å følge retningslinjene i dette kapitlet vil forvaltningsmyndighetene samrå seg med kulturvernmyndighetene når det gjelder plassering og utforming i forbindelse med alle byggesaker som krever dispensasjon etter verneforskriften. Fylkesmannen i Oppland har gitt ut veilederen «Seterbygningene – verdier og utfordringer» (Raddum 2007) som blant annet gir råd om hvordan vedlikehold av og tilbygg på seterhus kan skje med utgangspunkt i tradisjonell byggeskikk, og med spesielt fokus på Grimsdalen. Det kan ved byggetillatelse stilles vilkår om mer detaljert utforming, i tråd med råd/retningslinjer i veilederen.

s. 42

Verneforskriftene tillater vedlikehold i samsvar med tradisjonell byggeskikk. Dette omfatter vanlig vedlikehold som reparasjon av tak, vinduer, fundamenteringer og ytterkledning og som er tillatt etter plan- og bygningsloven. For vedlikeholdsarbeid skal eksteriøret ikke endres og reparasjoner er å foretrekke fremfor hele utskiftninger der dette er mulig. Fasadeendringer, ny pipe og utvendig standardhevinger er eksempler på tiltak som ikke går inn under vanlig vedlikehold og som dermed er søknadspliktig.

s.43

Ved behandling av søknad om bygging av terrasser/verandaer skal det legges vekt på generelle kulturhistoriske og estetiske vurderinger. Terrassen/verandaen/plattingen bør:

- Søkes lagt så nært bakkenivå som mulig
- Være mindre enn 1/3 av fritidsboligens bebygde area
- Bygges ut fra en vegg, dersom den ikke følger bakkenivå (og maks ut fra to vegger dersom den ikke følger bakkenivå (og maks ut fra to vegger dersom den anlegges som «platting»)
- Tillatelse til bygging av platting/veranda vil ikke bli gitt i seter-kulturlandskapsområder.

2. Seterområder/kulturlandskapsområder

Dette er områder der kulturlandskapet og setermiljøene sammen danner et viktig landskapselement. Av vedleggene 4-10 går det frem hvilke områder dette gjelder innenfor Nord-Fron kommune og Sel kommune i Frydalen landskapsvernområde. I tillegg er området ved Steig, Dalsegg, Nysteig og Søre Eldåseter i Sør-Fron kommune alle seter-/kulturlandskapsområder. **Hele Grimsdalen landskapsvernområde regnes som seter-/kulturlandskapsområde med unntak av bygninger på Vegaskillet (vist i vedlegg 12).**

Søknader om tilbygg i disse seter-/kulturlandskapsområdene vil behandles individuelt. I disse områdene er det hovedsakelig setrer som utgjør bygningsmassen, og som brukes til både landbruks-og fritidsformål. På enkelte seterstuler er det også bygget fritidsboliger.

Eventuelle tilbygg på fritidsbolig her vil sees i sammenheng med bygningsmassen på resten av setra/selet. Søknader om ombygging og tilbygg vil bli behandlet ut fra at følgende hensyn vektlegges:

- Hvor reelt er behovet for endringen? Endringer som følge av gjenopptaking av seterdrift eller som følge av endret lovgiving knyttet til husdyrhold/beitebruk/melkeproduksjon/småskalaproduksjon skal forvaltningsmyndigheten i utgangspunktet være positiv til. Tilbygg/ombygging som følger av private behov vil vurderes strengere.
- Ved nærhet til spesielle forhold/verdier som snaufjell, vassdrag, sårbart plante/dyreliv skal søknaden vurderes strengt.
- Tilbygg/ombyggingen skal tilpasses bygningsmiljøet for øvrig med hensyn til eksteriørmessig utforming og plassering i tunet.
- Arealet på nye tilbygg skal søkes minimalisert og bør ikke utgjøre med enn 30 % av arealet til bygningen på vernetidspunktet*.
- En seterstue bør ikke overstige 70 m² tillatt bruksareal (TBRA), mens et kokhus ikke bør overstige 30 m² (TBRA).
- For fritidsboliger i seterområdene vil øvre grense være 65 m² tillatt bruksareal (TBRA).
- Uteplass skal legges på bakken og skal være uten rekkverk

Naturmangfoldloven

I tillegg til behandling etter verneforskrift og retningslinjer i forvaltningsplan må søknaden også vurderes etter naturmangfoldloven § 48 og de miljørettslige prinsippene nedfelt i §§8- 12 (kunnskapsgrunnlag, føre-var prinsippet, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforringelse bæres av tiltakshaver samt miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder), jmfør § 7.

Naturmangfoldlovens § 48 sier følgende: *«Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig»*

Presedens

I byggesaker vil det ofte være en problemstilling at tiltaket isolert sett ikke er særlig problematisk, men at samlet effekt av flere tilsvarende tiltak vil redusere verneverdiene. Også ved enkeltsaker som gjelder små tiltak, må det ses hen til presedensvirkningene ved at andre kan få dispensasjon/tillatelse til tilsvarende tiltak. Dette følger ikke minst av kravene til likebehandling. Presedensvirkninger avhenger for det første av sannsynligheten for at andre vil søke om dispensasjon/tillatelse til tilsvarende tiltak, og for det andre av konsekvensene for verneverdiene og verneformålet av at det blir gitt dispensasjon til tilsvarende tiltak.

Vurdering

Platting og levegg

Søknad om bygging av platting og levegg vurderes etter verneforskriftens § 3 punkt 1.3 bokstav d. I henhold til dette punkt kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til tilbygg og ombygging i tråd med forvaltningsplanen. Hele Grimsdalen med unntak av bygninger/bygningsmiljøer på Vegaskillet (jf. vedlegg 12 i forvaltningsplanen) er å regne som seterområder/kulturlandskapsområder. I 2009 viser GAB-registeret at det er 263 bygninger i Grimsdalen LVO. Det er i flere byggesaker holdt en streng linje i forhold til byggeskikk, og nasjonalparkstyret har praksis på å følge uttale fra fagmyndighet på området.

Gbnr 86/1 fnr 3 er et fritidsfeste og det er en hytte og et uthus som er oppført. Bygningene ligger i et landskapsrom med flere setre, og i «Seterbygningene – verdier og utfordringer» av Raddum fra 2007 står det følgende på s. 25 om Mesætre, der gbnr 86/1 fnr 3 ligger:

«Mesætre består av i alt fem setrer med husene plassert i sørhellinga vest for Mesæterbekken. I motsetning til Verkjessætre, har setrene på Mesætre en betydelig større spredning i landskapet. Og de har et vesentlig mer variert uttrykk. Spredningen åpner for større grad av individualisering. Bebyggelsen på Vigerustsætre består av lange og lågtliggende hus plassert langs med dalen. De har en egen harmoni og tilpasser seg linjene i landskapet på en bemerkelsesverdig god måte.»

Det har vært flere saker knyttet til oppføring av platting i Grimsdalen LVO. Foreliggende sak har ikke vært sendt til uttale til kulturminnemyndighet, da nasjonalparkforvalter har vurdert at vi har i flere saker fått innspill fra Innlandet fylkeskommune hva gjelder oppføring av platting i kulturlandskapsområder og at dette ikke er ønskelig i setermiljøer. Oppføring av platting er i strid med forvaltningsplanens retningslinjer og nasjonalparkstyret har i tidligere saker både på Verkjesetere og Tverrliseter fulgt forvaltningsplanens retningslinjer hva gjelder platting i kulturlandskapsområder. Forvaltningsplanens retningslinjer er tydelige og det står følgende: *«Tillatelse til bygging av platting/veranda vil ikke bli gitt i seter- kulturlandskapsområder.»*

Generelt sett er behov som er tilknyttet fritidsbruk blitt vurdert strengere enn behov som eksempelvis er tilknyttet landbruksrelaterte saker i landskapsvernområdene. Utfordringene knyttet til ombygginger og tilbygg er at disse tiltakene kan endre landskapets karakter og dermed verneverdier.

Endringer i bygningsmassen kan også medføre økt bruk og dermed økt ferdsel inn i villreinens leveområder, men vurderes å ikke være relevant i foreliggende sak, da tiltakene ikke øker antall sengeplasser eller innebærer en standardheving av vesentlig grad.

Oppføring av platting er ikke i tråd med forvaltningsplanens retningslinjer og nasjonalparkstyret har ført en restriktiv praksis med å ikke tillate dette i kulturlandskapsområder. Levegg som omsøkt er ikke omtalt i forvaltningsplanen, men slik tiltaket er omsøkt henger platting og levegg sammen. Det er vist til at tiltakene skal bidra som støttetiltak for å hindre at bygninger siger og som handicap-rampe. Nasjonalparkforvalter vurderer at det bør vurderes om det er andre bygningsmessige tiltak som er mer egnet til å sikre bygningen. En handicap-rampe på på 5,5 x 4 meter er for stor til å kunne ses på som kun dette. Er det nødvendig med en slik rampe må denne planlegges i en betydelig mindre utgave og ev omsøkes.

Nasjonalparkforvalter mener tiltakene ikke er i tråd med forvaltningsplanen og bidrar til å forsterke hyttepreget i et landskapsrom der seterhusene er ulike, men fremstår som nettopp det – seterhus. Det tilrås at det gis avslag på søknad om oppføring av platting og levegg.

Drenering og oppgradering av atkomstveg

Det er omsøkt dreneringsarbeid gjennom grøfting flere steder og også vedlikehold av kjørespor/atkomstveg til hytta. Nasjonalparkforvalter har ikke fått informasjon om det søkes om nedlegging av drenerør knyttet til dreneringsarbeidet (har kontaktet både entreprenør og tiltakshaver den 11.mai 2023).

Tiltakene vurderes etter naturmangfoldlovens (nml) § 48 som er dispensasjon fra vernevedtak. Naturmangfoldloven § 48 stiller svært strenge krav til når en dispensasjon eventuelt kan vurderes, men åpner for tiltak som «ikke strider mot verneformålet og ikke påvirker verneverdiene nevneverdig». Begge vilkår må være oppfylt. Unntak kan også vurderes «dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig». Dispensasjon må heller ikke gis om vilkårene er oppfylt. Skjønn og instruksjer fra overordnede myndigheter spiller også inn. Dispensasjonsregelen i § 48 kan ikke brukes for å utvide rammene gitt i vernevedtaket. I foreliggende sak vil verken sikkerhetshensyn eller vesentlige samfunnsinteresser være relevant og søknaden vurderes etter 1. alternativ.

Når det av nml § 48 fremgår at forvaltningsmyndigheten *kan* gjøre unntak fra vernevedtaket, ligger det i dette at tiltakshaver ikke har krav på å få dispensasjon selv om tiltaket ikke er i strid med verneformålet og heller ikke påvirker verneverdiene. Dersom disse vilkårene er oppfylt skal det foretas en skjønnsmessig vurdering av om tiltaket *bør* tillates, der fordelene for tiltakshaver veies opp mot eventuelle ulemper for naturmangfoldet. Utgangspunktet for denne vurderingen er at bestemmelsen er en sikkerhetsventil som i første rekke skal fange opp uforutsette eller spesielle tilfeller som ikke ble vurdert på vernetidspunktet. I dette ligger at lista for å gi dispensasjoner fra forbudene i verneforskriften bør ligge høyt.

At det fra tidligere av var gjort noe grøftarbeid før området ble vernet som landskapsvernområde, viser bilde vedlagt søknad. Dette er åpne grøfter ihht opplysninger fra søker. Også fra orthofoto kan denne grøftinga sees.

De omsøkte drenering og grøftetiltakene er omfattende og medfører en betydelig utvidelse av eksisterende eldre, dreneringsgrøfter. Slik forvalter leser søknaden dreier det seg om å grave betydelig større grøfter der det fra før er eksisterende åpne grøfter (til sammen 76 meter) og dekke disse med grus, samt å lage ny grøft for å drenerer bort vann på nedsida av hytta (45 meter lang grøft) også denne skal dekkes med grus. Det vises til at drenering er tiltak som ikke er tillatt i landskapsvernområdet. Drenering og grøfting som omsøkt kan i tillegg til å påvirke landskapet endre biotoper og plantesammensetning. Det tilrås at det ikke gis dispensasjon til omsøkte drenering- og grøftarbeid i medhold av nml § 48.

Vegvedlikeholdet av kjøresporet/atkomstveg vurderes å være av en slik art at det ikke kan karakteriseres som vedlikehold. Det vises til et ønske om betydelig oppgrusing og utbedring av et eksisterende kjørespor som nyttes som atkomstveg til hytta. Se orthofoto i figur 3 i saken. Det tilrås ikke å gi dispensasjon til den omsøkte oppgraderingen. Vedlikhold av kjøresporet/atkomstveg er selvsagt tillatt, men vedlikhold skal ikke heve standarden på kjøresporet/atkomstvegen.

Kunnskapen om verneverdiene og natumangfoldet er godt (§ nml § 8) Det omsøkte tiltakene med omfattende graving av grøfter og tildekking med grus samt bygging av platting og levegg vurderes å påvirke seter- og kulturlandskapet nevneverdig. Flere tilsvarende slike tiltak i landskapsvernområdet vil samlet kunne endre landskapets karakter og dermed verneverdier (nml § 10). Nml § 11 og 12 er ikke relevante dersom tiltaket ikke tillates.

Vedlikehold av eksisterende, åpne grøfter som var opparbeidet før vernet er tillatt. Vedlikhold skal ikke medføre oppgradering og utvidelse av grøftene eller av kjøresporet/atkomstvegen. For på et kve med hovedsakelig jord og noe grus, innebærer vedlikholdet at noe grusing med grus i en mørk toning kan aksepteres.

Konklusjon

Nasjonalparkforvalter tilrår ikke at det gis dispensasjon til omsøkte bygningstiltak.

Ombygging med platting og levegg er ikke i tråd med forvaltningsplan, og nasjonalparkstyret har ikke tidligere godkjent omsøkte plattinger i kulturlandskapsområder.

Det tilrås ikke å gi dispensasjon fra naturmangfoldlovens § 48 til opparbeidelse og utvidelse av dreneringsgrøfter og standardheving av atkomstveg/kjørespor. Bestemmelsen er en sikkerhetsventil som i første rekke skal fange opp uforutsette eller spesielle tilfeller som ikke ble vurdert på vernetidspunktet. I dette ligger at lista for å gi dispensasjoner fra forbudene i verneforskriften bør ligge høyt. De omsøkte tiltakene knyttet til dreneringsgrøfter er omfattende og vil kunne påvirke landskapet. Det bør søkes andre løsninger bedre tilpasset landskapet for å hindre eventuelle vannsig som påvirker bygningen.

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre

v/nasjonalparkforvalter Eirin Berge

Postboks 987

2604 LILLEHAMMER

Jessheim 8.juni 2022

Søknad om tiltak på gbnr 86/1 fnr 3 i Dovre kommune iht verneforskriften for Grimsdalen LVO.

Det vises til brev fra nasjonalparkforvalteren 28.05.21 (deres ref. 2020/13189-3 432.2) og mitt brev til nasjonalparkstyret v/nasjonalparkforvalter Eirin Berge (epost) 3.juni 2021.

Med bakgrunn i dette søkes herved om følgende tiltak:

1. Gjerde.

Det søkes om tillatelse til å skifte ut gammelt gjerde rundt Rasmuskvea. Det er brukt impregnert gjerdestolp, Norgesgjerde og strekktråd på toppen. Gjerdet er ca 400 løpemeter, og følger samme trase som tidligere. Etter avtale med eierne av Vigerust har Rasmuskvea vært benyttet som beite for egne dyr (vedlegg 1). Eksiterende gjerde, som har stått siden 1965, ble ansett for å være i slik forfatning at det ville være til fare for egne og andres beitedyr og vilt. For å unngå at beitedyr setter seg fast under gjerdet, er det nødvendig å foreta sletting av ujevnheter og fjerning av einer i selve traseen.

2. Grøfting og vedlikehold av vei.

Som grunnlag for søknad om ovenstående tiltak, vedlegger jeg kopi av søknad til Statskog SF om grunndisponeringstiltak 15.september 2021 (vedlegg 2) kopi av svaret fra Statskog SF 8.november 2021 (vedlegg 3) og kartskisse som viser grøftene og gjerdetraseen, og bilde tatt sommeren 1970 av første grøftetiltak (vedlegg 4).

Vedleggene forklarer behovet for å få gjennomføre tiltakene, men bruken av lys stein og grus ble gjort før jeg hadde mulighet for å stoppe det. Dette er veldig beklagelig, og jeg har fra første stund sagt at jeg vil gjøre det som er mulig for å rette opp dette. Jeg beklager også at det ikke ble søkt nasjonalparkstyret om tillatelse på forhånd, men jeg handlet i god tro siden mye av dette har vært utført før verneplanen ble vedtatt.

3. Platting og levegg.

Det søkes om platting og levegg på oversiden av huset som skal fungere som støttetiltak på grunn av stort vanntilslag og stor skade på grunnmur. Dette er bla tiltak som skal fungere som motvekt ettersom bygget synker på motsatt side. Derfor blir det brukt reisverk av 2 x 8 tommers impregnert plank i støtteveggen som er boltet inn i byggets reisverk. Samme grove dimensjoner blir av samme grunn brukt som bjelker og gulv til plattingen. Plattingen skal også fungere som handicaprampe siden to av brukerne er avhengig av rullator.

Handicaprampe/platting på 5,5 x 4 meter og støttereisverk/levegg, lengde 2,7 + 2 meter, høyde 1,65 meter fallende til 40 cm, avrundes for å tilpasses til terrenget.

Det er også utført betydelige grunnarbeider under huset.

4. Vannopplegg/dusjanlegg

Det søkes om å sette ned en trekum hvor vannet fra vannslangen samles opp før det går i drenering tilbake til bekken. Dette for å sikre stabilt vann til hester på beite og et sted å vaske og henge opp rideutstyr. Den kan også være nyttig for en kald avrivning for beboerne. Det har vært en vannpost på stedet siden 1966.

Jeg beklager at tiltakene ikke tidligere er omsøkt, men etter samtaler og rettledning av nasjonalparkforvalteren, har jeg forstått hvordan en skal forholde seg til verneplanen for Grimsdalen LVO.

Ut fra ovenstående håper jeg på et positivt svar på søknaden, og kommer gjerne med tilleggsopplysninger om nødvendig.

Med vennlig hilsen

Fridtjov Vigerust

Brinken 67, 2050 JESSHEIM

Vedlegg 1: Bekreftelse på beiteavtale fra Bjørnhild Vigerust

Vedlegg 2: Søknad til Statskog SF om grunndisponerings tillatelse

Vedlegg 3: Svar fra Statskog SF

Vedlegg 4: Kartskisse over gamle og nye grøfter + foto av første grøftetiltak 1970

Fridtjov Vigerust

Brinken 67, 2050 Jessheim

Jessheim 15.september 2021

Statskog SF

v/ Runar M. Rueslåttén

Storgata 64 A

2609 Lillehammer

Søknad om grunndisponeringstillatelse iht til punkt 5 i festeavtalen for gbnr 86/1 fnr 3 i Dovre kommune.

Med dette søkes om tillatelse til å grave ca 125 m grøft for å drenere vann fra en oppkomme som i tiltagende grad har skadet bygningen og vanskeliggjort adkomsten.

Helt siden 1970 har det vært foretatt grøfting for hånd og med maskiner, uten at problemet ble løst. Seterstua begynte å synke på 1990 tallet, og den gamle Rasmuskvea ble mer og mer myrlendt. For 5-6 år siden ble det støpt såler under hytta, og den nedsunkne delen ble jekket opp. Dette løste heller ikke problemet med alt vannet som kom fra denne kilden. I 2019 gjorde jeg avtale med entrepenør fra Dovre om å renske opp de gamle grøftene, og gjøre det som var nødvendig for å lede vannet bort fra kvea og stua.

Dette arbeidet har gitt gode resultater, men er blitt altfor omfattende utseendemessig. Pga hjemlige forhold hadde jeg ikke anledning til å være til stede. Det beklager jeg sterkt i dag. Overfyllingen av grøftene med nærmest hvit pukk ble utrolig skjæmmende, også for oss som bruker stedet.

Jeg beklager at det ikke ble søkt om tillatelse før arbeidet ble utført, men handlet i god tro, siden mye har vært gjort tidligere. 2019 ble det tatt ca 45 m med ny grøft, resten er grøfter som har vært tatt tidligere.

Ut fra ovenstående håper jeg på et positivt svar på søknaden, og kommer gjerne med tilleggsopplysninger om nødvendig.

Med vennlig hilsen

Fridtjov Vigerust (fvig@online.no)

Vedlegg 3

Gjelder eiendom
3431/86/1/3

Kunde
10010785

fvig@online.no

Vår ref.
21/6970- 4

Deres ref.

Vår dato
08.11.2021

Vår saksbehandler
Runar Myhrer Rueslåtten
98 44 43 77, rru@statskog.no

Søknad Rasmuskvea gbnr 86/1 fnr3 I Dovre kommune - grøftetiltak

Viser til deres søknad av 15.09.2021 om grunndisponeringstiltak i forbindelse med grøftetiltak på gnr. 86 bnr. 1 fnr. 3 i Dovre kommune.

Statskog har etter fjelloven § 12 sendt søknaden til Dovre fjellstyre for uttale. I sak 14/2021 fattet de følgende vedtak: «Dovre fjellstyre har ikke noe imot en grunndisponering som omsøkt, men det forutsetter at alle parter i saken godkjenner tiltaket.».

Som opplyst i søknaden har det tidligere vært grøftet i noe mindre omfang rundt hytta og gjort andre tiltak for å få bukt med setningsproblemer. Det er uheldig at søknad sendes etter at tiltakene er utført da Statskog som grunneier ikke gis anledning til å vurdere om tiltakene kan komme i konflikt med annen bruk av grunnen, men det kan dokumenteres at det tidligere har vært grøfter rundt hytta og at andre tiltak er utprøvd uten at en har oppnådd ønsket effekt ift. setninger.

Vi vurderer det dit at det ikke er eller kommer til å være noe bruk av grunnen som vil påvirkes negativt av tiltaket. Fjellstyret har heller ingen innvendinger til det utførte tiltaket, forutsatt at nødvendige godkjenninger er på plass.

Statskog gir derfor tillatelse til etablering av grøfter som omsøkt og utført på følgende vilkår:

- Alle nødvendige offentlige tillatelser skal være innhentet.
- Tiltak for å dekke til eller dempe den hvite pukken i grøftene skal utføres.

Med hilsen

Runar Myhrer Rueslåtten
seniorkonsulent eiendom drift

Dette dokumentet er elektronisk signert

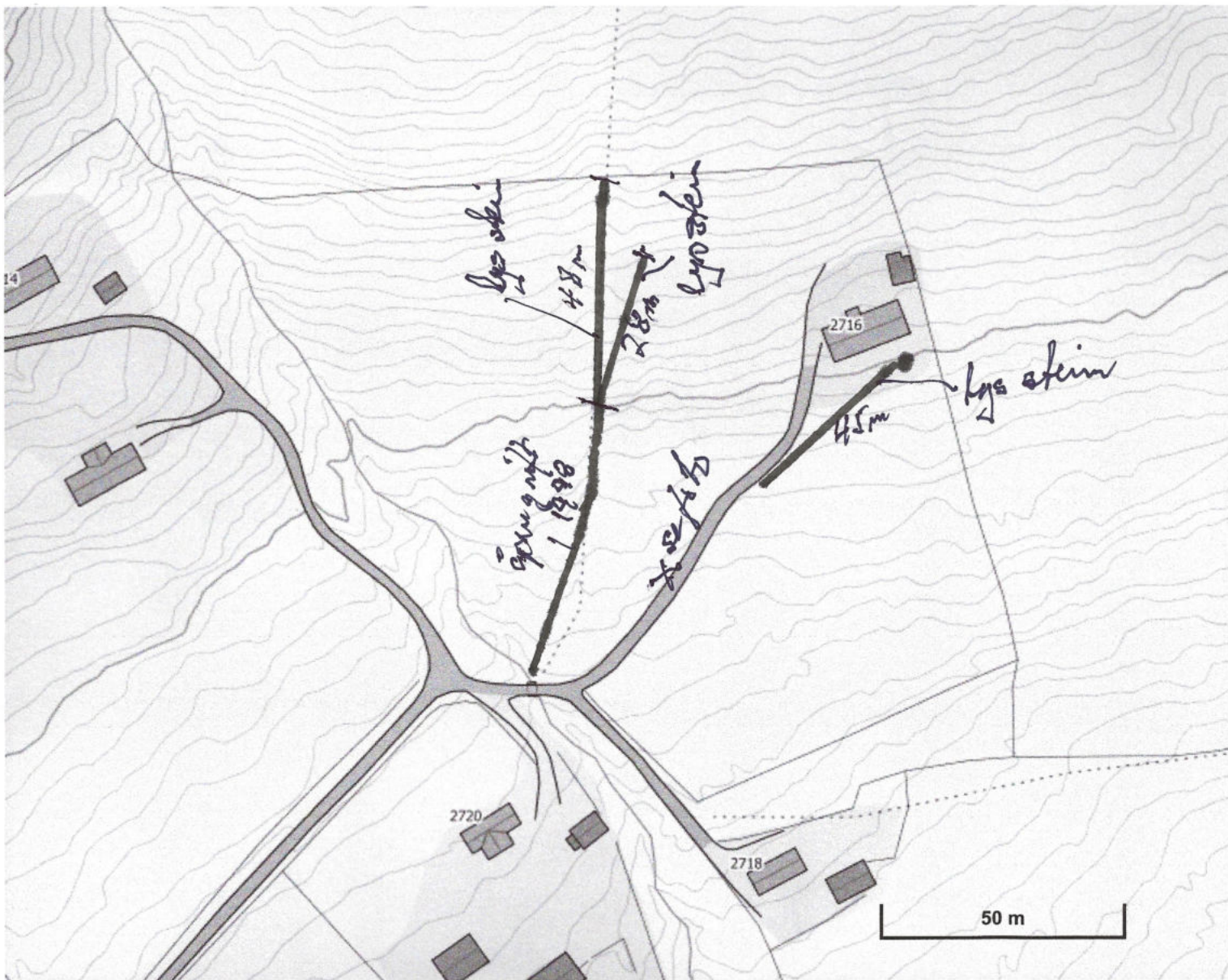
Vedlegg: 0

Kopi til:
DOVRE FJELLSTYRE

Kyrkjevegen 5

2660

DOMBÅS

Vedlegg 1

Bekreftelse på beiteavtale

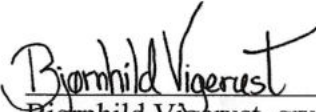
Dovre Fjellstyre
Kyrkjevegen 5
2660 DOMBÅS
dovre@fjellstyrene.no

Bjørnhild Vigerust
Solsidevegen 882
2622 DOVRE
bvigerust@gmail.com

Avtalen gjelder tillatelse av beiting av inngjerdet hamning tilhørende Vigerustsæter og Rasmuskvea på Mesæter i Grimsdalen.

Jfr. tidligere avtale mellom min bestefar Bjørner Vigerust for 51/1 Vigerust og Fridtjov Vigerust, videreført til min far Jacob Vigerust for 51/1 Vigerust og Ingrid Vigerust; bekreftes det hermed at Ingrid Vigerust har tillatelse til å bruke begge hamninger til beiting med hest.

Dovre 06.06.2022

Bjørnhild Vigerust, grunneier 51/1 Vigerust

RASMUSKVEA

på Mesætra i Grimsdalen

Gjennom alle barneår og voksen alder har Grimsdalen og Mesætra vært en viktig del av livet mitt, fra først av om sommeren, men etter hvert også høst og vinter. Vigerustsætra var basen, men på 1960-tallet fikk jeg anledning til å bygge mitt eget sted på Rasmuskvea.

Rasmuskvea er en seterkve som ligger utenfor Vehlåa (Mesæteraåa). Navnet har den fått etter Rasmus i Nordre Snekkerlien, som var husmann under Vigerust, og slik fikk bygge seg sæter på Mesætra. Husa låg omtrent på høgde med husa på Vigerustsætra. Sæterretten gikk tilbake til hovedbølet da bruken opphørte.

Den 25.juni 1931 blir det holdt skylddelingsforretning. Av Pantebok nr. 35 side 223 fremgår følgende: »Ved skylddelingsforretning 25/06- 1931 fraskiller Bjørner Vigerust en parsell til seg selv, da hovedbølet skal overtas av eldste sønn Jacob». Skjønnsmenn er Erik Tallerås, Laurits Bergseng og Gunder Rudi. Videre fremgår det at det til den nevnte parsell «Vighåmår» hører kulturbeite i Gammelsæterlia og sæter på Mesætra med bruksrett i Øvre Folldal Statsalmenning og Grimsdal Statsalmenning.

«Sæteren er en gammel sæter som har tilhørt gnr.51 bnr.1 Vigerust og er helt inngjerdet for seg». Dokumentet er tinglyst ved Nordre Gudbrandsdal Sorenskriveri 1.august 1931.

Min onkel Martin Vigerust overtok Vighåmår gnr.51, bnr.7 i Dovre, med tilhørende sæterrett på Mesætra, altså Rasmuskvea. Ved skylddelingen var Rasmuskvea inngjerdet og i bruk av hovedbølet Vigerust, gnr.51, bnr.1.

Jeg husker godt at jeg selv var med på slåttonn og hesjing på Rasmuskvea fra 1945/46 og to til tre år fremover sammen med Martin, Jørgen Skomakerstuen og Lars Haugen, Lars var en mye brukt slåttekår på Vigerust og på sætra.

Den 25.juli 1963 skrev Martin Vigerust følgende ærklæring:

«Undertegnede er eier av Vighåmår gr.nr. 51, br.nr.7 i Dovre. Til Vighåmår hører bl.a. sæterrett på Mesætra i Grimsdalen. I følge skylddelingsforretning av 1-8-1931, tinglyst ved Nordre Gudbrandsdal Sorenskriveri, utgjør denne sæterrett

«En gammel sæter, som har tilhørt gr.nr.51, br.nr.1 Vigerust, og er helt inngjerdet for sig».

Denne gamle sæteren benevnes mellom de sæterberettigede på Mesætra for «Rasmuskvea» og ligger like utenfor Mesetæråa. Denne sæteren var ved skylddelingsforretningen og tinglysingen i bruk av gr.nr.51, br.nr.1. Gjerdet er senere tatt ned igjen.

Undertegnede overdrar hermed sin eiendoms- og bruksrett til ovennevnte «Rasmuskvea» til veterinær Fridtjov Vigerust, Dovre. Kjøpesum er enda ikke fastsatt. Selgeren forbeholder seg rett til å bygge hytte på stedet. (Mesetra.)

Dovre 25. juli 1963

Som selger: Martin Vigerust (sign)

Som kjøper: Fridtjov Vigerust (sign)

Som vitner: Vemund Vigerust (sign)

Bjørner Vigerust (sign) «

Med byggetillatelse fra Dovre Bygningsråd (sak120/67), og med god hjelp fra slekt og venner, ble så bygging igangsatt på nøyaktig det stedet hvor «Rasmus husmainn» fra Nørdre Snikkerlie hadde hatt sin sæter. De gamle grunnmurene på stedet vitner om det.

Grunnen til at Martin Vigerust ville at jeg skulle overta hans rettigheter var flere.

Martin var i mange år preget av sykdom, og da jeg begynte å studere ved NVH i 1957, var Martin hyppig gjest hos meg og etter hvert min kone og vår datter Ingrid i vår leilighet i Theresesgt. 16 B i Oslo. Min far og jeg fulgte Martin til undersøkelser ved Rikshospitalet, og etter hvert ble det bestemt at han skulle opereres for en aneurysme som forårsaket trykk på hjernen. Risikoen for fatalt utfall var stor, men Martin og far ble enige om i samråd med nevrokirurg at det var riktig å forsøke operasjon. Operasjonen gikk greit, men resultatet ble ikke slik som håpet, fordi skadene var kommet for langt. Martin fikk det likevel bedre

helsemessig etter operasjonen, fikk seg arbeide i Oslo, og han og jeg spilte bridge i Sinsen bridgeklubb en gang i uken. Slik fikk Martin og jeg og min familie et veldig godt forhold, noe som jeg tror betydde mye for han. Han var glad i barn og hadde mye glede av å følge våre barn fra de var små (og til han døde i 1975.) Han besøkte oss også flere ganger mens vi bodde på Oppdal, og somrene hjemme på Vigerust og i Grimsdalen, et sted han var sterkt knyttet til og her tilbrakte mye av sommeren hos sin tante Anne på Ekkerstakston som gjeter for geitene. Anne Ekre leide Vighåmår i mange år og leide setra til Bjørner Ekre. Det ble mye samkvem med folka i Stakston og på Mesetra når vi var der.

Det var også på denne tiden at det ble mye snakk om at jeg kanskje kunne tenke meg å overta Vighåmår og begynne praksis på Dovre. Derfor kom også tanken om sæter/hytte på Rasmuskvea.

Først og fremst så han seg ikke i stand til å ta vare på kvea og få vedlikeholdt gjerdet rundt kvea før den «falt i det fri». Nytt gjerde ble satt opp i 1964/65 slik det gamle gjerdet hadde stått, og restene av det gamle gjerdet fjernet. Det må her nevnes at Pål O. Angård og Sigmund Øverlien var gode hjelpere for å få nytt gjerde på plass, og senere da seterstua ble bygget. Martin var daglig gjest i byggeperioden, ga gode råd, og lærte Ingrid og Gudmund navnene på fjellene i Grimsdalen og Rondane. Mange bilder som ble tatt på denne tiden viser dette.

Mine planer fremover ble endret i 1971/72. Jeg kjøpte en gård i Eidsberg og flyttet dit. Der drev jeg blant annet med sau. Etter hvert ble det vanskelig med sommerbeite, og tanken på å bruke Grimsdalen var nærliggende. I et forsøk på å få tilstrekkelig med beite, satte jeg opp nytt gjerde rundt Vigerustkvea, og begge kveene ble brukt på forsommeren så lenge beitet holdt.

Senere tok Astrid og Bjørner Vigerust sætra i bruk igjen, så beiting med egen sau ble derfor avvirket, også etter diverse diskusjoner med hensyn til beiterett.

Siden begynnelsen av 2000-tallet har min datter Ingrid og hennes familie brukt Rasmuskvea til beite for egne hester. I tillegg har de leid ett fjøs av Jacob Vigerust til stall for hestene, samt låven og kvea. Ingrid har også vært i dialog med Dovre kommune om bygging av stall for hestene.

Fridtjov Vigerust

Mini rapport – Kontroll byggesaker i Grimsdalen landskapsvernområde 2020

Foto: Barthbua i Grimsdalen

Av: Finn Bjormyr (Sno) og Tore Larsson (Dovre fjellstyre)

Oppføring av skigard med mer på Verkjesetra i Grimsdalen

Verkjesetra ligger innenfor Grimsdalen landskapsvernområde. I forskriften for Grimsdalen landskapsvernområde er det i §3. Vernebestemmelser angitt i punkt 1.1 at "Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter". I forskriften er det spesielt nevnt forbud mot "oppføring av bygninger eller anlegg".

I sak 2018/4239-9 gav Nasjonalparkstyret dispensasjon til oppføring av gjerde i form av skigard på Verkjessætre gnr. 86 bnr. 1 fnr. 73 i Dovre kommune - Ola Korsvoll.

Til dispensasjonen knyttes følgende vilkår:

1. Gjerdetraseén godkjennes ikke som omsøkt, men skal være i tråd med det som vises i kartutsnitt 3 sort linje, i saken.
2. Det skal benyttes skikkelig skigardsstaur (ikke gjerdestolper) og kløyvde skier – impregnert materiale skal ikke benyttes.
3. Det skal maks være 100 cm fra bakken og til enden av skiene, og skiene må plasseres med en avstand som gjør at dyr ikke setter seg fast mellom materialene
4. Terrenginngrepene skal være minimale og gjerdet skal tilpasses terrenget, ikke motsatt.
5. Tillatelens gyldighet og gjennomføringsfrist er 3 år fra vedtaksdato: Innen 1.desember 2021 skal tiltakshaver sende over bilder som viser oppført skigard til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, epost fmoppost@fylkesmannen.no
6. Statens naturoppsyn vil utføre kontroll med tiltaket i hht vilkårene i tillatelsen.

På kontroll den 31.08.20 i Grimsdalen landskapsvernområde var satt opp sauenetting rundt setra som gjerde. Plasseringen så ut til å være i tråd med dispensasjonen.

Bilde av gjerde og nytt uthus på setra. Uthuset har en grunnflate på 1,20 m X 1,70 m. I bakken er det gravd ned en ledning som går mellom husene.

Ved begge husene er det bygd plattinger. Plattingen ved uthuset er 5,30 m lang og 3,09 m brei, totalt 16,40 m².

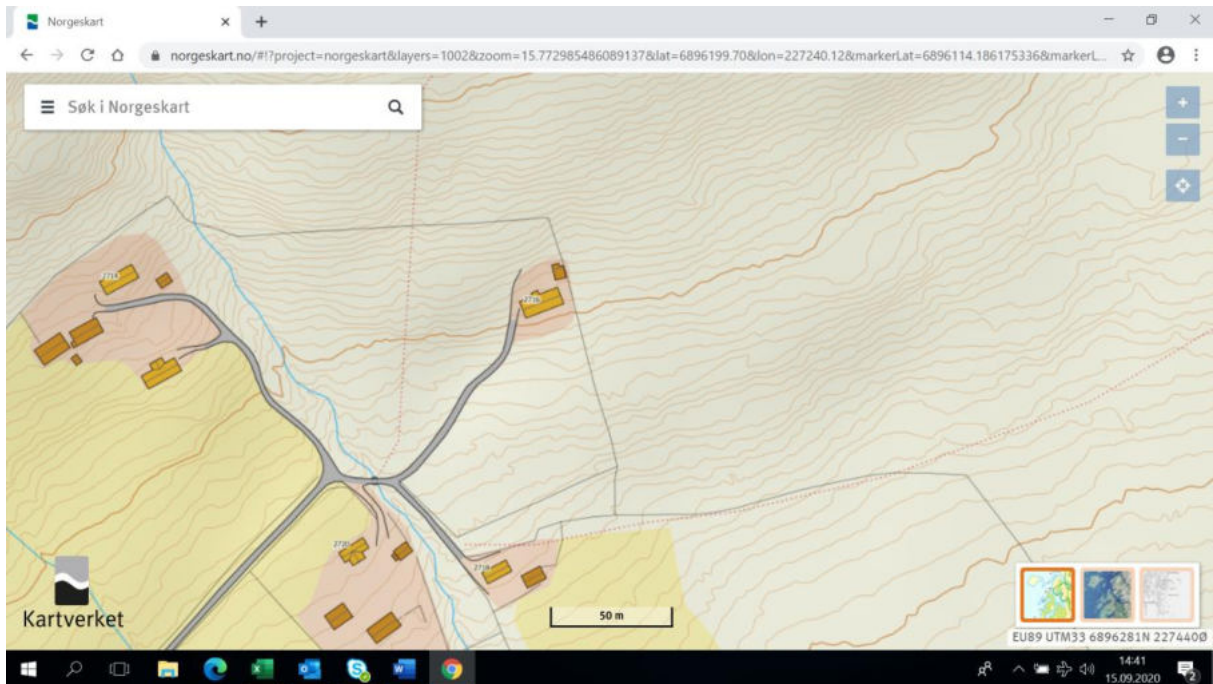

Plattingen ved hytta er like brei som hytta. Den er 3,65 m brei og 2,90 m lang, totalt 10,58 m².

Sammendrag:

Det er oppsatt et uthus på 2,04 m² og to plattinger på 10,58 m² og 16,40 m² som ikke er behandlet i saken fra nasjonalparkstyret. I tillegg er det benyttet et helt annet gjerde rundt husene enn det som det er gitt tillatelse til. Kontrollen viser store avvik i forhold til vedtaket i Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i sak 2018/4239-9. De utførte tiltakene er klare brudd på vernebestemmelsene for Grimsdalen landskapsvernområde.

Mesetra GNR/BNR 86/1/3

Mesetra ligger innenfor Grimsdalen landskapsvernområde. I forskriften for Grimsdalen landskapsvernområde er det i §3. Vernebestemmelser angitt i punkt 1.1 at "Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter". I forskriften er det spesielt nevnt forbud mot "oppføring av bygninger eller anlegg".

I forbindelse med annet oppsyn den 31.08.20 ble oppdaget at det var gjennomført endringer på feste 86/1/3 med adresse 2718 i Grimsdalen på Mesetra omtalt som Rasmuskvea.

Det er satt opp nytt gjerde rundt setra. I tillegg er veien opp til seterhusene utbedret betydelig. På veien er det brukt en lys grus som skiller seg fra terrenget rundt.

Det er totalt ca 150 meter med steinsatt grøft fordelt på 2 grøfter. Dette er grov kvit stein som framstår dominerende i terrenget.

Det er gravd 60 til 100 meter åpen grøfter, med bredde ca 1,5 meter og ca 40 cm dype.

På hovedbygningen er det bygd en plattform med levegg. Plattformen er 5,50 m lang og 4 m brei, totalt 22 m². Leveggen er 5 meter lang og 1,65 meter høg.

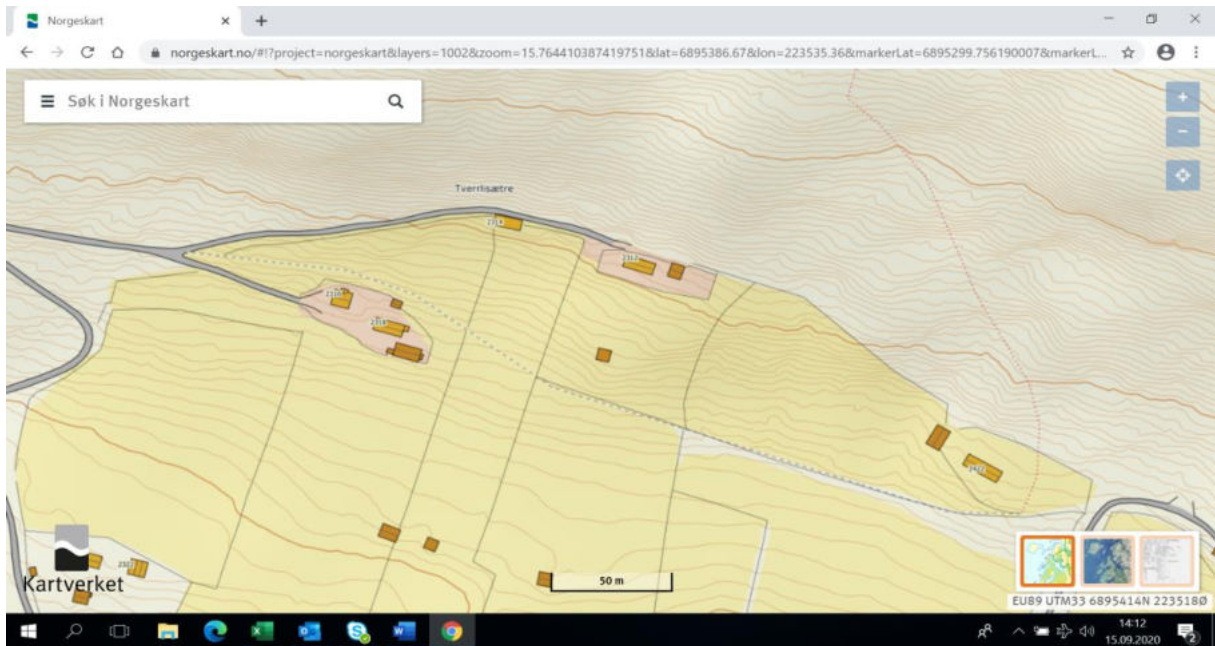

Det er bygd en utendørs dusj på 1,40 m bredde og 1,3 m lengde som er gravd ca 2 meter ned i bakken. Ut i fra vannledninger som er synlige ser det ut som det innlagt vann i hovedhuset.

Sammendrag:

Det er gjennomført en rekke tiltak som ikke er behandlet i Nasjonalparkstyret. Dette gjelder ca 150 meter grøft som er fylt med grov kvit stein og ca 80 meter åpen grøft med bredde på 1,5 meter og ca 40 cm dyp. I tillegg er det bygd en platting med levegg på hovedbygningen. Plattingen er 5,50 meter lang og 4 meter brei. Leveggen er 5 meter lang og 1,65 meter høg. I tillegg er der bygd en utendørs dusj med bredde 1,40 meter og lengde 1,30 meter som er gravd ned i terrenget. Ut fra ledninger som er synlige kan det se ut som det er innlagt vann i hovedhuset. De utførte tiltakene er klare brudd på vernebestemmelsene for Grimsdalen landskapsvernområde. Den omfattende grøftingen som her er gjort har medført omfattende skader på landskapsvernområdet. Totalt er det grøftet over 200 meter i et avgrenset område. Grøftingen medfører drenering av fuktige områder. Steinsettingen framstår som skjæmmende i landskapet. I tillegg er det gravd ned en dusj med tilliggende drenering og grøfting.

Tverrlisetra GNR/BNR 86/1/47

Mesetra ligger innenfor Grimsdalen landskapsvernområde. I forskriften for Grimsdalen landskapsvernområde er det i §3. Vernebestemmelser angitt i punkt 1.1 at "Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter". I forskriften er det spesielt nevnt forbud mot "oppføring av bygninger eller anlegg".

På oppsyn den 31.08 ble det registrert at det var satt opp en flaggstang på setra. Dette er det ikke tradisjon for i Grimsdalen.

Sammendrag:

Det er oppsatt en flaggstang på 86/1/47 i Grimsdalen.

From: Fridtjov Vigerust[fvig@online.no]
Sent: 31.05.2022 13:47:04
To: Berge, Eirin[fmopebe@statsforvalteren.no]
Cc: Ingrid Vigerust[ingrid.vigerust@gmail.com]
Subject: Vedrørende Rasmuskvea og gjennomførte tiltak her - Grimsdalen LVO
Takk for svært grei og oversiktlig orientering.
Jeg ser nå at jeg har misforstått saksgangen og det er meget beklagelig.
Vi vil gjøre alt vi kan for at en søknad med de vedlegg som er nevnt i din e-post kan bli fremmet for nasjonalparkstyret i møte 24.juni d.å.

Med vennlig hilsen

Fridtjov Vigerust

Sendt fra min iPad

30. mai 2022 kl. 15:49 skrev Berge, Eirin
<fmopebe@statsforvalteren.no>:

Til Fridtjov Vigerust,

Viser til tidligere dialog i saken og senest til telefonsamtale i dag 30.5.2022.

I brev datert 8.11 2021 har du fått grunneiers (Statskog SF) sin tillatelse til etablering av grøfter. Vilkår i denne tillatelsen var at alle offentlige tillatelser skal være innhentet og at tiltak for å dekke til eller dempe den hvite pukken i grøftene skal utføres.

Videre har Dovre fjellstyre i sin tilbakemelding på din søknad om opprettelse av kve skrevet i epost datert 26.10.2021 at det er bruksberettigede som kan søke om opprettelse av kve. Dersom bruksberettigede ønsker å leie ut kve til andre vil fjellstyret bli orientert om det. Fjellstyret skriver videre at eierskapet og ansvaret for kvea ikke kan skilles fra gården, og at en avtale om bruk av andre fra bruksberettigedes side bør sendes fjellstyre. Fjellstyret har ikke mottatt en slik avtale – det ble bekreftet av deg over telefonen i dag.

Tiltakene som er gjennomført på setra må omsøkes Rondane-Dovre nasjonalparkstyre. I tillegg til å være avklart med grunneier Statskog SF (som er gjort, jf. tillatelse fra Statskog 8.11.2021) og Dovre fjellstyre (dette gjelder inngjerding av kvea - mangler p.t).

Tiltakene som må omsøkes nasjonalparkstyret (søknadspliktig, jf verneforskriften, se også brev fra oss datert 28.5.2021)

- Gjerde som er satt opp rundt setra
- Veien opp til seterhusene er utbedret betydelig med en lys grus som skiller seg fra

- terrenget rundt
- 150 meter med steinsatt grøft (fordelt på 2 grøfter) med grov kvit stein som fremstår dominerende i terrenget.
 - Det er gravd åpne grøfter (60-100 meter)
 - Det er bygd platting med levegg
 - Det er bygd et utendørs dusjanlegg med drenering og grøfting

Oppføring av gjerde og bruk av kvea må du ha en avtale med den bruksberettigede på slik fjellstyret skriver i sin epost datert 26.10.2021. Dette må være avklart før du søker om tillatelse til oppføring av gjerde ihht verneforskriften.

I tillegg til dette er det mulig at tiltakene er søknadsppliktige etter plan- og bygningsloven (PBL) ettersom de er gjennomført i et område som i kommuneplanen er vist som LNF. Kommunen har myndighet etter PBL. De behandler ev søknad ETTER nasjonalparkstyret har behandlet din søknad i medhold av verneforskriften. Du må sende egen søknad til Dovre kommune om tiltakene (råder deg til å ta kontakt med dem først for nærmere avklaring av søknad)

Det er flere myndigheter som har ulike roller i en slik sak og som gjør det totale «bildet» litt uoversiktlig.

Statskog SF: grunneier, skal godkjenne grunnDisponeringer

Dovre fjellstyre: myndighet etter seterforskriften . Denne forskriften gir bestemmelser om utøving av jordbrukstilknyttede bruksretter og ressursutnyttinga ellers i statsallmenningene.

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre: forvaltningsmyndighet etter verneforskriften for landskapsvernområdet (gjeldende fra 2003)

Dovre kommune: myndighet ihht plan- og bygningsloven.

Når du skal sende søknad til nasjonalparkstyret må søknaden inneholde en beskrivelse av hvilke tiltak som omsøkes. For grøftene så er søknaden du sendte Statskog ok, men vi ønsker at du vedlegger et kart der du tegner på hvor grøftene ligger.

Platting med levegg – beskriv hva som omsøkes, hvor stor plattingen er og hvor høy og lang leveggen er.

«Dusjanlegget» - beskriv også dette i søknaden.

Når det gjelder gjerdet må dette være avklart med den som har bruksretten til kvea. Legg ved en kopi av en slik avtale, og tegn inn på kart hvor gjerdet er satt opp og hvilke materialer som er brukt. Oppgi totale lengdemeter på gjerdet. Opplys om det tidligere har vært gjerde rundt kvea og når dette ble satt opp og hvor det stod (samme gjerdetrasé som gjerdet som nå er oppsatt eller en annen trasé?)

Vi gjør oppmerksom på at hele Grimsdalen med unntak av bygninger på Vegaskillet, regnes som seter-/kulturlandskapsområde. I disse områdene sier retningslinjene til verneforskriftene (forvaltningsplanen) at tillatelse til platting/veranda ikke vil bli gitt i slike områder. Videre står det at inngjerding av fritidseiendommer ikke skal tillates.

Du må ikke sette i gang ytterligere tiltak (for eksempel tiltak for å dempe den hvite pukken i grøftene), før du har fått behandlet en søknad om tiltak i nasjonalparkstyret. Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har førstkommande møte den 24.juni (saker sendes ut en uke før) og neste møte er berammet 2.september.

Med vennlig hilsen

Eirin Berge
Nasjonalparkforvalter

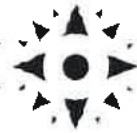

Rondane og Dovre
nasjonalparker

Telefon: 915 38 046

E-postmottak: sfinpost@statsforvalteren.no

Web: <http://www.nasjonalparkstyre.no/Rondane-Dovre/> og
<http://www.rondane-dovre.no/>

Dombås, 10.08.22

Bjørnhild Vigerust
Solsidevegen 882
2662 Dovre

Angående Rasmuskvea gbnr 86/1 fnr3 i Dovre kommune – Grimsdal statsallmenning

Viser til telefonsamtale med Asgeir Myhrmoen den 10.08.22 vedrørende saksgang på Rasmuskvea.

Statskog og Dovre fjellstyre finner ikke dokumentasjon på at Rasmuskvea er formelt utvist etter fjelloven og seterforskriften.

Du må søke på nytt for å få utvist Ramsuskvea, og må godtgjøre et behov for kvea. Ta eventuelt kontakt med landbrukskontoret for utfyllende informasjon om behov.

Søknad sendes skriftlig til Dovre fjellstyre.

Ta kontakt med Dovre fjellstyre ved ytterligere spørsmål.

Kopi til: Statskog.

Med hilsen
Dovre fjellstyre

Elise Myren
Fjellopsyn/saksbehandler

Arkivsaksnummer: 2022/10258-15

Saksbehandler: Trond Stensby

Dato: 15.05.2023

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	16/2023	26.05.2023

Sak - Grimsdalen LVO - forhåndsvarsel - pålegg om retting - bod og platting - Verkjessætra

Innstilling fra forvalter

Med hjemmel i naturmangfoldloven § 69, og med bakgrunn i Statens naturoppsyn sin «Minirapport – Kontroll byggesaker i Grimsdalen landskapsvernområde 2020» gis Ola H. Korsvoll pålegg om retting av følgende ulovlig utførte tiltak på gnr. 86 bnr. 1 fnr. 73 i Dovre kommune:

- Fjerne oppført uthus.
- Fjerne oppførte plattinger.

Det gis en frist for gjennomføring av retting, satt til 31. august 2023.

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

Vedlegg:

- 1 2020 Vedlegg Rapport Grimsdalen fra Statens naturoppsyn Oppføring av skigard med mer på Verkjesetra i Grimsdalen
- 2 220920 Vedlegg Grimsdalen LVO - Gjennomførte tiltak på Verkjessætre gbnr 861 fnr 73 i Dovre kommune -tilbakemelding
- 3 221202 Vedlegg Saksprotokoll Grimsdalen LVO - søknad om dispensasjon - oppføring av bod og platting - Verkenssetra - gbfnr. 86173
- 4 221206 Vedlegg Melding om vedtak Grimsdalen LVO - avslag - søknad om dispensasjon - oppføring av bod og platting - Verkenssetra - gbfnr. 86173
- 5 230411 Vedlegg Grimsdalen LVO - forhåndsvarsel - pålegg om retting - bod og platting - Verkjessætra - Ola H Korsvoll

Saksopplysninger

Ola H. Korsvoll fikk i møte i Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, 02.12.22, styresak 53/2022 avslag på søknad om oppføring av bod og platting (jf. vedlegg 3 og 4):

Nasjonalpark	Dovre, Rondane
Naturresevat	Flakktjørna, Grimsdalsmyrene, Hemmeldalen, Hovdsjømyrene, Kattuglehøi, Mesætermyre, Mydingi, Veslehjerkinnjønnin
Landskapsvernområde	Dørålen, Frydalen, Grimsdalen, Vesle Hjerkin

«Med hjemmel i naturmangfoldloven § 48 får Ola Korsvoll avslag på sin søknad om dispensasjon fra verneforskriften for Grimsdalen landskapsvernområde, § 3 , pkt. 1.1, om bygging av uthus og platting.på gnr. 86 bnr. 1 fnr. 73 i Dovre kommune.

Søknaden er i strid med verneformålet for Grimsdalen landskapsvernområde, og tiltaket vil påvirke verneverdien i nevneverdig grad.»

Nasjonalparkforvalteren kontaktet Korsvoll på telefon, 11.04.23:

«Det blir vist til telefonsamtale i dag om diverse utførte tiltak på din eiendom gnr. 86 bnr. 1 fnr. 73 i Dovre kommune. Vi sender her et forhåndsvarsel og en orientering om et mulig pålegg om retting. Videre blir det, som avtalt, lagt opp til en befaring i juni, etter at Grimsdalsvegen åpner for sesongen.»

Videre sendte (11.04.23) nasjonalparkforvalteren ut brev til Ola H. Korsvoll med forhåndsvarsel om pålegg om retting av tiltak:

- Fjerne oppført uthus.
- Fjerne oppførte plattinger.

Tilsvarende legges saken nå fram for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre for å bekrefte pålegg om retting.

Sakens gang

Bakgrunn for at pålegg vurderes

Statens naturoppsyn har levert «Mini rapport – Kontroll byggesaker i Grimsdalen landskapsvernområde 2020». En den av rapporten (vedlegg) omhandler «Oppføring av skigard med mer på Verkjesetra i Grimsdalen», der det er gitt slik sammendrag:

«Sammendrag:

Det er oppsatt et uthus på 2,04 m2 og to plattinger på 10,58 m2 og 16,40 m2 som ikke er behandlet i saken fra nasjonalparkstyret. I tillegg er det benyttet et helt annet gjerde rundt husene enn det som det er gitt tillatelse til. Kontrollen viser store avvik i forhold til vedtaket i Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i sak 2018/4239-9. De utførte tiltakene er klare brudd på vernebestemmelsene for Grimsdalen landskapsvernområde.»

Korsvoll har i **brev datert 06.01.21**, gitt et tilsvaret til rapporten fra Statens naturoppsyn:

«(...)

1)

Trådgjerde

Vi tenkte i utgangspunktet og sette opp skigard som erstatning for trådgjerde som sto på kvea. Tok kontakt med både nasjonalparkforvalteren ved Eirin Berge, samt fjellstyre ved Asgeir Myrmoen og Statskog ved Trond Berger.

Fekk da til svar at ordinært vedlikehold av eks gjerde var greit og ikke søknadspliktig. Skigard var søknadspliktig.

Trådgjerde har vi nå vedlikehold og det fremstår i god og sikker stand, og eg synest nå dette passer fint inn i området.

Trekker da søknaden om skigard, og lar det være slik som det ra da eg kjøpte sætra.

2)

Ang dei 2 plattingene som eg har laget, så låg det da eg kjøpte sætra, steinheller her som dannet e form for platting.

Dette var jo ikke så jamnt at det var godt og sette fra seg en stol eller et campingbord, så eg la da en platting av terrassebord, som eg i tillegg senket helt med på bakken, slik at det ikke skulle være iøyenfallende. Plattingen ble tilpasset terrenget og beiset brun som sætestua/fjøset.

Har vært borti tilsvarende saker før og da har ikke platting som ligger helt ned på bakken og er av såpass beskjeden utførelse vært søknadspliktig.

Er dette andre regler her så beklager eg dette, og kan om ønskelig søke om dette.

3)

Uthuset som er bemerket rommer gassflasker til kjøleskap og Cindrella gass toalett. Satte opp denne for og sliååe og ha gassflasker inne i hytta, da dette er frarådet. Her også trodde eg at en bod på 1,2 x 1,7 m ikke var søknadspliktig.

Er det behov for søknad så gi beskjed.

4)

Grøften som går mellom husene er 10 – 20 cm dyp.

Eg har aggregat som står bak fjøset og en kabel som går frå det og inn i sæterstua. For og slippe at denne låg oppå bakken, så en sparket borti denne til stadighet, å tok eg og gravde den ned med spade. Da bildet ble tatt så sto det at og fyller siste metrene mot fjøset. Ser her også dybden/omfaget av gravingen.

Regner ikke med at dette er søknadspliktig.

Håper dette var avklarende, og skulle det være flere spørsmål så ta kontakt.»

Sekretariatet har i brev datert 20.09.22 (vedlegg), bl.a. gitt følgende forløpige varsel:

«(...)

Tilbakemelding på punktene a og b skal være oversendt oss innen 1.november 2022.

Platting og uthus er ikke omsøk og er oppført ulovlig. Vi ber om at disse tiltakene rettes opp innen 1.12.2022.»

Du har gitt **utfyllende svar i to e-poster, datert 24.09.22/27.09.22:**

«Ang. brev på gjennomførte tiltak på GNNR 87/1, fnr 73 i Dovre.

Dokumentasjon punkt a:

Vedlegger bilde fra salgsprospektet som viser det gamle trådgjerde som var der da, samt plasseringen av dette- Gjerdet er vedlikehold med samme type stolper og tråd.

På punkt b så har eg ikkje grav over kabelen att siste biten mot huset, men dettte skal eg gjere og ettersende bilder.

Punkt 2, der eg har lagt en treplatting, så fjerner eg dette og legger på plass at steinheller slik det var før.

Når det gjelder punkt 3 detta uthuset for gassflasker så står det i utklippet du sendte meg at det var, sitat:

Det vil kun være aktuelt med nybygg i form av små uthus for eksempel for å dekke behovet for utedo, vedskjul eller lignende.

Regner med at bygget for gassflasker kommer inn under dette.

Skal eg da sende søknad og hvo skal den stiles?

Ang tidsfristen på utbedring av platting så ser eg om vi rekker dette før vinteren, hvis ikke så må eg få utsatt frisy til vegen åpner att i Grimsdalen til vårfeen.»

Figur 1. Bilde med gammelt trådgjerde fra salgsprospektet, gnr, 87 bnr.1 fnr. 73.

Videre har **Rondane-Dovre nasjonalparkstyre** fattet slik vedtak i møte **02.12.22**, styresak **52/2022** (vedlegg):

«Med hjemmel i naturmangfoldloven § 48 får Ola Korsvoll avslag på sin søknad om dispensasjon fra verneforskriften for Grimsdalen landskapsvernområde, § 3 , pkt. 1.1, om bygging av uthus og platting.på gnr. 86 bnr. 1 fnr. 73 i Dovre kommune.

Søknaden er i strid med verneformålet for Grimsdalen landskapsvernområde, og tiltaket vil påvirke verneverdien i nevneverdig grad.» Utskrift av saksframlegget følger vedlagt. Vedtaket er meddelt deg i brev datert 06.12.22. (vedlegg).

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for verneområdene til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

Verneformål – forskrift

§ 2 Formål

Formålet med opprettelsen av Grimsdalen landskapsvernområde er å:

- ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart,
- ta vare på en del av et stort sammenhengende fjellområde, med leveområder villreinstammen i Rondane og et rikt dyre- og planteliv,
- sikre viktige og mye brukte trekkområder for villreinen,
- ta vare på geologiske forekomster og landskapsformer.

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

§ 3 Vernebestemmelser

Pkt. 1.1.

Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter.

Med de unntak som følger av forskriftens punkt 1.2 og 1.3 er det forbud mot inngrep som vegbygging, oppføring av bygninger eller anlegg, bergverksdrift, vassdragsregulering, graving og påfylling av masse, sprenging og boring, uttak og fjerning av stein, mineraler eller fossiler, drenering og annen form for tørrlegging, nydyrking, nyplanting, bakkeplanering, framføring av luft- og jordledninger, bygging av bruer og klopper, oppsetting av skilt, merking av stier, løyper o.l. Opplistingen er ikke uttømmende.

Pkt. 1.3 Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

d. Ombygginger og tilbygg til eksisterende bygninger i tråd med forvaltningsplan.

Forvaltningsplan

s. 42 - 45

Søknad om ombygginger og utvidelse vil behandles strengere innenfor nasjonalparkene enn innenfor landskapsvernområdene. Forutsetninger som må oppfylles for at det kan gis dispensasjon for tilbygg/ombygginger er blant annet at:

- Byggetiltaket skal være forankret i konkret behov (som vedplass, do e.l) som ikke kan dekkes innenfor eksisterende bygningsmasse
- Tilbygget må være vesentlig mindre enn eksisterende grunnflate, svært små buer bør ikke påbygges

(...)

- Tillatelse til bygging av platting/veranda vil ikke bli gitt i seter- kulturlandskapsområder.

(...)

Hele Grimsdalen landskapsvernområde regnes som seter-/kulturlandskapsområde med unntak av bygninger på Vegaskillet

Naturmangfoldloven og Miljødirektoratets «Veileder M-617|2016

Det er dokumentert at det er utført tiltak i strid med verneforskriften for Grimsdalen landskapsvernområde, § 3, pkt.1.1 (jf. naturmangfoldloven §§ 34 og 36), og vedtak fattet av Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, i møte 02.12.22, styresak 52/2022, etter naturmangfoldloven § 48.

I Miljødirektoratets «*Veileder M-617|2016 Oppfølging av ulovlige forhold i verneområder*», er det gitt at forvaltningen alltid kan påpeke ovenfor overtrederen at denne har en plikt til selv å rette opp i overtredelsen, og anmode vedkommende om å rydde opp i forholdet, f.eks. ved å fjerne ulovlig tiltaki strid med forskriften eller vedtaket.

Dersom overtrederen ikke ordner opp i det ulovlige forholdet, må det treffes formelt rettingsvedtak. etter naturmangfoldloven § 69.

Siden det allerede har gått en viss tid siden forholdene ble avdekket og påpekt, og at sesongen for gjennomføring av retting er kort, vil det her bli gitt et formelt forhåndsvarsel om et mulig vedtak om pålegg om retting av tiltak, se naturmangfoldloven **§ 69 (retting og avbøtende tiltak)**:

«Myndigheten etter loven kan pålegge den ansvarlige å rette eller stanse forhold som er i strid med loven eller vedtak med hjemmel i loven.

Den som ved å overtre loven eller vedtak med hjemmel i loven forårsaker fare for forringelse av naturmangfoldet, skal sette i verk tiltak for å forhindre at slik forringelse skjer. Har forringelsen allerede inntrådt, gjelder plikten hindring av ytterligere forringelse og – om mulig – gjenoppretting av den tidligere tilstand for mangfoldet ved oppsamling, rydding, fjerning, planering eller andre egnede tiltak. Tiltak som i seg selv kan medføre miljøforringelse av noen betydning, skal bare iverksettes etter samtykke av myndigheten etter loven eller pålegg etter første ledd.

Plikten til forebygging, utbedring og gjenoppretting gjelder ikke i den utstrekning det i lys av kostnadene og virkningene av tiltakene, miljøvirkningene av overtredelsen og overtreders skyld og økonomiske stilling, ville være særlig urimelig.

Tiltak etter denne paragrafen kan gå ut på avlaving av fremmede organismer som overtredelsen gjelder, eller tilbakeføring av levende organismer til opprinnelsesstedet.»

Forvaltningsloven

I forvaltningslovens § 16 (forhåndsvarsling) står det bl.a.:

«Part som ikke allerede ved søknad eller på annen måte har uttalt seg i saken, skal varsles før vedtak treffes og gis høve til å uttale seg innen en nærmere angitt frist. Dersom en mindreårig over 15 år er part i saken og blir representert av verge, skal dette også gjelde den mindreårige selv. Fristen løper fra den dag varslet er avsendt, når ikke annet uttrykkelig er sagt.

Forhåndsvarslet skal gjøre greie for hva saken gjelder og ellers inneholde det som anses påkrevd for at parten på forsvarlig måte kan vareta sitt tarv. I regelen gis forhåndsvarsel skriftlig.»

Presedens

I brev fra Miljødirektoratet, datert 02.03.15 heter det bl.a.:

Presedensvurderingen bør være så konkret som mulig. Presedensfaren skal være reell og ikke hypotetisk. En konkret presedensvurdering vil bidra til likebehandling og ivareta hensynet til rimelighet. Dette vil øke forståelsen for verneforvaltningen.

Vurderingen av presedensvirkninger knytter seg for det første til sannsynligheten for at lignende tiltak vil fremmes i fremtiden.

Vurdering

Tiltakshaver, Korsvoll, har en plikt (og mulighet) til selv å rette opp i de ulovlige byggetiltakene. Selv om tiden var knapp, kunne dette vært gjort høsten 2022. Korsvoll valgte i stedet å søke om godkjenning av tiltakene, men nasjonalparkstyret ga avslag på søknaden i møte 02.12.22. Nasjonalparkforvalteren fant derfor grunnlag for å sende et forhåndsvarsel om pålegg om retting. Korsvoll har ikke uttalt seg til forhåndsvarselet.

Korsvoll har hatt frist til å komme med tilsvar innen 05.05.23. Sekretariatet har ikke mottatt tilsvar.

Korsvoll har fortsatt en mulighet til frivillig å ordne forholdet, etter at Grimsdalsvegen åpner 05.06.23. Nasjonalparkforvalteren mener likevel at det er rett å allerede nå gi et pålegg om retting, slik at forvaltningsmyndigheten ikke kommer på etterskudd i prosessen. Neste møte i

nasjonalparkstyret er 01.09.23, og et vedtak om pålegg da vil lett lede til at det går nok et år for retting er utført.

Korsvoll har utført byggetiltak uten å søke om dispensasjon/tillatelse:

- oppført uthus.
- oppførte plattinger.

Han har videre søkt om godkjenning i ettertid, men fått avslag. Det rettslige grunnlaget for å gi pålegg er derfor gitt i naturmangfoldoven § 69.

Det er viktig at saker som gjelder ulovlig bygging blir fulgt opp, og at det f.eks. blir gitt pålegg om retting av tiltakene. En manglende oppfølging vil lett kunne gi presedens, slik at flere vil gjøre tiltak uten å søke, eller gjennomføre tiltak i strid med fastsatte vilkår i dispensasjonsvedtak.

Nasjonalparkforvalteren innstiller på å sette en frist for retting til 31. august 2023. Tre måneder er et rimelig tidsrom for å få rettet tiltakene, samtidig som nasjonalparkstyret da kan bli orientert om status i saken på neste møte.

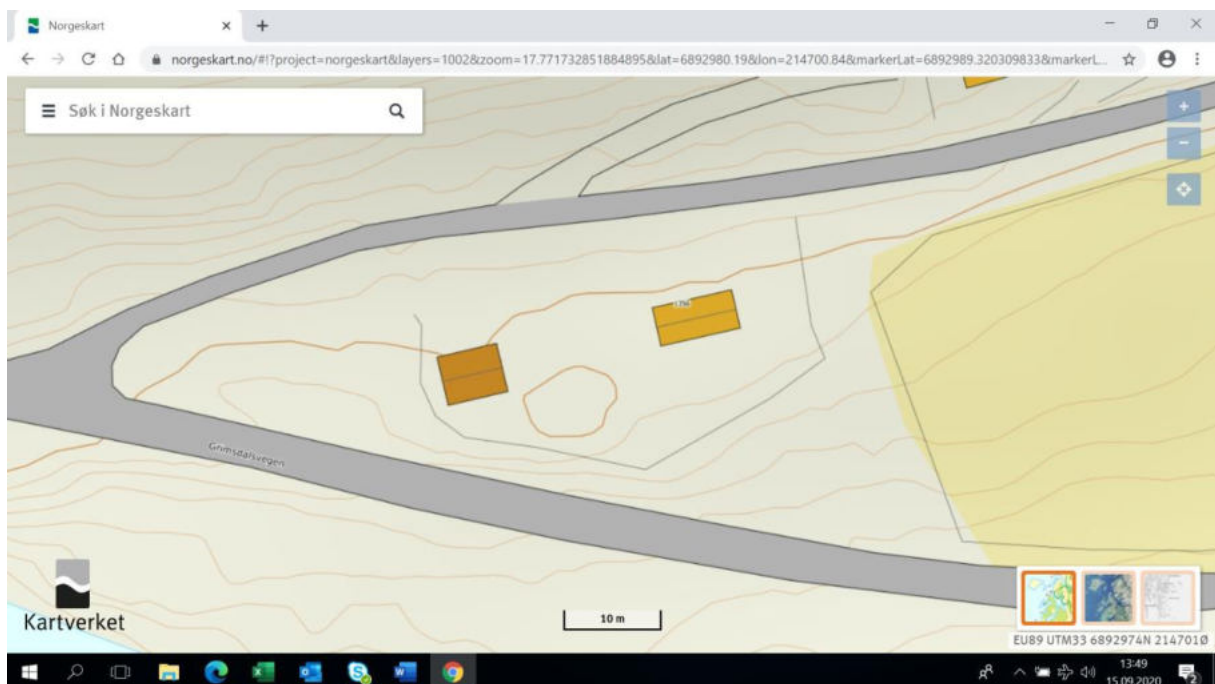
Oppføring av skigard med mer på Verkjesetra i Grimsdalen

Verkjesetra ligger innenfor Grimsdalen landskapsvernområde. I forskriften for Grimsdalen landskapsvernområde er det i §3. Vernebestemmelser angitt i punkt 1.1 at "Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter". I forskriften er det spesielt nevnt forbud mot "oppføring av bygninger eller anlegg".

I sak 2018/4239-9 gav Nasjonalparkstyret dispensasjon til oppføring av gjerde i form av skigard på Verkjessætre gnr. 86 bnr. 1 fnr. 73 i Dovre kommune - Ola Korsvoll.

Til dispensasjonen knyttes følgende vilkår:

1. Gjerdetraseén godkjennes ikke som omsøkt, men skal være i tråd med det som vises i kartutsnitt 3 sort linje, i saken.
2. Det skal benyttes skikkelig skigardsstaur (ikke gjerdestolper) og kløyvde skier – impregnert materiale skal ikke benyttes.
3. Det skal maks være 100 cm fra bakken og til enden av skiene, og skiene må plasseres med en avstand som gjør at dyr ikke setter seg fast mellom materialene
4. Terrenginngrepene skal være minimale og gjerdet skal tilpasses terrenget, ikke motsatt.
5. Tillatelens gyldighet og gjennomføringsfrist er 3 år fra vedtaksdato: Innen 1.desember 2021 skal tiltakshaver sende over bilder som viser oppført skigard til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, epost fmoppost@fylkesmannen.no
6. Statens naturoppsyn vil utføre kontroll med tiltaket i hht vilkårene i tillatelsen.

På kontroll den 31.08.20 i Grimsdalen landskapsvernområde var satt opp sauenetting rundt setra som gjerde. Plasseringen så ut til å være i tråd med dispensasjonen.

Bilde av gjerde og nytt uthus på setra. Uthuset har en grunnflate på 1,20 m X 1,70 m. I bakken er det gravd ned en ledning som går mellom husene.

Ved begge husene er det bygd plattinger. Plattingen ved uthuset er 5,30 m lang og 3,09 m brei, totalt 16,40 m².

Plattingen ved hytta er like brei som hytta. Den er 3,65 m brei og 2,90 m lang, totalt 10,58 m².

Sammendrag:

Det er oppsatt et uthus på 2,04 m² og to plattinger på 10,58 m² og 16,40 m² som ikke er behandlet i saken fra nasjonalparkstyret. I tillegg er det benyttet et helt annet gjerde rundt husene enn det som det er gitt tillatelse til. Kontrollen viser store avvik i forhold til vedtaket i Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i sak 2018/4239-9. De utførte tiltakene er klare brudd på vernebestemmelsene for Grimsdalen landskapsvernområde.

**Rondane-Dovre
nasjonalparkstyre**

Postadresse
Postboks 987
2604 LILLEHAMMER

Besøksadresse
Norsk Villreinsenter Nord
Hjerkinhusvegen 33
2661 Hjerkin

Kontakt
Sentralbord: +47 61 26 60 00
Direkte: +47 61 26 62 09
sfinpost@statsforvalteren.no
<http://www.nasjonalparkstyre.no/rondane-dovre>

Ola Håkon Korsvoll
Gudbrandsdalsvegen 1791
2662 DOVRE

Saksbehandler Eirin Berge

Vår ref. 2020/13189-9 432.2

Deres ref.

Dato 20.09.2022

Grimsdalen LVO - Gjennomførte tiltak på Verkjessætre gbnr 86/1 fnr 73 i Dovre kommune -tilbakemelding

Henvendelsen gjelder tiltak gjennomført på Verkjessætre, gbnr 86/1 fnr 73 i Dovre kommune i Grimsdalen landskapsvernområde.

Fester: Ola Korsvoll

Bakgrunn

Statens naturoppsyn (SNO) har i 2020 gjennomført kontroll i Grimsdalen landskapsvernområde.

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har mottatt rapport med bilder om gjennomførte tiltak på gbnr 86/14 fnr 73. Fra sammendraget om tiltakene står det:

«Det er oppsatt et uthus på 2,04 m2 og to plattinger på 10,58 m2 og 16,40 m2 som ikke er behandlet i saken fra nasjonalparkstyret. I tillegg er det benyttet et helt annet gjerde rundt husene enn det som det er gitt tillatelse til. Kontrollen viser store avvik i forhold til vedtaket i Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i sak 2018/4239-9. De utførte tiltakene er klare brudd på vernebestemmelsene for Grimsdalen landskapsvernområde.»

Tiltakshaver svarer ut på følgende måte i en tilbakemelding:

Nasjonalpark	Dovre, Rondane
Naturresevat	Flakktjørna, Grimsdalsmyrene, Hemmeldalen, Hovdsjømyrene, Kattuglehøi, Mesætermyre, Myldingi, Veslehjerkinntjønnin
Landskapsvernområde	Dørålen, Frydalen, Grimsdalen, Vesle Hjerkin

1)

Trådgjerde

Vi tenkte i utgangspunktet og sette opp skigard som erstatning for tråd gjerde som sto på kvea.

Tok kontakt med både Nasjonalparkforvalteren ved Eirin Berge, samt Fjellstyre ved Asgeir Myrmoen og Stats skog ved Trond Berger.

Fekk da til svar at ordinert vedlikehold av eks gjerde var greit og ikke søknadspliktig. Skigard var søknadspliktig.

Trådgjerde har vi nå vedlikeholdt og det fremstår i god og sikker stand, og eg synest nå dette passer fint inn i området.

Trekker da søknaden om skigard, og lar det være slik som det var da eg kjøpte sætra.

2)

Ang dei 2 plattingene som eg har laget, så låg det da eg kjøpte sætra, steinheller her som dannet en form for platting.

Dette var jo ikke så jamnt at det var godt og sette fra seg en stol eller et campingbord, så eg la da en platting av terrasse bord, som eg i tillegg senket helt ned på bakken, slik at det ikke skulle være iøyefallnde. Plattingen ble tilpasset terrenget og beiset brun som sæterstua/fjøset.

Har vært borti tilsvarende saker før og da har ikke platting som ligger helt ned på bakken og er av en såpass beskjeden utførelse vært søknadspliktig.

Er dette andre regler her så beklager eg det, og kan om ønskelig søke om dette.

3)

Uthuset som er bemerket rommer gassflasker til kjøleskap og Cinderella gass toalett.

Satte opp denne for og slippe og ha gass flasker inne i hytta, da dette er frarådet.

Her også trodde eg at en bod på 1,2 X 1,7 m ikke var søknadspliktig.

Er det behov for søknad her så gi meg beskjed.

4)

Grøften som går mellom husene er 10-20 cm dyp.

Eg har et aggregat som står bak fjøset og en kabel som går fra det og inn til sæterstua.

For og slippe at denne låg oppå bakken, så en sparket borti denne til stadighet, så tok eg og gravde den ned med spade. Da bildet ble tatt så sto det at og fylle siste metrene mot fjøset. Ser her også dybden/omfanget av gravingen.

Regner ikke med at dette er søknadspliktig.

Håper dette var avklarende, og skulle det være flere spørsmål så ta kontakt

Mvh Ola Korsvoll

Vurdering av de gjennomførte tiltakene

I verneforskriften for Grimsdalen landskapsvernområde står det at området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter (jf. § 3 punkt 1.1). Videre i samme bestemmelse står det (forvalter sine understrekninger):

Med de unntak som følger av forskriftens punkt 1.2 og 1.3 er det forbud mot inngrep som vegbygging, oppføring av bygninger eller anlegg, bergverksdrift, vassdragsregulering, gravning og påfylling av masse, sprengning og boring, uttak og fjerning av stein, mineraler eller fossiler, drenering og annen form for tørlegging, nydyrking, nyplanting, bakkeplanering, framføring av luft- og jordledninger, bygging av bruer og klopper, oppsetting av skilt, merking av stier, løyper o.l. Opplistingen er ikke uttømmende.

(...)

§ 3

1.2. Bestemmelsene i 1.1 er ikke til hinder for:

(...)

- b. Vedlikehold av eksisterende bygninger, vegger, anlegg, gjerder o.l.
Alt vedlikeholdsarbeid på bygninger skal ta utgangspunkt i tradisjonell byggeskikk med hensyn til utforming og materialbruk. Arbeidet skal ikke medføre endringer av størrelsen eller eksteriøret på bygningen. Eksisterende vegger og andre anlegg kan vedlikeholdes slik at dagens standard opprettholdes

(...)

1.3. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

- c. Oppføring av nødvendige nye bygninger til jordbruks- og seterformål.

Til punkt 1 i tiltakshaver sin tilbakemelding:

Et gjerde kan vedlikeholdes men på en slik måte at verken gjerdetrasé eller materialbruk endres og heller ikke at standarden endres. Du må oversende dokumentasjon på hvordan nettinggjerdet så ut da vedlikeholdsarbeidene ble igangsatt. Dette slik at vi kan vurdere hvorvidt de gjennomførte arbeidet med gjerde er vedlikehold. Forvaltningsplanen s. 43 sier at inngjerding av fritidseiendommer ikke skal tillates.

Til punkt 2 i tiltakshavers tilbakemelding:

Inngrep i form av plattinger er tiltak som er søknadspliktig i Grimsdalen landskapsvernområde, jf. §3 punkt 1.1 og 1.2. Forvaltningsplanen sier følgende om plattinger (s. 43): *Tillatelse til bygging av plattning/veranda vil ikke bli gitt i seter- og kulturlandskapsområder.* Hele Grimsdalen regnes som seter- og kulturlandskapsområde med unntak av bygninger på Vegaskillet.

Til punkt 3 i tiltakshavers tilbakemelding:

Oppføring av bygning (for eksempel uthus) er søknadspliktig i Grimsdalen landskapsvernområde, jf. § 3 punkt 1.1. I landskapsvernområdene kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til oppføring av nødvendige nye bygninger til jordbruks- og seterformål. Forvaltningsplanen sier følgende om nye bygninger (s. 45): «*Søknader om nybygg vil bli vurdert strengt og må behandles som en dispensasjon etter § 4, med unntak av de formål som nevnes spesielt nedenfor. Det vil kun være aktuelt med nybygg i form av små uthus for eksempel for å dekke behovet for utedo, vedskjul eller lignende. Nybygg vil i slike tilfeller kun være aktuelt der dette ansees som mer gunstig av hensyn til landskapet eller bygningsmiljøet, enn utvidelse av eksisterende hytte/bu/stølshus.*»

Til punkt 4 i tiltakshavers tilbakemelding:

Grøfting og legging av kabler er søknadspliktige tiltak i Grimsdalen landskapsvernområde, jf. § 3 punkt 1.1. Vi ber om at det oversendes bilder på hvordan det ser ut p.t der kablet er nedgravd. Omfanget av tiltaket synes lite omfattende, men for å gjøre en endelig vurdering ber vi om bilder for å kunne vurdere tiltakets virkning på verneverdiene.

Eiers eller den ansvarliges plikter

Det er eiers/ tiltakshavers ansvar å overholde bestemmelser gitt i lov eller forskrift, eventuelt vilkår som er gitt i en tillatelse. Det er også den ansvarliges plikt å påse at eventuelle ulovligheter rettes opp.

Naturmangfoldloven har bestemmelser knyttet til retting av forhold som er i strid med lovverket. Dette innebærer at forvaltningsmyndighetene kan kreve at et tiltak som er gjennomført uten at det foreligger en tillatelse, fjernes eller tilbakeføres. Naturmangfoldloven § 69, sier følgende om ulovlige forhold: «*Myndigheten etter loven kan pålegge den ansvarlige å rette eller stanse forhold som er i strid med loven eller vedtak med hjemmel i loven.*»

Eventuelle slike reaksjoner vil måtte vurderes i hvert enkelt konkrete tilfelle.

Tiltakene som er gjennomført på Vekjesetra gbnr 86/1 fnr 73 kan også være omfattet av plan- og bygningslovens bestemmelser. Det er Dovre kommune som er myndighet etter plan- og bygningsloven, og kommunen er kopimottaker av dette brevet.

For ordens skyld viser vi til at Rondane-Dovre nasjonalparkstyre ikke har anmeldt tiltakshaver for gjennomføring av tiltakene. Det er Statens naturoppsyn som har gjort dette.

Oppsummering og påpeking av plikt

Tilbakemelding fra tiltakshaver viser at det er gjennomført tiltak som er søknadspliktige i Grimsdalen landskapsvernområde uten at dette har vært omsøkt. Det foreligger derfor ikke tillatelse fra forvaltningsmyndigheten til å gjennomføre tiltakene som disse er ulovlige. Enkelte av tiltakene er av en slik art der tidligere saker gir presedens for å ikke tillate tiltakene.

Det er tiltakhavers ansvar å overholde bestemmelser gitt i lov eller forskrift, og sørge for at de nødvendige tillatelser er på plass før tiltak gjennomføres. Det er også tiltakshavers ansvar å rette opp i tiltakene der disse er ulovlig gjennomført.

Vi ber om følgende dokumentasjon:

- a. Dokumentasjon som viser hvordan nettinggjerdet var oppført før vedlikholdsarbeidene ble satt i gang.
- b. Dokumentasjon som viser hvordan det ser ut der det er blitt grøftet og fremført ledning.

Tilbakemelding på punktene a og b skal være oversendt oss innen 1.november 2022.

Platting og uthus er ikke omsøk og er oppført ulovlig. Vi ber om at disse tiltakene rettes opp innen 1.12.2022.

Med hilsen

Eirin Berge
nasjonalparkforvalter

Etter våre rutiner er dette brevet godkjent og sendt uten underskrift

Kopi til:

STATSKOG NAMSOS	Postboks 63 Sentrum	7801	NAMSOS
Statens naturoppsyn Rondane			
DOVRE FJELLSTYRE	Kyrkjevegen 5	2660	DOMBÅS
Trond Stensby			
DOVRE KOMMUNE	Kongsvegen 4	2662	DOVRE

Arkivsaksnummer: 2022/10258-9

Saksbehandler: Trond Stensby

Dato: 23.11.2022

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	53/2022	02.12.2022

Grimsdalen LVO - søknad om dispensasjon - oppføring av bod og platting - Verkenssetra - gbfnr. 86/1/73

Innstilling fra forvalter

Med hjemmel i naturmangfoldloven § 48 får Ola Korsvoll avslag på sin søknad om dispensasjon fra verneforskriften for Grimsdalen landskapsvernområde, § 3 , pkt. 1.1, om bygging av uthus og platting.på gnr. 86 bnr. 1 fnr. 73 i Dovre kommune.

Søknaden er i strid med verneformålet for Grimsdalen landskapsvernområde, og tiltaket vil påvirke verneverdien i nevneverdig grad.

--- slutt på innstilling ---

Saksprotokoll i Rondane-Dovre nasjonalparkstyre - 02.12.2022

Behandling

Enstemmig vedtatt som innstillingen fra nasjonalparkforvalteren.

Vedtak

Med hjemmel i naturmangfoldloven § 48 får Ola Korsvoll avslag på sin søknad om dispensasjon fra verneforskriften for Grimsdalen landskapsvernområde, § 3 , pkt. 1.1, om bygging av uthus og platting.på gnr. 86 bnr. 1 fnr. 73 i Dovre kommune.

Søknaden er i strid med verneformålet for Grimsdalen landskapsvernområde, og tiltaket vil påvirke verneverdien i nevneverdig grad.

Dokumenter i saken

Søknad fra Ola Korsvoll, datert 20.10.22.

Uttalelser fra:

- Statskog SF, 03.11.22.
- Innlandet fylkeskommune, 10.11.22.
- Villreinnemnda for Rondane og Sølnekletten, 23.11.22.

Saksopplysninger

Ola Korsvoll har i brev datert 20.10.22 søkt om:

«Søknad om bod for gassflasker

Viser til tidligere korrespondanse i saken.

På sætra har eg kjøleskap og komfyr som er går på propan.

Ønsker ikke og ha propanflaskene inne i hytta og alternativet med slikt metall skap utvendig på veggen er heller ikke noe løsning på et brunbeiset tømmerhus.

Satte derfor opp denne boden som er bygd av 1,5 toms plank, dør og front, og som er beiset i samme farge som seterstua.

Boden har en møn-høyde på 213 cm

Rafthøyde på 170 cm

Bredde på 170 cm

Lengde (dybde) på 122 cm

Arealet er da ca. 2,004 m².

Da boden er bygd av ca 3-4 cm plank er BRA og BYA bortimot det samme.

Boden har et rom.

Vedlagt er:

Situasjonskart som viser plasseringen av boden i tunet.

Situasjonskarte viser også plasseringen av resten bebyggelsen i tunet.

Søker hermed om å få beholde boden for gassflasker.

Bygging av tre-plattinger

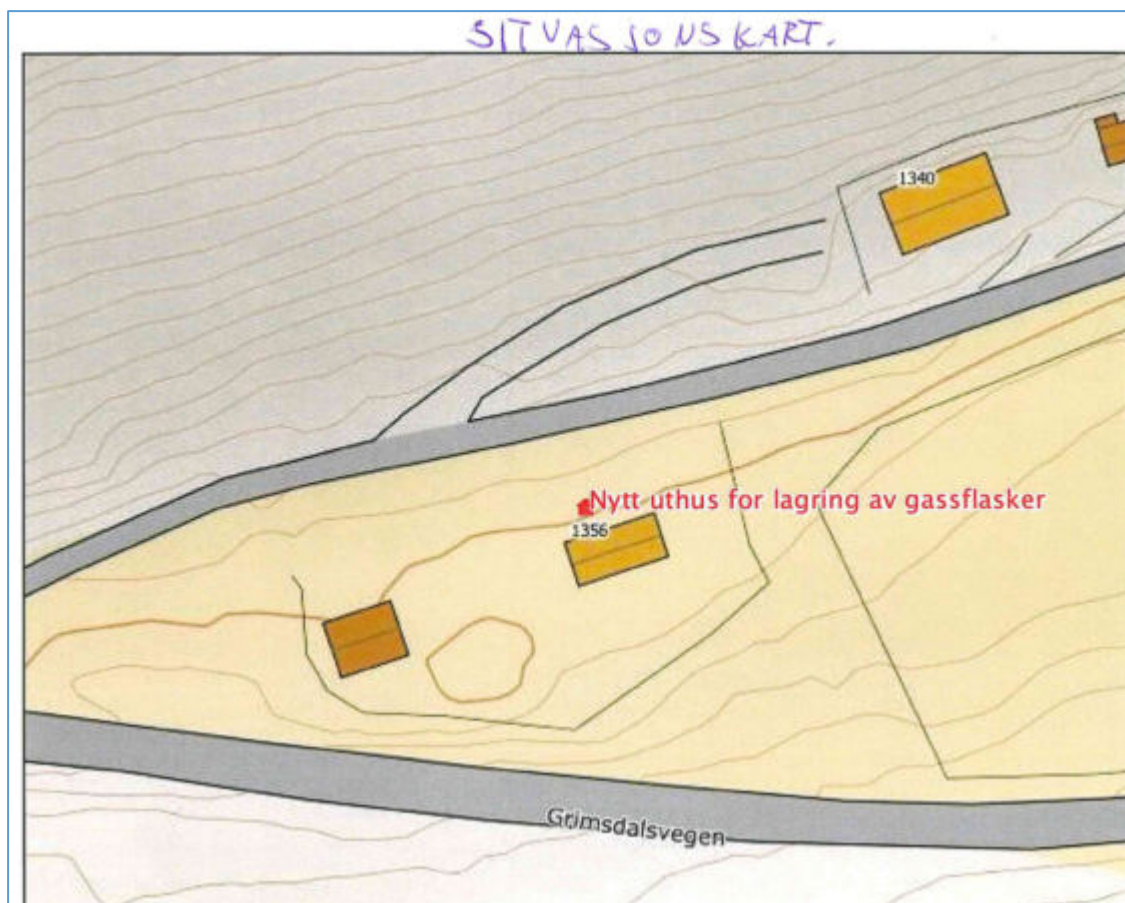
Da eg kjøpte sætra så var det lagt skiferheller/steinheller på både nord og sørsiden av seterstua (se vedlagte bilder)

Som det fremgår av bildene var denne plattingen skeiv og vanskelig å plasser bord eller stoler på.

Vi erstattet da skiferhellene med en enkel treplattning. Treplattningen ligger på samme nivå som skiferhellene og er brunbeiset så den synes veldig lite i terrenget.

Spør da om dette er ok, eller skal eg legge på plass att skifer plattningene? Skiferhellene synest nok meir i terrenget da dei er lyse av farge, men begge deler passer fint inn og er benytte på flere andre sætrer i Grimsdalen.

Situasjonskart og bilder som følger søknaden er vist i figur 1 - 9.

Figur 1. Situasjonsskart som følger søknaden fra Ola Korsvoll.

Figur 2. Bilde av uthuset det søkes om godkjenning for. (Fra Ola Korsvolls søknad)

Figur 3. Bilde av uthuset det søkes om godkjenning for. (Fra Ola Korsvolls søknad)

Figur 4. Bilde av uthuset det søkes om godkjenning for. (Fra Ola Korsvolls søknad)

Figur 5. Bilde av uthuset det søkes om godkjenning for. (Fra Ola Korsvolls søknad)

Figur 6. Bilde av uthuset det søkes om godkjenning for. (Fra Ola Korsvolls søknad)

Figur 7. Bilde av uthuset det søkes om godkjenning for. (Fra Ola Korsvolls søknad)

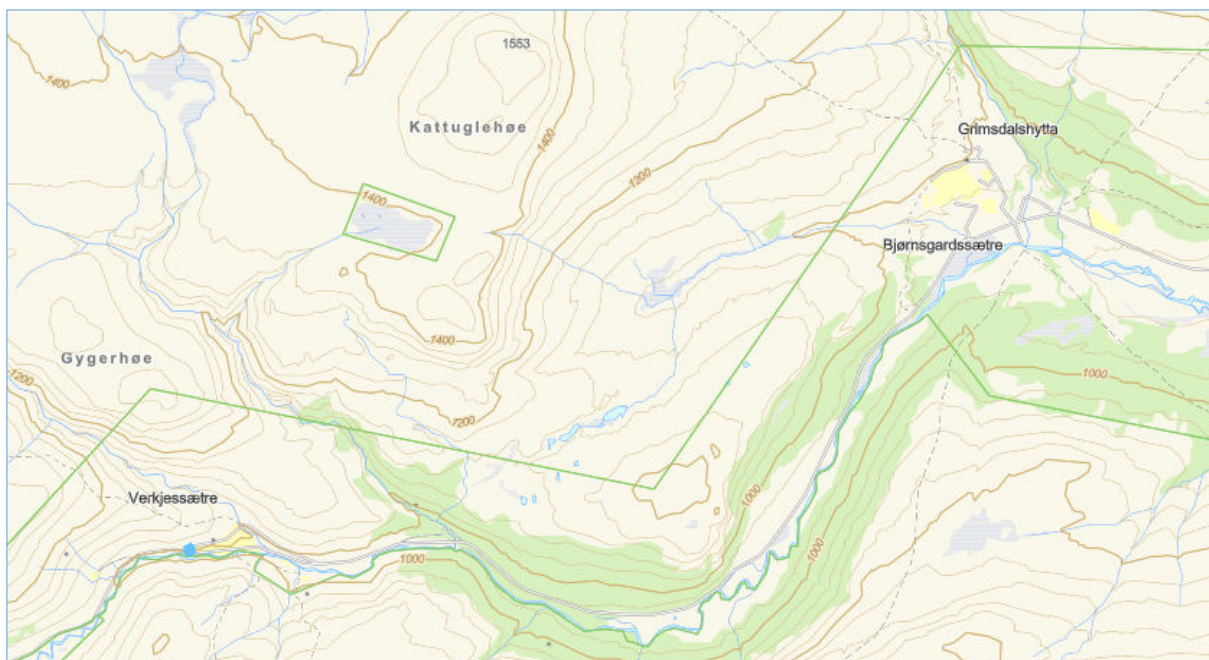

Figur 8. Bilde av uthuset det søkes om godkjenning for. (Fra Ola Korsvolls søknad)

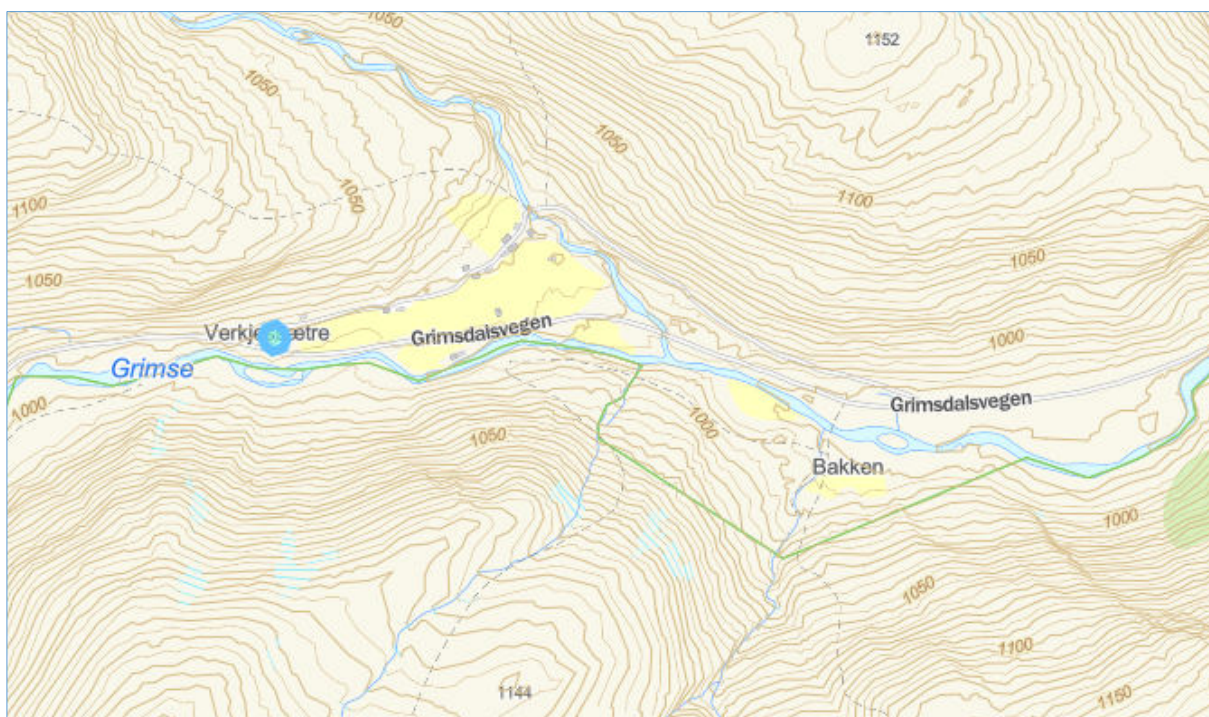

Figur 9. Bilde av uthuset det søkes om godkjenning for. (Fra Ola Korsvolls søknad)

Eiendommen gnr. 86 bnr. 1 fnr. 73 ligger i Grimsdalen landskapsvernområde i Dovre kommune, se figur 10.

Figur 10. Gnr. 86 bnr. 1 fnr. 73 ligger i Grimsdalen landskapsvernområde i Dovre kommune

Figur 11. Gnr. 86 bnr. 1 fnr. 73 ligger i Grimsdalen landskapsvernområde i Dovre kommune

Saken har vært sendt på en begrenset høring til berørte myndigheter. Det har kommet følgende uttalelser:

Statskog SF, 03.11.22

«Viser til brev av 25.10.2022 vedlagt søknad fra Ola Håkon Korsvoll om tillatelse til å bygge mindre frittstående uthus for oppbevaring av propan og platting ved hytte med GBNR 86/1 fnr. 73 i Dovre kommune. Tiltakene er allerede utført.

Hytta er ei tidligere seter som har fått tillatelse til omdisponering til fritidsformål uten noen særlige restriksjoner, jf. seterforskriften § 16 og § 17.

Statskog anser dette dermed som en ordinær fritidsbolig. Vi har ingen merknader til tiltakene, men vi forutsetter ved byggetiltak at tiltakshaver har innhentet alle nødvendige tillatelser.»

Innlandet fylkeskommune – kulturarv, 10.11.22

«Innlandet fylkeskommune mener at det er bedre med skiferplatting enn med en lett oppbygd treplatting. Her vil vi be om at skiferheller erstatter treplattinger. Den allerede oppsatte bua for gassflasker vurderer vi at kan få stå selv om det nok hadde vært mindre inngripende i forhold til landskapet med en kasse på veggen.

Begrunnelse for vår konklusjon

Tiltaket virker å være gjennomført allerede og dette er en søknad om det kan få stå. Her mener vi at treplattinger ikke passer inn i sæterområder og at skiferheller vil virke mindre påtrengende i forhold til de vernebestemmelsene som gjelder for Grimsdalen LVO. Bua virker å være satt opp i forhold til sikkerhet ved bruk av gass. Det er uheldig at den er satt opp uten at man har søkt om tiltaket på forhånd, men vi mener at den kan bli stående da den ikke er av en type konstruksjon som er vanskelig å fjerne uten å etterlate skader på landskapet. Hvis den skulle bli ødelagt bør den ikke kunne bygges opp igjen uten ny søknad på tiltaket. Det bør presiseres at tillatelsen gjelder for dette spesielle tilfellet siden faren for presedens er stor i denne saken.»

Villreinnemnda for Rondane og Sølnekletten, 23.11.22

Vurdering

Inngrep i nasjonalt villreinområde skal bare unntaksvis skje, jfr. retningslinjene i regionalplanen for Rondane-Sølnekletten. Det er her søkt om relativt små tiltak, som ikke vil medføre økning i boarealet.

Nemnda har i tidligere saker akseptert plattinger utenfor eksisterende bygg. Det er ikke grunner i denne saken til at praksisen skal endres.

Et uthus som omsøkt vil ikke øke boarealet på eiendommen. Det er imidlertid prinsipielt uheldig at det settes opp nye bygg i nasjonalt villreinområde før tillatelse er gitt. Bygget ser heller stort ut i forhold til formålet om oppbevaring av gassflasker. Fordi bygget ikke medfører en økning i boarealet og ligger i tilknytning til eksisterende bebyggelse nær vei, vil imidlertid bygget ha ubetydelige konsekvenser for villreinen. Ut fra presedenshensyn og for å unngå lignende framtidig praksis, vil det kunne være riktig å behandle dispensasjonen strengt, eventuelt med krav om retting til et mindre bygg.

Vedtak

Ut fra villreinhensyn har ikke villreinnemnda merknader til at platting beholdes som omsøkt.

Fordi det oppsatte uthuset ikke medfører en økning i boarealet og det ligger i tilknytning til eksisterende bebyggelse nær vei, vil det ha ubetydelige konsekvenser for villreinen. Ut fra

presedenshensyn og for å unngå lignende framtidig praksis, vil det imidlertid være riktig å behandle dispensasjonen strengt, eventuelt med krav om retting til et mindre bygg.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for verneområdene til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

Verneformål – forskrift

§ 2 Formål

Formålet med opprettelsen av Grimsdalen landskapsvernområde er å:

- ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart,
- ta vare på en del av et stort sammenhengende fjellområde, med leveområder villreinstammen i Rondane og et rikt dyre- og planteliv,
- sikre viktige og mye brukte trekkområder for villreinen,
- ta vare på geologiske forekomster og landskapsformer.

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

§ 3 Vernebestemmelser

Pkt. 1.1.

Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter.

Med de unntak som følger av forskriftens punkt 1.2 og 1.3 er det forbud mot inngrep som vegbygging, oppføring av bygninger eller anlegg, bergverksdrift, vassdragsregulering, graving og påfylling av masse, sprenging og boring, uttak og fjerning av stein, mineraler eller fossiler, drenering og annen form for tørrlegging, nydyrking, nyplanting, bakkeplanering, framføring av luft- og jordledninger, bygging av bruer og klopper, oppsetting av skilt, merking av stier, løyper o.l. Opplistingen er ikke uttømmende.

Pkt. 1.3 Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

- d. Ombygginger og tilbygg til eksisterende bygninger i tråd med forvaltningsplan.

Forvaltningsplan

s. 42 - 45

Søknad om ombygginger og utvidelse vil behandles strengere innenfor nasjonalparkene enn innenfor landskapsvernområdene. Forutsetninger som må oppfylles for at det kan gis dispensasjon for tilbygg/ombygginger er blant annet at:

- Byggetiltaket skal være forankret i konkret behov (som vedplass, do e.l.) som ikke kan dekkes innenfor eksisterende bygningsmasse
- Tilbygget må være vesentlig mindre enn eksisterende grunnflate, svært små buer bør ikke påbygges

(...)

- Tillatelse til bygging av platting/veranda vil ikke bli gitt i seter-kulturlandskapsområder.

(...)

Hele Grimsdalen landskapsvernområde regnes som seter-/kulturlandskapsområde med unntak av bygninger på Vegaskillet

Naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven § 48 stiller svært strenge krav til når en dispensasjon eventuelt kan vurderes, men åpner for tiltak som «ikke strider mot verneformålet og ikke påvirker verneverdiene nevneverdig». Begge vilkår må være oppfylt. Unntak kan også vurderes «dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig». Dispensasjon må heller ikke nødvendigvis gis om vilkåra skulle være oppfylt. Skjønn og instruks fra overordnede myndigheter spiller også inn. Dispensasjonsregelen i § 48 kan ikke brukes for å utvide rammene gitt i vernevedtaket, men er en sikkerhetsventil som skal fange opp uforutsette eller spesielle tilfelle som ikke ble vurdert på vernetidspunktet

I tillegg til behandling etter verneforskrift og eventuelle retningslinjer i forvaltningsplanen (og naturmangfoldloven § 48) må søknaden også vurderes etter de miljørettslige prinsippene i naturmangfoldlovens §§ 8-12 i (kunnskapsgrunnlag, føre-var prinsippet, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforringelse bæres av tiltakshaver samt miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder), jmf. § 7.

Presedens

I brev fra Miljødirektoratet, datert 02.03.15 heter det bl.a.:

Presedensvurderingen bør være så konkret som mulig. Presedensfaren skal være reell og ikke hypotetisk. En konkret presedensvurdering vil bidra til likebehandling og ivareta hensynet til rimelighet. Dette vil øke forståelsen for verneforvaltningen.

Vurderingen av presedensvirkninger knytter seg for det første til sannsynligheten for at lignende tiltak vil fremmes i fremtiden

Vurdering

Søknaden fra Ola Korsvoll må vurderes etter verneforskriften for Grimsdalen landskapsvernområde § 3, pkt. 1.3 d). Søknaden gjelder ikke tilbygg eller ombygging, men et nytt frittliggende uthus. Saken må derfor behandles som en søknad om dispensasjon etter naturmangfoldloven § 48.

Forvaltningsplanen er entydig på at byggetiltaket skal være forankret i et konkret behov. Siden det allerede er et uthus på hyttefestet, vurderer nasjonalparkforvalteren saken slik at gassflaskene kan lagres her. Søkeren kan således ikke vise til et reelt behov for det omsøkte uthuset.

Det er videre en stor og reell fare for presedensvirkning hvis søknaden blir imøtekommet. Det er mange frittidseiendommer i verneområdene, og det viktig med streng praksis som behandler denne typen saker likt.

Forvaltningsplanen er entydig på at plattinger ikke skal tillates i seter kulturlandskapsområder.

Ingen av uttalene som har kommet til saken går i mot gjennomføring av tiltaket, men det er pekt på faren for presedensvirkning.

Siden forvaltningsplanen er entydig på de forholdene søknaden gjelder, vil nasjonalparkforvalteren innstille på at søknaden blir avslått.

**Rondane-Dovre
nasjonalparkstyre**

Postadresse
Postboks 987
2604 LILLEHAMMER

Besøksadresse
Norsk Villreinsenter Nord
Hjerkinhusvegen 33
2661 Hjerkin

Kontakt
Sentralbord: +47 61 26 60 00
Direkte: +47 911 61 458
sfinpost@statsforvalteren.no
<http://www.nasjonalparkstyre.no/rondane-dovre>

Ola Korsvoll

Saksbehandler Trond Stensby

Vår ref. 2022/10258-12 432.2

Deres ref.

Dato 06.12.2022

Vedtak Grimsdalen LVO - avslag - søknad om dispensasjon - oppføring av bod og platting - Verkenssetra - gbfnr. 86/1/73

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i møte 02.12.22, styresak 53/2022 gjort slik vedtak: «Med hjemmel i naturmangfoldloven § 48 får Ola Korsvoll avslag på sin søknad om dispensasjon fra verneforskriften for Grimsdalen landskapsvernområde, § 3 , pkt. 1.1, om bygging av uthus og platting.på gnr. 86 bnr. 1 fnr. 73 i Dovre kommune.

Søknaden er i strid med verneformålet for Grimsdalen landskapsvernområde, og tiltaket vil påvirke verneverdien i nevneverdig grad.»

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28. Frist for klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Miljødirektoratet, men sendes til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

Med hilsen

Trond Stensby
nasjonalparkforvalter

Etter våre rutiner er dette brevet godkjent og sendt uten underskrift

Vedlegg:

1 Saksframlegg med vedtak

Kopi til:

Dovre fjellstyre

Furumoen 3

2662 DOVRE

Rondane nord villreinuvalg

Rondane nord villreinutvalg

Villreinnemnda for Rondane og Sølnekletten

Statens naturoppsyn v/Finn Bjørmyr

Eirin Berge

Kari Bentsdal

Nasjonalpark

Dovre, Rondane

Naturresevat

Flakktjørna, Grimsdalsmyrene, Hemmeldalen, Hovdsjømyrene, Kattuglehøi, Mesætermyre, Myldingi, Veslehjerkinntjønnin

Landskapsvernområde

Dørålen, Frydalen, Grimsdalen, Vesle Hjerkin

Statskog SF v. Runar Myhrer Rueslåtten
Statsforvalteren i Innlandet
Dovre kommune

Postboks 987 2604 LILLEHAMMER
Kongsvegen 4 2662 DOVRE

**Rondane-Dovre
nasjonalparkstyre**

Postadresse
Postboks 987
2604 LILLEHAMMER

Besøksadresse
Norsk Villreinsenter Nord
Hjerkinnhusvegen 33
2661 Hjerkin

Kontakt
Sentralbord: +47 61 26 60 00
Direkte: +47 911 61 458
sfinpost@statsforvalteren.no
<http://www.nasjonalparkstyre.no/rondane-dovre>

Ola Håkon Korsvoll
Gudbrandsdalsvegen 1791
2662 Dovre

Saksbehandler Trond Stensby

Vår ref. 2022/10258-14 432.2

Deres ref.

Dato 11.04.2023

Grimsdalen LVO - forhåndsvarsel - pålegg om retting - bod og platting - Verkjessætra - Ola H Korsvoll

Det blir vist til telefonsamtale i dag om diverse utførte tiltak på din eiendom gnr. 86 bnr. 1 fnr. 73 i Dovre kommune. Vi sender her et forhåndsvarsel og en orientering om et mulig pålegg om retting. Videre blir det, som avtalt, lagt opp til en befaring i juni, etter at Grimsdalsvegen åpner for sesongen.

Tiltak som vurderes pålagt rettet

Med hjemmel i naturmangfoldloven § 69, jf. forvaltningslovens § 16, og med bakgrunn i Statens naturoppsyn sin «*Minirapport – Kontroll byggesaker i Grimsdalen landskapsvernområde 2020*» varsles du her om at det vurderes å gi deg pålegg om retting av følgende ulovlig utførte tiltak på gnr. 86 bnr. 1 fnr. 73 i Dovre kommune:

- Fjerne oppført uthus.
- Fjerne oppførte plattinger.

Det vurderes å gi en frist for gjennomføring av retting, satt til 31. august 2023.

For trådgjerdet som er omtalt i «*Minirapport – Kontroll byggesaker i Grimsdalen landskapsvernområde 2020*», er det dokumentert at dette er å se på som vedlikehold, og det blir ellers vist til at du har opplys å ha trekt søknad om oppføring av skigard.

Mulige konsekvenser av at pålegget ikke oppfylles

For ordens skyld gjør vi oppmerksom på at dersom retting ikke blir gjennomført kan forvaltningen i senere enkeltvedtak ilegge tvangsmulkt, eller sørge for direkte retting på overtreders bekostning.

Frist for å uttale seg i saken

Du gist frist til 5. mai 2023 å uttale seg til dette forhåndsvarselet.

Bakgrunn for at pålegg vurderes

Statens naturoppsyn har levert «*Mini rapport – Kontroll byggesaker i Grimsdalen landskapsvernområde 2020*». En den av rapporten (vedlegg) omhandler «*Oppføring av skigard med mer på Verkjesetra i Grimsdalen*», der det er gitt slik sammendrag:
«*Sammendrag:*

Det er oppsatt et uthus på 2,04 m2 og to plattinger på 10,58 m2 og 16,40 m2 som ikke er behandlet i saken fra nasjonalparkstyret. I tillegg er det benyttet et helt annet gjerde rundt

Nasjonalpark	Dovre, Rondane
Naturreservat	Flakktjørna, Grimsdalsmyrene, Hemmeldalen, Hovdsjømyrene, Kattuglehøi, Mesætermyre, Myldingi, Veslehjerkinntjønnin
Landskapsvernområde	Dørålen, Frydalen, Grimsdalen, Vesle Hjerkin

husene enn det som det er gitt tillatelse til. Kontrollen viser store avvik i forhold til vedtaket i Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i sak 2018/4239-9. De utførte tiltakene er klare brudd på vernebestemmelsene for Grimsdalen landskapsvernområde.»

Du har i **brev datert 06.01.21**, gitt et tilsvar til rapporten fra Statens naturoppsyn:

«(...)

1)

Trådgjerde

Vi tenkte i utgangspunktet og sette opp skigard som erstatning for trådgjerde som sto på kvea. Tok kontakt med både nasjonalparkforvalteren ved Eirin Berge, samt fjellstyre ved Asgeir Myrmoen og Statskog ved Trond Berger.

Fekk da til svar at ordinært vedlikehold av eks gjerde var greit og ikke søknadspliktig. Skigard var søknadspliktig.

Trådgjerde har vi nå vedlikehold og det fremstår i god og sikker stand, og eg eg synest nå dette passer fint inn i området.

Trekker da søknaden om skigard, og lar det være slik som det ra da eg kjøpte sætra.

2)

Ang dei 2 plattingene som eg har laget, så låg det da eg kjøpte sætra, steinheller her som dannet e form for platting.

Dette var jo ikke så jamnt at det var godt og sette fra seg en stol eller et campingbord, så eg la da en platting av terrassebord, som eg i tillegg senket helt med på bakken, slik at det ikke skulle være iøyenfallende. Plattingen ble tilpasset terrenget og beiset brun som sætestua/fjøset.

Har vært borti tilsvarende saker før og da har ikke platting som ligger helt ned på bakken og er av såpass beskjeden utførelse vært søknadspliktig.

Er dette andre regler her så beklager eg dette, og kan om ønskelig søke om dette.

3)

Uthuset som er bemerket rommer gassflasker til kjøleskap og Cindrella gass toalett. Satte opp denne for og sliååe og ha gassflasker inne i hytta, da dette er frarådet. Her også trodde eg at en bod på 1,2 x 1,7 m ikke var søknadspliktig.

Er det behov for søknad så gi beskjed.

4)

Grøften som går mellom husene er 10 – 20 cm dyp.

Eg har aggregat som står bak fjøset og en kabel som går frå det og inn i sæterstua. For og slippe at denne låg oppå bakken, så en sparket borti denne til stadighet, å tok eg og gravde den ned med spade. Da bildet ble tatt så sto det at og fylle siste metrene mot fjøset. Ser her også dybden/omfaget av gravingen.

Regner ikke med at dette er søknadspliktig.

Håper dette var avklarende, og skulle det være flere spørsmål så ta kontakt.»

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i brev datert 20.09.22 (vedlegg), bl.a. gitt følgende forløpige varsel:

«(...)

Tilbakemelding på punktene a og b skal være oversendt oss innen 1.november 2022.

Platting og uthus er ikke omsøk og er oppført ulovlig. Vi ber om at disse tiltakene rettes opp innen 1.12.2022.»

Du har gitt **utfyllende svar i to e-poster, datert 24.09.22/27.09.22:**

«Ang. brev på gjennomførte tiltak på GNNR 87/1, fnr 73 i Dovre.

Dokumentasjon punkt a:

Vedlegger bilde fra salgsprospektet som viser det gamle trådgjerde som var der da, samt plasseringen av dette- Gjerdet er vedlikehold med samme type stolper og tråd.

På punkt b så har eg ikkje grav over kabelen att siste biten mot huset, men dette skal eg gjere og ettersende bilder.

Punkt 2, der eg har lagt en treplatting, så fjerner eg dette og legger på plass at steinheller slik det var før.

Når det gjelder punkt 3 detta uthuset for gassflasker så står det i utklippet du sendte meg at det var, sitat:

Det vil kun være aktuelt med nybygg i form av små uthus for eksempel for å dekke behovet for utedo, vedskjul eller lignende.

Regner med at bygget for gassflasker kommer inn under dette.

Skal eg da sende søknad og hvo skal den stiles?

Ang tidsfristen på utbedring av platting så ser eg om vi rekker dette før vinteren, hvis ikke så må eg få utsatt frisy til vegen åpner att i Grimsdalen til vårten.»

Figur 1. Bilde med gammelt trådgjerde fra salgsprospektet, gnr, 87 bnr.1 fnr. 73.

Videre har **Rondane-Dovre nasjonalparkstyre** fattet slik vedtak i møte 02.12.22, styresak 52/2022 (vedlegg):

«Med hjemmel i naturmangfoldloven § 48 får Ola Korsvoll avslag på sin søknad om dispensasjon fra verneforskriften for Grimsdalen landskapsvernområde, § 3, pkt. 1.1, om bygging av uthus og platting.på gnr. 86 bnr. 1 fnr. 73 i Dovre kommune.

Søknaden er i strid med verneformålet for Grimsdalen landskapsvernområde, og tiltaket vil påvirke verneverdien i nevneverdig grad.» Utskrift av saksframlegget følger vedlagt. Vedtaket er meddelt deg i brev datert 06.12.22. (vedlegg).

Rettslig grunnlag

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for verneområdene til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

Det er dokumentert at det er utført tiltak i strid med verneforskriften for Grimsdalen landskapsvernområde, § 3, pkt.1.1 (jf. naturmangfoldloven §§ 34 og 36), og vedtak fattet av Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, i møte 02.12.22, styresak 52/2022, etter naturmangfoldloven § 48.

I Miljødirektoratets «*Veileder M-617|2016 Oppfølging av ulovlige forhold i verneområder*», er det gitt at forvaltningen alltid kan påpeke ovenfor overtrederen at denne har en plikt til selv å rette opp i overtredelsen, og anmode vedkommende om å rydde opp i forholdet, f.eks. ved å fjerne ulovlig tiltaki strid med forskriften eller vedtaket.

Dersom overtrederen ikke ordner opp i det ulovlige forholdet, må det treffes formelt rettingsvedtak. etter naturmangfoldloven § 69.

Siden det allerede har gått en viss tid siden forholdene ble avdekket og påpekt, og at sesongen for gjennomføring av retting er kort, vil det her bli gitt et formelt forhåndsvarsel om et mulig vedtak om pålegg om retting av tiltak, se naturmangfoldloven **§ 69 (retting og avbøtende tiltak)**:

«Myndigheten etter loven kan pålegge den ansvarlige å rette eller stanse forhold som er i strid med loven eller vedtak med hjemmel i loven.

Den som ved å overtre loven eller vedtak med hjemmel i loven forårsaker fare for forringelse av naturmangfoldet, skal sette i verk tiltak for å forhindre at slik forringelse skjer. Har forringelsen allerede inntrådt, gjelder plikten hindring av ytterligere forringelse og – om mulig – gjenoppretting av den tidligere tilstand for mangfoldet ved oppsamling, rydding, fjerning, planering eller andre egnede tiltak. Tiltak som i seg selv kan medføre miljøforringelse av noen betydning, skal bare iverksettes etter samtykke av myndigheten etter loven eller pålegg etter første ledd.

Plikten til forebygging, utbedring og gjenoppretting gjelder ikke i den utstrekning det i lys av kostnadene og virkningene av tiltakene, miljøvirkningene av overtredelsen og overtreders skyld og økonomiske stilling, ville være særlig urimelig.

Tiltak etter denne paragrafen kan gå ut på avliving av fremmede organismer som overtredelsen gjelder, eller tilbakeføring av levende organismer til opprinnelsesstedet.»

I forvaltningslovens § 16 (forhåndsvarsling) står det bl.a.:

«Part som ikke allerede ved søknad eller på annen måte har uttalt seg i saken, skal varsles før vedtak treffes og gis høve til å uttale seg innen en nærmere angitt frist. Dersom en mindreårig over 15 år er part i saken og blir representert av verge, skal dette også gjelde den mindreårige selv. Fristen løper fra den dag varslet er avsendt, når ikke annet uttrykkelig er sagt.

Forhåndsvarslet skal gjøre greie for hva saken gjelder og ellers inneholde det som anses påkrevd for at parten på forsvarlig måte kan vareta sitt tarv. I regelen gis forhåndsvarsel skriftlig.»

Du er hermed varslet og orientert om saken.

Med hilsen

Trond Stensby
nasjonalparkforvalter

Etter våre rutiner er dette brevet godkjent og sendt uten underskrift

Vedlegg:

- 1 Rapport Grimsdalen fra Statens naturoppsyn Oppføring av skigard med mer på Verkjesetra i Grimsdalen
- 2 Saksprotokoll Grimsdalen LVO - søknad om dispensasjon - oppføring av bod og plattning - Verkenssetra - gbfnr. 86173
- 3 Melding om vedtak Grimsdalen LVO - avslag - søknad om dispensasjon - oppføring av bod og plattning - Verkenssetra - gbfnr. 86173
- 4 Grimsdalen LVO - Gjennomførte tiltak på Verkjessætre gbnr 861 fnr 73 i Dovre kommune -tilbakemelding

Kopi til:

Eirin Berge
Statens naturoppsyn v/Finn Bjormyr

Arkivsaksnummer: 2023/2698-6

Saksbehandler: Trond Stensby

Dato: 08.05.2023

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	17/2023	26.05.2023

Vesle Hjerkin LVO - dispensasjon - plassering av benk ved Pilegrimsleden ved Avsjøen

Innstilling fra forvalter

Med hjemmel i naturmangfoldloven § 48 får Dovre kommune dispensasjon fra verneforskriften for Vesle Hjerkin landskapsvernområde, § 3, pkt. 1.1, for oppsetting av en hvilebenk (jf. figur 2 i saken) ved Avsjøen (jf. figur 1 i saken).

Vilkår:

- Hvilebenken plasseres i samråd med forvaltningsmyndigheten etter følgende opplegg:
 - Hvilebenken skal plasseres på et terrengunderlag med god bæreevne og slitesterk vegetasjon.
 - Hvilebenken skal plasseres på sørsiden av Pilegrimsleden (siden som vender bort fra strandsonen).
- Dispensasjonen gjelder for tre år, 2023 – 2025. Etter denne perioden vil forvaltningsmyndigheten gjøre en evaluering av gode og dårlige effekter av tiltaket for verneverdiene og annen bruk.

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

- Søknad fra Dovre kommune, datert 02.03.23
- Tillatelse fra Statskog SF, datert 12.12.22.

Saksopplysninger

Dovre kommune har i e-post datert 02.03.23 søkt om:

«Ref. tidligere befarig, samt innvilget tilskudd til benk.

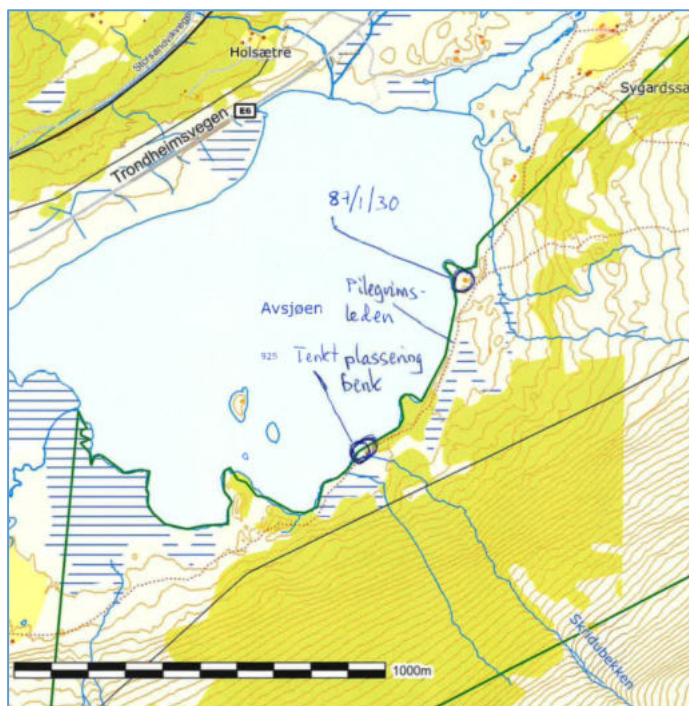
Pilegrimsleden over Dovrefjell går på østsiden av Avsjøen. Her passerer den like ved hytta til Arild Killi, gnr. 87, bnr. 1, fnr. 30. I pilegrimsesongen opplever eier at pilegrimer og turfolk ofte slår seg til rundt hytteveggen, også når det er folk på hytta. I 2021 tok han derfor kontakt med Rondane-Dovre nasjonalparkstyre og Dovre kommune med forespørsel om å få lagt om leden. Etter befarig med forvaltningen ble det konkludert med at en omlegging ville kreve ganske store naturinngrep, og at dette ikke var ønskelig. Som avbøtende tiltak er det i

Nasjonalpark	Dovre, Rondane
Naturreservat	Flakktjørna, Grimsdalsmyrene, Hemmeldalen, Hovdsjømyrene, Kattuglehøi, Mesætermyre, Myldingi, Veslehjerkinnjønnin
Landskapsvernområde	Dørålen, Frydalen, Grimsdalen, Vesle Hjerkin

samråd Pilegrimssenteret og Rondane-Dovre nasjonalparkstyre foreslått å sette opp en hvilebenk for pilegrimene sør for hytta. Dersom pilegrimene hviler her, vil de sannsynligvis ikke ha behov for å hvile ved hytta, 10-12 min senere. Plasseringen av benken er tenkt i området der Skridubekken renner ut i Avsjøen, se vedlagte kartskisse. Pilegrimssenter Dovrefjell og Dovre kommune vil ha ansvaret for vedlikehold på benken/rasteplassen. I og med at dette er i Vesl-Hjerkinn landskapsvernområde, trenger vi en formell godkjenning av Rondane-Dovre nasjonalparkstyre. Tillatelse er innhentet fra grunneier Statskog, og ligger vedlagt.

Vi takker også Rondane-Dovre nasjonalparkstyre for tilskuddet til benken.

Ser frem til en positiv tilbakemelding.»

Figur 1. Kartskisse med plassering av benk – søknad fra Dovre kommune.

Statskog SF har gitt tillatelse til tiltaket i e-post datert 12.12.22:

«Viser til forespørsel om utplassering av benk i e-posten under, samt vedlagt kart.

Statskog gir grunneiers tillatelse til å sette opp en hvilebenk i aktuelt område som forespurt. Ber om at den merkes slik at det fremgår at den tilhører Dovre kommune og/eller Pilegrimssenteret.

Og forutsetter, som dere skriver, at Pilegrimssenteret og kommunen tar ansvar for vedlikehold.»

Pilegrimssenter Dovrefjell skriver i e-post datert 28.11.22: «Her er bilde av en benk som står langs lågen mellom Hågå bru og Nord-Sel.» Bildet er vist i figur 2.

Figur 2. Type benk – søknad fra Dovre kommune / Pilegrimssenter Dovrefjell.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for verneområdene til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

Verneformål – forskrift

§ 2 Formål

Formålet med Vesle Hjerkin landskapsvernområde er å:

- ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap,
- ta vare på en del av et stort sammenhengende fjellområde, med en del av den siste gjenværende bestand av Nord-Europas ville fjellrein og et rikt dyre- og planteliv,
- ta vare på geologiske forekomster og landskapsformer.

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

§ 3 Vernebestemmelser

1. *Landskapet*

1.1. Området er vernet mot alle tekniske inngrep eller tiltak som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter, slik som for eksempel:

Oppføring av bygninger, anlegg og faste innretninger, vegbygging, vassdragsregulering, oppdemninger, oppdyrking av nye arealer, inngjerding av utmarksarealer, treslagsskifte, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse, framføring av luftledninger, bergverksdrift og annen form for grave-, sprengnings- eller borearbeider, sprøyting med kjemiske midler mot lauvtreoppslag, plassering av campingvogner og bobiler, riving av seteranlegg, oppdyrking, beitekultivering, forurensing og forsøpling. **Opplistingen er ikke uttømmende.**

Fylkesmannen avgjør i tvilstilfeller om et tiltak kan endre landskapets art eller karakter vesentlig.

1.3. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

g. Opparbeiding og merking av nye turstier og løyper.

4. *Ferdsel*

4.1. All ferdsel skal skje hensynsfullt og varsomt slik at det ikke skjer skade på landskap eller naturmiljø. Dyrelivet må ikke forstyrres.

Forvaltningsplan

s. 66

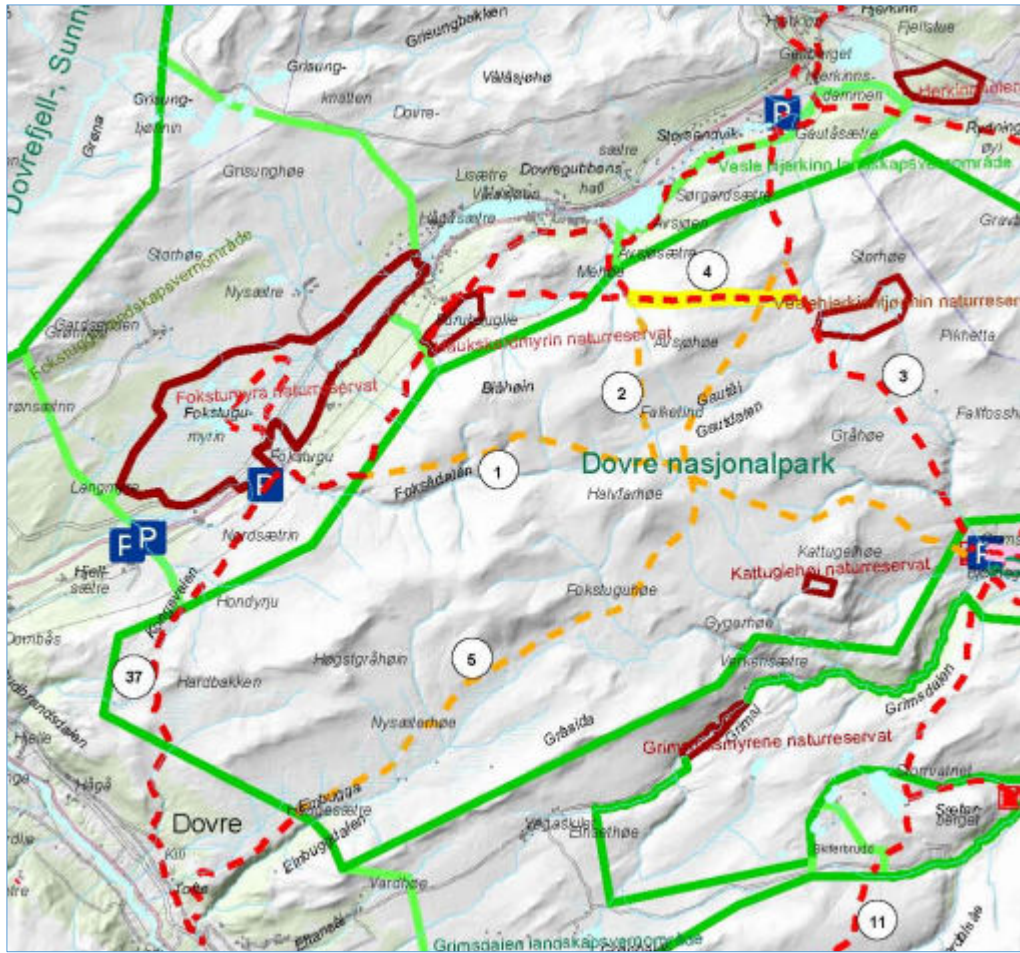
Verneforskriften åpner for at allmennheten som ønsker å utøve tradisjonelt friluftsliv skal få oppleve de store verneområdene i Rondane, for friluftslivet er en del av formålet med vernet. Såfremt verneverdiene er ivaretatt skal allmennheten, i nasjonalparkene og landskapsvernområdene, fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av **tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av tilrettelegging. Teknisk tilrettelegging som bruk av merking, klopplegging, bruer, gjerder, brygger eller lignende skal benyttes ved behov.** Aktiviteter som ikke er å betrakte som det tradisjonelle friluftslivet inngår egentlig ikke i det friluftslivet som er en del av formålet med opprettelsen av verneområdene, men vil kunne tillates så lenge det ikke kommer i konflikt med verneverdiene, i tillegg til det tradisjonelle friluftslivet.

For å kunne forene målet om å ivareta verneverdiene og samtidig sikre allmenn ferdsel er **kanaliseringstiltak et viktig verktøy for mest mulig å unngå konflikt mellom ferdsel og villrein.**

Rondane-Dovre skal forvaltes etter følgende prinsipper for ferdsel:

- én hovedferdselsåre i Dovre-Rondane som følger nord-sør retning
- redusere antallet merka stier/skiløyper, blant annet ved bare å tillate én merka sti/trase mellom to turmål/turisthytter
- sommersti og vinterløype skal som hovedregel følge samme korridor
- **stimulere de besøkende til å følge merkete stier og løyper**
- **ferdsel skal fortrinnsvis kanaliseres til utkanten av verneområdene, eller til randsonen utenfor.**

Sti nr. 37 er vist i Forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane – status «Beholdes», se figur 3.

Figur 3. Utsnitt av kart fra Forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane – merkede stier (37 = Pilegrimsleden)

Naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven § 48 stiller svært strenge krav til når en dispensasjon eventuelt kan vurderes, men åpner for tiltak som

- «ikke strider mot verneformålet
- ikke påvirker verneverdiene nevneverdig».

Begge vilkår må være oppfylt. Unntak kan også vurderes «dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig».

Dispensasjon må heller ikke nødvendigvis gis om vilkåra skulle være oppfylt. Skjønn og instruks fra overordnede myndigheter spiller også inn. Dispensasjonsregelen i § 48 kan ikke brukes for å utvide rammene gitt i vernevedtaket, men er en sikkerhetsventil som skal fange opp uforutsette eller spesielle tilfelle som ikke ble vurdert på vernetidspunktet

Saken må i tillegg til vurdering etter verneforskrift og forvaltningsplan også vurderes etter naturmangfoldlovens § 7 om miljørettslige prinsipper i

§ 8 kunnskapsgrunnlag,

§ 9 føre-var prinsippet,

§ 10 samlet belastning på økosystemet,

§ 11 kostnader ved miljøforringelse bæres av tiltakshaver samt

§ 12 miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder.

Presedens

I brev fra Miljødirektoratet, datert 02.03.15 heter det bl.a.:

Presedensvurderingen bør være så konkret som mulig. Presedensfaren skal være reell og ikke hypotetisk. En konkret presedensvurdering vil bidra til likebehandling og ivareta hensynet til rimelighet. Dette vil øke forståelsen for verneforvaltningen.

Vurderingen av presedensvirkninger knytter seg for det første til sannsynligheten for at lignende tiltak vil fremmes i fremtiden

Vurdering

Det omsøkte tiltaket gjelder oppsetting av en hvilebenk langs en merket sti i Vesle Hjerkin landskapsvernområde. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til merking av stier, jf. forvaltningsplanen, mens det gjelder et generelt forbud mot tiltak som «*kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter*».

Pilegrimsleden ble etablert på 1990-tallet, og gjennom en avtale med Miljødirektoratet er Dovre kommune forpliktet til å vedlikeholde stien med merking og annen tilrettelgging. Pilegrimsleden var etablert og tatt i bruk før området ble vernet 24.10.03. Siden stien ble etablert før vernevedtaket, representerer ikke merking av Pilegrimsleden i seg selv noen ny bruk i landskapsvernområdet.

Pilegrimsleden er en nasjonal satsing, som eventuelt burde blitt gitt en alternativ trase gjennom verneområdet, hvis bruken var vurdert å være til skade for verneverdiene på vernetidspunktet. Ferdsele er i dag estimert til om lag 20 personer pr. dag i høysesongen, og gir etter nasjonalparkforvalteren sin vurdering et moderat ferdselstrykk.

Dovre kommune og Pilegrimsenter Dovrefjell har likevel fått innspill fra en hytteeier i området, som opplever uønsket bruk av hytteeiendommen som rasteplass for brukere av Pilegrimsleden. Hytteeieren har derfor bedt om at stien blir lagt om forbi gnr. 87, bnr. 1, fnr.

30. En omlegging av stien vil være et nytt inngrep i landskapet. Oppsetting av en hvilebenk, for å lede den uønskede bruken vekk fra hytteeiendommen framstår som et lettere, og bedre tilpasset avbøtende tiltak.

Nye tilretteleggingstiltak langs Pilegrimsleden må vurderes etter verneforskriften § 3. pkt. 1.1. Oppsetting av en hvilebenk, som omsøkt, er et mindre tiltak som neppe påvirker landskapets art eller karakter. Når benken skal settes opp i strandsona ved Avsjøen, vil bruken av benken likevel kunne ha en nærvirkning på landskapet og miljøet her. Nasjonalparkforvalteren vurderer det derfor slik at søknaden må behandles som en dispensasjon fra verneforskriften, § 3. pkt. 1.1.

Kunnskapsgrunnlaget om verneverdiene i dette området er godt, jf. naturmangfoldloven § 8. Når det gjelder villrein foreligger

- NINA Rapport 1013, Sluttrapport fra GPS-merkeprosjektet 2009-2014 og
- NINA Rapport 339 fra 2008 som oppsummerer kunnskapsstatus og leveområde, samt tilhørende kart utarbeidet i forbindelse med arbeid med regional plan for villreinen i Rondane og Sølnekletten.
- NINA Rapport 551 utreder konflikten mellom villrein og menneskelig ferdsel i området (§ 8).
- NINA Rapport 2126 Klassifisering av de ti nasjonale villreinområdene etter kvalitetsnorm for villrein. Første klassifisering – 2022.

Om ferdsel finnes:

- Wold, L.C. & Selvaag, S.K. 2020. Kongevegen over Dovrefjell. Bruksstatus 2019. NINA Rapport 1772. Norsk institutt for naturforskning.

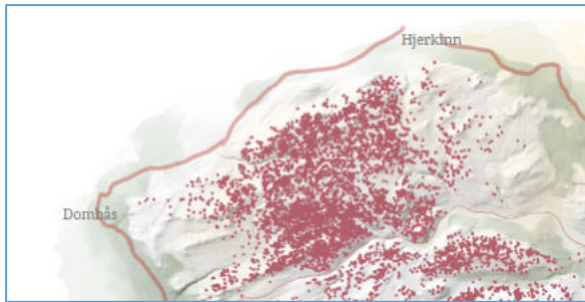
Ferdslsrapporten gir at det er 4-5000 passeringer i året over Hjerkinnhøe, mens tallet er vel 2000 for området Hardbakken – Fokstugu. Ferdslen langs Avsjøen antas å ligge noe under f.eks. Hardbakken, da nasjonalparkforvalteren vurderer at denne strekningen ikke er like populær å gå. Tallene tilsvarer et gjennomsnitt på om lag 20 passeringer/ dag, noe høyere i høysesongen.

I figur 4 er det vist et kartutsnitt med grense for sommer- og høstbeiter for villrein i Rondane nord. Figuren viser at beiteområdet når helt ned til Avsjøen og nærområdene her.

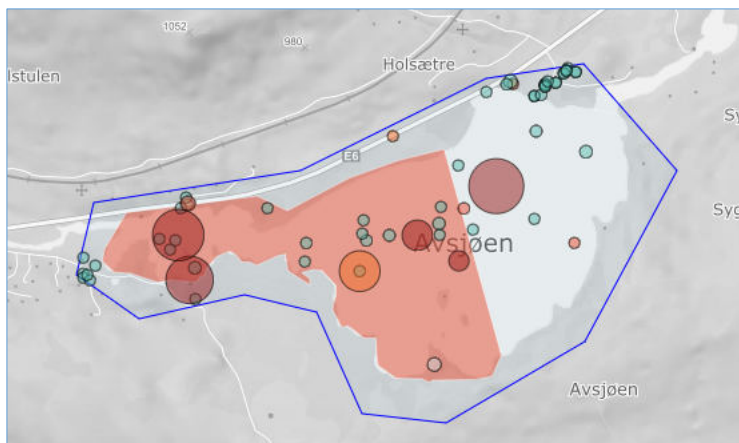
Figur 4. Grense for sommer- og høstbeiter – kartfortelling Kunnskapsgrunnlaget for delnorm 3 i Rondane (<https://villrein.no/kvalitetsnorm/delnormtrerdane/>)

I figur 5 er det vist et utsnitt av kartplott fra forsøk med GPS-merking av simler i Rondane nord villreinområde. Kartplottet viser at simlene i noen grad tar i bruk fjellsidene sør for Mehøe og Avsjøen.

Figur 5. Utsnitt av kartplott – forsøk med GPS-merkede simler 2009 – 2018, juni – august ([Home \(villrein.no\)](http://Home(villrein.no)))

I figur 6 er det vist et kartutsnitt fra Artskart. Innenfor området er det registrert 255 arter (uavhengig av funksjon/aktivitet). Blant disse er det to fuglearter som har kategori «Kritisk truet (CR)», og tre fuglearter som har kategori «Sterkt truet (EN)» på den norske rødlista (2021).

Figur 6. Kartskisse – geografisk avgrensning og treff etter søk i Artskart .

I figur 7 er det tatt inn en et utsnitt av flybilde fra området der hvilebenken er planlagt plassert. Bildet viser at området er preget av myr og bæresvak mark. Bl.a. er det lagt ut klopper/vandringer over utsatte partier.

Figur 7. Utsnitt av flybilde fra det aktuelle området for plassering av hvilebenken.

Et «tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging» er nevnt som en del av verneformålet. Det omsøkte tiltaket, særlig med vekt på tiltakets art og omfang, vurderes derfor ikke å være i strid med verneformålet.

Ut fra kunnskapsgrunnlaget kan en slutte at området har flere sårbare naturelementer knyttet til:

- våtmark / strandsoner
- habitat for truede fuglearter
- leveområde / funksjonsområde for villrein.

Oppsetting av en hvilebenk ved Avsjøen vil kunne gi økt belastning på økosystemet og verneverdiene i nærområdet til hvilebenken. Grupper av fotturister vil oppholde seg her i en konsentrert periode, men med gjentak flere ganger om dagen. Bruken vil derfor kunne gi økt forstyrrelse for dyrelivet og slitasje på vegetasjonen og marka i umiddelbar nærhet til hvilebenken. Effekten vurderes likevel til å være begrenset, slik at landskapet som helhet har evne til å tåle den økte belastningen. (jf. naturmangfoldoven § 10)

Beslutningen kan bli større hvis hvilebenken blir et nytt lokalt turmål for hytteiere og turistbedrifter i området. Gode og dårlige effekter av tiltaket bør derfor vurderes etter en periode, f.eks. tre år. (jf. naturmangfoldoven § 10)

Nasjonalparkforvalteren vil innstille på at det gis dispensasjon for en prøveperiode på tre år.

Arkivsaksnummer: 2021/8074-30

Saksbehandler: Trond Stensby

Dato: 09.05.2023

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	18/2023	26.05.2023

Sak - Frydalen LVO - skjøtselsplan for utvalgte naturtypelokaliteter - revidert 2023

Innstilling fra forvalter

Med hjemmel i vedtektene for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, pkt. 8.2, jf. naturmangfoldloven § 36, siste ledd og § 47, blir Miljøfaglig Utredning AS Rapport-2022-59-002, godkjent som revidert vedlegg til «*Skjøtselsplan for utvalgte naturtypelokaliteter i Frydalen landskapsvernområde*»

Sekretariatet bes, i samråd med Statens naturoppsyn, om å legge bevaringsmålene inn i fagsystemet NatStat for videre overvåking av skjøtselen.

Det legges opp til en ny botanisk kartlegging av naturtypelokalitetene, og rullering av skjøtselsplanen i 2028.

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

Vedlegg:

- 1 Forslag-til-skjøtselstiltak-og-bevaringsmal-for-utvalgte-setrer.-Miljøfaglig-Utredning-Rapport-2022-59-002
- 2 Kopi av presentasjon Bjørn Harald Larsen - møte Frydalen-20230307

Saksopplysninger

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre fattet i møte 01.12.21, styresak 60/2021, slik vedtak:

«Med hjemmel i vedtektene for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, pkt. 8.2, jf. naturmangfoldloven § 36, siste ledd og § 47, blir forslag til «Skjøtselsplan for utvalgte naturtypelokaliteter i Frydalen landskapsvernområde», godkjent som vedlagt saken.

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre vil videre legge opp til å få gjort en ny botanisk kartlegging i 2022, som grunnlag for en rullering av skjøtselsplanen i 2023.

Sekretariatet utarbeider et vedlegg til skjøtselsplanen med en oversikt over allerede utførte tiltak.»

Nasjonalpark	Dovre, Rondane
Naturreservat	Flakktjørna, Grimsdalsmyrene, Hemmeldalen, Hovdsjømyrene, Kattuglehøi, Mesætermyre, Myldingi, Veslehjerkinnjønnin
Landskapsvernområde	Dørålen, Frydalen, Grimsdalen, Vesle Hjerkin

Skjøtselsplanen med vedlegg ligger på nasjonalparkstyrets hjemmeside:

[Nasjonalparkstyre | Skjøtselsplan for Frydalen landskapsvernområde...](#)

I 2022 ble Miljøfaglig Utredning AS v. Bjørn Harald Larsen engasjert til å gjøre en ny botanisk kartlegging av de aktuelle naturtypelokalitetene i skjøtselsplanen, samt en ny lokalitet, Øygardssetra.

Før kartleggingen ble det gjennomført et oppstartsmøte med berørte grunneiere, på Hundorp 07.04.22.

Miljøfaglig Utredning AS gjennomførte feltarbeidet 25.08.23, og leverte rapporten ved årsskiftet 2022/23. Rapporten følger som vedlegg til saken.

Rapporten ble presentert for berørte grunneiere i et møte på Vinstra, 10.03.23. Bjørn Harald Larsen sin presentasjon fra møtet følger som vedlegg til saken.

Oppsummert gir rapporten status, tiltak og bevaringsmål for skjøtselen som vist i tabell 1.

Tabell 1. Status, tiltak og bevaringsmål for skjøtsel på utvalgte lokaliteter i Frydalen landskapsvernområde (Etter Miljøfaglig Utredning AS Rapport-2022-59-002)

Lokalitet - tilstand	Tiltak	Bevaringsmål
Øyasetra		
Vollen på Øyasætra ble vurdert å ha optimalt beitetrykk i 2022, og samarbeide med hest og storfe er ideelt for lokaliteten – både fordi hesten setter igjen enkelte partier – som storfe beiter ned, og fordi hest i motsetning til storfe også beiter på sølvbunke. Flatene ned mot elva er fortsatt preget av tidligere gjødsling, men sølvbunkedominansen er ikke like framtrødende lenger, noe som skyldes beitingen med hest.	Fortsette beite med storfe og hest i korte og intensive beiteperioder.	Arealet av semi-naturlig eng med økstensivt hevdpreg på setervollen skal opprettholdes og helst økes ut over referansetilstanden i 2009, jf. eldre flybilder.
		Lokaliteten skal ha forekomst av høstmarinøkkel (VU) og marinøkkel.
		Lokaliteten skal ha forekomst av minst 5 rødlistede beitemarksoppper i en god soppsesong.
Fryvollan / Skosetra		
Området er gjerdet inn og beites med storfe. Beitetrykket er godt og avbeitingen relativt jevn. Et større område har blitt ryddet for einer. Dette har blitt gjort med lett gravemaskin og klo, og eineren har blitt brent på «egne steder» på lokaliteten (Stensby 2022). Resultatet av mer intensiv beiting og rydding er godt. Det har blitt utviklet natureng både på arealer som nå har fått bedre beitetrykk og hvor eineren har blitt fjernet. Myrområdet i nordøst har tålt	Fortsette beite med storfe. Rydde einer i nye områder, mest aktuelt i nordvest.	Arealet av semi-naturlig eng med økstensivt hevdpreg på setervollen skal opprettholdes og helst økes ut over referansetilstanden i 2022, jf. flybilder.

beiting med storfe godt, noe som skyldes at bakkemyrene her har tynt torvjordslag.		
Øygaardsetra		
Vollen ble vurdert å ha moderat til godt beitetrykk med hest på ettersommeren i 2022. I tillegg ble det registrert sauemøkk på vollen. Beiting med hest har gjort at sølvbunkedominansen i nedre del er i ferd med å avta. Det er viktig at hest fortsatt benyttes for å redusere sølvbunke ytterligere. Ryddingen av einer, som ser ut til å ha foregått manuelt, har gitt gode resultater – med økt beiteareal og økt areal med natureng.	Fortsette beite med hest og sau evt. alpakka. Fortsette å rydde einer i nedre, vestre del av setervollen,	Arealet av semi-naturlig eng med ekstensivt hevdpreg på setervollen skal opprettholdes og helst økes ut over referansetilstanden i 2022, jf. flybilder
Kjæstadsetra		
Vollen på Kjæstadsætra var i nedre deler fortsatt helt åpen, med mager eng i relativt god hevd. Vollen begynner imidlertid å bære tydelig preg av beiting med sau over lengre tid og blir gradvis mer og mer grasdominert. Rydding av einer i øvre del (øst for selet, med gravemaskin og klo) nylig har foreløpig ikke gitt noen positiv effekt (bar jord med sølvbunke og brennesle), men det er for tidlig å konkludere når det gjelder dette. Rydningsavfallet bør fraktes ut av lokaliteten før det brennes.	Fortsette med beite, men gå over til storfe eller hest (gjerne i kombinasjon) for å minske grasdominansen og få bukt med sølvbunke (hest). Rydde lauvoppslag i nedre del.	Arealet av semi-naturlig eng med ekstensivt hevdpreg på setervollen skal opprettholdes og helst økes ut over referansetilstanden i 2009, jf. avgrensningen av lok. 6 i Larsen (2009). Nedre del av vollen skal opprettholde slåttemarkspreg (helt åpen eng Lokaliteten skal ha forekomst av høstmarinøkkel (VU) og fjellmarinøkkel.
Sygd Dalsegsetra (Veslekvea)		
Beitetrykket på utmarksarealene ble i 2022 vurdert som godt, mens det i 2009 ble ansett som moderat. Gjengroingen har også blitt bremset, selv om det nå er en del oppslag av gran som har kommet over beitehøyde for geit. Gjengroing med einer er fortsatt et problem, særlig inne på Veslekvea. Ryddingen av	Øke beitetrykket inne på Veslekvea, og beite med ammegeit og storfe i en periode på forsommeren sammen med sau. Fortsette rydding av einer, og prioritere utmarksarealene	Arealet av semi-naturlig eng med ekstensivt hevdpreg på utmarksarealene rundt Sygd Dalseggsætra og Veslekvea skal opprettholdes og helst økes ut over referansetilstanden i 2009, jf. avgrensningen av lok. 1 i Larsen (2009).

einer her har gitt godt resultat og ført til større areal med natureng. Samlet sett har det vært en positiv utvikling for engene på lokaliteten, med en kombinasjon av rydding av einer og bedre beitetrykk (særlig utmarksarealene).		Lokaliteten skal ha forekomst av bakkesøte.
Gammelsteig		
Beitetrykket med hest var fortsatt relativt lavt på Gammelsteig i 2022, og antall hester kan gjerne økes – trolig vil en dobling av antallet være mulig og kunne gjøre sitt til å redusere finnskjeppdominansen på vollen. Gjengroing med einer er et lite problem på vollen nå, men antakelig er det nødvendig å opprettholde en rutine med å rydde noe einer manuelt år om annet framover. Det er ikke aktuelt å ta opp igjen slått på vollen (tilstrekkelig med fôr på garden), noe som nok hadde vært den ideelle skjøtselen for lokaliteten.	Øke beitetrykket med hest og fortsatt bruke vollen under slipp og sanking. Manuell rydding av einer ved behov framover.	<p>Arealet av seminaturlig eng med ekstensivt hevdpreg opprettholdes og helst økes ut over referansetilstanden i 2009, jf. avgrensningen av lok. 2 i Larsen (2009).</p> <p>Lokaliteten skal ha forekomst av minimum 10 arter beitemarksopp i en god soppesong, inkludert den sårbare arten mørkskjellet vokssopp.</p>
Nysteig		
Utenfor kveet er beitetrykket godt, og her er det klart hevdpreg og god tilstand på de seminaturlige engene. Innenfor kveet er imidlertid engene preget av tidligere ensidig beiting med storfe (sølvbunkedominert) og svak hevd. Det meste av dette arealet er i brakkleggingsfase og har behov for bedre beitetrykk for å bevare naturverdiene. Her anbefales det hardt beite med hest i kombinasjon med storfe og sau under slipp og sanking. Gjengroing med einer er et problem på en vesentlig del av kveet, men i liten grad utenfor inngjerdet areal. Det foreslås gradvis manuell rydding av einer i området avmerket i figur	Øke beitetrykket på kveet, og prioritere beite med hest for å få bukt med sølvbunkedominans over tid. Fortsatt bruk av vollen under slipp og sanking samt som nødsankekve. Opprettholde godt beitetrykk utenfor kveet. Manuell rydding av einer i området som vist i figur 29.	<p>Arealet av semi-naturlig eng med ekstensivt hevdpreg opprettholdes og helst økes ut over referansetilstanden i 2009, jf. avgrensningen av lok. 3 i Larsen (2009).</p> <p>Lokaliteten skal ha forekomst av to rødlistede beitemarksopper.</p>

Dalseg nordre seter (Nordre Eldåa) ble bare overfladisk kartlagt i 2022, og sekretariatet har avtalt med Miljøfaglig Utredning AS at også denne lokaliteten blir kartlagt i 2023.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for verneområdene til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

Verneformål – forskrift

Frydalen landskapsvernområde

§ 2 Formål

Formålet med opprettelsen av Frydalen landskapsvernområde er å:

- ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart,
- ta vare på leveområder for villreinstammen i Rondane og et rikt dyre- og planteliv,
- ta vare på landskapsformene.

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

§ 3 Vernebestemmelser

1. Landskapet

1.1. Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter.

...

1.2. Bestemmelsene i 1.1 er ikke til hinder for:

a) Drift av eksisterende setervoller og dyrkede areal herunder gjerding, når dette ikke er i strid med verneformålet.

1.3. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

...

f) Gjenopptakelse av jordbruksdrift eller seterdrift på nedlagte setervoller.

g) Oppdyrking/beitekulturivering av nye arealer.

...

j) Gjerding i utmark og bygging av sankekvever.

2. Plantelivet

2.4. Beiting er tillatt.

§ 5 Forvaltningsplan

Forvaltningsmyndigheten kan iverksette tiltak for å fremme formålet med vernet. Det skal utarbeides en forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for oppsyn, **skjøtsel**, tilrettelegging, informasjon mv. ...

Forvaltningsplan

s. 23

3.3 Utfordringer og overordnede retningslinjer, strategier og prinsipper

- Få utarbeidet handlingsplan/skjøtselsplan for å ivareta kulturlandskap og biologisk mangfold i Grimsdalen og Frydalen

s. 34

For å målrette tiltak og tiltaksmidler på en måte som gir størst effekt bør det utarbeides en **skjøtselsplan for bevaring av biologisk mangfold, kulturlandskap og kulturmiljøer i Frydalen** og Grimsdalen.

s. 121

Tiltak	Ansvarlig
Få utarbeidet en skjøtselsplan for Frydalen og eventuelt andre viktige områder for biologisk mangfold som for eksempel Fagervoll og FM Musvolsetra i Rondane	FM

Naturmangfoldloven

§ 36 (landskapsvernområder)

For de deler av landskapsvernområdet der bruk er en vesentlig forutsetning for å ivareta verneformålet, skal det senest samtidig med vedtak om vern etter første ledd legges frem et utkast til plan for skjøtsel for å sikre verneformålet. Planen kan omfatte avtale om bruk av arealer, enkeltelementer og driftsformer. Planen eller avtalen kan inneholde bestemmelser om økonomisk godtgjørelse til private som bidrar til områdets skjøtsel.

Utkast til forvaltningsplan skal legges frem samtidig med vernevedtaket. Der det også er aktuelt med skjøtselsplan, skal den inngå i forvaltningsplanen.

§ 47 (skjøtsel av verneområder)

I verneområder etter dette kapitlet kan forvaltningsmyndigheten foreta skjøtsel og grensemerking av verneområdet. Forvaltningsmyndigheten skal, hvis mulig, inngå avtale med grunneieren om at denne utfører nærmere bestemte skjøtselstiltak.

Forvaltningsmyndigheten kan også inngå avtale med interesserte organisasjoner eller andre om at disse utfører slike skjøtselstiltak.

Som skjøtsel kan foretas tiltak for å opprettholde eller oppnå den natur- eller kulturtilstanden som er formålet med vernet, herunder tiltak for å kanalisere ferdsel, fjerning av vegetasjon eller fremmede treslag og restaurering etter naturinngrep. Skjøtselstiltak som innebærer høsting av naturlige ressurser eller en vesentlig endring i naturtilstanden slik den var da vernearbeidet tok til, jf. [§ 42](#) eller [§ 45](#) første ledd, kan ikke skje etter denne paragraf.

Berører skjøtselstiltak privat eiendom eller rettigheter i verneområdet, skal eieren eller rettighetshaveren så vidt mulig varsles på forhånd.

Økonomiske fordeler ved gjennomføring av skjøtselstiltak tilfaller grunneieren eller rettighetshaveren.

Beslutninger om å iverksette skjøtselstiltak etter første og andre ledd er ikke enkeltvedtak

Utkast til plan for skjøtsel av verneområdet skal om mulig legges frem samtidig med at verneforskriften blir fastsatt.

§§ 8 . 12, jf. § 7

Saken må i tillegg til vurdering etter verneforskrift og forvaltningsplan også vurderes etter naturmangfoldlovens miljøretslige prinsipper i §§ 8-12 (kunnskapsgrunnlag, føre-var prinsippet, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforringelse bæres av tiltakshaver samt miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder), jf. § 7.

Vurdering

Gjeldende skjøtselsplan fra 2021 er godt forankret i Fylkesmannen i Oppland sitt forslag i 2013 og kartlegging utført av Miljøfaglig Utredning AS i 2016. Skjøtselsplanen ble godkjent i 2021 etter høringer og befaringer med berørte parter.

Med grunnlag i skjøtselsplanen er det inngått skjøtselsavtaler for følgende lokaliteter:

- Søre Eldåseter (Veslekvea), flerårig
- Søre Eldåseter, utmarksarealene, enkelttiltak
- Gammel-Steig, flerårig
- Ny-Steig, flerårig
- Dalseg nordre seter, flerårig
- Øyasetra, flerårig
- Fryvollan, enkelttiltak.

I tillegg blir det arbeidet med mulige flerårige skjøtselsavtaler for ytterligere to lokaliteter.

Miljøfaglig Utredning AS - Rapport-2022-59-002 dokumenterer at skjøtselen blir gjort på en faglig forsvarlig måte, som fremmer målene for skjøtselen på lokalitetene og verneverdiene i Frydalen landskapsvernområde.

Kunnskapsgrunnlaget for de aktuelle lokalitene er svært god, jf utførte kartlegginger (naturmangfoldloven § 8) Det er dokumentert at skjøtselen ivaretar naturmangfoldet på en god måte, jf. naturmangfoldloven §§ 9, 10 og 12.

Nasjonalparkforvalteren finner det derfor ikke foremålstjenlig å gjøre en helt ny framstilling av skjøtselsplanen, men i stedet innstille på å ta inn *Miljøfaglig Utredning AS - Rapport-2022-59-002* som et revidert vedlegg til den gjeldende skjøtselsplanen.

Sekretariatet har planlagt, i samråd med Statens naturoppsyn, å legge bevaringsmålene inn i fagsystemet NatStat for videre overvåking av skjøtselen. Bevaringsmålene må da tilpasses metodikken i NatStat.

Det bør legges opp til en ny botanisk kartlegging av naturtypelokalitetene og rullering av skjøtselsplanen i 2028.

Frydalen landskapsvernområde

Forslag til skjøtselstiltak og bevaringsmål for utvalgte setrer

Rapport MU2022-59

Forsidebilde

Blomstrende gulmaure, en svak kalkindikator, foran seterhusene på Veslekvea på Sygard Dalseggsætra. Foto: Bjørn Harald Larsen, 25.8.2022.

RAPPORT 2022-59

Utførende institusjon: Miljøfaglig Utredning AS	Prosjektansvarlig: Bjørn Harald Larsen
	Prosjektmedarbeider(e):
Oppdragsgiver: Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	Kontaktperson hos oppdragsgiver: Trond Stensby
Referanse: Larsen, B. H. 2022. Frydalen landskapsvernområde. Forslag til skjøtselstiltak og bevaringsmål for utvalgte setrer. Miljøfaglig Utredning Rapport 2022-59. 41 s. ISBN 978-82-345-0332-0.	
Referat: Høsten 2022 foretok Miljøfaglig Utredning en kartlegging av et utvalg seterområder i Frydalen landskapsvernområde på oppdrag fra Rondane-Dovre nasjonalparkstyre. Kartleggingen skulle kunne ut i bevaringsmål for lokalitetene, med evaluering av skjøtsel og forslag til tiltak. Arbeidet var en oppfølging av tilsvarende kartlegginger og skjøtelsplan/skjøtelsevalueringer som ble gjort i 2009 og 2016. Områdene som ble kartlagt var Kjæstadsætra på Kvamsnysætrin, Øysætra, Fryvolla (nytt område), Øygardsætra (også nytt område, men overflatisk undersøkt i 2016), Sygard Dalseggsætra/Veslekvea, Gammelsteig og Nysteig (Eldåsætra). Disse områdene er nærmere omtalt i rapporten og har fått oppdaterte beskrivelser, skjøtelsevaluering og forslag til bevaringsmål. Bevaringsmålene vil bli lagt inn i NatStat, og det vil bli SNO sin oppgave å overvåke målene gjennom systemet NatReg.	

FORORD

Miljøfaglig Utredning har utført kartlegging av naturtyper, vurdert gjennomført skjøtsel og kommet med forslag til nye skjøtselstiltak og bevaringsmål for et utvalg setrer i Frydalen landskapsvernområde i Sør-Fron og Nord-Fron kommuner.

Oppdraget er utført på bestilling fra Nasjonalparkstyret for Rondane og Dovre nasjonalpark og omkringliggende verneområder, og kontaktperson hos oppdragsgiver har vært nasjonalparkforvalter Trond Stensby.

Eina, 15. desember 2022

Miljøfaglig Utredning AS

Bjørn Harald Larsen

INNHold

FORORD	4
INNHold	5
1 INNLEDNING	7
2 METODE	8
2.1 VURDERING AV NATURVERDIER	8
2.2 BEVARINGSMÅL OG TILTAK	8
3 KUNNSKAPSINNHEITING	9
3.1 EKSISTERENDE KUNNSKAP	9
3.2 NY KUNNSKAPSINNHEITING	9
4 FRYDALEN LANDSKAPSVERNOMRÅDE	10
4.1 BELIGGENHET OG NATURGRUNNLAG	10
4.2 VERNEFORMÅL	10
4.3 NATURTYPER OG FLORA	10
4.4 VIRVELDYR	11
5 SKJØTSELSTILTAK OG BEVARINGSMÅL FOR UTVALGTE SETRER	12
5.1 ØYASÆTRA	12
5.1.1 Naturverdier	12
5.1.2 Brukshistorie	14
5.1.3 Tilstand og skjøtselsevaluering	14
5.1.4 Bevaringsmål	14
5.1.5 Nærmere beskrivelse av skjøtselstiltak	15
5.2 FRYVOLLAN/SKOESÆTRA	16
5.2.1 Naturverdier	16
5.2.2 Brukshistorie	17
5.2.3 Tilstand og skjøtselsevaluering	17
5.2.4 Bevaringsmål	17
5.2.5 Nærmere beskrivelse av skjøtselstiltak	19
5.3 ØYGARDSÆTRA	19
5.3.1 Naturverdier	19
5.3.2 Brukshistorie	20
5.3.3 Tilstand og skjøtselsevaluering	20
5.3.4 Bevaringsmål	22
5.3.5 Nærmere beskrivelse av skjøtselstiltak	23
5.4 KJÆSTADSÆTRA, KVAMSNYSÆTRIN	23
5.4.1 Naturverdier	23
5.4.2 Brukshistorie	25
5.4.3 Tilstand og skjøtselsevaluering	25
5.4.4 Bevaringsmål	25
5.4.5 Nærmere beskrivelse av skjøtselstiltak	26
5.5 SYGARD DALSEGGSÆTRA, ELDÅSÆTER	27
5.5.1 Naturverdier	27
5.5.2 Brukshistorie	28
5.5.3 Tilstand og skjøtselsevaluering	29
5.5.4 Bevaringsmål	29
5.5.5 Nærmere beskrivelse av skjøtselstiltak	30
5.6 GAMMELSTEIG	31
5.6.1 Naturverdier	31
5.6.2 Brukshistorie	33
5.6.3 Tilstand og skjøtselsevaluering	34
5.6.4 Bevaringsmål	34
5.6.5 Nærmere beskrivelse av skjøtselstiltak	35
5.7 NYSTEIG (ELDÅSÆTRA)	36

5.7.1	Naturverdier	36
5.7.2	Brukshistorie.....	37
5.7.3	Tilstand og skjøtselsevaluering	37
5.7.4	Bevaringsmål	38
5.7.5	Nærmere beskrivelse av skjøtselstiltak.....	39
5.8	DALSEGG NORDRE SETER	40
6	KILDER.....	41

1 Innledning

Miljøfaglig Utredning har tidligere kartlagt viktige kulturlandskap i Frydalen landskapsvernområde (LVO) (Gaarder & Jordal 1996) og utarbeidet forslag til skjøtselsplan (Larsen 2010). I 2016 fikk vi i oppdrag å kartlegge rødlistearter og vurdere skjøtselstiltak i verneområdet (Larsen 2016). Våren 2022 ga Rondane-Dovre nasjonalparkstyre så oss i oppdrag å gjøre en oppfølgende kartlegging av 6 kulturlandskapslokaliteter i verneområdet (Sygard Dalseggsætra på Eldåsæter, Gammelsteig, Nysteig, Øyasætra, Fryvollan og Kjæstadsætra på Kvamsnysætrin), samt at en ny lokalitet skulle kartlegges (Øygaardsetra). Også Fryvollan var delvis ny som evalueringslokalitet.

Kartleggingen skulle munne ut i forslag til nye skjøtselstiltak og bevaringsmål for lokalitetene.

Frydalen LVO grenser til Rondane nasjonalpark og Flakkstjønna naturreservat. Landskapsvernområdet har et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart. Landskapsvernområdet er viktig som leveområde for villreinstammen i Rondane, og det har et rikt dyre- og planteliv. Området har også verneverdige landskapsformer (Miljødirektoratet 2022).

Figur 1. Nedre del av vollen på Kjæstadsætra på Kvamsnysætrin har godt hevdet og artsrik, intermediaær eng. Her ble høstmaringøkkel (VU) funnet i 2009, men har siden ikke blitt registrert. Foto: Bjørn Harald Larsen, 25.8.2022.

2 Metode

2.1 Vurdering av naturverdier

Lokalitetene som ble kartlagt er tidligere beskrevet etter metodikken i DN-håndbok 13. Denne håndboka er nå faset ut til fordel for kartlegging av naturtyper etter Miljødirektoratets instruks, basert på NiN (Natur i Norge). Lokalitetene er overordnet beskrevet, og kvaliteten på lokaliteten er så vurdert opp mot kriteriene i instruks fra Miljødirektoratet for 2022 (Miljødirektoratet 2022).

Rødlistestatus vist til i notatet baserer seg Norsk rødliste for arter 2021 (Artsdatabanken 2021). Tekstboks 1 gir en forklaring på rødlistekategoriene.

Tekstboks 1. Rødlistestatus:

CR = kritisk truet (Critically Endangered)

EN = sterkt truet (Endangered)

VU = sårbar (Vulnerable)

NT = nær truet (Near Threatened)

DD = datamangel (Data Deficient)

2.2 Bevaringsmål og tiltak

DN-Håndbok 17-2008 (Direktoratet for naturforvaltning 2008) gir en definisjon av begrepet bevaringsmål:

"Bevaringsmål definerer den tilstanden en ønsker en naturkvalitet i verneområdet skal ha. Bevaringsmål skal være målbare. Det vil si at de skal presiseres gjennom mål for areal, nødvendige strukturer/prosesser og/eller forekomster av bestemte arter osv."

Håndboka er fokusert på verneområdenes naturkvaliteter, men omhandler også de kulturbetingete, biologiske kvalitetene som ofte inngår i de verneformålene som er knyttet opp mot landskapsvernområder. Dette kan være ulike typer av kulturmark, beiter, styvingstrær mv. Veilederen gir imidlertid mindre støtte til utvikling av bevaringsmål for fysiske konstruksjoner som bygninger, gjerdeanlegg, vanningsanlegg, bruer ol. Slike anlegg og konstruksjoner er vanligvis omtalt som viktige vernekvaliteter i formålet for vern av landskapsvernområder.

Forklaring til tabellene benyttet i skjøtelsesplanene:

Tilstandsvariabler er en kategorisering av de vernekvalitetene som det er ønskelig å utvikle bevaringsmål for. Kategorisering er nødvendig fordi ulike typer av kvaliteter fordrer ulike målbeskrivelser, oppfølging m.m. Tilstandsvariablene er gruppert i henhold til NiN-tilstandsvariabler.

Bevaringsmål er uttrykk for ønsket utvikling, enten dette gjelder bevaring, fjerning eller videreutvikling. Målbeskrivelsen er forsøkt kvantifisert for å sikre at både status og eventuell ønsket/uønsket endring er målbare.

Metode henspiller på hvordan status og eventuell utvikling kan og bør måles/registreres.

Tilstandsklasse er en tredelt kategorisering av tilstand som etter en måling eller registrering gjør det mulig å si om vernekvaliteten er opprettholdt eller har utviklet seg negativt eller positivt. Hvis vernekvaliteten har vist en negativ utvikling over tid og endt i en lavere tilstandsklasse enn ved vernetidspunktet, kan det være aktuelt å gå inn med tiltak.

Aktuelle tiltak er forslag til slike tiltak som kan snu eller stanse en uheldig utvikling.

Bevaringsmålene vil bli lagt inn i NatStat, og det vil bli SNO sin oppgave å overvåke målene gjennom systemet NatReg.

3 Kunnskapsinnhenting

3.1 Eksisterende kunnskap

Den eldste kilden til kunnskap om viktige naturtyper i kulturlandskapet i verneområdet er Gaarder & Jordal (1996) sin registrering av biologisk verdifulle kulturlandskap i Frydalen i 1995 på oppdrag fra Fylkesmannen i Oppland. Av lokaliteter innenfor verneområdet ble Kvamsnysætrin, Fryvolla og Øyasætra besøkt, og av disse ble Kvamsnysætrin og Øyasætra vurdert som verdifulle kulturlandskapsområder.

I forbindelse med utarbeidelse av skjøtselsplan for et utvalg seterområder i Frydalen, ble det i 2009 gjort registreringer av naturtyper etter metodikken i DN-håndbok 13. Skjøtselsplanen har beskrivelser av naturtyperlokaliteter innenfor delområdene Eldåsæter, Dalseggsætra/Gammelsteig, Nysteig, Øyasætra, Fryvolla og Kvamsnysætrin (Larsen 2010). Planen forslår bevaringsmål og tiltak for å oppnå bevaringsmålene innenfor hvert av delområdene.

Enzensberger (2015) gjorde omfattende kartlegginger av kulturlandskap i Ringebu og Sør-Fron i perioden 2008-2014, og dette inkluderte bl.a. Gammelsteig, Dalsegg nordre sæter og Sygard Dalseggsætra.

I 2016 gjorde Larsen (2016) en evaluering av skjøtselstiltakene på Øyasætra, Fryvolla og Kvamsnysætrin og undersøkte i tillegg vollen på Øygardsætra. Oppdraget omfattet også kartlegging av rødlistearter i disse områdene og ble utført i forbindelse med en befaring sammen med Rondane-Dovre nasjonalparkstyre og Nord-Fron kommune.

3.2 Ny kunnskapsinnhenting

Nasjonalparkstyret arrangerte i mai 2022 et møte for grunneiere og rettighetshavere i Frydalen LVO, hvor nasjonalparkforvalter og Miljøfaglig Utredning orienterte om arbeidet som skulle gjøres i 2022. Det ble åpnet for innspill fra de som har seter, og disse ble summert i referatet fra møtet (Stensby 2022). Her kom det fram mye kunnskap om både dagens bruk og historisk bruk av seterområdene i Frydalen, som har vært nyttig i arbeidet med skjøtselsevaluering mv.

Feltarbeid i forbindelse med oppdraget ble gjennomført 25.8.2022.

4 Frydalen landskapsvernområde

4.1 Beliggenhet og naturgrunnlag

Frydalen LVO ligger i Sør-Fron og Nord-Fron kommuner og grenser til Rondane nasjonalpark i øst og Flakkstjønna naturreservat i vest. Verneområdet består av barskogsområder i nedre del langs Frya (både gran- og furuskog), seterområder og fjellbjørkeskog i lia nord for Frya og lavalpine områder i øvre del. Området har også verneverdige landskapsformer (Miljødirektoratet 2016).

Berggrunnen i området er variert, men består i hovedsak av sedimentære og mineralrike kambrosilurske bergarter – vesentlig fyllitt og kvartsglimmerskifer (Gaarder & Jordal 1996). Ned mot Frya kommer det også inn fattigere kvartsskifer og meta-arkoser.

Verneområdet har et typisk fjellnært innlandsklima med kalde vintre og kjølige, men forholdsvis tørre somrer. Lokalklimaet i Frydalen er gunstig i den solvendte lida hvor setrene ligger. Naturgeografisk befinner seterområdene i Frydalen seg i nordboreal vegetasjonssone og i overgangseksjon mellom svakt kontinentalt og svakt oseanisk klima (Nb-OC), som karakteriseres av østlige trekk i vegetasjonen, men med svake vestlige innslag (Moen 1998). Bærlyngskog og rikt innslag av lav i heivegetasjonen er typisk.

4.2 Verneformål

Frydalen landskapsvernområde ble vernet ved Kongelig resolusjon 24.10.2003, som en del av verneplanen for Rondane. Formålet med opprettelsen av Frydalen landskapsvernområde er (fra §2 i forskriften):

- *ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart,*
- *ta vare på leveområder for villreinstammen i Rondane og et rikt dyre- og planteliv,*
- *ta vare på landskapsformene.*

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Verneformålet er altså tredelt, der det viktigste er å ta vare på et seterlandskap med den tradisjonelle seterbebyggelsen, setervollene og andre kulturspor. Skjøtselstiltakene forholder seg til dette hovedformålet, med særlig vekt på bevaringen av flora og naturtyper knyttet til setergrendene og seterdrifta i området.

4.3 Naturtyper og flora

Kulturlandskapet i Frydalen er formet gjennom århundrers bruk til beite og setring. Beitebruken har med varierende intensitet trolig vært kontinuerlig i flere hundre år. Dette har skapt store arealer med kulturbetingede vegetasjonstyper på og omkring setrene i dalen. Vanligst er magre finnskjegg-fjellmarikåpe-enger, men også stivstarrutforming av finnskjeggeng er vanlig – særlig på elveslettene langs Frya. På rikere mark, gjerne grunnlendte områder på knauser og i bratte partier, kan flekkmure-sauesvingeleng opptre fragmentarisk. Den noe friskere gulaksenga er heller ikke vanlig i området, men er registrert på Nysteig og i øvre deler av setervollene på Kvamsnysætrin. I oppgjødslede områder (særlig der storfe samler seg) og på tidligere gjødslede

arealer er det utviklet sølvbunkeeng, som krever mer nitrogen i jordsmonnet. Etter NiN-systemet er det for det meste snakk om intermedier eng med klart hevdpreg (T32-C-4), med tilsvarende eng med mindre hevdpreg (T32-C-3) i glissent tresatte områder og inn mot arealer med boreal hei (T31), dessuten noe fattig eng med klart eller mindre hevdpreg (T32-C-1 og 2) og i de rikeste partiene også svakt kalkrik eng med klart hevdpreg (T32-C-20).

Figur 2. Grå narremusserong *Pseudotrachelomyces metapodium* (EN) ble funnet på Øyasætra i 2009 og på Byrsætra i 2016 – hvor bildet skriver seg fra. Foto: Bjørn Harald Larsen, 2.9.2016.

På de best beitede arealene med lang kontinuitet i beiting og magert jordsmonn opptrer enkelte kravfulle kulturmarksarter. Vanligvis er det bakkesøte og marinøkkel som blant de hyppigste av de mer kravfulle indikatorartene i seterregionen i Oppland. Begge artene er relativt sjeldne i verneområdet, noe som nok først og fremst skyldes den ganske fattige berggrunnen. I 2009 ble fjellmarinøkkel og høstmarinøkkel funnet på Kvamsnysætrin. Sistnevnte ble også funnet av Gaarder & Jordal (1996) på Øyasætra. Marinøkkel er funnet utenfor kveet på Øyasætra, mens bakkesøte kun er registrert på Veslekvea på Eldåsæter. I tillegg er noen kravfulle beitemarksopper funnet på setervollene, bl.a. den sjeldne og sterkt truede arten grå narremusserong (Øyasætra og Byrsætra), de sårbare artene mørkskjellet vokssopp (Øyasætra og Gammelsteig) og halmgul køllesopp (Skoesætra/Fryvolla) og de nær truede artene gulfotvokssopp (Øyasætra), lutvokssopp (Øyasætra og Nysteig) og rødskivevokssopp (Øyasætra og Nysteig).

4.4 Virveldyr

Det foreligger ingen egne undersøkelser av faunaen i landskapsvernområdet, men i Naturbase ligger det inne flere viktige beiteområder og trekkveger for villrein i verneområdet – samt trekkveger for elg og et stort, viktig område for lirype i øvre del av området. Det blir gjort hyppige observasjoner av jerv (EN) i verneområdet.

I Artskart finnes opplysninger om forekomst av fjellvåk i området, og trolig finnes hekkeplasser innenfor verneområdet. Tornskate ble registrert på Kvamsnysætrin i juni 2007 (Artskart) og hekker sannsynligvis i tilknytning til setervollene her. Flakktjørna naturreservat ligger inntil landskapsvernområdet i sør og har en variert hekkefauna av våtmarksfugl.

5 Skjøtselstiltak og bevaringsmål for utvalgte setrer

5.1 Øyasætra

5.1.1 Naturverdier

Lokaliteten er omtalt av Larsen (2010) og er her oppdatert etter registreringer i 2016 og 2022 – med rødlistestatus etter Norsk rødliste for arter 2021 (Artsdatabanken 2021):

Naturgrunnlag: Berggrunnen i området er variert, men består i hovedsak av sedimentære og mineralrike kambrosilurske bergarter – vesentlig fyllitt og kvartsglimmerskifer. Ned mot Frya kommer det også inn fattigere kvartsskifer og meta-arkoser (Gaarder & Jordal 1996). Området ligger dels på Fryas elveslette, hvor det er tykke fluviale avsetninger med sand og grus, dels i en sørvendt terrasseskråning der elva har gravd seg ned i de fluviale avsetningene og bunnmorenen.

Naturtyper/utforminger: Inne på setervollen er vegetasjonen dominert av finnskjegg-fjellmarikåpe-eng, mens sølvbunkeeng finnes nede på elvesletta (trolig som resultat av oppgjødsling pga. avrenning fra beitebakkene rundt). Rikere partier finnes også i beitebakkene, men ikke som baserik eng. I nordvestre del står det en del furu, mens det er mye eier i nordøstre del. Utenfor gjerdet er det tette finnskjeggryer som har svakt beitetrykk, men på haugene nord for setra er det verdifull naturbeitemark med godt innslag av urter. Etter NiN-systemet er det for det meste snakk om intermediær eng med klart hevdpreg (T32-C-4).

Figur 3. Vollen på Øyasætra hadde god og jevn avbeiting under befaringen 25.8.2022. Foto: Bjørn Harald Larsen.

Artsmangfold: Forholdsvis artsrike naturenger der finnskjegg, legeveronika, fjellmarikåpe, stivstarr, fjelløyentrøst, tepperot, hårsveve, harerug og blåklokke er vanlige arter. For øvrig er engfiol, kattefot, røsslyng, engfrytle/seterfrytle, sumpmaure og fløyelsmarikåpe notert. Gaarder & Jordal (1996) fant høstmarinøkkel (VU) på to steder her i 1995, samt at de noterte marinøkkel som vanlig i ei prøveflate her. Ingen av disse artene har blitt funnet seinere på tross av målrettet leting (marinøkkel registrert på haugen nord for vollen). Marinøkklene kan variere mye i forekomst fra år til år, men det forklarer neppe at marinøkkel ikke ble funnet, når den var vanlig i 1995. Kanskje har det vært brudd i beitekontinuiteten en periode, noe som har ført til at artene har forsvunnet fra lokaliteten.

Figur 4. Nede på Fryas elveslette er det mer oppgjødslet eng pga. avrenning fra beitebakkene ovenfor. Foto: Bjørn Harald Larsen, 25.8.2022.

Gaarder & Jordal (1996) fant i tillegg naturengartene aurikkelsveve, dvergjamne, fjelltimotei og flekkmure. I 2022 ble også fjellsveve, småengkall, jonsokkoll, bleikstarr, engfiol og hvitbladtistel registrert, og muligens er dette uttrykk for en økt diversitet på lokaliteten.

Lokaliteten har meget god forekomst av beitemarkssopp, med totalt nærmere 30 arter registrert. Den mest spesielle arten er den sjeldne og kravfulle grå narremusserong (EN), noe som viser at det er magre jordbunnsforhold og langvarig hevd. For øvrig kan nevnes rødlisteartene halmgul køllesopp (VU), mørkskjellet vokssopp (VU), gulfotvokssopp (NT), rødiskivevokssopp (NT) og lutvokssopp (NT).

Verdivurdering: Etter kriteriene i kartlegging av naturtyper etter Miljødirektoratets instruks (Miljødirektoratet 2022) får lokaliteten svært høy kvalitet. Tilstand vurderes til god basert på at lokaliteten har intakt semi-naturlig mark, ekstensiv bruk og er uten fremmedarter og slitasje av betydning. Naturmangfold vurderes til stort basert på størrelse (34 daa) og forekomst av 1 EN-art, 3 VU-arter og 3 NT-arter.

5.1.2 Brukshistorie

På Øyasætra ble det setret med ku fram til 1990, og på denne tida beitet en geiteflokk utagjerds. I dag blir setra brukt i forbindelse med slipp og sank i fedrifta til Sødorp og Kvam hesteavlslag. Kveet har høyt beitetrykk med storfe og hest i korte perioder. Rundt setra beiter sau på utmarksbeite.

Figur 5. Avgrensning av naturtypelokaliteten Øyasætra, slik den ble avgrenset i 2009.

5.1.3 Tilstand og skjøtsevaluering

Vollen på Øyasætra ble vurdert å ha optimalt beitetrykk i 2022, og samarbeide med hest og storfe er ideelt for lokaliteten – både fordi hesten setter igjen enkelte partier – som storfe beiter ned, og fordi hest i motsetning til storfe også beiter på sølvbunke. Flatene ned mot elva er fortsatt preget av tidligere gjødsling, men sølvbunkedominansen er ikke like framtrepende lenger, noe som skyldes beitingen med hest.

Det var tørt på vollen under befarung etter en lengre periode uten nedbør av betydning. Av den grunn ble det ikke registrert beitemarksopp på lokaliteten i 2022. Rødlisterartene som ble registrert i 2009 og 2016 forventes fortsatt å være til stede.

5.1.4 Bevaringsmål

I skjøtseplanen fra 2010 foreslås følgende bevaringsmål:

1. Arealet av ugjødslet naturbeitemark i god hevd skal opprettholdes minst på 2009-nivå. Med god hevd menes at naturengarealene skal være godt og jevnt avbeitet i løpet av beitesesongen.
2. Delområdet skal ha forekomst av høstmarinøkkel og marinøkkel.
3. Delområdet skal ha forekomst av den sårbare arten grå narremusserong.

Målet i punkt 1 synes riktig å videreføre. Etter registreringene i 2009, 2016 og 2022 ser mål nr. 2 ut til å være ambisiøst. Ingen marinøkler er funnet innenfor kveet disse årene. Det er mulig at de fortsatt kan finnes, da marinøkklene kan variere en del i forekomst fra år til år. Av den grunn er de

også litt problematiske som overvåkningsobjekter. Det er også beitemarksopp, som varierer enda mer i forekomst enn marinøkklene. Men der kan overvåkingen knyttes opp mot gode sesonger for beitemarksopp.

Tabell 1. Bevaringsmål og tiltak for Øyasætra i Frydalen landskapsvernområde. NiN-begrep: HI = hevdintensitet, HI-b = svært ekstensivt hevdpreg, HI-c = typisk ekstensivt hevdpreg, HI-d = nokså ekstensivt hevdpreg.

Tilstandsvariabler	Bevaringsmål	Overvåkingsmetode	Tilstandsklasse	Aktuelle tiltak
Areal/arealbruk				
Semi-naturlig eng med god hevd (hevdintensitet HI = c-d, dvs. ekstensivt hevdpreg)	Arealet av semi-naturlig eng med ekstensivt hevdpreg på setervollen skal opprettholdes og helst økes ut over referansetilstanden i 2009, jf. eldre flybilder.	Fjernanalyse ved bruk av flybilder med god oppløsning hvert 5. år, kombinert med oppgaver over antall dyr og dyreslag som slippes på kveet. Tilstandssjekk i felt hvert 10. år.	<u>God</u> : Arealet av semi-naturlig eng med ekstensivt hevdpreg har økt sammenliknet med referansetilstanden. <u>Middels</u> : Arealet av kulturmarkseng med ekstensivt hevdpreg er stabilt eller har blitt redusert med inntil 10 % sammenliknet med referansetilstanden. <u>Dårlig</u> : Arealet av kulturmarkseng med ekstensivt hevdpreg er redusert med mer enn 10 % sammenliknet med referansetilstanden.	Fortsette beite med storfe og hest i korte og intensive beiteperioder.
Diagnostiske og sjeldne arter				
Kravfulle arter i kulturlandskap: • Høstmarinøkkel (VU) • Fjellmarinøkkel	Lokaliteten skal ha forekomst av høstmarinøkkel (VU) og marinøkkel.	Registrering i felt hvert 5. år, der bakkene i vestre del av lokaliteten prioriteres.	<u>God</u> : Begge artene er til stede. <u>Middels</u> : En av artene er til stede. <u>Dårlig</u> : Ingen av artene er til stede.	Fortsette beite med storfe og hest i korte og intensive beiteperioder.
Kravfulle arter i kulturlandskap: • Rødlistede beitemarksopp	Lokaliteten skal ha forekomst av minst 5 rødlistede beitemarksopper i en god soppesong.	Registrering i felt ca. hvert 5. år (avhengig av soppesong).	<u>God</u> : 5 eller flere rødlistede beitemarksopp registrert i en god soppesong. <u>Middels</u> : 3-4 rødlistede beitemarksopp registrert i en god soppesong. <u>Dårlig</u> : 2 eller færre rødlistede beitemarksopp registrert i en god soppesong.	Som for semi-naturlig eng.

5.1.5 Nærmere beskrivelse av skjøtselstiltak

Det anbefales at beite med storfe og hest fortsetter med samme beitetrykk og etter samme mønster som i perioden 2016-2022.

5.2 Fryvollan/Skoesætra

5.2.1 Naturverdier

I 2009 og 2016 ble ei hagemark på Byrsætra nordvest for Fryvollan registrert. Her ønsket ikke grunneier at det skulle kartlegges i 2022. I stedet ble det utført kartlegging av et areal mellom Skoesætra og Byrsætra, som de siste årene har blitt ryddet og gjerdet inn og beitet av storfe.

Naturgrunnlag: Berggrunnen i området er variert, men består i hovedsak av sedimentære og mineralrike kambrosilurske bergarter – vesentlig fyllitt og kvartsglimmerskifer. Ned mot Frya kommer det også inn fattigere kvartsskifer og meta-arkoser (Gaarder & Jordal 1996). Området ligger på Fryas elveslette, hvor det er tykke fluviale avsetninger med sand og grus, med innslag av slake bakkemyrer i nordøst.

Naturtyper/utforminger: I 2009 ble det konkludert med at de magre og artsfattige finnskjeggryene her hadde for svakt beitetrykk til at artsrike naturenger hadde blitt utviklet (Larsen 2010). I 2022 derimot hadde inngjerding og bedre beitetrykk gjort at dette arealet nå kan karakteriseres som naturbeitemark. Etter NiN-systemet er det snakk om intermedier eng (dels også tørreng) med klart hevdpreg (T32-C-4) i veksling med tilsvarende eng med mindre hevdpreg (T32-C-3). I nordøst var det beitede, svakt kalkrike myrflater og myrkanter (V1-C-3/V1-C-7).

Artsmangfold: Vanlige arter på elvesletta var finnskjegg, fjellmarikåpe, gulaks, stivstarr, ryllik, setergråurt, fjelltimotei, røsslyng, blåklokke, rødkløver, småengkall, legeveronika, kattefot og harerug. I myrområdet i nordøst ble bl.a. jåblom, myrklegg, stjernestarr, fjellfrøstjerne og gulstarr funnet.

Engene på elvesletta er stort sett for tørre for beitemarksopp, og ingen arter ble registrert her i 2022.

Figur 6. Avgrensning av naturtypelokaliteten Fryvollan/Skoesætra.

Verdivurdering: Etter kriteriene i kartlegging av naturtyper etter Miljødirektoratets instruks (Miljødirektoratet 2022) får lokaliteten svært høy kvalitet. Tilstand vurderes til god basert på at lokaliteten har intakt semi-naturlig mark, nokså ekstensiv bruk og er uten fremmedarter og slitasje av betydning. Naturmangfold vurderes til stort basert på størrelse (19,5 daa), men det er

altså ikke påvist rødlistearter her og antall habitatspesifikke arter er få (finnskjegg, blåklokke og kattefot).

Figur 7. Lokaliteten har magre og steinete engarealer med dominans av finnskjegg og fjellmarikåpe. Beitetrykket er godt tilpasset de skrinne engene. Foto: Bjørn Harald Larsen, 25.8.2022.

5.2.2 Brukshistorie

Området har trolig aldri vært annet enn utmarksbeite, før det ble ryddet og gjerdet inn nylig.

5.2.3 Tilstand og skjøtselsevaluering

Området er gjerdet inn og beites med storfe. Beitetrykket er godt og avbeitingen relativt jevn. Et større område har blitt ryddet for einer. Dette har blitt gjort med lett gravemaskin og klo, og eineren har blitt brent på «egnete steder» på lokaliteten (Stensby 2022). Resultatet av mer intensiv beiting og rydding er godt. Det har blitt utviklet natureng både på arealer som nå har fått bedre beitetrykk og hvor eineren har blitt fjernet.

Myrområdet i nordøst har tålt beiting med storfe godt, noe som skyldes at bakkemyrene her har tynt torvjordslag.

5.2.4 Bevaringsmål

Området har ikke blitt vurdert for bevaringsmål tidligere. I tabell 2 foreslås bevaringsmål og tiltak for delområdet.

Tabell 2. Bevaringsmål og tiltak for Fryvollan/Skoesætra i Frydalen landskapsvernområde. NiN-begrep: HI = hevdintensitet, HI-b = svært ekstensivt hevdpreg, HI-c = typisk ekstensivt hevdpreg, HI-d = nokså ekstensivt hevdpreg.

Tilstandsvariabler	Bevaringsmål	Overvåkingsmetode	Tilstandsklasse	Aktuelle tiltak
Areal/arealbruk				
Semi-naturlig eng med god hevd (hevdintensitet HI = c-d, dvs. ekstensivt hevdpreg)	Arealet av semi-naturlig eng med ekstensivt hevdpreg på setervollen skal opprettholdes og helst økes ut over referansetilstanden i 2022, jf. flybilder.	Fjernanalyse ved bruk av flybilder med god oppløsning hvert 5. år, kombinert med oppgaver over antall dyr og dyreslag som slippes på kveet. Tilstandssjekk i felt hvert 10. år.	<p><u>God</u>: Arealet av semi-naturlig eng med ekstensivt hevdpreg har økt sammenliknet med referansetilstanden.</p> <p><u>Middels</u>: Arealet av kulturmarkseng med ekstensivt hevdpreg er stabilt eller har blitt redusert med inntil 10 % sammenliknet med referansetilstanden.</p> <p><u>Dårlig</u>: Arealet av kulturmarkseng med ekstensivt hevdpreg er redusert med mer enn 10 % sammenliknet med referansetilstanden.</p>	Fortsette beite med storfe. Rydde einer i nye områder, mest aktuelt i nordvest., jf. figur 9.

Figur 8. I nordøst er det godt beitede bakkemyrer med kalkindikatorer som gulstarr, jåblom og fjellfrøstjerne. Foto: Bjørn Harald Larsen, 25.8.2022.

5.2.5 Nærmere beskrivelse av skjøtselstiltak

Bruk av lett gravemaskin og klo i einerrydding ser ut til å fungere godt, og metoden anbefales videreført i ytterligere rydding på lokaliteten. Rydningsavfallet bør brennes på de samme stedene som tidligere har blitt benyttet.

Beite med storfe med om lag samme beitetrykk som i 2022 anbefales også videreført.

Figur 9. Areal hvor rydding av einer anbefales prioritert framover på Fryvollan.

5.3 Øygardsætra

5.3.1 Naturverdier

Øygardsætra ble overflatisk undersøkt i forbindelse med registreringen av rødlistearter i Frydalen i 2016. Den ble omtalt slik: «Øygardsætra ligger innenfor delområdet, og vollen her ble også kort befart. Den var dominert av tette finnskjeeggryer, men i indre del var det veksling mellom tørre finnskjeeggpartier og frisk-fuktige høgstaudepreget eng med bla. mye hvitbladtistel. ...

Øygardsætra har potensial for å utvikle artsrike enger dersom hevdten blir bedre. Det ideelle ville være å slippe storfe sammen med hest på kveet og sørge for at nedbeitingen blir god på hele arealet. Det anbefales manuell rydding av einer inne på kveet.» (Larsen 2016). I 2022 ble vollen på setra grundigere undersøkt, se beskrivelse under.

Naturgrunnlag: Berggrunnen i området består i hovedsak av sedimentære og mineralrike kambrosilurske bergarter – vesentlig fyllitt og kvartsglimmerskifer (Gaarder & Jordal 1996). Lokaliteten ligger i ei sørvestvendt li med tykke morenemasser.

Naturtyper/utforminger: Moderate til godt beitede, tørre og noe friskere naturenger. For det meste er det snakk om intermedieære finnskjeegg-fjellmarikåpeenger, men stedvis kommer en svak kalkindikator som gulmaure inn. I nedre del er det fuktigere og rikere eng med høgstaudepreg. Etter NiN-systemet er det veksling mellom intermedieær eng med klart hevdpreg (T32-C-4), intermedieær tørreng med klart hevdpreg (T32-C-14), svakt kalkrik tørreng med klart hevdpreg (T32-C-16) og intermedieær fukteng med klart hevdpreg (T32-C-9). Helt nederst går det over i beiteskog med svakt hevdpreg.

Figur 10. Vollen på Øygardsætra har blitt delvis ryddet for einer, og beites nå av hest og sau og har fått større naturkvaliteter siden siste registrering. Foto: Bjørn Harald Larsen, 25.8.2022.

Artsmangfold: Av andre arter i tørre partier kan nevnes gulaks, legeveronika, ryllik, blåklokke, seterfrytle, engfiol, tepperot, småengkall og fjelltimotei. I friskere og fuktigere eng kommer tyrihjelms, hvitbladtistel, og sølvbunke inn.

Verdivurdering: Etter kriteriene i kartlegging av naturtyper etter Miljødirektoratets instruks (Miljødirektoratet 2022) får lokaliteten høy kvalitet. Tilstand vurderes til god basert på at lokaliteten har intakt semi-naturlig mark, ekstensiv bruk og er uten fremmedarter og slitasje av betydning. Naturmangfold vurderes til moderat basert på størrelse (6 daa). Lokaliteten har få habitatspesifikke arter og ingen påviste rødlistearter (men potensialet for rødlistede beitemarksoppper er godt).

5.3.2 Brukshistorie

Kveet hadde ikke hatt hevd siden 1970-tallet da beite ble gjenopptatt i 2017. Det beites nå av hest, samtidig som sau slippes inn i perioder. Planer om å beite med alpakka foreligger også. Einer har blitt ryddet de siste årene.

5.3.3 Tilstand og skjøtselsevaluering

Vollen ble vurdert å ha moderat til godt beitetrykk med hest på ettersommeren i 2022. I tillegg ble det registrert sauemøkk på vollen. Beiting med hest har gjort at sølvbunkedominansen i nedre del er i ferd med å avta. Det er viktig at hest fortsatt benyttes for å redusere sølvbunke ytterligere.

Ryddingen av einer, som ser ut til å ha foregått manuelt, har gitt gode resultater – med økt beiteareal og økt areal med natureng.

Figur 11. Fortsatt er det behov for rydding av einer i den østre delen av lokaliteten. Foto: Bjørn Harald Larsen, 25.8.2022.

Figur 12. Avgrensning av naturtypelokaliteten Øygardsætra i Frydalen landskapsvernområde.

5.3.4 Bevaringsmål

Området har ikke blitt vurdert for bevaringsmål tidligere. I tabell 2 foreslås bevaringsmål og tiltak for delområdet.

Tabell 3. Bevaringsmål og tiltak for Øygardsætra i Frydalen landskapsvernområde. NiN-begrep: HI = hevdintensitet, HI-b = svært ekstensivt hevdpreg, HI-c = typisk ekstensivt hevdpreg, HI-d = nokså ekstensivt hevdpreg.

Tilstandsvariabler	Bevaringsmål	Overvåkingsmetode	Tilstandsklasse	Aktuelle tiltak
Areal/arealbruk				
Semi-naturlig eng med god hevd (hevdintensitet HI = c-d, dvs. ekstensivt hevdpreg)	Arealet av semi-naturlig eng med ekstensivt hevdpreg på setervollen skal opprettholdes og helst økes ut over referansetilstanden i 2022, jf. flybilder.	Fjernanalyse ved bruk av flybilder med god oppløsning hvert 5. år, kombinert med oppgaver over antall dyr og dyreslag som slippes på kveet. Tilstandssjekk i felt hvert 10. år.	<u>God:</u> Arealet av semi-naturlig eng med ekstensivt hevdpreg har økt sammenliknet med referansetilstanden. <u>Middels:</u> Arealet av kulturmarkseng med ekstensivt hevdpreg er stabilt eller har blitt redusert med inntil 10 % sammenliknet med referansetilstanden. <u>Dårlig:</u> Arealet av kulturmarkseng med ekstensivt hevdpreg er redusert med mer enn 10 % sammenliknet med referansetilstanden.	Fortsette beite med hest og sau evt. alpakka. Fortsette å rydde einer i nedre, vestre del av setervollen, jf. figur 13.

Figur 13. Areal hvor rydding av einer anbefales prioritert framover på Øygardsætra.

5.3.5 Nærmere beskrivelse av skjøtselstiltak

Fortsatt manuell rydding av einer anbefales videreført, sammen med samarbeide hest/sau, der sau ikke slippes inn før på ettersommeren/høsten. Beitetrykket var godt i 2022, og beiting på dette nivået anbefales videreført.

5.4 Kjæstadsætra, Kvamsnysætrin

5.4.1 Naturverdier

Lokaliteten er omtalt av Larsen (2010) og er her oppdatert etter registreringer i 2016 og 2022 – med rødlistestatus etter Norsk rødliste for arter 2021 (Artsdatabanken 2021):

Naturgrunnlag: Berggrunnen i området er variert, men består i hovedsak av sedimentære og mineralrike kambrosilurske bergarter – vesentlig fyllitt og kvartsglimmerskifer. Ned mot Frya kommer det også inn fattigere kvartsskifer og meta-arkoser (Gaarder & Jordal 1996). Området ligger i en slak sørvestvendt fjellskråning, og de øvre delene av setergrenda ligger opp mot snaufjellet under Nordre Geitberget. Det er tykke lag med morenemateriale i området.

Figur 14. Naturtypelokaliteten Kjæstadsætra, slik den ble avgrenset i 2009.

Naturtyper/utforminger: Naturtypelokaliteten er variert og består av ei smal stripe med beitemark som går fra vegen opp til setergrenda (835 moh.) til utmarksarealene ovenfor setertunet på Kjæstadsætra (920 moh.). Nederst er det en setervoll med slak helling som virker noe jordbearbeidet, men som har bevart naturengpreg og har finnskjegg-fjellmarikåpe-eng med innslag av mange småflekker med rikere vegetasjon. Videre oppover vollen går det over til svakt gjødslet sølvbunkeeng, før terrenget blir brattere igjen og det igjen går over i finnskjegg-fjellmarikåpe-eng. Ovenfor setertunet finner vi de magreste partiene, med tørrengpreg (bl.a. noe gulmaure) og gulakseng.

Etter NiN-systemet er det veksling mellom intermediær eng med klart hevdpreg (T32-C-4), intermediær tørreng med klart hevdpreg (T32-C-14) og småflekker med svakt kalkrik tørreng med klart hevdpreg (T32-C-16). Sentralt er det også engliknende oppdyrket mark (T41).

Artsmangfold: Naturengene på Kjæstadsætra var de mest artsrike som er registrert i Frydalen. Dominerende eller vanlige arter er finnskjegg, stivstarr, fjellmarikåpe, fjelltimotei, prestekrage, gulaks, legeveronika, sauesvingel, blåklokke, fjelløyentrøst, harerug og engfrytle/seterfrytle. I de rikere partiene går også dvergjamne, aksfrytle, fjellrapp, gulmaure og småengkall inn. I nedre del ble fjellmarinøkkel funnet i 2009 med 8 ind. på UTM 32V 543672 6847719. Samme år ble det helt nederst, ved en innhengning, funnet ett eksemplar av høstmarinøkkel (VU) på UTM 32V 543595 6847667.

Lokaliteten har også ganske god forekomst av beitemarkssopp, med 6 vokssopper og 2 rødsporer påvist i 2009 og 3 vanlige arter i 2016. Heller ikke her ble det registrert beitemarkssopper i 2022. Ingen sjeldne eller rødlistede arter er registrert, men bl.a. grå vokssopp var vanlig i 2009.

Gaarder & Jordal (1996) undersøkte setergrenda i 1995 og beskrev den som lite interessant som helhet, men med utmarksarealer av en viss verdi. De hadde ei prøveflate i øvre del av naturtypelokaliteten, og her ble 7 naturengarter og 4 seterplanter registrert, og alle disse ble også funnet i 2009. Ingen marinøkler ble registrert den gangen.

Verdivurdering: Etter kriteriene i kartlegging av naturtyper etter Miljødirektoratets instruks (Miljødirektoratet 2022) får lokaliteten høy kvalitet. Tilstand vurderes til moderat basert på at lokaliteten har intakt semi-naturlig mark, nokså intensiv bruk (tidligere lett gjødsling og overflatisk jordbearbeiding), men er uten fremmedarter og slitasje av betydning. Naturmangfold vurderes til stort basert på størrelse (32 daa) og forekomst av 1 VU-art.

Figur 15. Ovenfor selet hadde det blitt ryddet einer. Foreløpig er det for tidlig å si noe om effekten av dette på engene her. Foto: Bjørn Harald Larsen, 25.8.2022.

5.4.2 Brukshistorie

Brukshistorien på Kjæstadsætra er dårlig kjent (ingen møtte på oppstartsmøtet). Trolig har vollen hatt god hevd med ku fram til 1980-/1990-tallet, men har siden blitt beitet av sau – muligens noe mer sporadisk de siste årene. Gamle flybilder viser at nesten hele lokaliteten var slåtteeng på 1960-tallet (unntatt de bratte og steinete bakkene nedenfor selet).

5.4.3 Tilstand og skjøtselsevaluering

Vollen på Kjæstadsætra var i nedre deler fortsatt helt åpen, med mager eng i relativt god hevd. Vollen begynner imidlertid å bære tydelig preg av beiting med sau over lengre tid og blir gradvis mer og mer grasdominert. Rydding av einer i øvre del (øst for selet, med gravemaskin og klo) nylig har foreløpig ikke gitt noen positiv effekt (bar jord med sølvbunke og brennesle), men det er for tidlig å konkludere når det gjelder dette. Rydningsavfallet bør fraktes ut av lokaliteten før det brennes.

Det var tørt på vollen under befaring i august 2022 etter en lengre periode uten nedbør av betydning, og beitemarksopp ble ikke registrert. Artene som ble registrert i 2009 og 2016 forventes fortsatt å være til stede. Det ble lett spesielt etter høstmarinøkkel (VU) og fjellmarinøkkel uten resultat, og disse har nå ikke blitt sett etter 2009.

Figur 16. Areal i nedre del der bevaringsmålene er å opprettholde slåttemarkspreget og forekomstene av høstmarinøkkel (VU) og fjellmarinøkkel.

5.4.4 Bevaringsmål

I skjøtselsplanen fra 2010 foreslås følgende bevaringsmål:

1. Arealet av ugjødset naturbeitemark i god hevd, jf. avgrensningen av lok. 6 i Larsen (2009), skal opprettholdes minst på 2009-nivå. Med god hevd menes at naturengarealene skal være godt og jevnt avbeitet i løpet av beitesesongen.

2. Det nedre arealet skal bevare sitt slåttemarkspreg, og det er et mål at det ikke kommer opp einer og andre vedaktige planter her.
3. Delområdet skal ha en livskraftig populasjon av fjellmarinøkkel (5-10 ind.).
4. Forekomsten av høstmarinøkkel skal opprettholdes ved å bevare naturtypen den vokser i.

Selv om marinøkklene ikke har blitt observert etter 2009, vurderes det som riktig å opprettholde bevaringsmålene knyttet til de to artene. Marinøkklene kan variere en del i forekomst fra år til år og er dessuten utfordrende å finne.

Tabell 4. Bevaringsmål og tiltak for Kjæstadsætra på Kvamsnysætrin i Frydalen landskapsvernområde. NiN-begrep: HI = hevdintensitet, HI-b = svært ekstensivt hevdpreg, HI-c = typisk ekstensivt hevdpreg, HI-d = nokså ekstensivt hevdpreg.

Tilstandsvariabler	Bevaringsmål	Overvåkingsmetode	Tilstandsklasse	Aktuelle tiltak
Areal/arealbruk				
Semi-naturlig eng med god hevd (hevdintensitet HI = c eller d, dvs. ekstensivt hevdpreg)	Arealet av semi-naturlig eng med ekstensivt hevdpreg på setervollen skal opprettholdes og helst økes ut over referansetilstanden i 2009, jf. avgrensningen av lok. 6 i Larsen (2009). Nedre del av vollen skal opprettholde slåttemarkspreg (helt åpen eng)	Fjernanalyse ved bruk av flybilder med god oppløsning hvert 5. år, kombinert med oppgaver over antall dyr og dyreslag som slippes på kveet. Tilstandssjekk i felt hvert 10. år.	<u>God</u> : Arealet av semi-naturlig eng med ekstensivt hevdpreg har økt sammenliknet med referansetilstanden. <u>Middels</u> : Arealet av kulturmarkseng med ekstensivt hevdpreg er stabilt eller har blitt redusert med inntil 10 % sammenliknet med referansetilstanden. <u>Dårlig</u> : Arealet av kulturmarkseng med ekstensivt hevdpreg er redusert med mer enn 10 % sammenliknet med referansetilstanden.	Fortsette med beite, men gå over til storfe eller hest (gjerne i kombinasjon) for å minske grasdominansen og få bukt med sølvbunke (hest). Rydde lauvoppslag i nedre del.
Diagnostiske og sjeldne arter				
Kravfulle arter i kulturlandskap • Høstmarinøkkel (VU) • Fjellmarinøkkel	Lokaliteten skal ha forekomst av høstmarinøkkel (VU) og fjellmarinøkkel.	Registrering i felt hvert 5. år, der nedre del av lokaliteten prioriteres.	<u>God</u> : Begge artene er til stede. <u>Middels</u> : En av artene er til stede. <u>Dårlig</u> : Ingen av artene er til stede.	Overgang til beite med storfe og/eller hest. Rydde lauvoppslag.

5.4.5 Nærmere beskrivelse av skjøtselstiltak

Grasdominansen er stor etter mange år med sauebeiting, og dette er trolig i ferd med å føre til at marinøkklene forsvinner fra lokaliteten. For å hindre dette er det viktig at beiteregimet endres, og helst så raskt som mulig. Beite med storfe og hest vil gi mindre selektiv beiting av urter, og samtidig føre til reduksjon i sølvbunkedominansen lenger opp på vollen.

For å opprettholde slåttemarkspreget er det ellers viktig at lauvoppslag blir holdt nede. Å gjenoppta slått vil selvfølgelig også være positivt, men dette vil trolig kreve et vesentlig tilskudd fra forvaltningsmyndigheten, da fôrverdien trolig er liten i forhold til kostnadene med slått her.

5.5 Sygard Dalseggsætra, Eldåsæter

5.5.1 Naturverdier

Lokaliteten er omtalt av Larsen (2010) og er her oppdatert etter registrering i 2022:

Beliggenhet og avgrensning: Eldåsæter ligger i overgangen mellom fjellbjørkeskogen og snaufjellet sørvest for Svartkampen i Sør-Fron kommunes del av Frydalen landskapsvernområde. Naturtypelokaliteten omfatter utmarksarealene ved Sygard Dalseggsætra samt vollene inne på det østre setertunet (kalt «Veslekvea», ikke navnsatt av Statens kartverk). Avgrensningen følger gjerdet rundt denne setra, mens det er gradvis overgang mot fjellheivegetasjon rundt lokaliteten for øvrig – med unntak av mot vest/sørvest der gjerdet mot innmarka på Sygard Dalseggsætra danner grensa.

Naturgrunnlag: Berggrunnen i området er variert, men består i hovedsak av sedimentære og mineralrike kambrosilurske bergarter – vesentlig fyllitt og kvartsglimmerskifer (Gaarder & Jordal 1996). Området ligger i ei sørvestvendt li, og på naturtypelokaliteten er det sparsomt med løsmasser, og berget stikker fram i dagen her og der.

Naturtyper/utforminger: Lokaliteten har ugjødslet naturbeitemark i god hevd med finnskjøgg-fjellmarikåpe-eng som vanligste vegetasjonstype. Gulakseng opptrer fragmentarisk. Rikere sig og beitemyr med bl.a. gulstarr finnes langs bekken i vestre del av Veslekvea. Små partier med rikere flekkmure-sauesvingeleng er også registrert. Etter NiN-systemet er det mest snakk om intermediær eng med mindre hevdpreg (T32-C-3), da lyngarter som blåbær og krekling er vanlige i partier, men også tilsvarende eng med klart hevdpreg (T32-C-4) på de hardest beitede arealene. I de rikeste områdene er det svakt kalkrik eng med klart hevdpreg (T32-C-20). I de rike sigene er det veksling mellom kalkrik fukteng (T32-C-10) og kalkrik semi-naturlig (beite)myr (V9-C-3).

Figur 17. Inne på Veslekvea er det svakt beitetrykk, men artsrike enger og beitemyrpartier. Det har nylig blitt ryddet einer her, med godt resultat. Foto: Bjørn Harald Larsen, 25.8.2022.

Artsmangfold: Store arealer dominert av finnskjegg med varierende innslag av subdominanter som fjellmarikåpe, fjelløyentrøst, harerug, gulaks, stivstarr og sauesvingel. Andre vanlige/stedvis vanlige arter var fjelltimotei, aurikkelsveve, småengkall, slirestarr, blåklokke, hvitmaure, gulmaure, flekkmure, kattedot og engfiol, mens bakkesøte kun har blitt funnet nedenfor vegen inne på Veslekvea (i 2022). I de rike sigene ble i tillegg til gulstarr også notert jåblom, stjernestarr, myrklegg, gråstarr, slåttstarr og grønnskulle.

En del beitemarkssopp ble også registrert i 2009, med kritt vokssopp, kjeglevokssopp og grønn vokssopp som de vanligste – samt sparsomt de litt mer uvanlige rødsporene belterødspore og blåeggrødspore. Enzensberger (2015) undersøkte også lokaliteten i 2014 og fant i tillegg engvokssopp.

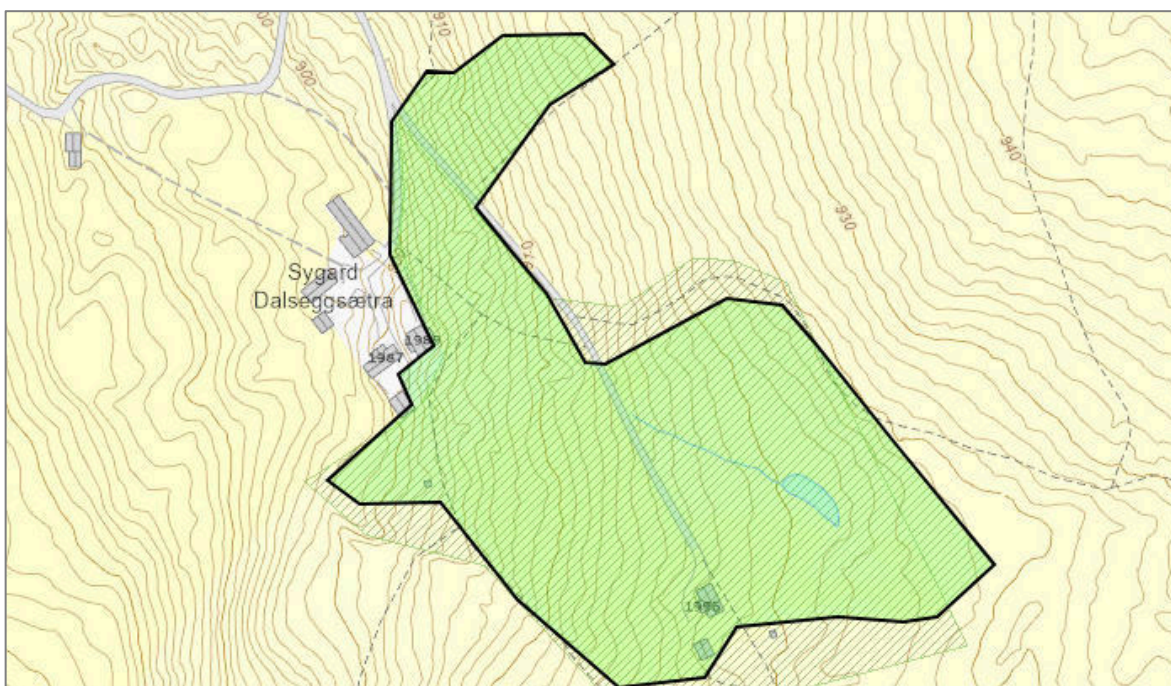
Figur 18. Bakkesøte ble funnet i 2022 nedenfor vegen inne på Veslekvea. Arten er tidligere rødlistet, og av de mer kravfulle kulturmarksplantene. Dette er den eneste kjente registreringen av arten i landskapsvernområdet. Foto: Bjørn Harald Larsen, 25.8.2022.

Verdivurdering: Etter kriteriene i kartlegging av naturtyper etter Miljødirektoratets instruks (Miljødirektoratet 2022) får lokaliteten svært høy kvalitet. Tilstand vurderes til god basert på at lokaliteten har intakt semi-naturlig mark, ekstensiv bruk og er uten fremmedarter og slitasje av betydning. Naturmangfold vurderes til stort basert på størrelse (29 daa). Lokaliteten har for øvrig 7 habitatspesifikke arter, men ingen påviste rødlistearter.

5.5.2 Brukshistorie

Lokaliteten har en lang historie med bruk både som slåttemark og beite, men opplysninger om dette er sparsomme. I 2009 ble området beitet av storfe og sau med moderat beitetrykk. Veslekvea ble da vurdert å ha svak beitekontinuitet, og det var også inntrykket i 2022 (en del lyng og einerdominans i partier). Hest beitet hardt på kveet på Sygard Dalseggsætra i 2009 (ikke en del av lokaliteten). På tunet på Veslekvea blir det slått et mindre areal.

Nå beites utmarksarealene av ammegeit, sau og storfe, mens sau beiter på Veslekvea under slipp og sanking. Den østlige delen av Veslekvea ble ryddet for einer i 2000, og den er nå på vei inn igjen. Et mindre areal har blitt ryddet for einer på nytt i 2022. Det har ikke blitt ryddet einer inn mot seterhusene (beholdt som en skjerm).

Figur 19. Naturtypelokaliteten Sygard Dalseggsætra, slik den ble avgrenset i 2009.

5.5.3 Tilstand og skjøtselsevaluering

Beitetrykket på utmarksarealene ble i 2022 vurdert som godt, mens det i 2009 ble ansett som moderat. Gjengroingen har også blitt bremset, selv om det nå er en del oppslag av gran som har kommet over beitehøyde for geit. Gjengroing med einer er fortsatt et problem, særlig inne på Veslekvea. Ryddingen av einer her har gitt godt resultat og ført til større areal med natureng. Samlet sett har det vært en positiv utvikling for engene på lokaliteten, med en kombinasjon av rydding av einer og bedre beitetrykk (særlig utmarksarealene).

Det vil være positivt om ammegeitene kan beite sammen med sau på Veslekvea i en periode på forsommeren, gjerne også storfe. Dette kan hindre ny etablering av einer etter rydding.

5.5.4 Bevaringsmål

I skjøtselsplanen fra 2010 foreslås følgende bevaringsmål:

1. Arealet av ugjødslet naturbeitemark i god hevd opprettholdes minst på 2009-nivå, jfr. avgrensningen av lok. 1 i Larsen (2010). Med god hevd menes at naturengarealene skal være godt og jevnt avbeitet i løpet av beitesesongen.

I 2022 ble den tidligere rødlistede og noe kravfulle arten bakkesøte funnet på Veslekvea, og det foreslås nå også bevaringsmål for denne arten.

Tabell 5. Bevaringsmål og tiltak for Veslekvea og utmarksarealene ved Sygard Dalseggsætra i Frydalen landskapsvernområde. NiN-begrep: HI = hevdintensitet, HI-b = svært ekstensivt hevdpreg, HI-c = typisk ekstensivt hevdpreg, HI-d = nokså ekstensivt hevdpreg.

Tilstandsvariabler	Bevaringsmål	Overvåkingsmetode	Tilstandsklasse	Aktuelle tiltak
Areal/arealbruk				
Semi-naturlig eng med god hevd (hevdintensitet HI = c eller d, dvs. ekstensivt hevdpreg)	Arealet av semi-naturlig eng med ekstensivt hevdpreg på utmarksarealene rundt Sygard Dalseggsætra og Veslekvea skal opprettholdes og helst økes ut over referansetilstanden i 2009, jf. avgrensningen av lok. 1 i Larsen (2009).	Fjernanalyse ved bruk av flybilder med god oppløsning hvert 5. år, kombinert med oppgaver over antall dyr og dyreslag som slippes på kveet. Tilstandssjekk i felt hvert 10. år.	<u>God</u> : Arealet av semi-naturlig eng med ekstensivt hevdpreg har økt sammenliknet med referansetilstanden. <u>Middels</u> : Arealet av kulturmarkseng med ekstensivt hevdpreg er stabilt eller har blitt redusert med inntil 10 % sammenliknet med referansetilstanden. <u>Dårlig</u> : Arealet av kulturmarkseng med ekstensivt hevdpreg er redusert med mer enn 10 % sammenliknet med referansetilstanden.	Øke beitetrykket inne på Veslekvea, og beite med ammegeit og storfe i en periode på forsommeren sammen med sau. Fortsette rydding av einer, og prioritere utmarksarealene (jf. figur 20).
Diagnostiske og sjeldne arter				
Kravfulle arter i kulturlandskap <ul style="list-style-type: none"> Bakkesøte 	Lokaliteten skal ha forekomst av bakkesøte.	Registrering i felt hvert 5. år, der arealene nedenfor vegen på Veslekvea prioriteres.	<u>God</u> : Arten er til stede med flere enn 5 individer. <u>Middels</u> : Arten er til stede. <u>Dårlig</u> : Arten ble ikke funnet.	Overgang til beite med storfe eller hest eller sambeite. Rydde lauvoppslag.

5.5.5 Nærmere beskrivelse av skjøtselstiltak

Rydding av einer foreslås prioritert i området mellom Sygard Dalseggsætra og Veslekvea (se figur 20). I dette området er det tette einerkratt, og rydding bør gjøres forsiktig fra sidene og helst manuelt. Bruk av lett gravemaskin og klo kan også være aktuelt, men bør i første omgang bare omfatte et forsøksfelt som evalueres etter et par år.

Beitetrykket og beite med ammegeit, storfe og sau er mer eller mindre optimalt for utmarksarealene, mens beitetrykket på Veslekveet er noe svakere enn det ideelt burde være. Enzenberger (2015) foreslår å gjenoppta slått på deler av Veslekvea, men setereieren signaliserte på oppstartsmøtet i mai 2022 at tilgangen på fôr er god på garden, og at det derfor ikke er aktuelt å slå på setra. Det foreslås nå heller at ammegeit får gå inne på kveet sammen med sau eller etter at sauene har blitt sluppet på forsommeren, gjerne også sammen med storfe. Særlig geit vil være positivt for å holde oppslag av einer, vier, bjørk og gran nede inne på vollen.

Figur 20. Areal mellom Sygard Dalseggsætra og Veslekvea som foreslås prioritert med tanke på rydding av einer framover.

5.6 Gammelsteig

5.6.1 Naturverdier

Lokaliteten er omtalt av Larsen (2010) og Enzenberger (2015) og er her oppdatert etter registrering i 2022 – med rødlistestatus etter Norsk rødliste for arter 2021 (Artsdatabanken 2021):

Beliggenhet og avgrensning: Gammelsteig ligger i den forholdsvis bratte sørskrånninga nord for Frya der Storeldåa kommer ned fra Rondane. Avgrensningen av lokaliteten følger gjerdet rundt vollen.

Naturgrunnlag: Berggrunnen i området er variert, men består i hovedsak av sedimentære og mineralrike kambrosilurske bergarter – vesentlig fyllitt og kvartsglimmerskifer (Gaarder & Jordal 1996). Området ligger i ei sørvendt li som flater noe ut her, og på naturtypelokaliteten er det forholdsvis djupe sanddominerte morenemasser.

Naturtyper/utforminger: Lokaliteten har ugjødslet naturbeitemark i god hevd med tørr og artsfattig finnskjegg-sauesvingel-eng, stedvis også føyllblomdominert, noe oppgjødslet gulakseng. Det er homogene enger med sterk dominans av finnskjegg på mye av arealet. Sentralt er det et fuktig område med intermediær til svakt kalkrik beitemyr, med en liten bjørkehage nærmere seterhusene.

Etter NiN-systemet er det mest snakk om intermediær eng med klart hevdpreg (T32-C-4). I de våtene partiene i vest er det intermediær semi-naturlig (beite)myr (V9-C-2).

Figur 21. Gammelsteig har åpne, men sterkt finnskjeuggdominerte enger som har behov for hardere beitetrykk. I en forsenkning i østre del er det innslag av svakt kalkrik våteng og beitemyr (ses som et mørkere grønt areal midt på bilde). Foto: Bjørn Harald Larsen, 25.8.2022.

Artsmangfold: Store arealer dominert av finnskjeugg med svakt innslag av andre naturengarter som aurikkelsveve, blåklokke, engfiol, fjellmarikåpe, fjelltimotei, gulaks, harerug, hårsveve, kjerteløyentrøst, legeveronika, prestekrage, sauesvingel, setergråurt, seterstarr, stivstarr og tepperot. I de våte partiene ble bl.a. sveltull, tettegras, slåttestarr, stjernestarr, myrhatt, frynsestarr og jåblom funnet.

God forekomst av beitemarkssopp både under registreringene i 2009 og 2014, mens det i 2022 var for tørt. I 2009 ble bare vanlige eller relativt vanlige arter funnet. I alt ble 7 vokssopper, en rødspore og 2 fingersopper samt elfenbenshette registrert. Nevneverdig er god forekomst av grå vokssopp, samt noe rødgul småfingersopp. Enzensberger (2015) undersøkte også lokaliteten i 2014 og fant i tillegg mørkskjellet vokssopp (VU), liten vokssopp, brunfokket vokssopp og seig vokssopp.

Verdivurdering: Etter kriteriene i kartlegging av naturtyper etter Miljødirektoratets instruks (Miljødirektoratet 2022) får lokaliteten svært høy kvalitet. Tilstand vurderes til god basert på at lokaliteten har intakt semi-naturlig mark, ekstensiv bruk og er uten fremmedarter og slitasje av betydning. Naturmangfold vurderes til stort basert på størrelse (31 daa) og forekomst av en sårbar art (mørkskjellet vokssopp). Lokaliteten har for øvrig 4 habitatspesifikke arter for semi-naturlig eng.

Figur 22. Avgrensning av naturtypelokaliteten Gammelsteig, slik den ble avgrenset i 2009 (ytre avgrensning).

Figur 23. Fra bjørkehagen i vest, som har beitemyr i nedkant og langs vestsida. Foto: Bjørn Harald Larsen, 25.8.2022.

5.6.2 Brukshistorie

Området har tidligere blitt brukt som slåttemark. Vollen vokste gradvis igjen med einer på slutten av 1900-tallet, og mellom 2004 og 2010 ble det ryddet einer i nedre og østre deler av lokaliteten. I 2009 ble det vurdert at riving av einer hadde virket positivt på utbredelsen av natureng, men at

det fortsatt var tette einerkratt i partier. Disse ble ryddet i 2010, og resultatet har blitt en helt åpen voll. Noe manuell rydding av einer ser også ut til å ha vært utført de seinere årene.

I 2009 ble vollen på Gammelsteig beitet av sau. Videre fram til i 2022 har arealet blitt benyttet som slipp- og sankekve i korte perioder, og dermed svakt beitetrykk. I 2022 ble lokaliteten beitet med hest.

5.6.3 Tilstand og skjøtselsevaluering

Beitetrykket med hest var fortsatt relativt lavt på Gammelsteig i 2022, og antall hester kan gjerne økes – trolig vil en dobling av antallet være mulig og kunne gjøre sitt til å redusere finnskjeiddominansen på vollen.

Gjengroing med einer er et lite problem på vollen nå, men antakelig er det nødvendig å opprettholde en rutine med å rydde noe einer manuelt år om annet framover.

Det er ikke aktuelt å ta opp igjen slått på vollen (tilstrekkelig med fôr på garden), noe som nok hadde vært den ideelle skjøtselen for lokaliteten.

Figur 24. Sveltullmatter på beitemyr i nordvest. Foto: Bjørn Harald Larsen, 25.8.2022.

5.6.4 Bevaringsmål

I skjøtselsplanen fra 2010 foreslås følgende bevaringsmål:

1. Arealet av ugjødslet naturbeitemark og hagemark med god hevd skal opprettholdes minst på 2009-nivå, jf. avgrensningen av lok. 2 i Larsen (2010). Med god hevd menes at naturengarealene skal være godt og jevnt avbeitet i løpet av beitesesongen.
2. Naturtypelokaliteten skal ha rik forekomst av beitemarkssopp med minimum 10 arter representert.

3. Redusere finnskjeuggdominansen for å skape mer artsrike enger.

Bevaringsmålene synes riktige og realistiske å opprettholde framover. I tillegg spesifiseres det at den sårbare arten mørkskjellet vokssopp skal forekomme.

Tabell 6. Bevaringsmål og tiltak for Gammelsteig i Frydalen landskapsvernområde. NiN-begrep: HI = hevdintensitet, HI-b = svært ekstensivt hevdpreg, HI-c = typisk ekstensivt hevdpreg, HI-d = nokså ekstensivt hevdpreg.

Tilstandsvariabler	Bevaringsmål	Overvåkingsmetode	Tilstandsklasse	Aktuelle tiltak
Areal/arealbruk				
Semi-naturlig eng med god hevd (hevdintensitet HI = c eller d, dvs. ekstensivt hevdpreg)	Arealet av semi-naturlig eng med ekstensivt hevdpreg opprettholdes og helst økes ut over referansetilstanden i 2009, jf. avgrensningen av lok. 2 i Larsen (2009).	Fjernanalyse ved bruk av flybilder med god oppløsning hvert 5. år, kombinert med oppgaver over antall dyr og dyreslag som slippes på kveet. Tilstandssjekk i felt hvert 10. år.	<u>God</u> : Arealet av semi-naturlig eng med ekstensivt hevdpreg har økt sammenliknet med referansetilstanden. <u>Middels</u> : Arealet av kulturmarkseng med ekstensivt hevdpreg er stabilt eller har blitt redusert med inntil 10 % sammenliknet med referansetilstanden. <u>Dårlig</u> : Arealet av kulturmarkseng med ekstensivt hevdpreg er redusert med mer enn 10 % sammenliknet med referansetilstanden.	Øke beitetrykket med hest og fortsatt bruke vollen under slipp og sanking. Manuell rydding av einer ved behov framover.
Diagnostiske og sjeldne arter				
Kravfulle arter i kulturlandskap • Beitemarksopp	Lokaliteten skal ha forekomst av minimum 10 arter beitemarksopp i en god soppesong, inkludert den sårbare arten mørkskjellet vokssopp.	Registrering i felt ca. hvert 5. år (tilpasset for å treffe en god soppesong).	<u>God</u> : 10 eller flere arter beitemarksopp registrert, inkludert mørkskjellet vokssopp. <u>Middels</u> : Mellom 5 og 10 arter beitemarksopp registrert, inkludert en rødlisteart. <u>Dårlig</u> : Under 5 arter beitemarksopp registrert (ingen rødlistearter).	Som for semi-naturlig eng.

5.6.5 Nærmere beskrivelse av skjøtseltiltak

Lokaliteten har i utgangspunktet en god skjøtsel, men det vil være positivt med hardere beitetrykk for å redusere dominansen av finnskjeugg. Antakelig er det mulig ut fra beitegrunnet å doble antall hester som beiter i forhold i 2022. Dette vil være et viktig bidrag i så måte, men å redusere dominansen av finnskjeugg må uansett forventes å gå sakte.

Det er gjort et godt stykke arbeid med å rydde einer på lokaliteten, og dette har økt arealet med natureng på lokaliteten og økt beiteverdien av vollen. Framover er det bare nødvendig med noe manuell rydding etter behov for å vedlikeholde de åpne engene.

5.7 Nysteig (Eldåsætra)

5.7.1 Naturverdier

Lokaliteten er omtalt av Larsen (2010) og er her oppdatert etter registrering i 2022 – med rødlistestatus etter Norsk rødliste for arter 2021 (Artsdatabanken 2021):

Beliggenhet og avgrensning: Nysteig ligger i overgangen mellom fjellbjørkeskogen og snaufjellet sør for Søndre Eldåkampen. Lokaliteten omfatter en inngjerdet setervoll og omkransende utmarksarealer som er godt beitet. Overgangen til mindre beitet fjellhei går gradvis rundt hele lokaliteten, slik at avgrensningen av naturtypelokaliteten ikke er skarp.

Naturgrunnlag: Berggrunnen i området er variert, men består i hovedsak av sedimentære og mineralrike kambrosilurske bergarter – vesentlig fyllitt og kvartsglimmerskifer (Gaarder & Jordal 1996). Området ligger øverst i ei sørvendt li, og terrenget flater ut her. Inne på setervollen er det noe tykkere morenelag enn utenfor, der berget stikker fram i dagen flere steder.

Naturtyper/utforminger: Inne på setervollen er det sølvbunkeeng sentralt, mens det i kantene er veksling mellom gulakseng og finnskjegg-fjellmarikåpe-eng. På utmarksarealene dominerer finnskjegg-fjellmarikåpe-eng, mens det er noe finnskjegg-stivstarr-eng på litt friskere mark. En liten dam ligger inne på vollen.

Etter NiN-systemet er det hovedsakelig snakk om intermedier eng med klart hevdpreg (T32-C-4), dels også fattig eng med mindre hevdpreg (T32-C-1).

Figur 25. De best beitede arealene på Nysteig er utenfor kveet, og helt nord på lokaliteten samles mye dyr seg i perioder, og her det noe oppgjødslet eng med tråkktolerante arter. Foto: Bjørn Harald Larsen, 25.8.2022.

Artsmangfold: Ganske artsfattige naturenger med dominans av finnskjegg, fjellmarikåpe, gulaks, harerug, fjelltimotei, fjelløyentrøst, stivstarr, engkvein, ryllik og blåklukke.

God forekomst av beitemarkssopp i 2009, med bl.a. 6 vokssopper påvist – deriblant rødskevokssopp (NT) og lutvokssopp (NT).

Verdivurdering: Etter kriteriene i kartlegging av naturtyper etter Miljødirektoratets instruks (Miljødirektoratet 2022) får lokaliteten høy kvalitet. Tilstand vurderes til moderat basert på at lokaliteten er i brakkleggingsfase, dog med en del arealer med intakt semi-naturlig mark, samt at den har nokså ekstensiv bruk og er uten fremmedarter og slitasje av betydning. Naturmangfold vurderes til stort basert på størrelse (37 daa) og forekomst av to nær truede arter (rødskevokssopp og lutvokssopp). Lokaliteten har for øvrig kun én habitatspesifikk art for semi-naturlig eng (blåklokke).

Figur 26. Avgrensning av naturtyperlokaliteten Nysteig, slik den ble avgrenset i 2009.

5.7.2 Brukshistorie

Seterkveet har tidligere vært noe større. Arealer som tidligere lå inne på kveet ovenfor seterhusene, er i dag de som har best hevd (utmarksbeite med storfe og sau hovedsakelig). Særlig i et område i nord samler det seg mye dyr i perioder, og vegetasjonen her er dominert av tråkktolerante arter. I 2022 var ikke kveet beitet før befaringsstidspunktet, men i september ble det satt på to hester, og sau ble sluppet inn under sankinga.

5.7.3 Tilstand og skjøtselvaluering

Utenfor kveet er beitetrykket godt, og her er det klart hevdpreg og god tilstand på de semi-naturlige engene. Innenfor kveet er imidlertid engene preget av tidligere ensidig beiting med storfe (sølvbunkedominert) og svak hevd. Det meste av dette arealet er i brakkleggingsfase og har behov for bedre beitetrykk for å bevare naturverdiene. Her anbefales det hardt beite med hest i kombinasjon med storfe og sau under slipp og sanking.

Gjengroing med einer er et problem på en vesentlig del av kveet, men i liten grad utenfor inngjerdet areal. Det foreslås gradvis manuell rydding av einer i området avmerket i figur 29.

Det er ikke aktuelt å ta opp igjen slått på vollen (tilstrekkelig med fôr på garden).

Figur 27. Inne på vollen er det behov for rydding av einer, særlig i sørøst. De åpne partiene har mye sølvbunke, og det anbefales derfor beiting med hest på lokaliteten. Foto: Bjørn Harald Larsen, 25.8.2022.

5.7.4 Bevaringsmål

I skjøtelsesplanen fra 2010 foreslås følgende bevaringsmål:

1. Arealet av ugjødslet naturbeitemark i god hevd innenfor delområdet, jf. avgrensningen av lok. 3 i Larsen (2009), skal opprettholdes minst på 2009-nivået. Med god hevd menes at naturengarealene skal være godt og jevnt avbeitet i løpet av beitesesongen.
2. Delområdet skal ha forekomst av minst en rødlistet beitemarkssopp.

Bevaringsmålet for ugjødslet naturbeitemark i god hevd anbefales opprettholdt, mens bevaringsmål nr. 2 bør utvides til å omfatte forekomst av to rødlistede beitemarkssopper.

Tabell 7. Bevaringsmål og tiltak for Nysteig (Eldåsætra) i Frydalen landskapsvernområde. NiN-begrep: HI = hevdintensitet, HI-b = svært ekstensivt hevdpreg, HI-c = typisk ekstensivt hevdpreg, HI-d = nokså ekstensivt hevdpreg.

Tilstandsvariabler	Bevaringsmål	Overvåkingsmetode	Tilstandsklasse	Aktuelle tiltak
Areal/arealbruk				
Semi-naturlig eng med god hevd (hevdintensitet HI = c eller d, dvs. ekstensivt hevdpreg)	Arealet av semi-naturlig eng med ekstensivt hevdpreg opprettholdes og helst økes ut over referansetilstanden i 2009, jf. avgrensningen av lok. 3 i Larsen (2009).	Fjernanalyse ved bruk av flybilder med god oppløsning hvert 5. år, kombinert med oppgaver over antall dyr og dyreslag som slippes på kveet.	<u>God</u> : Arealet av semi-naturlig eng med ekstensivt hevdpreg har økt sammenliknet med referansetilstanden. <u>Middels</u> : Arealet av kulturmarkseng med ekstensivt hevdpreg er stabilt eller har blitt redusert med inntil 10 %	Øke beitetrykket på kveet, og prioritere beite med hest for å få bukt med sølvbunkedominans over tid. Fortsatt bruk av vollen under slipp og sanking samt som nødsankekve. Opprettholde godt

Tilstandsvariabler	Bevaringsmål	Overvåkingsmetode	Tilstandsklasse	Aktuelle tiltak
		Tilstandssjekk i felt hvert 10. år.	sammenliknet med referansetilstanden. <u>Dårlig</u> : Arealet av kulturmarkseng med ekstensivt hevdpreg er redusert med mer enn 10 % sammenliknet med referansetilstanden.	beitetrykk utenfor kveet. Manuell rydding av einer i området som vist i figur 29.
Diagnostiske og sjeldne arter				
Kravfulle arter i kulturlandskap <ul style="list-style-type: none"> Røddlistede beitemarksopp 	Lokaliteten skal ha forekomst av to rødlistede beitemarksopper.	Registrering i felt ca. hvert 5. år (tilpasset for å treffe en god soppesong).	<u>God</u> : To rødlistede beitemarksopper registrert. <u>Middels</u> : Èn rødlistet beitemarksopp registrert. <u>Dårlig</u> : Ingen rødlistede beitemarksopper registrert.	Som for semi-naturlig eng.

5.7.5 Nærmere beskrivelse av skjøtselstiltak

Bruk av hest, slik det ble gjort i 2022, er positivt med tanke på å få bukt med sølvbunkedominansen innen på kveet. Samtidig vil det gi en god avbeiting av engene sammen med kortvarig beite med storfe og sau i forbindelse med slipp og sanking. Det anbefales ikke å beite med sau gjennom hele sesongen, da dette gir enda mer grasdominerte enger.

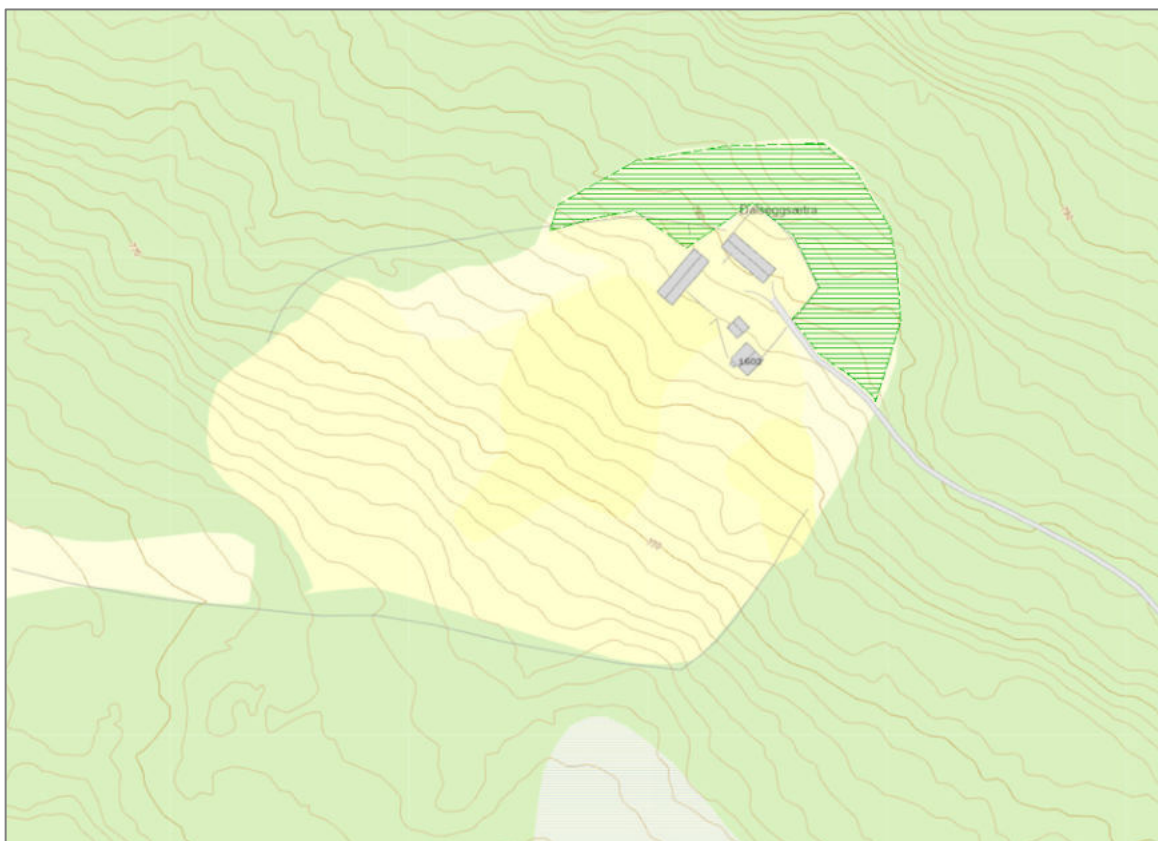
Rydding av einer ser ikke ut til å ha blitt utført etter 1960-tallet (ut fra flyfotosjekk). Det er nå viktig at dette blir gjort, og at områdene sørøst på kveet prioriteres (jf. figur 29). Det anbefales at dette gjøres manuelt og gradvis fra kantene.

Figur 28. Areal på Nysteig som anbefales ryddet for einer i første omgang.

5.8 Dalsegg nordre seter

Forvaltningsmyndigheten har inngått avtale om skjøtsel av med setereier, men lokaliteten ble bare overflatisk undersøkt i 2022. Det ble da notert at vollen var dominert av sølvbunke, men hadde noe rikere og mer interessant flora i vestre deler, hvor det var fukteng/beitemyr. I Naturbase ligger det kun en lokalt viktig naturbeitemark utenfor inngjerdet areal (i nord, se figur 30). Effektene av skjøtselstiltak vil bli vurdert ved en seinere kartlegging.

Figur 30. Naturbaselokaliteten Dalseggsætra (Miljødirektoratet 2022).

6 KILDER

Artsdatabanken 2021. Norsk rødliste for arter 2021. Hentet 25.10.2022 fra <https://www.artsdatabanken.no/lister/rodlisteforarter/2021/>

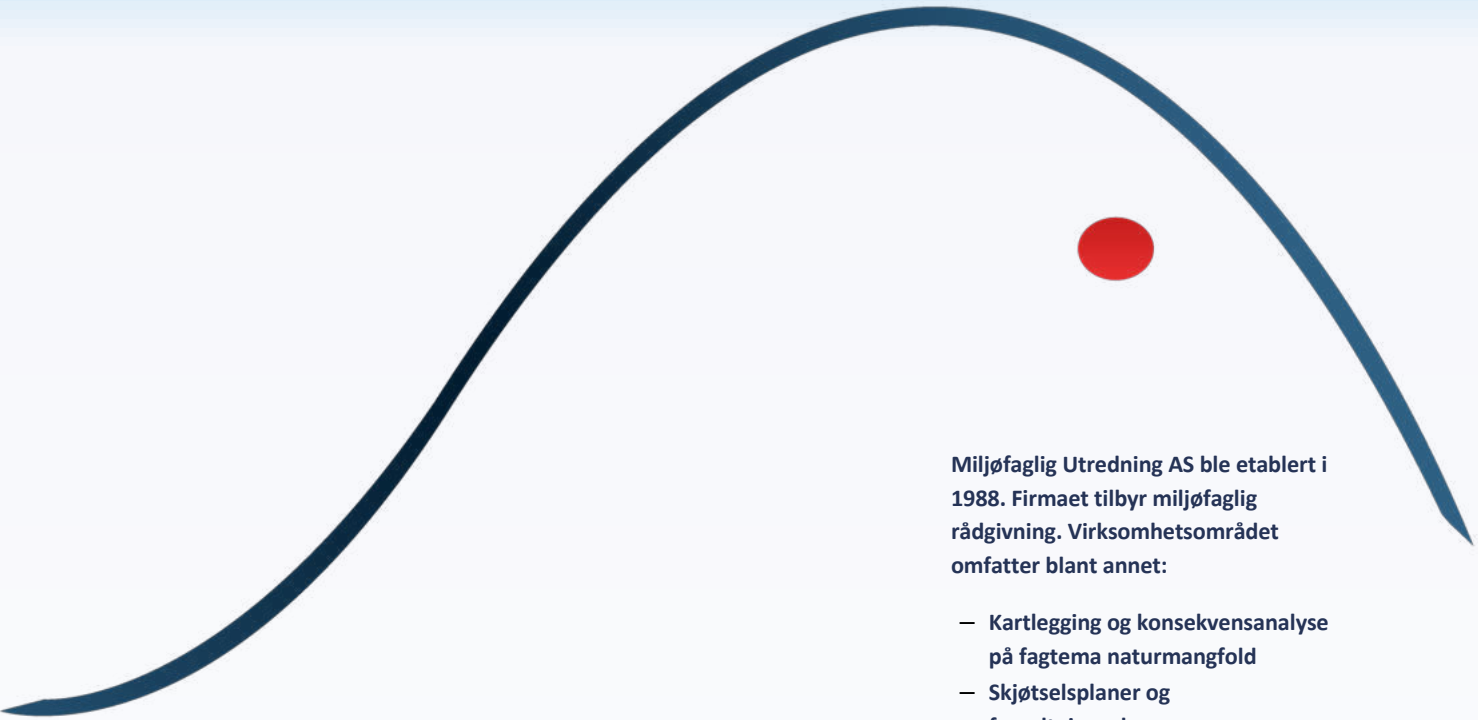
Enzensberger, T. 2015. Biologiske verdier i kulturlandskap i Ringebu og Sør-Fron kommuner. Registreringer 2008-2014. Rapport VTE 2-2015.

Gaarder, G. & Jordal, J. B. 1996. Botaniske undersøkelser av kulturlandskap i Grimsdalen, Dovre, Dalsida i Lesja, Frydalen i Nord-Fron, og av barskog i Formolia og Uladalen i Sel, Oppland fylke. Miljøfaglig Utredning Rapport 1996-13: 1-78.

Larsen, B. H. 2010. Forslag til skjøtelsesplan for Frydalen landskapsvernområde i Sør-Fron, Nord-Fron og Sel kommuner. Miljøfaglig Utredning Rapport 2010-4: 1-42 + vedlegg. ISBN: 978-82-8138-323-4.

Larsen, B. H. 2016. Kartlegging av rødlistearter og vurderinger av skjøtselstiltak i Frydalen landskapsvernområde i 2016. Miljøfaglig Utredning Notat 2016-30. 10 s. ISBN 978-82-8138-838-3.

Stensby, T. 2022. Frydalen LVO – oppsummering oppstartsmøte, 07.04.22, botanisk kartlegging 2022. Rondane-Dovre Dovre nasjonalparkstyre. Notat. 3 s.

Miljøfaglig Utredning AS ble etablert i 1988. Firmaet tilbyr miljøfaglig rådgivning. Virksomhetsområdet omfatter blant annet:

- Kartlegging og konsekvensanalyse på fagtema naturmangfold
- Skjøtselsplaner og forvaltningsplaner
- Utarbeiding av kart (illustrasjonskart og GIS)
- FoU-virksomhet
- Kurs og foredrag

Hjemmeside: www.mfu.no

Org.nr.: 984494068 MVA

Frydalen landskapsvernområde

Skjøtselstiltak og bevaringsmål for utvalgte setrer

Bjørn Harald Larsen
Miljøfaglig Utredning

Naturverdier

Naturbeitemark (semi-naturlig eng)

- ▶ Store arealer på de fleste sætrene, særlig viktige enger på Øyasætra og Kjæstadsætra)

Hagemark

- ▶ Mindre arealer på Byrsætra og Gammelsteig

Slåttemark

- ▶ Gammel slåttemark som nå beites. Enger som nå slås er gjødslet eller tidligere gjødslet

Rødlistede eller sjeldne planter

- ▶ Høstmarinøkkel (sårbar) på Kjæstadsætra og Øyasætra
- ▶ Fjellmarinøkkel (Kjæstadsætra)

Beitemarksopp

- ▶ Mange rødlistearter registrert, bl.a. grå narremusserong (sterkt truet) på Byrsætra og Øyasætra)

Begrepsbruk

- **Bevaringsmål:** *“Bevaringsmål definerer den tilstanden en ønsker en naturkvalitet i verneområdet skal ha. Bevaringsmål skal være målbare. Det vil si at de skal presiseres gjennom mål for areal, nødvendige strukturer/prosesser og/eller forekomster av bestemte arter osv.”* (Miljødirektoratet 2008)
- **Tilstandsvariabler:** Kategorisering av de vernekvalitetene som det er ønskelig å utvikle bevaringsmål for. Kategorisering er nødvendig fordi ulike typer av kvaliteter fordrer ulike målbeskrivelser, oppfølging m.m. Tilstandsvariablene er gruppert i henhold til NiN-tilstandsvariabler (Natur i Norge).
- **Tilstandsklasse:** En tredelt kategorisering av tilstand som etter en måling eller registrering gjør det mulig å si om vernekvaliteten er opprettholdt eller har utviklet seg negativt eller positivt. Hvis vernekvaliteten har vist en negativ utvikling over tid og endt i en lavere tilstandsklasse enn ved vernetidspunktet, kan det være aktuelt å gå inn med tiltak.

Øyasætra

Naturverdier:

- Artsrike naturenger med godt beitetrykk av hest og storfe
- Tidligere funn av truede beitemarksopp og planter (høstmarinøkkel)

Bruks historie:

- Setret med ku fram til 1990 (geiteflokk beitet utagjerds)
- Nå brukt i forbindelse med slipp og sank i fedrifta til Sødorp og Kvam hesteavlslag
- Kveet har høyt beitetrykk med storfe og hest i korte perioder. Rundt setra beiter sau på utmarksbeite.

Tilstand/skjøtselsevaluering:

- Optimalt beitetrykk i 2022, samme hest/storfe ideelt
- Sølvbunkedominansen redusert
- Flatene ned mot elva fortsatt preget av tidligere gjødsling/oppgjødsling

Bevaringsmål:

- Areal av semi-naturlig eng opprettholdes eller økes fra 2009-nivå; dvs. god tilstandsklasse
- Lokaliteten skal ha forekomst av høstmarinøkkel (VU), marinøkkel og minst 5 rødlistede beitemarksopp i en god soppsesong (god tilstandsklasse; begge marinøkklene og 5 eller flere rødlistede beitemarksopp er til stede)

Tiltak:

- Ingen spesielle; fortsette beite som nå

Fryvollan/Skoesætra

Naturverdier:

- Magre, tørre og relativt artsfattige enger beitet av storfe
- Ingen spesielle artsfunn

Brukshistorie:

- Utmarksbeite fram til det ble gjerdet inn og beitet mer intensivt de siste årene (hvor mange år?)

Tilstand/skjøtselsevaluering :

- Godt beitetrykk og jevn avbeiting
- Rydding av einer med lett gravemaskin og klo har gitt godt resultat; blitt utviklet natureng

Bevaringsmål:

- Arealet av semi-naturlig eng med ekstensivt hevdpreg skal opprettholdes og helst økes ut over referansetilstanden i 2022, jf. flybilder.

Tiltak:

- Fortsatt beite med storfe
- Rydde einer i ny områder

Øygardsætra

Naturverdier:

- Moderat til godt beitede, tørre til noe friskere naturenger med svake kalkindikatorer
- Ingen spesielle artsfunn

Brukshistorie:

- Kveet hadde ikke hatt hevd siden 1970-tallet da beite ble gjenopptatt i 2017
- Beites nå av hest, sau slippes inn i perioder
- Planer om å beite med alpukka
- Einer har blitt ryddet de siste årene

Tilstand/skjøtselsevaluering :

- Beite med hest har ført til redusert dominans av sølvbunke
- Ryddingen av einer, som ser ut til å ha foregått manuelt, har gitt gode resultater – med økt beiteareal og økt areal med natureng

Bevaringsmål:

- Arealet av semi-naturlig eng med ekstensivt hevdpreg skal opprettholdes og helst økes ut over referansetilstanden i 2022, jf. flybilder.

Tiltak:

- Fortsatt beite med hest og sau, evt. alpukka
- Rydde einer i nedre, vestre del av setervollen

Kjæstadsætra

Naturverdier:

- Av de mest artsrike naturengene i Frydalen
- Høstmarinøkkel (VU) og fjellmarinøkkel funnet i 2009 (ikke gjenfunnet i 2016 og 2022)

Brukshistorie:

- Trolig har vollen hatt god hevd med ku fram til 1980-/1990-tallet, men har siden blitt beitet av sau – muligens noe mer sporadisk de siste årene
- Gamle flybilder viser at nesten hele lokaliteten var slåtteeng på 1960-tallet (unntatt de bratte og steinete bakkene nedenfor selet)

Tilstand/skjøtselsevaluering:

- Helt åpen gammel slåttemark, med mager eng i relativt god hevd
- Rydding av einer i øvre del med gravemaskin og klo har foreløpig ikke gitt noen positiv effekt. Rydningsavfallet bør tas ut av lokaliteten før det brennes.

Bevaringsmål:

- Areal av semi-naturlig eng opprettholdes eller økes fra 2009-nivå; dvs. god tilstandsklasse
- Lokaliteten skal ha forekomst av høstmarinøkkel (VU) og fjellmarinøkkel (god tilstandsklasse; begge arter til stede)

Tiltak:

- Gå over til å beite med storfe og/eller hest dersom praktisk mulig
- Rydde lauvoppslag i nedre del

Sygdard Dalseggsetra

Naturverdier:

- Ugjødset naturbeitemark i god hevd; rike sig og beitemyr på Veslekvea
- Kalkkrevende arter i beitemyra, bakkesøte (tidligere rødlistet) på Veslekvea

Brukshistorie:

- Lang historie med bruk som slåttemark og beite
- Beitet av storfe og sau med moderat beitetrykk på 2000-tallet
- Utmarksarealene beites nå av ammegeit, sau og storfe, mens sau beiter på Veslekvea under slipp og sanking.
- Den østre delen av Veslekvea ble ryddet for einer i 2000, et mindre areal ryddet på nytt i 2022 (beholdt einer som skjerm inn mot seterhusene)

Tilstand/skjøtselsevaluering:

- Godt beitetrykk på utmarksarealene, svakere beitetrykk og gjengroing mer påtakelig inne på Veslekvea
- Samlet sett positiv utvikling pga. økt beitetrykk, mer variert beite og rydding av einer
- Bevaringsmål:
- Areal av semi-naturlig eng opprettholdes eller økes fra 2009-nivå; dvs. god tilstandsklasse
- Lokaliteten skal ha forekomst av bakkesøte

Tiltak:

- Øke beitetrykket inne på Veslekvea, beite med ammegeit og storfe i en periode på forsommeren sammen med sau
- Fortsette rydding av einer, prioritere utmarksarealene

Gammelsteig

Naturverdier:

- Finnskjeuggdominert naturbeitemark i god hevd med innslag av fukteng og beitemyr
- Relativt artsrikt, og bra lokalitet for beitemarksopp, bl.a. en sårbar art

Brukshistorie:

- Gammel slåttemark
- Ryddet einer i perioden 2004-2010, med godt resultat (åpen og artsrik natureng).
- Brukt som slipp- og sankekve for sau
- Beites nå i tillegg med hest

Tilstand/skjøtselsevaluering:

- Beitetrykket er ikke hardt nok til å hindre sterk dominans av finnskjeugg
- Rydding av einer har gitt positive resultater
- Bevaringsmål:
- Areal av semi-naturlig eng opprettholdes eller økes fra 2009-nivå; dvs. god tilstandsklasse
- Lokaliteten skal ha forekomst av minst 10 arter beitemarksopp, inkludert mørkskjellet vokssopp (VU), i en god soppsesong (= god tilstandsklasse)

Tiltak:

- Øke beitetrykket med hest, fortsatt bruk under slipp og sanking
- Manuell rydding av einer ved behov

Nysteig

Naturverdier:

- Relativt artsfattig naturbeitemark, best beitetrykk utenfor kveet
- To rødlistede beitemarksopper påvist

Brukshistorie:

- Kveet har vært større, arealer som tidligere lå innenfor kveet, men nå er utenfor i nord, har i dag best hevd
- Beitet av storfe tidligere
- Sau slippes inn under sankinga, nødsankekve
- Beites nå i tillegg av hest (høst)

Tilstand/skjøtselsevaluering:

- Godt beitetrykk på utmarksarealene, svakere beitetrykk og gjengroing inne på kveet
- Kveet preget av tidligere ensidig beiting med storfe (sølvbunkedominert)
- Gjengroing med einer er et problem på store deler av kveet

Bevaringsmål:

- Areal av semi-naturlig eng opprettholdes eller økes fra 2009-nivå; dvs. god tilstandsklasse
- Lokaliteten skal ha forekomst av to rødlistede beitemarksopp i en god soppesong

Tiltak:

- Øke beitetrykket på kveet, prioritere beite med hest for å redusere sølvbunke
- Manuell rydding av einer på kveet

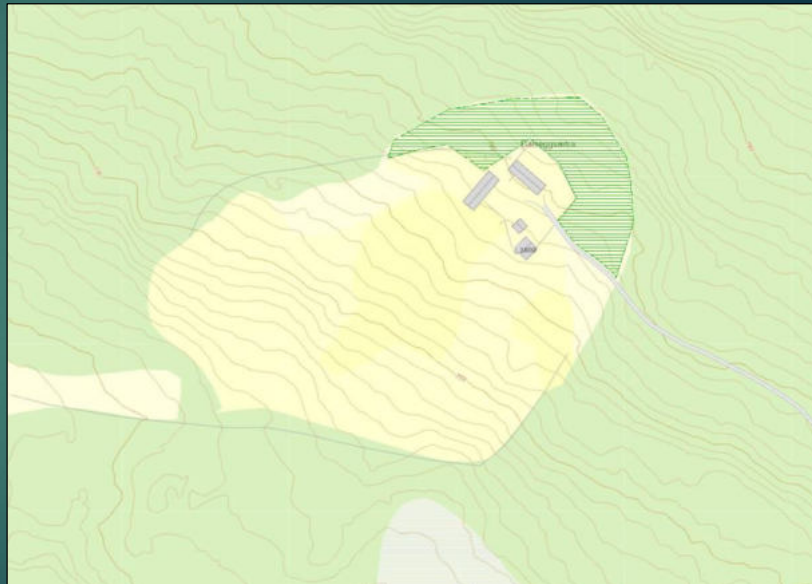
Dalsegg nordre seter

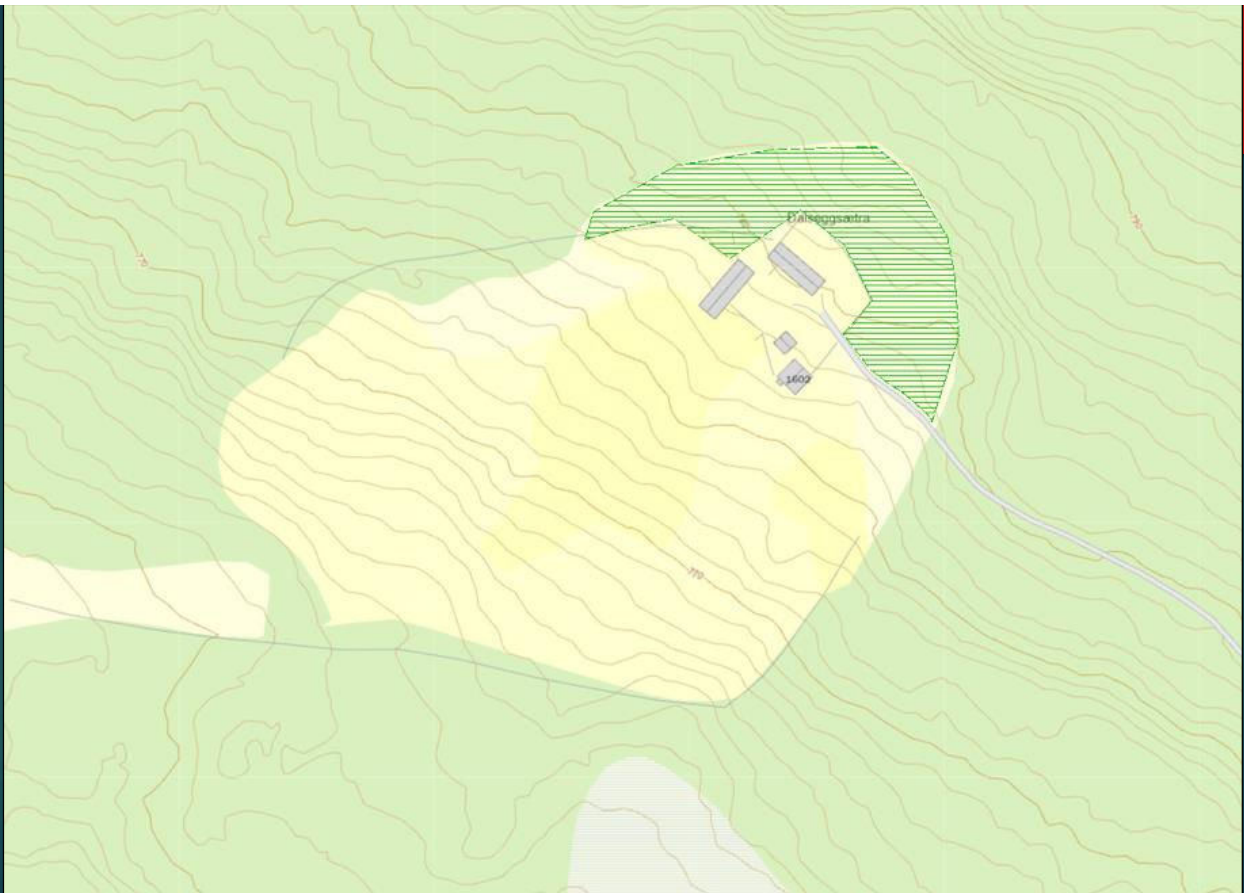
Naturverdier:

- Overflatisk undersøkt i 2022: vollen dominert av sølvbunke, noe rikere i vest med fukteng/beitemyr
- Lokalt viktig naturbeitemark utenfor gjerdet i nordøst

Tilstand/skjøtselsevaluering:

- Vurderes etter seinere kartlegging
- Avtale om skjøtsel

Arkivsaksnummer: 2020/6810-72

Saksbehandler: Trond Stensby

Dato: 08.05.2023

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	19/2023	26.05.2023

Sak - Frydalen LVO - godkjenning av skjøtselsavtale - Øygardsetra - Ellen Sofie Ødegården - Ole Fredrik Ødegården

Innstilling fra forvalter

Med hjemmel naturmangfoldloven § 47 godkjenner Rondane-Dovre nasjonalparkstyre forslaget til skjøtselsavtale med Ellen Sofie Ødegården og Ole Fredrik Ødegården, som framlagt i saken.

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

- Forslag til skjøtselsavtale med Ellen Sofie Ødegården og Ole Fredrik Ødegården
- Skjøtselsplan for utvalgte naturtypelokaliteter i Frydalen landskapsvernområde (2021)
- Larsen, B. H. 2022. Frydalen landskapsvernområde. Forslag til skjøtselstiltak og bevaringsmål for utvalgte setrer. Miljøfaglig Utredning Rapport 2022-59

Saksopplysninger

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre gjorde i samband med godkjenning av skjøtselsplan for utvalgte lokaliteter i Frydalen (**møte 01.12.21, styresak 60/2021**) bl.a. slik vedtak:

«(...) Rondane-Dovre nasjonalparkstyre vil videre legge opp til å få gjort en ny botanisk kartlegging i 2022, som grunnlag for en rullering av skjøtselsplanen i 2023.»

I saksframlegget er det videre opplyst:

«Sekretariatet gjennomførte befarings med Ødegårdens, **18.10.21**, oppsummert slik:

«(...) Setereierne må, der det er nødvendig, følge opp aktuelle planer med søknader til Rondane-Dovre nasjonalparkstyret.

Tiltak som berører annen grunneier må avklares med denne.

Sekretariatet for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre vil innstille på at det blir gjennomført en biologisk kartlegging av seterkvea på Øygardsetra i 2022.»

I rapporten «Frydalen landskapsvernområde. Forslag til skjøtselstiltak og bevaringsmål for utvalgte setrer. Miljøfaglig Utredning Rapport 2022-59» er det gitt følgende omtale av lokaliteten Øygardsætra:

«5.3.1 Naturverdier

Øygardsætra ble overflatisk undersøkt i forbindelse med registreringen av rødlistearter i Frydalen i 2016. Den ble omtalt slik: «Øygardsætra ligger innenfor delområdet, og vollen her ble også kort befart. Den var dominert av tette finnskjeuggryer, men i indre del var det veksling mellom tørre finnskjeuggpartier og frisk-fuktige høgstaudepreget eng med bla. mye hvitbladtistel. ... Øygardsætra har potensial for å utvikle artsrike enger dersom hevdten blir bedre. Det ideelle ville være å slippe storfe sammen med hest på kveet og sørge for at nedbeitingen blir god på hele arealet. Det anbefales manuell rydding av einer inne på kveet.» (Larsen 2016). I 2022 ble vollen på setra grundigere undersøkt, se beskrivelse under.

Naturgrunnlag: Berggrunnen i området består i hovedsak av sedimentære og mineralrike kambrosilurske bergarter – vesentlig fyllitt og kvartsglimmerskifer (Gaarder & Jordal 1996). Lokaliteten ligger i ei sørvestvendt li med tykke morenemasser.

Naturtyper/utforminger: Moderate til godt beitede, tørre og noe friskere naturenger. For det meste er det snakk om intermediære finnskjeugg-fjellmarikåpeenger, men stedvis kommer en svak kalkindikator som gulmaure inn. I nedre del er det fuktigere og rikere eng med høgstaudepreg. Etter NiN-systemet er det veksling mellom intermediær eng med klart hevdpreg (T32-C-4), intermediær tørreng med klart hevdpreg (T32-C-14), svakt kalkrik tørreng med klart hevdpreg (T32-C-16) og intermediær fukteng med klart hevdpreg (T32-C-9). Helt nederst går det over i beiteskog med svakt hevdpreg.

Figur 10. Vollen på Øygardsætra har blitt delvis ryddet for einer, og beites nå av hest og sau og har fått større naturkvaliteter siden siste registrering. Foto: Bjørn Harald Larsen, 25.8.2022.

Artsmangfold: Av andre arter i tørre partier kan nevnes gulaks, legeveronika, ryllik, blåklokke, seterfrytle, engfiol, tepperot, småengkall og fjelltimotei. I friskere og fuktigere eng kommer tyrihjelme, hvitbladtistel, og sølvbunke inn.

Verdivurdering: Etter kriteriene i kartlegging av naturtyper etter Miljødirektoratets instruks (Miljødirektoratet 2022) får lokaliteten høy kvalitet. Tilstand vurderes til god basert på at lokaliteten har intakt semi-naturlig mark, ekstensiv bruk og er uten fremmedarter og slitasje av betydning. Naturmangfold vurderes til moderat basert på størrelse (6 daa). Lokaliteten har få habitatspesifikke arter og ingen påviste rødlistearter (men potensialet for rødlistede beitemarksoppper er godt).

5.3.2 Brukshistorie

Kveet hadde ikke hatt hevd siden 1970-tallet da beite ble gjenopptatt i 2017. Det beites nå av hest, samtidig som sau slippes inn i perioder. Planer om å beite med alpukka foreligger også. Einer har blitt ryddet de siste årene.

5.3.3 Tilstand og skjøtsevaluering

Vollen ble vurdert å ha moderat til godt beitetrykk med hest på ettersommeren i 2022. I tillegg ble det registrert sauemøkk på vollen. Beiting med hest har gjort at sølvbunkedominansen i nedre del er i ferd med å avta. Det er viktig at hest fortsatt benyttes for å redusere sølvbunke ytterligere. Ryddingen av einer, som ser ut til å ha foregått manuelt, har gitt gode resultater – med økt beiteareal og økt areal med natureng.

Figur 11. Fortsatt er det behov for rydding av einer i den østre delen av lokaliteten. Foto: Bjørn Harald Larsen, 25.8.2022.

Figur 12. Avgrensning av naturtypelokaliteten Øygardsætra i Frydalen landskapsvernområde.

5.3.4 Bevaringsmål

Området har ikke blitt vurdert for bevaringsmål tidligere. I tabell 2 foreslås bevaringsmål og tiltak for delområdet.

Tabell 3. Bevaringsmål og tiltak for Øygardsætra i Frydalen landskapsvernområde. NiN-begrep: HI = hevdintensitet, HI-b = svært ekstensivt hevdpreg, HI-c = typisk ekstensivt hevdpreg, HI-d = nokså ekstensivt hevdpreg.

Tilstandsvariabler	Bevaringsmål	Overvåkingsmetoder	Tilstandsklasse	Aktuelle tiltak
Areal/arealbruk				
Semi-naturlig eng med god hevd (hevdintensitet HI = c-d, dvs. ekstensivt hevdpreg)	Arealet av seminaturlig eng med ekstensivt hevdpreg på setervollen skal opprettholdes og helst økes ut over referansetilstanden i 2022, jf. flybilder.	Fjernanalyse ved bruk av flybilder med god oppløsning hvert 5. år, kombinert med oppgaver over antall dyr og dyreslag som slippes på kveet. Tilstandssjekk i felt hvert 10. år.	<p><u>God:</u> Arealet av seminaturlig eng med ekstensivt hevdpreg har økt sammenliknet med referansetilstanden.</p> <p><u>Middels:</u> Arealet av kulturmarkseng med ekstensivt hevdpreg er stabilt eller har blitt redusert med inntil 10 % sammenliknet med referansetilstanden.</p> <p><u>Dårlig:</u> Arealet av kulturmarkseng med ekstensivt hevdpreg er redusert med mer enn 10 % sammenliknet med referansetilstanden.</p>	<p>Fortsette beite med hest og sau evt. alpakka.</p> <p>Fortsette å rydde einer i nedre, vestre del av setervollen, jf. figur 13.</p>

Figur 13. Areal hvor rydding av eier anbefales prioritert framover på Øygardsætra.

5.3.5 Nærmere beskrivelse av skjøtselstiltak

Fortsatt manuell rydding av eier anbefales videreført, sammen med samarbeide hest/sau, der sau ikke slippes inn før på ettersommeren/høsten. Beitetrykket var godt i 2022, og beiting på dette nivået anbefales videreført.

Skjøtselsavtale

For å stimulere til bruk og aktiv skjøtsel av Øygaardsetra har sekretariatet nå blitt enig med eierne av setra, Ellen Sofie Ødegården og Ole Fredrik Ødegården, om et forslag til skjøtselsavtale. Forslaget bygger på *Miljøfaglig Utredning Rapport 2022-59*, og er gjengitt her:

UTKAST Avtale om skjøtsel av semi-naturlig eng - Øygaardsetra, Frydalen landskapsvernområde, Nord-Fron kommune.

Mellom forvaltningsmyndigheten for Frydalen landskapsvernområde v. Rondane-Dovre nasjonalparkstyre og eier av gnr. 288 bnr. 19, i Nord-Fron kommune:

Namn	Organisasjonsnummer
Ellen Sofie Ødegården og Ole Fredrik Ødegården	923 059 598

er det inngått følgende avtale:

1 Område og formål

Avtalen gjelder skjøtsel av semi-naturlig eng, del av eiendommen gnr. 288 bnr. 19 i Nord-Fron kommune, se figur 1. Målet med skjøtselen er å ta vare på, og utvikle det biologiske mangfoldet i lokaliteten. Lokaliteten har ingen påviste rødlistearter, men potensialet for rødlistede beitemarksoppper er godt.

Skjøtselsavtalen skal sikre en langsiktig forvaltning med driftsmåter egnet til å ta vare på verdiene i naturtypelokaliteten. Målet med skjøtselen av området er nærmere omtalt i avtalen og Forslag til skjøtselstiltak og bevaringsmål for utvalgte setrer - *Miljøfaglig Utredning Rapport 2022-59*. (Larsen, B. H. 2022)

Figur 1. Avgrensning av naturtypelokaliteten Øygardsætra i Frydalen landskapsvernområde (Etter Larsen, B. H. 2022)

2 Avtaletid

Avtalen gjelder i 5 år, 2023 – 2027, med intensjon om forlenging.

3 Skjøtsel av lokaliteten

Bevaringsmål etter Miljøfaglig Utredning Rapport 2022-59:

Arealet av seminaturlig eng med ekstensivt hevdpreg på setervollen skal opprettholdes og helst økes ut over referansetilstanden i 2022, jf. flybilder.

Det skal utføres følgende tiltak i samsvar med skjøtelsplan:

- Sette i stand gjerdene rundt seterkvea, forutsetning for å få beitet arealet.
- Manuell rydding av einer videreføres.
- Sambeite hest/sau/alpukka, der sau ikke slippes inn før på ettersommeren/høsten. Beitetrykket var godt i 2022, og beiting på dette nivået anbefales videreført.

4 Godtgjøring

Godtgjøring (se tabell 1) etter denne avtalen skal tas fra midler bevilget til dette formålet over statsbudsjettet, og forvaltet gjennom bestillingsdialogen mellom forvaltningsmyndigheten for Frydalen landskapsvernområde og Miljødirektoratet/Statens Naturoppsyn. Det blir derfor tatt forbehold om tilstrekkelige bevilgninger det enkelte år. Tilskudd fra miljøvernforvaltningen og landbruksforvaltningen skal samordnes.

Tabell 1. Godtgjøring av skjøtselstiltak 2025 – 2026

Årstal	Tiltak	Sats (kr/daa)	Areal (daa)	Beite med hest/sau/alpukka (rund sum)	Sum (kr)
2023	Gjerdning		6		5000
	Beite, hest, sau, alpukka			5000	5000

	Rydding einer – manuelt, 15 timer				5000
	Ikke tilleggsforing	140	6		840
	Ikke gjødsling/kalking/sprøyting	130	6		780
	Sum 2023	-	-	-	16620
2024	Beite, hest, sau, alpakka			5000	5000
	Rydding einer – manuelt, 15 timer				5000
	Ikke tilleggsforing	140	6		840
	Ikke gjødsling/kalking/sprøyting	130	6		780
	Sum 2024	-	-	-	11620
2025	Beite, hest, sau, alpakka			10000	10000
	Ikke tilleggsforing	140	6		840
	Ikke gjødsling/kalking/sprøyting	130	6		780
	Sum 2025	-	-	-	11620
2026	Beite, hest, sau, alpakka			10000	10000
	Ikke tilleggsforing	140	6		840
	Ikke gjødsling/kalking/sprøyting	130	6		780
	Sum 2026	-	-		11620
2027	Beite, hest, sau, alpakka			10000	10000
	Ikke tilleggsforing	140	6		840
	Ikke gjødsling/kalking/sprøyting	130	6		780
	Sum 2027	-	-	-	11620

5 Rapportering og kontroll

Eier skal hvert år levere en enkel skriftlig rapport til forvaltningsmyndigheten over gjennomførte tiltak. Forvaltningsmyndigheten kan kreve at tiltaket er gjennomført og kontrollert før godtgjøring blir utbetalt.

Godtgjøringen etter denne avtalen blir forvaltet i samsvar med "Reglement for økonomistyring i staten", og Riksrevisjonen har anledning til å kontrollere at godtgjøringen blir brukt i samsvar med denne avtalen.

6 Avtalerevisjon

Avtalepartene kan ta initiativ til revidering av avtalen. Revidering kan kreves dersom:

- Det skjer endringer som vesentlig påvirker verdiene i naturtypelokaliteten.
- Bevilgningene over statsbudsjettet blir vesentlig endret.

Avtalen skal revideres ved fornying etter fem år.

7 Mislighold

Ved vesentlig mislighold kan avtalen heves og tilskudd kreves tilbakebetalt. Partene kan bli enige om at misligholdet skal rettes opp innen en avtalt frist.

8 Oppsigelse m.m.

Avtalen kan sies opp med seks måneders varsel av hver av partene.

Forvaltningsmyndigheten kan bare si opp avtalen dersom det oppstår forhold knyttet til pkt. 6 og 7 i avtalen.

Avtalepartene kan også bli enige om at avtalen skal ta slutt.

Stad, dato, underskrifter

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for verneområdene til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

Verneformål – forskrift

§ 2. Formål

Formålet med opprettelsen av Frydalen landskapsvernområde er å:

- ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart,
- ta vare på leveområder for villreinstammen i Rondane og et rikt dyre- og planteliv,
- ta vare på landskapsformene.

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

§ 5. Forvaltningsplan

Forvaltningsmyndigheten kan iverksette tiltak for å fremme formålet med vernet. Det skal utarbeides en forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for oppsyn, **skjøtsel**, tilrettelegging, informasjon mv. Forvaltningsplanen skal godkjennes av Direktoratet for naturforvaltning.

Forvaltningsplan

s. 24

For å møte disse utfordringene legges følgende strategi til grunn...

- Få utarbeidet handlingsplan/skjøtelsesplan for å ivareta kulturlandskap og biologisk mangfold i Grimsdalen og Frydalen

Naturmangfoldloven

§ 36

For de deler av landskapsvernområdet der bruk er en vesentlig forutsetning for å ivareta verneformålet, skal det senest samtidig med vedtak om vern etter første ledd legges frem et utkast til plan for skjøtsel for å sikre verneformålet. Planen kan omfatte avtale om bruk av arealer, enkeltelementer og driftsformer. Planen eller avtalen kan inneholde bestemmelser om økonomisk godtgjørelse til private som bidrar til områdets skjøtsel.

§ 47.(skjøtsel av verneområder)

I verneområder etter dette kapitlet kan forvaltningsmyndigheten foreta skjøtsel og grensemerking av verneområdet. Forvaltningsmyndigheten skal, hvis mulig, inngå avtale med grunneieren om at denne utfører nærmere bestemte skjøtselstiltak. Forvaltningsmyndigheten kan også inngå avtale med interesserte organisasjoner eller andre om at disse utfører slike skjøtselstiltak.

Som skjøtsel kan foretas tiltak for å opprettholde eller oppnå den natur- eller kulturtilstanden som er formålet med vernet, herunder tiltak for å kanalisere ferdsel, fjerning av vegetasjon eller fremmede treslag og restaurering etter naturinngrep. Skjøtselstiltak som innebærer høsting av naturlige ressurser eller en vesentlig endring i naturtilstanden slik den var da vernearbeidet tok til, jf. § 42 eller § 45 første ledd, kan ikke skje etter denne paragraf.

Berører skjøtselstiltak privat eiendom eller rettigheter i verneområdet, skal eieren eller rettighetshaveren så vidt mulig varsles på forhånd.

Økonomiske fordeler ved gjennomføring av skjøtselstiltak tilfaller grunneieren eller rettighetshaveren.

Beslutninger om å iverksette skjøtselstiltak etter første og andre ledd er ikke enkeltvedtak

Utkast til plan for skjøtsel av verneområdet skal om mulig legges frem samtidig med at verneforskriften blir fastsatt.

Saken må i tillegg til vurdering etter verneforskrift og forvaltningsplan også vurderes etter naturmangfoldlovens § 7 om miljørettslige prinsipper i

§ 8 kunnskapsgrunnlag,

§ 9 føre-var prinsippet,

§ 10 samlet belastning på økosystemet,

§ 11 kostnader ved miljøforringelse bæres av tiltakshaver samt

§ 12 miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder.

Vurdering

I Skjøtselsplan for utvalgte naturtypelokaliteter i Frydalen landskapsvernområde (2021) med revidert vedlegg (2023) er Øygradsetra en lokalitet det er foreslått å gjennomføre skjøtselstiltak på. For å stimulere til bruk og aktiv skjøtsel har nasjonalparkforvaltaren derfor blitt enig med setereieren om en skjøtselsavtale over fem år som innebærer

- Beite med hest, sau, alpakka
- Ikke gjødsling/sprøyting av lokaliteten
- Rydding av einer
- Kompensasjon for restriksjoner i bruken av seterkvea.

Økonomi

I inneværende år er det avsatt kr. 150.000,- til skjøtselstiltak i Frydalen LVO. Bruken vil fordele seg slik på ulike skjøtselsavtaler:

Avtale	Beløp (kr)
Øysetra, Kitty Marie Killi Jevne	9.180,-
Gammelsteig, Karen Elise Steig	18.451,-
Nysteig, Karen Elise Steig	13.240,-
Veslekvea Eldåseter, Brit Dalseg	12.700,-
Dalsegg nordre seter, Brit Dalseg	16.345,-
Øygaardsetra, Ellen Sofie Ødegården; Ole Fredrik Ødegården	16.620,-
Forslag til avtale i prosess	18.640,-
Rydding einer Søre Eldåsetra og Fryvollan	44.824,-
SUM	150.000,-

Etter nasjonalparkforvalteren sin vurdering er avtalen i tråd med skjøtselsplanen, innenfor avsatte økonomiske rammer, og etter reglene i naturmangfoldloven om skjøtsel og avtaler med private grunneiere.

Skjøtselsavtalen bygger på et solid kunnskapsgrunnlag, og vil bidra til å ta vare på naturmangfoldet på lokaliteten, og verneverdiene i Frydalen landskapsvernområde. (jf. naturmangfoldloven §§ 8 – 12)

Konklusjon

Nasjonalparkforvalteren tilrår at forslaget til skjøtselsavtale blir godkjent.

Arkivsaksnummer: 2023/2671-6

Saksbehandler: Trond Stensby

Dato: 08.05.2023

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	20/2023	26.05.2023

Sak - Rondane NP - Myldingi NR - dispensasjon - motorferdsel - 2023 - barmark - ekstraordinære behov i forbindelse med tilsyn og sanking av sau - Bjørnhollia - Rondvassbu - Kampen og Mysusetter beitelag

Innstilling fra forvalter

Med hjemmel i naturmangfoldloven § 48, jf. verneforskriften for Rondane nasjonalpark, § 3, pkt 6.1 og Myldingi naturreservat § 3, pkt. 2 får Mysusetter og Kampen beitelag avslag på søknad om motorferdsel på vegene til Rondvassbu og Bjørnhollia.

Det følger av forarbeidene til naturmangfoldloven at den generelle dispensasjonsbestemmelsen i § 48 ikke kan anvendes for å utvide den rammen som er trukket opp i vernevedtaket.

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

Vedlegg:

- 1 Utdrag fra protokoll Sak 2023 - 33 Villreinnemnda for Rondane og Sølnekletten
- 2 Vedlegg Særutskrift 08.03.19 - Sak - Myldingi naturreservat og Rondane nasjonalpark - kjøring på vegen mellom Gammelsetra-Bjørnhollia ved sausanking - Kampen og Mysusetter beitelag

Andre dokumenter:

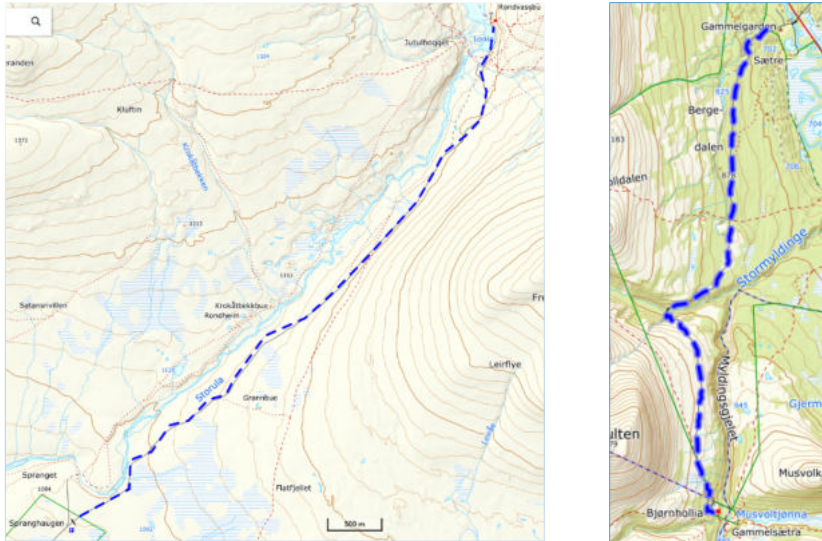
- Søknad fra Mysusetter og Kampen beitelag, datert 28.02.23.
- DNT Oslo og Omegn, uttalelse datert 08.03.23.
- Villreinnemnda for Rondane og Sølnekletten, uttalelse datert 27.04.23.

Saksopplysninger

Mysusetter og Kampen beitelag har i e-post datert 28.02.23 søkt om:

«På bakgrunn av de senere års utvikling i rovviltskader. søker Kampen og Mysusetter beitelag om kjøretillatelse til Bjørnhollia og Rondvassbu i tidsrommet August og September ved ekstraordinære behov i forbindelse med tilsyn og sanking. Med ekstraordinære behov mener vi ved mistanke om skader av rovdyr, bruk av kadaverhund eller ved sanking av

dyrene. Vi mener at beitenæringa som har lange tradisjoner i området, bør ha like stor mulighet til å benytte disse vegene som andre næringsinteresser i området. Viser og til tidligere løyve som ble gitt Mysuset og Kampen Beitelag ved Leif Ola Rønningen og Solveig Nymoen fra 2019 til 2022 og de positive erfaringene vi har høstet fra dette med å hurtig kunne komme oss langt inn i beiteområdet ved akutte situasjoner.»

Figur 1. Vegen til Rondvassbu, og vegen til Bjørnhollia.

Saken ble 07.03.23 sendt til uttalelse til:

- Villreinnemnda for Rondane og Sølnekletten
- Sel fjellstyre
- DNT Oslo og Omegn.

Vi har mottatt følgende uttalelser:

DNT Oslo og Omegn, 08.03.23:

«Jeg viser til vedlagte dokumenter om bruk av vegen DNT Oslo og Omegn har ansvaret for drift og vedlikehold av vegene inn mot Bjørnhollia og Rondvassbu. For å ta vare på vegen til Bjørnholla har vi innført brukerbetaling for alle som kjører på vegen. Det kan enten være betaling pr kr. 100 pr tur eller evt årsavgift. Vi ber derfor om at alle som gis tillatelse til å bruke denne vegen får dette som en betingelse for bruken. Det er ikke lagt til rette for parkering ved hverken Bjørnhollia eller Rondvassbu, og det er fint om det gis beskjed til de som kjøretillatelse om dette.»

Villreinnemnda for Rondane og Sølnekletten, 27.04.23

«Vedtak

Villreinnemnda har stor forståelse for at det kan være behov for ekstraordinær motorferdsel i forbindelse med rovviltskader, og at det kan være behov for raske avklaringer i akutte situasjoner. Dette bør imidlertid løses på en annen måte enn gjennom en generell, uspesifisert dispensasjon.

Villreinnemnda mener at dette er en problemstilling som bør diskuteres i arbeidet med forvaltningsplanrevisjonen som pågår, og at det ikke åpnes for prinsipielle endringer i håndteringen av verneforskriften gjennom enkeltdispensasjoner.

Nemnda tilrår at det vurderes om det er mulig å finne enklere saksbehandlingsprosedyrer for denne typen dispensasjonssøknader, gjerne gjennom en prøveordning sommeren 2023.

Dersom revidert forvaltningsplan skulle bli mer restriktiv mht. motorferdsel, noe vi vil se som ønskelig, mener nemnda likevel at denne typen kjøring, knyttet til tradisjonelle utmarksnæring, må få høy prioritet.

Villreinnemnda er bekymret for en tilsynelatende økning i motorferdsel i Rondane. Nemnda oppfordrer nasjonalparkmyndighetene til å utarbeide en oversikt også over antall turer i området, ikke bare antall dispensasjoner.»

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for verneområdene til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

Verneformål – forskrift

Rondane nasjonalpark

§ 2 Formål

Formålet med opprettelsen av Rondane nasjonalpark er å:

- ta vare på et stort, sammenhengende og i det vesentlige urørt fjellområde,
- ta vare på et høyfjellsøkosystem med et egenartet og variert biologisk mangfold,
- ta vare på sentrale leveområder til villreinstammen i Rondane,
- sikre variasjonsbredden i naturtyper som Rondaneområdet omfatter, herunder innslag av høyereliggende bjørke- og barskog,
- bevare landskapsformer og særpregede geologiske forekomster,
- ta vare på verdifulle kulturminner.

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

§ 3 Vernebestemmelser

6. *Motorferdsel*

6.1. Motorisert ferdsel til lands og til vanns, herunder bruk av luftfartøy lavere enn 300 meter over bakken, er forbudt.

Myldingi naturreservat

§ 2 Formål

Formålet med fredningen er å bevare et særpregede landskap der kvartærgeologiske formelementer utgjør en vesentlig del av landskapets egenart.

§ 3 Vernebestemmelser

2. Motorisert ferdsel er forbudt.

Forvaltningsplan

Det er ikke gitt egne retningslinjer for kjøring på barmark i samband med ekstraordinære behov i forbindelse med tilsyn og sanking.

Naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven § 48 stiller svært strenge krav til når en dispensasjon eventuelt kan vurderes, men åpner for tiltak som «ikke strider mot verneformålet og ikke påvirker verneverdiene nevneverdig». Begge vilkår må være oppfylt. Unntak kan også vurderes

«dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig».

Dispensasjon må heller ikke nødvendigvis gis om vilkåra skulle være oppfylt. Skjønn og instruks fra overordnede myndigheter spiller også inn. Dispensasjonsregelen i § 48 kan ikke brukes for å utvide rammene gitt i vernevedtaket, men er en sikkerhetsventil som skal fange opp uforutsette eller spesielle tilfelle som ikke ble vurdert på vernetidspunktet.

Saken må i tillegg til vurdering etter verneforskrift og forvaltningsplan også vurderes etter naturmangfoldlovens § 7 om miljørettslige prinsipper i

§ 8 kunnskapsgrunnlag,

§ 9 føre-var prinsippet,

§ 10 samlet belastning på økosystemet,

§ 11 kostnader ved miljøforringelse bæres av tiltakshaver samt

§ 12 miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder.

Tidligere saksbehandling

Sekretariatet har tidligere tatt en skriftlig henvendelse til Miljødirektoratet sine jurister angående denne problemstillingen, for det nevnte beitelaget. I 2019 ble gitt en tilbakemelding som er gjengitt i styresak 6/2019, 08.0319 (kursivert tekst under er hentet fra saken styret behandlet i 2019):

«Nasjonalparkstyret gav 27.juni 2018 avslag på en flerårig dispensasjon på vegen til Bjørnhollia, og vurderte at en slik løsning krevde forskriftsendring

I etterkant av saken som var oppe i styret den 27. juni har sekretariatet tatt en henvendelse til Miljødirektoratet for å få klarhet i hvordan en best går frem for å få endret forskriftene slik at også landbruksnæringa kan bli hensyntatt i forhold til de beskrevne behovene.

Tilbakemeldingen var at direktoratet helt klart ser at det er uheldig å bruke nml § 48 på en slik type tiltak, og at det beste hadde vært en spesifikk dispensasjonshjemmel i forskriften.

De vurderer videre at det likevel er best å vente med denne type forskriftsendringer til det må gjøres andre og mer omfattende endringer i forskriftene. På denne bakgrunn legges det til grunn at en kan akseptere at det gis noen flerårige dispensasjoner etter § 48 så lenge dette er en klart avgrenset gruppe søkere/beitelag som har et legitimt og næringsmessig behov for å kjøre på veien.»

Kopi av særutskrift fra styresak 6/2019 følger vedlagt.

Presedens

I brev fra Miljødirektoratet, datert 02.03.15 heter det bl.a.:

Presedensvurderingen bør være så konkret som mulig. Presedensfaren skal være reell og ikke hypotetisk. En konkret presedensvurdering vil bidra til likebehandling og ivareta hensynet til rimelighet. Dette vil øke forståelsen for verneforvaltningen.

Vurderingen av presedensvirkninger knytter seg for det første til sannsynligheten for at lignende tiltak vil fremmes i fremtiden.

Vurdering

Verneforskriftene for Rondane nasjonalpark og Mydingi naturreservat gir at motorisert ferdsel er forbudt. Bruk av motorisert ferdsel i samband ved ekstraordinære behov i forbindelse med tilsyn og sanking, da ment ved mistanke om skader av rovdyr, bruk av

kadaverhund eller ved sanking av dyrene, er ikke nevnt som et formål som er direkte hjemlet, eller som det kan gis tillatelse til etter søknad.

Nasjonalparkforvalteren er enig i at beitenæringa som har lange tradisjoner i området, og burde ha like stor mulighet til å benytte disse vegene som andre næringsinteresser i området. Det er likevel ikke tatt hensyn til dette ved utforming av verneforskriftene. Søknaden må derfor behandles etter naturmangfoldloven § 48. Her er det søkt om en stående dispensasjon i en periode på to måneder. Dette vil være i strid med føringen om at dispensasjonsregelen i § 48 kan ikke brukes for å utvide rammene gitt i vernevedtaket, men skal være en sikkerhetsventil som skal fange opp uforutsette eller spesielle tilfelle som ikke ble vurdert på vernetidspunktet.

En slik generell dispensasjon vil også lett få presedensvirkning i lignende saker, der det blir søkt om generelle dispensasjoner for et lengere tidsrom.

Det blir ellers vist til uttalelser fra DNT Oslo og Omegn og Villreinnemnda for Rondane og Sølknkletten.

Nasjonalparkforvalteren vil derfor innstille på at søknaden får avslag. Dette er likevel ikke til hinder for at beitelaget kan søke om dispensasjon i akutt oppståtte situasjoner.

Til orientering fattet Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i styremøtet 08.03.23 følgende vedtak:

Kampen-Mysusetter beitelag får hjemmel i naturmangfoldlova, § 48, 1.ledd, dispensasjon fra motorferdselsforbudet i Myldingi naturreservat for nødvendig kjøring etter bilvegen fra Gammelgarden inn til Bjørnhollia i forbindelse med tilsyn og sanking av sau i området Musvolddalen og Illmandalen. Dispensasjon innvilges også for den innerste del av vegen som går i Rondane nasjonalpark Følgende vilkår gjelder for dispensasjonen:

- Dispensasjonen gjelder for inntil 3 turer med 1 kjørtøy årlig i forbindelse med sanking om høsten i årene 2019- 2022. Kjøringa skal skje i perioden 1.september – 1.oktober.

(...)

Kampen og Mysuster beitelag har ellers i de senere år fått dispensasjon for bruk av vegene i kortere perioder i samband med oppståtte skadesituasjoner.

Villreinnemnda for Rondane og Sølknletten

Utdrag fra PROTOKOLL MØTE 3/2023: Styremøte

2023/33 RONDANE NASJONALPARK – MOTORFERDSEL - BEITETILSYN

SAKSOPPLYSNINGER

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har mottatt søknad om dispensasjon for motorferdsel på vegene til Bjørnhollia-Rondvassbu i forbindelse med ekstraordinært behov for tilsyn med, og for sanking av sau. Søknaden er kort, og gjengis derfor i sin helhet.

«På bakgrunn av de senere års utvikling i rovviltskader, søker Kampen og Mysusetter beitelag om kjøretillatelse til Bjørnhollia og Rondvassbu i tidsrommet August og September ved ekstraordinære behov i forbindelse med tilsyn og sanking. Med ekstraordinære behov mener vi ved mistanke om skader av rovdyr, bruk av kadaverhund eller ved sanking av dyrene. Vi mener at beitenæringa som har lange tradisjoner i området, bør ha like stor mulighet til å benytte disse vegene som andre næringsinteresser i området. Viser og til tidligere løyve som ble gitt Mysusetter og Kampen Beitelag ved Leif Ola Rønningen og Solveig Nymoen fra 2019 til 2022 og de positive erfaringene vi har høstet fra dette med å hurtig kunne komme oss langt inn i beiteområdet ved akutte situasjoner».

Forholdet til Regional plan for Rondane-Sølknletten og villreinens arealbruk

Det meste av vegstrekningene ligger i nasjonalt villreinområde. Vegene og parallellestiene i området danner en barriere for villreintrekket mellom områdene nord og sør for Ula. Dette er den største

Figur 12. Vegene inn til Rondvassbu og Bjørnhollia

Alle GPSsimler 2009-2022

- Vinter (11-3)
- Vårtrekk (4)
- Kalving og oppvekst (5-6)
- Sommer (7-8)
- Jakt og brunst (9-10)

VURDERING

Det er ikke gitt noen tidsavgrensning for søknaden, dokumentasjon av skadeomfanget eller hvor mange beitebrukere dette vil kunne gjelde. Det er derfor vanskelig å vurdere søknaden.

Det gis hvert år et betydelig antall dispensasjoner for motorferdsel i Rondane, jfr. årsmelding fra nasjonalparkstyret for 2022

(https://www.nasjonalparkstyre.no/uploads/files_rondane_dovre/Arssrapporter/2022/Rondane-og-Dovre-nasjonalparker-med-tilliggende-landskapsvernomrader-og-naturreservat-arsrapport-2022.pdf). Antall dispensasjoner som gis det enkelte år vil variere noe tilfeldig, siden flere dispensasjoner er flerårige. Ser en på de siste 7 årene er det gitt i gjennomsnitt 44

dispensasjoner til motorferdsel hvert år. De siste fire årene har det vært gitt flere dispensasjoner enn dette, med en foreløpig topp på 53 dispensasjoner i 2022. Disse tallene sier ikke noe om antall turer som er kjørt, men er en indikator på at motorferdselen i Rondane er økende. Dette er bekymringsfullt. I årsrapporten fra nasjonalparkstyret fra 2021 blir dette da også påpekt: *Sekretariatet har ikke gått i dybden på disse tallene, men mener at det er viktig å følge med på utviklingen av motorferdsel i våre verneområder. Et enkelt motorisert kjøretøy behøver isolert sett ikke medføre vesentlig skade eller ulempe. Men summen av mange vil uten tvil kunne være en belastning for naturen og friluftslivet.*

Motorferdsel reguleres gjennom verneforskriften og med ytterligere retningslinjer for f.eks. dispensasjoner gjennom forvaltningsplanarbeidet. Dette er omfattende prosesser der ulike forhold veies mot hverandre. Å åpne for en generell tillatelse for ekstraordinært beitetilsyn pga. roviltskader vil være en prinsipiell endring av de avveininger som er gjort i verneplanplan- og forvaltningsplanprosessene tidligere. En slik endring bør eventuelt ikke skje gjennom en dispensasjonsbehandling, men gjennom revisjon av forvaltningsplanen.

I årsmeldingen fra nasjonalparkstyret i 2021 vises det til at «*Motorferdsel i forbindelse med skadefelling, nedsinking av beitedyr bruk av elsykkel varierer fra år til år*». (https://www.nasjonalparkstyre.no/uploads/files_rondane_dovre/Arsrapporter/2021/Rondane-og-Dovre-nasjonalparker-med-tilliggende-landskapsvernomrader-og-naturreservat-arsrapport-2021.PDF). Dette er et ytterligere moment som taler mot at det gis en generell tillatelse til motorferdsel i forbindelse med roviltskader.

Det er imidlertid stor forståelse for at det kan være behov for ekstraordinær motorferdsel i forbindelse med roviltskader, og at det kan være behov for raske avklaringer i akutte situasjoner. Dette bør imidlertid løses på en annen måte enn gjennom en generell dispensasjon.

FORSLAG TIL VEDTAK

Villreinnemnda har stor forståelse for at det kan være behov for ekstraordinær motorferdsel i forbindelse med roviltskader, og at det kan være behov for raske avklaringer i akutte situasjoner. Dette bør imidlertid løses på en annen måte enn gjennom en generell, uspesifisert dispensasjon.

Villreinnemnda mener at dette er en problemstilling som bør diskuteres i arbeidet med forvaltningsplanrevisjonen som pågår, og at det ikke åpnes for prinsipielle endringer i håndteringen av verneforskriften gjennom enkeltdispensasjoner.

Nemnda tilrår at det vurderes om det er mulig å finne enklere saksbehandlingsprosedyrer for denne typen dispensasjonssøknader, gjerne gjennom en prøveordning sommeren 2023.

Villreinnemnda er bekymret for en tilsynelatende økning i motorferdsel i Rondane. Nemnda oppfordrer nasjonalparkmyndighetene til å utarbeide en oversikt også over antall turer i området, ikke bare antall dispensasjoner.

STYRETS BEHANDLING

Det er betydelig motorferdsel i Rondane av andre brukerinteresser enn landbruket. Landbrukets behov er viktige. Følgende tilleggspunkt til vedtaket ble foreslått:

Dersom revidert forvaltningsplan skulle bli mer restriktiv mht. motorferdsel, noe vi vil se som ønskelig, mener nemnda likevel at denne typen kjøring, knyttet til tradisjonelle utmarksnæring, må få høy prioritet.

Tillegget ble enstemmig godkjent, som en utvidelse til foreslått vedtak i saksinnstillingen.

VEDTAK

Villreinnemnda har stor forståelse for at det kan være behov for ekstraordinær motorferdsel i forbindelse med roviltskader, og at det kan være behov for raske avklaringer i akutte situasjoner. Dette bør imidlertid løses på en annen måte enn gjennom en generell, uspesifisert dispensasjon.

Villreinnemnda mener at dette er en problemstilling som bør diskuteres i arbeidet med forvaltningsplanrevisjonen som pågår, og at det ikke åpnes for prinsipielle endringer i håndteringen av verneforskriften gjennom enkeltdispensasjoner.

Nemnda tilrår at det vurderes om det er mulig å finne enklere saksbehandlingsprosedyrer for denne typen dispensasjonssøknader, gjerne gjennom en prøveordning sommeren 2023.

Dersom revidert forvaltningsplan skulle bli mer restriktiv mht. motorferdsel, noe vi vil se som ønskelig, mener nemnda likevel at denne typen kjøring, knyttet til tradisjonelle utmarksnæring, må få høy prioritet.

Villreinnemnda er bekymret for en tilsynelatende økning i motorferdsel i Rondane. Nemnda oppfordrer nasjonalparkmyndighetene til å utarbeide en oversikt også over antall turer i området, ikke bare antall dispensasjoner.

Arkivsaksnummer: 2019/6496-2

Saksbehandler: Eirin Berge

Dato: 26.02.2019

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	6/2019	08.03.2019

Sak - Myldingi naturreservat og Rondane nasjonalpark - kjøring på vegen mellom Gammelsetra-Bjørnhollia ved sausanking – Kampen og Mysusetter beitelag

Innstilling fra forvalter

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i styremøte den 8.mars 2019 gjort følgende vedtak:

Kampen-Mysusetter beitelag får hjemmel i naturmangfoldlova, § 48, 1.ledd, dispensasjon fra motorferdselsforbudet i Myldingi naturreservat for nødvendig kjøring etter bilvegen fra Gammelsetra inn til Bjørnhollia i forbindelse med tilsyn og sanking av sau i området Musvolddalen og Illmandalen. Dispensasjon innvilges også for den innerste del av vegen som går i Rondane nasjonalpark

Følgende vilkår gjelder for dispensasjonen:

- Dispensasjonen gjelder for inntil 3 turer med 1 kjøretøy årlig i forbindelse med sanking om høsten i årene 2019- 2022. Kjøringa skal skje i perioden 1.september – 1.oktober.
- Statens naturoppsyn Rondane skal i forkant av transportene ha melding om når kjøring i forbindelse med sanking skal skje(Finn Bjormyr - mob. 481 13 674, e-post finn.bjormyr@miljodir.no). Det varsles også SNO ved behov for uttransport av skadde/syke dyr.
- Transporten skal begrenses til det som er strengt nødvendig.
- Vedlagt kjørebok skal fylles ut og medbringes sammen med tillatelse ved kjøring. Kopi av kjørebok skal sendes Rondane-Dovre nasjonalparkstyre etter avslutta sanking, og senest innen 1.desember hvert år. Sendes til fminpostt@fylkesmannen.no eller Rondane-Dovre nasjonalparkstyre v/ Fylkesmannen i Innlandet, Postboks 987, 2604 Lillehammer.

Det gjøres oppmerksom på at det er innført brukerbetaling på vegen mellom Gammelsetra og Bjørnhollia. Den norske turistforening Oslo og omegn (DNT OO) administrerer denne og må kontaktes for å lage avtale om bruken av vegen.

Vedtaket er gjort med hjemmel i naturmanfoldloven og verneforskrift. Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28. Frist for klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Miljødirektoratet, men sendes til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

Vedlegg:

1 Kjørebok Kampen og Mysuseter beitelag 2019-2022

--- slutt på innstilling ---

Saksprotokoll i Rondane-Dovre nasjonalparkstyre - 08.03.2019

Styreleder innledet om saken. Sekretariatet gikk igjennom tidligere saksgang og henvendelse til Miljødirektoratet.

Sekretariatet bad styret avklare om andre typer saker som gjelder beitenæring og kjøring på veien mellom Gammelseter – Bjørnhollia for sanking av dyr som har tilsvarende rammer som foreliggende sak kan etter dette behandles delegert, noe styret bekreftet.

Vedtak

Enstemmig som innstilt.

Dokumenter i saken

- Søknad fra Leif Ola Rønningen og Solveig Nymoen datert 18.10.2018 (vedlagt)
- Vedtak i nasjonalparkstyret 27.juni 2018

Saksopplysninger

Sakens historie

Kampen-Mysuseter beitelag har beiteområder blant annet i Illmandalen og Musvoldalen. To ganger i 2017 ble det gitt dispensasjon til å kjøre på vegen fra Gammelsetra til Bjørnhollia for å hente sau som hadde kommet på avveie. I april 2018 søkte Kampen-Mysuseter om

tillatelse til kjøring til Rondvassbu og Bjørnhollia ved ekstraordinære behov i forbindelse med tilsyn og sanking. Ekstraordinære behov ble preisisert å være ved mistanke om skader av rovdyr eller hund, eller ved sanking av dyr som har kommet på avveie, slik at det blir for krevende å sanke ved å gå tur retur til fots. I styremøte den 27.juni 2018 gav nasjonalparkstyret avslag på denne søknaden, og viste til at tillatelse til slik kjøring måtte skje ved en forskriftsendring. Sekretariatet ble kontaktet av beitelaget i august 2018 da behov for å kjøre i forbindelse med ordinær sanking igjen ble et behov. Sekretariatet viste til vedtaket fra nasjonalparkstyret som sekretariatet ikke har anledning til å se bort fra.

Søknadens innhold

I oktober mottar Rondane-Dovre nasjonalparkstyre en søknad fra Kampen-Mysusetter beitelag ved Solveig Nymoen og Leif Ola Rønningen. De ønsker at styret igjen tar opp saken for prinsipiell vurdering og ber om en rausere tolkning av dispensasjonshjemmelen. Det vises til at det er i september under den ordinære sankinga de har behov for å kjøre på veien, og det sø

kes om inntil 3 turer hver høst.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for de store verneområdene i Rondaneregionen til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

Verneformål – forskrift

Omsøkte kjøring vil foregå i Rondane nasjonalpark og Myldingi naturreservat.

Formålet med opprettelsen av Rondane nasjonalpark er å:

- *ta vare på et stort, sammenhengende og i det vesentlige urørt fjellområde,*
- *ta vare på et høyfjellsøkosystem med et egenartet og variert biologisk mangfold,*
- *ta vare på sentrale leveområder til villreinstammen i Rondane,*
- *sikre variasjonsbredden i naturtyper som Rondaneområdet omfatter, herunder innslag av høyereliggende bjørke- og barskog,*
- *bevare landskapsformer og særpregede geologiske forekomster,*
- *ta vare på verdifulle kulturminner.*

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

I verneforskriftens § 3 punkt 6.1. om motorferdsel i Rondane nasjonalpark står det: *Motorisert ferdsel til lands og til vanns, herunder bruk av luftfartøy lavere enn 300 meter over bakken, er forbudt.*

I verneforskriftens § 3 punkt 6.2, bokstav b står det at *bestemmelsene i 6.1. er ikke til hinder for: Nødvendig uttransport av sjuke/skadde bufe når det er gitt melding til forvaltningsmyndigheten.*

Formålet med fredningen av Mydingi naturreservat er:

- å bevare et særpreget landskap der kvartærgeologiske formelementer utgjør en vesentlig del av landskapets egenart.

I verneforskriftens § 3 punkt 2 står det: «*Motorisert ferdsel er forbudt*».

Det er i verneforskriften hjemlet noen unntak fra dette forbudet. I § 4 punkt 4 står det blant annet at:

«Bestemmelsen i § 3 er ikke til hinder for: Motorisert ferdsel langs veien fra Gammelgården til Bjørnhollia for

- *drift av Bjørnhollia turisthytte*
- *transport/ankomst til hytter og setre for hytte- og setereiere*
- *grunneiere*
- *Den motoriserte ferdsel som er nødvendig for utøvelse av skogskjøtsel og hogst, for utkjøring av lovlig felt elg og for utkjøring av lav til videreforedling dersom dette ikke medfører varige spor i undergrunnen»*

Forvaltningsplan

Forvaltningsmyndighetene legger til grunn at veger vist på kartvedlegg 21 er å regne som bilveger i de store verneområdene i Rondane og disse har egne bestemmelser i verneforskriftene. Det fremkommer også andre traseer som er nevnt spesielt i verneforskriftene og som ikke er åpne for allmenn motorferdsel. Dette gjelder bilvegene til Rondvassbu og Bjørnhollia, kjøresporet til Peer-Gynt hytta, traktorveg mellom Haverdalsvegen og Ivarslåe, kjørespor mellom Elgvassligrenda og Elgevatnet og traktorveg mellom Hovdagrenda og Grimsdalsgruva.

Forvaltningsplanen omtaler også at vegen til Bjørnhollia går gjennom Rondane nasjonalpark: *«I vernebestemmelsen for Rondane nasjonalpark er det ingen bestemmelse for kjøring til Bjørnhollia i forbindelse med drift av turisthytta, noe som forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til når det gjelder Rondvassbu og Peer-Gynt hytta sommerstid. Selv om hoveddelen av vegen mellom Gammelgården og Bjørnhollia går i Mydingi naturreservat, går vegen også gjennom Rondane nasjonalpark flere hundre meter. Det er derfor gitt dispensasjon etter den generelle unntaksbestemmelsen (§ 4) for kjøring i forbindelse med drift av Bjørnhollia turisthytte innenfor Rondane nasjonalpark, etter søknad i tråd med forskriften for Mydingi naturreservat*

Til Bjørnhollia, Rondvassbu og Peer-Gynt hytta er det veg/trase, der hyttebetjeningen/ eierne må søke om dispensasjon for kjøring av varer, materiale og personell. I forskriftens § 6.3. g er ikke Bjørnhollia nevnt til tross for at vegen går inne i Rondane nasjonalpark flere hundre meter. Bjørnhollia burde derfor tilføyes under § 6.3.g i verneforskriften for Rondane nasjonalpark.»

Naturmangfoldloven

Verneforskriftene har ikke noe spesifisert unntak for kjøring på veien i forbindelse med sanking av beitedyr og dette må derfor behandles etter naturmangfoldlovens (NML) § 48 om dispensasjon fra vernevedtak.

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig. Begge vilkårene i bestemmelsens første ledd må være oppfylt for at dispensasjon skal kunne gis. Selv om vilkårene er oppfylt har en ikke krav på dispensasjon. I en eventuell dispensasjon etter første ledd skal begrunnelsen for vedtaket vise hvordan forvaltningsmyndigheten har vurdert virkningene som dispensasjonen kan få for verneverdiene, og hvilken vekt det er lagt på dette.

Søknaden må også vurderes etter naturmangfoldlovens miljørettslige prinsipper nedfelt i §§ 8-12 (kunnskapsgrunnlag, føre-var prinsippet, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforringelse bæres av tiltakshaver samt miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder), jmfør § 7.

Vurdering

Verneforskriftene for Rondane nasjonalpark og Myldingi naturreservat har ingen unntakshjemler som åpner for å tillate kjøring på veger knyttet til landbruksnæringas tilsynsplikt med beitedyr eller sanking av beitedyr fra utmarksbeite. Søker ønsker å kunne kjøre inn på veien til Bjørnhollia i forbindelse med sanking om høsten, det er søkt om inntil 3 turer hovedsakelig i september for perioden beitelagets medlemmer har beitedyr i Illmandalen og/eller Musvoldalen.

Når det av nml § 48 fremgår at forvaltningsmyndigheten *kan* gjøre unntak fra vernevedtaket, ligger det i dette at tiltakshaver ikke har krav på å få dispensasjon selv om tiltaket ikke er i strid med verneformålet og heller ikke påvirker verneverdiene. Dersom disse vilkårene er oppfylt skal det foretas en skjønsmessig vurdering av om tiltaket *bør* tillates, der fordelene for tiltakshaver veies opp mot eventuelle ulemper for naturmangfoldet. Utgangspunktet for denne vurderingen er at bestemmelsen er en sikkerhetsventil som i første rekke skal fange opp uforutsette eller spesielle tilfeller som ikke ble vurdert på vernetidspunktet. I dette ligger at lista for å gi dispensasjoner fra forbudene i verneforskriften bør ligge høyt.

I vurderingen skal det som et av flere momenter tas hensyn til presedenseffekten av en dispensasjon, dvs. at denne skaper en forventning om dispensasjon til næringsmessig kjøring også for andre i verneområdene. Isolert sett vurderes at omsøkt kjøring på vegen til Bjørnholla ikke vil påvirke verneverdiene nevneverdig, da det pr i dag allerede er en del kjøring på denne vegen. Kjøring på vegen til Bjørnhollia er vurdert å ikke stride mot verneformålet eller påvirke verneverdiene nevneverdig. Det har imidlertid vært en meget streng dispensasjonspraksis for turer ut over dette. Nasjonalparkstyret gav 27.juni 2018 avslag på en flerårig dispensasjon på vegen til Bjørnhollia, og vurderte at en slik løsning krevde forskriftsendring.

I etterkant av saken som var oppe i styret den 27. juni har sekretariatet tatt en henvendelse til Miljødirektoratet for å få klarhet i hvordan en best går frem for å få endret forskriftene slik at også landbruksnæringa kan bli hensyntatt i forhold til de beskrevne behovene.

Tilbakemeldingen var at direktoratet helt klart ser at det er uheldig å bruke nml § 48 på en slik type tiltak, og at det beste hadde vært en spesifikk dispensasjonshjemmel i forskriften.

De vurderer videre at det likevel er best å vente med denne type forskriftsendringer til det må gjøres andre og mer omfattende endringer i forskriftene. På denne bakgrunn legges det til grunn at en kan akseptere at det gis noen flerårige dispensasjoner etter § 48 så lenge dette er en klart avgrenset gruppe søkere/beitelag som har et legitimt og næringsmessig behov for å kjøre på veien.

Kunnskapen om verneverdiene i området er god, og det er aksept for en del ferdsel etter vegen i barmarkssesongen. Når det gjelder villrein foreligger NINA Rapport 1013, Sluttrapport fra GPS-merkeprosjektet 2009-2014 og NINA Rapport 339 fra 2008 som oppsummerer kunnskapsstatus og leveområde, samt tilhørende kart utarbeidet i forbindelse med arbeid med regional plan for villreinen i Rondane og Sølnekletten. NINA Rapport 551 utreder konflikten mellom villrein og menneskelig ferdsel i området (§ 8).

Anledning til kjøring på vegen som en del av utøvelse av næringa vil utvide rammene som er gitt i vernevedtaket. Gitt at overordnet myndighet ikke anser en forskriftsendring å være hensiktsmessig uten at det er mer omfattende endringer som skal gjøres synes det likevel som om en flerårig dispensasjon vil være den beste løsningen. At den omsøkte kjøringen vil kunne lette og effektivisere tilsyn og sanking bestrides ikke og det er også detaljert beskrevet fra søkerenes side. Krav om effektivisering er også i landbruksnæringa et tema og mange gårdbrukere har annet arbeid ved siden av. Tidsbruken kan bli derfor være en viktig faktor. Det er dyreeiernes ansvar å sørge for god dyrevelferd, blant annet ved tilsyn av dyra på utmarksbeite og nedsanking av dyra fra utmarksbeite om høsten. At kjøring inn til Bjørnholla vil gjøre sanking lettere og mindre tidkrevende er åpenbart. Det vises til at det også tidligere har vært beitedyr i Musvoldalen uten at den situasjonen som nå beskrives av Kampen-Mysusetter beitelag har vært løftet frem for forvaltningen Etter sekretariates erfaring er det først de siste 2-3 årene det har kommet søknader som synliggjør et slikt behov. Det må likevel kunne sies at beitelagets medlemmer som har sau i området har et legitimt og næringsmessig behov for å kunne bruke veien i forbindelse med sanking.

Sekretariatet har ikke vært i kontakt med den enkelte kommune, men ut fra beitelagskart og grenser gitt her i NIBIOs kartløsning Kilden, er det de 4 nevnte laga som har tilknytning til dette området. 3 av disse har tidligere fått dispensasjon fra nasjonalparkstyret til å hente sau/sanke sau ved å kjøre på veien inn til Bjørnholla

- Kampen-Mysusetter beitelag
- Østkjølen -Vuludalen beitelag
- Kvam- Sødorp hestavlslag
- Ramshytta gjeterlag

Med utgangspunkt i dette vil det være en relativt begrenset gruppe som vil måtte gis de samme vurderinger som gjøres i denne saken. Andre næringer som har behov for motorisert ferdsel på vegen fra Gammelgarden til Bjørnholla vil måtte vurderes særskilt. Når det gjelder kjøring på vegen inn til Rondavassbu er dette ikke en del av foreliggende søknad. På denne

strekningen er det også forhold som er knyttet til verneformål og verneverdier som gjør seg gjeldende og som gjør at vurderingene er anderledes.

I søknaden beskrives at det ikke er ønskelig å kjøre inn til Bjørnhollia senhøstes når det er utrygt for snø, glatt føre og risiko knyttet til ferdsel – det er september det er behov for å kjøre. Det legges derfor til grunn at behovet for kjøring er knyttet til den ordinære sankinga. Det legges også vekt på at de ulike beitelagene som har tillatelse til å kjøre, samordner sanketidspunkt slik at det kan foregå felles transport inn i området slik at antall turer holdes på et så lavt nivå som mulig

Dersom det åpnes for å gi en flerårig dispensasjon må det forutsettes at den omsøkte kjøringa er den som er nødvendig og at antall turer det blir gitt dispensasjon til vil gjelde beitelaget og at disse må disponeres slik at behovene som beskrevet blir oppfylt.

I dette ligger blant annet at det ikke kan påregnes gitt enkeltdispensasjoner til enkeltturer årlig for å hente sau på avveie – heller ikke senhøstes. At det kan oppstå situasjoner hvor dette likevel må vurderes utelukkes ikke, men det vil da bli vurdert strengere enn om det ikke hadde foreligget en flerårig dispensasjon til et gitt antall turer. Beitelaget må derfor disponere de gitte turene på en slik måte at det ikke oppstår slike situasjoner

Det vises samtidig til at Myldingi naturreservat der veien inn til Bjørnhollia turisthytte hovedsakelig ligger, ikke har unntakshjemmelen om nødvendig uttransport av syke og skadde bufe. Dersom en slik situasjon oppstår skal SNO kontaktes, og en eventuell slik transport må rapporteres særskilt i kjøreboka.

Omsøkt transport utgjør lite i forhold til ferdselen som verneforskrift for Myldingi åpner for i utgangspunktet, og en ser ikke behov for å ta i bruk føre-var-prinsippet i nml § 9. Transporten vurderes som akseptabel i forhold til økosystem-tilnærming og områdets samla belastning, jf. nml. § 10. Nml. § 11 om at kostnader ved miljøforingelse skal bæres av tiltakshaver og § 12 om miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder vurderes ikke som relevant i dette tilfellet.

Konklusjon

Etter at det er klart at en forskriftsendring vil måtte vente til det foreligger behov som er mer omfattende enn en spesifikk dispensasjonshjemmel for landbruksnæringa, tilrår sekretariatet at det gis en flerårig dispensasjon for å kjøre på vegen mellom Gammelsetra til Bjørnhollia i forbindelse med ordinær sausanking. Dispensasjonen gis med vilkår og det er vurdert at kjøringa ikke vil stride mot verneformålet eller påvirke verneverdiene nevneverdig.

ST 21/2023 Delegerte vedtak
DS 11/2023 Delegert sak - Dovre NP - Grimsdalen LVO - dispensasjon - motorferdsel - snødekt mark - Vorkinnsmåsåhuset 2023/4031 04.04.2023 00:00:00
DS 12/2023 Delegert vedtak - Dovre NP - motorferdsel snødekt mark - laushunder - Dalholen - Folldal 2023/5303 10.05.2023 00:00:00
DS 13/2023 Delegert sak - Grimsdalen LVO - dispensasjon - motorferdsel - 2023 - barmark - Haverdalsvegen - Nordre Grønnbakk tjern - Trond Wangen 2023/4738 27.04.2023 00:00:00
DS 14/2023 Delegert sak - Grimsdalen LVO - dispensasjon - motorferdsel - 2023 - barmark - frakt av proviant og ved m.m. - Grønbakktjønne - Kari Edith Hage Hegerholm 2023/4696 27.04.2023 00:00:00
DS 15/2023 Delegert sak - Rondane NP - Dovre NP - dispensasjon - motorferdsel - snødekt mark - helikopter - villreinprosjektet i Rondane i perioden 2023-2026 - NINA 2023/1889 10.02.2023 00:00:00
DS 16/2023 Delegert vedtak - Rondane NP - dispensasjon - 2023 - merking av analyseruter og uttak av små mengder plantemateriale - arealrepresentativ naturovervåking ANO - Norsk institutt for naturforskning NINA 2023/4669 27.04.2023 00:00:00
DS 17/2023 Delegert sak - Rondane NP - Dørålen LVO - dispensasjon - fast montering av saltsteinsautomater - Elgevasshøa beitelag 2023/3044 10.03.2023 00:00:00
DS 18/2023 Delegert sak . Rondane NP - Frydalen LVO - dispensasjon - motorferdsel - 2023 - snødekt mark - transport av salt, brensel og utstyr - Sødorp og Kvam Hestavlslag SA - ekstra turer 2021/4280 17.03.2023 00:00:00
DS 19/2023 Delegert sak - Rondane NP - dispensasjon - motorferdsel - 2023 - 2026 - snødekt mark - utkjøring av saltstein - Erlend Dokken 2023/3265 20.03.2023 00:00:00
DS 20/2023 Delegert sak - Rondane NP - Frydalen LVO - dispensasjon - motorferdsel - 2023 - 2026 - snødekt mark - transport til fiskebu ved fremre Vulutjønn - gbnr 28/1 - Sigrid Steig 2023/2458 27.02.2023 00:00:00
DS 21/2023 Delegert sak - Rondane NP - Frydalen LVO - tillatelse - motorferdsel - 2023 - 2026 - snødekt mark - transport til bu ved Vulutjønn - Aksel Seielstad - Jørn Lodver Dalseg - Tor Bjørke 2023/1793 08.02.2023 00:00:00
DS 22/2023 Rondane NP - Dovre NP - Grimsdalen LVO - Vesle Hjerkin LVO - dispensasjon - 2023 - bruk av hund for taksering av hønsefugl i båndtvangstiden - Dovre fjellstyre 2023/1904 17.02.2023 00:00:00
DS 23/2023 Delegert sak - Rondane NP - Frydalen LVO - alternative traseer - motorferdsel snødekt mark 2023 - kvisting av skiløyper - Rondvassbu - DNT Oslo og Omegn 2021/12779 03.02.2023 00:00:00
DS 24/2023 Delegert sak - Rondane NP - Frydalen LVO - dispensasjon - motorferdsel - befaring av alternative traseer for stikking av skiløyper og transporttrase til Rondvassbu 2023/3163 17.03.2023 00:00:00
DS 25/2023 Delegert sak - Rondane NP - Frydalen LVO - dispensasjon - motorferdsel - befaring av alternative traseer for stikking av skiløyper og transporttrase til Rondvassbu - endret dato 2023/3163 14.04.2023 00:00:00
DS 26/2023 Delegert sak - Rondane NP - dispensasjon - motorferdsel - 2023 - snødekt mark - transport av varer - Furulund - Bjørnhollia - Olav Risholt 2023/3836 30.03.2023 00:00:00
DS 27/2023 Delegert sak - avslag - Rondane NP - Grimsdalen LVO - Dørålen LVO - 71° nord - Team 2023/4179 21.04.2023 00:00:00
DS 28/2023 Delegert sak - Frydalen LVO - dispensasjon - motorferdsel - 2023 - snødekt mark - transport av materialer - oppføring av nytt uthus Luseby 46 - gbnr 344/25 2022/6601 20.02.2023 00:00:00
DS 29/2023 Delegert sak - Hemmeldalen NR - dispensasjon - motorferdsel -

Arkivsaksnummer: 2023/4179-11

Saksbehandler: Trond Stensby

Dato: 16.05.2023

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	24/2023	26.05.2023

Sak - Rondane NP - klage på avslag på søknad om bruk av drone under innspillingen av 71°nord - Team

Innstilling fra forvalter

Med hjemmel i forvaltningsloven § 33 opprettholder Rondane-Dovre nasjonalparkstyre vedtak i delegert sak, datert 21.04.23.

Den omsøkte bruken av drone er i strid med verneformålet, kan være til skade for verneverdiene og gi fare for å skape presedens i lignende saker. Vilkårene for å gi dispensasjon etter naturmangfoldloven § 48 er ikke til stede.

Saken blir sendt til Miljødirektoratet for endelig avgjørd.

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

- Søknad fra Nordisk Banijay AS, datert 20.04.23.
- Delegert sak, Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, datert 21.04.23.
- Brev med klage fra Nordisk Banijay AS, datert 12.05.23.

Saksopplysninger

Sekretariatet for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i brev datert **21.04.23** fattet delegert vedtak:

Med hjemmel i naturmangfoldloven § 48, jf. verneforskriften for Rondane nasjonalpark § 3, pkt. 7.2, og Mesætermyre naturreservat § 3, pkt.4 får Nordisk Banijay AS avslag på sin søknad om bruk av drone i Rondane nasjonalpark ved

- Dørålglopen (kartutsnitt 2)
- ved kryssing av Haverdalsåe og sørover langs Myrbekken (kartutsnitt 3)
- fra stien som krysser Grimse, til kryssing av Haverdalsåe (kartutsnitt 4)
- nord og sørvest for Rånåttjønni (kartutsnitt 5)

og

- nord i Mesætermyre naturreservat (kartutsnitt 6).

Søknaden er i strid med verneformålet for Rondane nasjonalpark og Mesætermyre NR, og vil vesentlig påvirke verneverdiene i her. En dispensasjon vil kunne skape presedens for lignende søknader, og bidra til å utvide rammene i vernevedtaket.

Nordisk Banijay har i brev datert 12.05.23 klaget på vedtaket:

«Nordisk Banijay AS søkte 20.04.23 om tillatelse til bruk av drone i utvalgte områder i Rondane Nasjonalpark, samt en liten del av Mesætermyre Naturreservat, i forbindelse med tvproduksjonen 71°nord – team.

Vi mottok avslag på hele søknaden 21.04.23, og ønsker å klage på deler av vedtaket. Klagefrist var satt til 3 uker fra vedtaket ble mottatt.

Det ble søkt om tillatelse til å bruke drone i fem spesifikke, mindre områder i Rondane Nasjonalpark. Vi ønsker å klage på ett av disse områdene:

- Dørålglopen (kartutsnitt 2)

Begrunnelse:

- Figur 8 og 9 i avslaget viser at det aktuelle området er svært lite berørt av villrein, og derfor vil vår tilstedeværelse og bruk av drone ha minimal påvirkning på villreinen. Som det også ble opplyst om i søknaden vil våre dronepiloter uansett ta hensyn til eventuelt dyreliv.
- Tidspunktet for gjennomføring er gunstig, fordi det er jakt sesong.
- Bruk av drone i dette konkrete området vil være svært lite forstyrrende for andre folk og dyr, både som følge av jakt sesong, samt at det blir filmet i svært korte intervaller. Vi ønsker panoramabilde av Dørålglopen når deltakerne går gjennom, og det vil kunne begrenses til at dronen er i lufta i maks 2 minutter. Vi anser derfor at omfanget av dronefilming i dette konkrete området, er svært liten.
- Det er ønskelig at søknaden blir behandlet i Nasjonalparkstyret, og ikke som delegert sak av en nasjonalparkforvalter. Dette fordi det kan være andre synspunkter som vil komme frem dersom flere får sagt sin mening.»

Nordisk Banijay sendte følgende søknad i e-post datert **20.04.23**:

E-post

«Vedlagt ligger søknad om bruk av drone i utvalgte områder i Rondane Nasjonalpark, samt en liten del av Mesætermyre Naturreservat, med vedlegg 1-6 (kartutsnitt).

Ønsker på samme tidspunkt å opplyse om at vi planlegger å benytte oss av drone på samme vilkår som beskrevet i søknaden, i Grimsdalen og Dårølen Landskapsvernområde. Til orientering.

Vi håper på positiv respons på hele eller deler av søknaden. Gi beskjed dersom noe er uklart eller trenger tydeligere beskrivelse.»

Søknad

«Følgende skriv inneholder en søknad om dispensasjon til å fly drone i utvalgte områder av Rondane Nasjonalpark, samt en liten del av Mesætermyre naturreservat, i forbindelse med innspillingen av 71°nord – team, produsert av Nordisk Banijay. Programmet sendes på TVNorge/Discovery+.

71°nord, i ulike varianter, er Norges lengstlevende tv-program på en og samme kanal, med kontinuerlig drift siden 1999. Konseptet går ut på at et knippe mennesker skal ta seg gjennom Norges spektakulære natur, og møte ulike hindringer på sin reise.

Høsten 2023 går vi i gang med innspillingen av sesong 3 av 71° nord – team. I den forbindelse ønsker vi å spille inn en etappe i Rondane, der deltakerne ved hjelp av ulike hjelpemidler tar seg gjennom Rondane (kartutsnitt 1). For å kunne gi seerne en best mulig opplevelse av området, og for å kunne dokumentere innholdet på den måten vi ønsker, ønsker vi å ha muligheten til å benytte oss av drone. Vi ønsker å vise frem flott norsk natur på sitt beste, og bruk av drone hever inntrykket man får av området betraktelig.

Deler av ruta vår ligger i områder der det allerede er tillatt å benytte seg av drone, så denne søknaden omhandler områder som det ikke er tillatt å bruke drone i. Det er noen av områdene som er viktigere enn andre, derfor følger en prioritert oversikt over områdene vi ønsker tillatelse til å bruke drone.

Førsteprioritet:

- Døråglupen (kartutsnitt 2)
- Ved kryssing av Haverdalsåe og sørover langs Myrbekken (kartutsnitt 3)

Andreprioritet:

- Fra stien som krysser Grimse, til kryssing av Haverdalsåe (kartutsnitt 4)
- Nord og sørvest for Rånåtjønni (kartutsnitt 5)
- Nord i Mesætermyre naturreservat (kartutsnitt 6)

Våre droneoperatører er profesjonelle og innehar nødvendige tillatelser/sertifiseringer. Dronen(e) som brukes kan tilpasses ønsker om størrelse, vekt og støy, dersom det er ønskelig.

Dronen er i lufta kun få minutter om gangen, og brukes ikke for å filme konstant. Håndholdte kameraer på bakken er det vi bruker mest, men drone er et viktig supplement.

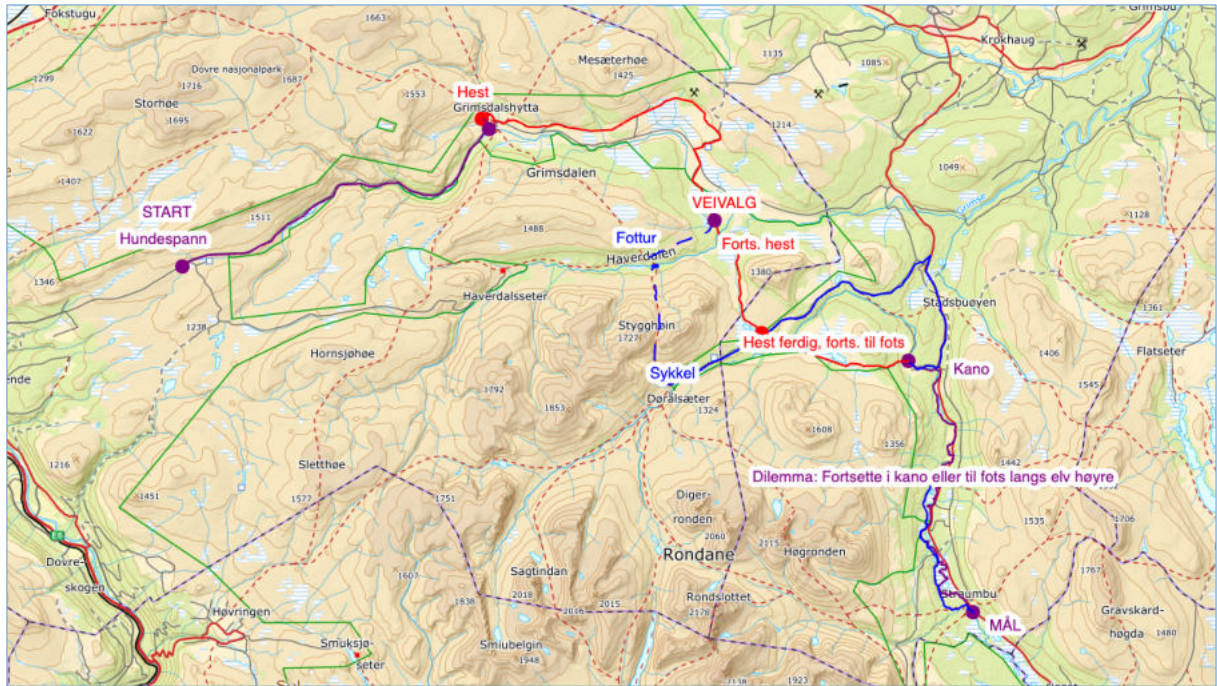
Bruk av drone medfører ikke skade på landskap, og våre droneoperatører er varsomme og tar hensyn til eventuelt dyreliv.

Vi planlegger å være i området i perioden 3.-7.september, og den aktuelle etappen vil gjennomføres over 2 dager i løpet av perioden. I utgangspunktet ønsker vi å gjennomføre denne etappen 3. og 4.september, men det kan endre seg på kort varsel mtp værvarsel for området. Vi ønsker derfor at en eventuell tillatelse kan gjelde hele perioden, og at vi kan komme tilbake til konkret plan og oppdatere nasjonalparkstyret ved endringer på kort varsel.

Dersom det er opplysninger som ikke fremgår i søknaden, som er nødvendig for å kunne ta en avgjørelse, setter vi pris på tilbakemelding på dette.

Vi håper på positivt respons og et godt samarbeid rundt innspillingen vår i området.»

Ved søknaden følger det seks ulike kartutsnitt:

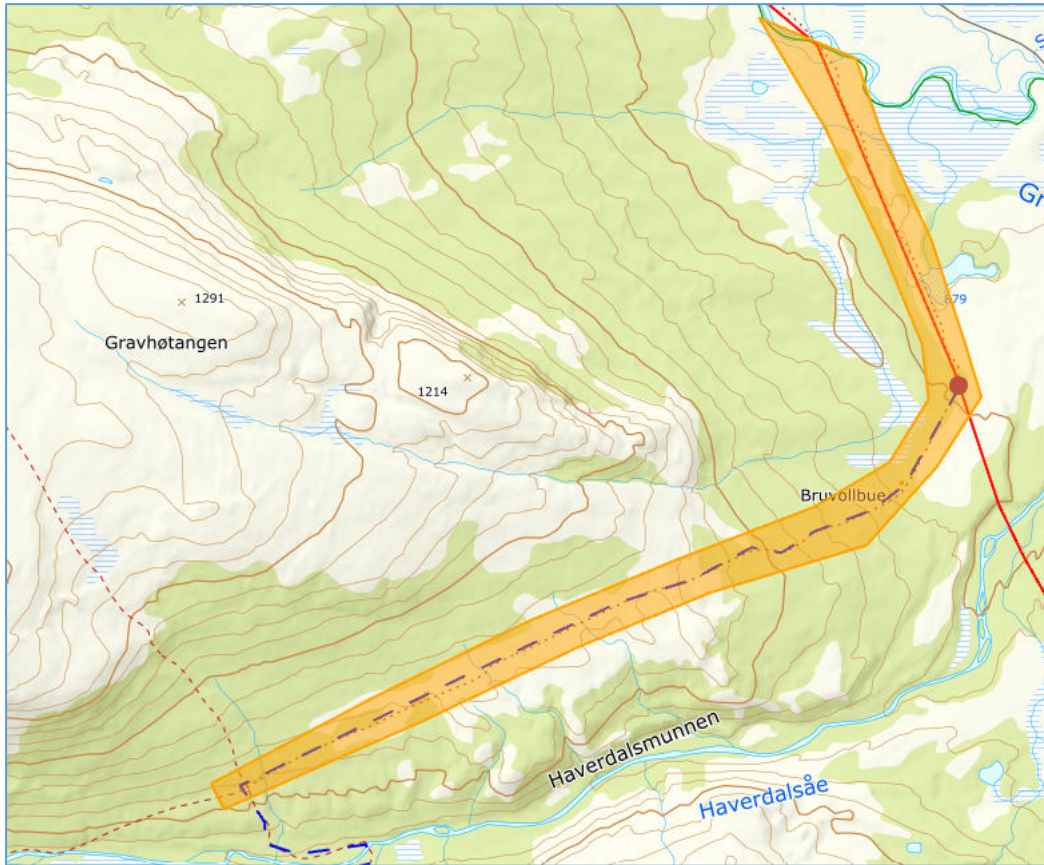
Figur 1. Kartutsnitt 1 – søknad fra Nordisk Banijay.

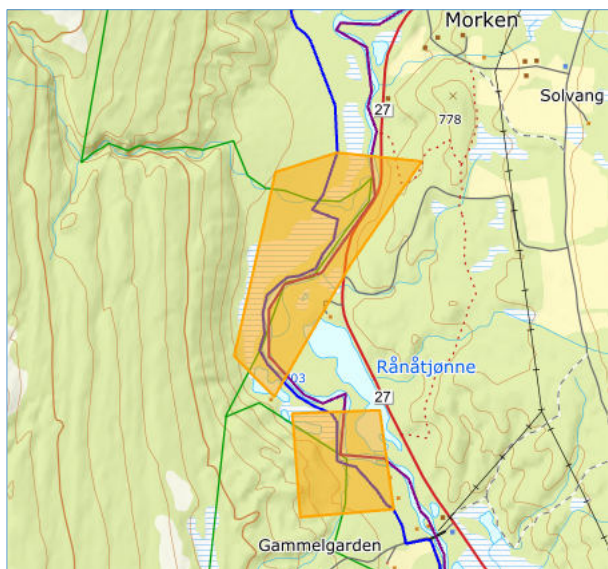
Figur 2. Kartutsnitt 2 – søknad fra Nordisk Banijay

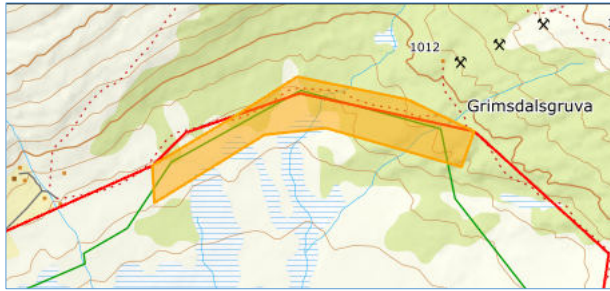
Figur 3. Kartutsnitt 3 – søknad fra Nordisk Banijay.

Figur 4. Kartutsnitt 4 – søknad fra Nordisk Banijay.

Figur 5. Kartutsnitt 5 – søknad fra Nordisk Banijay.

Figur 6. Kartutsnitt 6 – søknad fra Nordisk Banijay.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for verneområdene til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

I medhold av vedtak i Rondane-Dovre nasjonalparkstyre den 25. september 2015 er myndighet til å treffe vedtak i alle saker som gjelder søknad om tillatelse etter verneforskriftenes spesifiserte dispensasjonsbestemmelser, samt kurante saker etter naturmangfoldlovens § 48, delegert til nasjonalparkforvalter/sekretariat. Dette inkluderer eksempelvis saker som omhandler motorferdsel både på snødekt mark og barmark, organisert ferdsel, og ferdsel med hest, sykkel eller hundespenn

Verneformål – forskrift

Rondane nasjonalpark

§ 2. Formål

Formålet med opprettelsen av Rondane nasjonalpark er å:

- ta vare på et stort, sammenhengende og i det vesentlige urørt fjellområde,
- ta vare på et høyfjellsøkosystem med et egenartet og variert biologisk mangfold,
- ta vare på sentrale leveområder til villreinstammen i Rondane,
- sikre variasjonsbredden i naturtyper som Rondaneområdet omfatter, herunder innslag av høyereliggende bjørke- og barskog,
- bevare landskapsformer og særpregede geologiske forekomster,
- ta vare på verdifulle kulturminner.

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

§ 3 Vernebestemmelser

1. *Landskapet*

1.1. Området er vernet mot inngrep av enhver art, herunder ... faste og midlertidige innretninger, ... Opplistingen er ikke uttømmende.

7. *Forurensning*

...

7.2. Bruk av motor på isbor, **modellfly**, modellbåt o.l. er forbudt.

Miljødirektoratet, brev datert 06.03.09

- bruk av droner ikke regnes som motorferdsel etter motorferdselloven med forskrifter - og for verneforskrifter legger vi samme definisjon av motorferdsel til grunn som i motorferdselloven. Vi mener også at forbudet mot lavtflyging i verneområder heller ikke rammer bruken av droner.
- I nyere verneforskrifter er det for nasjonalparker og naturreservat tatt inn et uttrykkelig forbud mot bruk av droner i forskriftene. I mange eldre verneforskrifter fremkommer forbudet mot droner gjennom bestemmelser som ...forbud mot motordrevet modellfly o.l
- Ulempene og skadepotensialet med bruk av droner er vel kjent, både i forhold til friluftsliv og dyreliv. Samtidig kan bruk av droner ha stor nytteverdi, f.eks. ved bruk i naturforvaltning og ulike typer næringsvirksomhet. Dette gjelder ikke minst når bruk av droner kan redusere kjøring på barmark eller redusere bruken av fly/helikopter.
- Bruk av droner ved **skjøtsel** vil være unntatt fra forbudet i verneforskriften.
- For områder med forbud mot bruk av droner kan det både for **tamreindrift, sauenæring, oppsynsvirksomhet** mv vurderes å gi dispensasjon etter naturmangfoldloven § 48.

Forvaltningsplan

Forvaltningsplanen har ingen retningslinjer knyttet til § 3 pkt. 7.2.

Retningslinjer – Rondane NP – Dovre NP – vurdering av dronesøknader. Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, 11.10.19, styresak 34/2019.

Type søknad	Vurdering	Vilkår ved et ja/begrunnelse ved avslag
		Alltid ved dispensasjon: hensyn til verneverdier
Forskning, naturdokumentasjon	Ja, på vilkår	Styre unna sårbare områder på sårbare tider
Overvåkning for samfunnstrygghet	Ja (vilkår om ikke akutt)	Styre unna sårbare områder på sårbare tider om ikke akutt
Naturprogram, presentasjon av verneområdene	Ja, på vilkår	Styre unna sårbare områder på sårbare tider
Forvaltning av verneområdene	Ja (vilkår om ikke akutt)	Styre unna sårbare områder på sårbare tider
Landbruksformål	Ja , men på vilkår	Styre unna sårbare områder på sårbare tider
Reiselivsdestinasjon, overordnet markedsføring	Ja, på vilkår i områder der vi ønsker trafikk	Ikke markedsføre aktiviteter til sårbare tider i sårbare områder. Styre

		unna sårbare område på sårbare tider.
Nyhetsformidling/riksmedia	Ja, på vilkår	Må være en alvorlig/viktig sak av stor allmenn interesse. Styre unna sårbare områder på sårbare tider.
Enkeltbedrift lokalisert ved/i verneområdene	Nei, krav om samordna søknad for reiselivsselskap/destinasjon	Presedensvirkning, jf. nml § 10 samla belastning. Kan elgges utenom verneområder eller avgrenses til opptaksformer som ikke trenger dispensasjon
Arrangement/konkurranser, promoterings-video	Nei	Presedensvirkning, jf nml § 10 samla belastning. Kan legges utenom verneområder eller avgrenses til opptaksformer som ikke trenger dispensasjon
Aktivetsfirma turdokumentasjon for grupper	Nei	
Private turer, film for sosiale media	Nei	
Underholdningsprogram	Nei	
Spillefilm	Nei	
Reklame	Nei	

Naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven § 48 stiller svært strenge krav til når en dispensasjon eventuelt kan vurderes, men åpner for tiltak som «ikke strider mot verneformålet og ikke påvirker verneverdiene nevneverdig». Begge vilkår må være oppfylt.

Om vilkåra er oppfylt, er det likevel ikke slik at det må gis dispensasjon. Skjønn og instruksjer fra overordnede myndigheter spiller også inn. Dispensasjonsregelen i § 48 kan ikke brukes for å utvide rammene gitt i vernevedtaket, men er en sikkerhetsventil som skal fange opp uforutsette eller spesielle tilfelle som ikke ble vurdert på vernetidspunktet.

Saken må i tillegg til vurdering etter verneforskrift og forvaltningsplan også vurderes etter naturmangfoldlovens miljørettslige prinsipper i §§ 8-12 (kunnskapsgrunnlag, føre-var prinsippet, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforringelse bæres av tiltakshaver samt miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder), jmfør § 7.

Presedens

I brev fra Miljødirektorstet, datert 02.03.15 heter det bl.a.:

Presedensvurderingen bør være så konkret som mulig. Presedensfaren skal være reell og ikke hypotetisk. En konkret presedensvurdering vil bidra til likebehandling og ivareta hensynet til rimelighet. Dette vil øke forståelsen for verneforvaltningen.

Vurderingen av presedensvirkninger knytter seg for det første til sannsynligheten for at lignende tiltak vil fremmes i fremtiden.

Forvaltningsloven

§ 28 (vedtak som kan påklages, klageinstans)

Enkeltvedtak kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse i saken til det forvaltningsorgan (klageinstansen) som er nærmest overordnet det forvaltningsorgan som har truffet vedtaket (underinstansen).

(...)

§ 29 (klagefrist)

Fristen for å klage er 3 uker fra det tidspunkt underretning om vedtaket er kommet frem til vedkommende part. Skjer underretningen ved offentlig kunngjøring, begynner klagefristen å løpe fra den dag vedtaket første gang ble kunngjort.

§ 33 (saksforberedelsen i klagesak)

(...)

Underinstansen skal foreta de undersøkelser klagen gir grunn til. Den kan oppheve eller endre vedtaket dersom den finner klagen begrunnet. Dersom vilkårene for å behandle klagen ikke foreligger, skal underinstansen avvise saken, jfr. dog [§ 31](#).

Vurdering

Klagen fra Nordisk Banijay AS er rettidig framsatt, og kan tas opp til behandling.

Klager har levert et enkelt klageskriv, der det blir klaget på et forhold i det delegerte vedtaket (21.04.23):

- avslag på bruk av drone i Dørålglopen, se kartutsnitt i figur 2.

I det delegerte **vedtaket, datert 21.04.23** gjorde nasjonalparkforvalteren følgende **vurdering**:

(...)

Bruk av drone er regulert av verneforskriften for Rondane nasjonalpark, § 3 pkt. 7.2, og Mesætermyre naturreservat, § 3, pkt. 4. Det blir lagt til grunn at bruk av drone er forbudt.

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har vedtatt retningslinjer for behandling av dronesøknader, styresak 34/2019, der det bl.a. står:

Type søknad	Vurdering	Vilkår ved et ja/begrunnelse ved avslag
		Alltid ved dispensasjon: hensyn til verneverdier
Underholdningsprogram	Nei	Presedensvirkning, jf nml § 10 samla belastning. Kan legges utenom verneområder eller avgrenses til opptaksformer som ikke trenger dispensasjon.

Det er derfor ikke hjemmel eller retningslinjer som åpner for å imøtekomme søknaden.

Kunnskapsgrunnlaget om verneverdiene i dette området er godt. Når det gjelder villrein foreligger

- NINA Rapport 1013, Sluttrapport fra GPS-merkeprosjektet 2009-2014 og
- NINA Rapport 339 fra 2008 som oppsummerer kunnskapsstatus og leveområde, samt tilhørende kart utarbeidet i forbindelse med arbeid med regional plan for villreinen i Rondane og Sølnekletten.
- NINA Rapport 551 utreder konflikten mellom villrein og menneskelig ferdsel i området
- NINA Rapport 2126 Klassifisering av de ti nasjonale villreinområdene etter kvalitetsnorm for villrein. Første klassifisering – 2022.

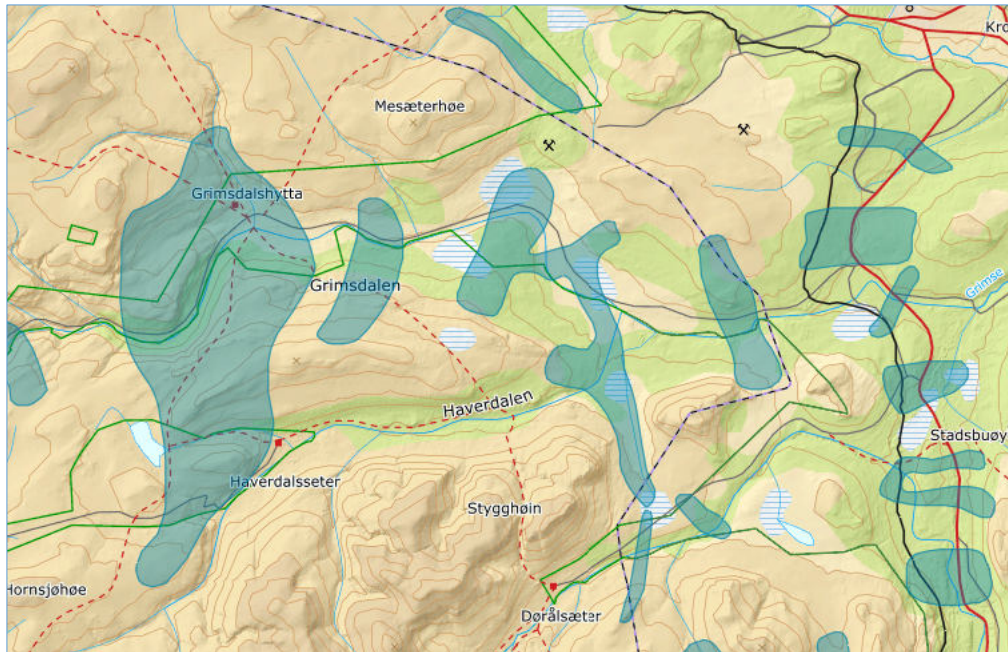
(jf. naturmangfoldloven § 8).

I figur 7 er det vist et kartutsnitt med grense for sommer- og høstbeiter for villrein i Rondane nord.

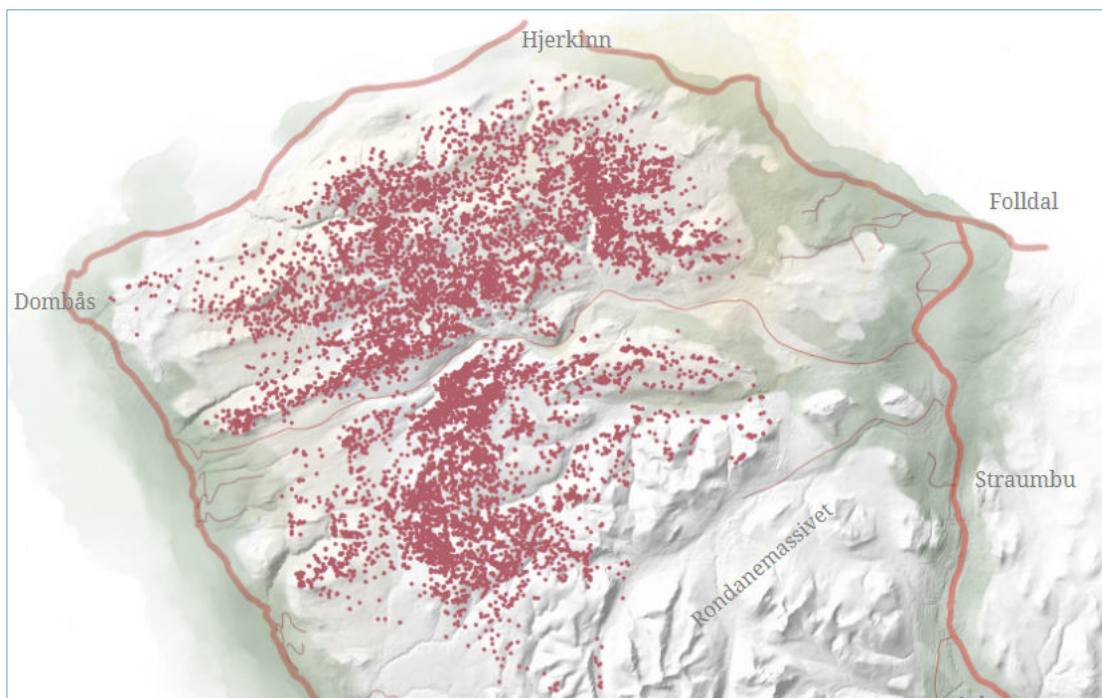
Figur 7. Sommer- og høstbeiter for villrein – kartfortelling Kunnskapsgrunnlaget for delnorm 3 i Rondane (<https://villrein.no/kvalitetsnorm/delnormtrerdane/>)

I figur 8 er det vist et kartutsnitt med trekkpassasjer for villrein i Rondane nord.

Figur 8. Trekkpassasjer for villrein – kartfortelling Kunnskapsgrunlaget for delnorm 3 i Rondane (<https://villrein.no/kvalitetsnorm/delnormtrerondane/>)

Forsøk med GPS-merkede simler viser at Rondane nasjonalpark er et viktig leveområde for villrein, se figur 9.

Figur 9. Plott som viser GPS-merka simlers arealbruk i september – november, årene 2009 - 2018. (fra villrein.no)

Aktiviteter knyttet til bruk av drone ser ut til å ha et økende omfang. På internett er det ikke uvanlig å finne filmminslag, som er filmet med drone i områder der dette opplagt er forbudt. Og det kommer meldinger fra bl.a. turgåere som opplever at det ikke sjelden blir sendt opp en drone ved attraktive turmål. Dette er bakgrunnen for at Rondane-Dovre nasjonalpark har laget egne retningslinjer for slike søknader. Ved utarbeiding av retningslinjene er det bl.a.

lagt vekt på at for typer søknader med stor presedensvirkning skal det gis avslag, slik at dispensasjonspraksis ikke bidrar til å utvide rammene gitt i vernevedtaket. Dette for å unngå en økt samlet belastning på verneverdiene, og særlig villreinens leveområde.

Den omsøkte bruken av drone er planlagt utført i viktige funksjons- og leveområder for villrein. Det finnes alternative områder for den planlagte innspillingen utenfor verneområdene med forbud mot bruk av drone.

Villreinens leveområde er en viktig del av verneformålet for Rondane nasjonalpark. For Mesætermyre naturreservat kan en særlig trekke fram «*det har stort arts mangfold, et rikt fugleliv og til dels svært rik og særpreget vegetasjon og flora*», som en viktig del av verneformålet. Den omsøkte dronebruken vil være i strid med verneformålet, og vil vesentlig påvirke verneverdiene i Rondane nasjonalpark og Mesætermyre naturreservat. (jf. naturmangfoldloven § 10).

Vilkårene for å gi dispensasjon er derfor ikke til stede, jf. naturmangfoldloven § 48.

Nedenfor er det gitt en vurdering av **begrunnelser klager har gitt i sitt klageskriv**:

Nr	Enkelte forhold tatt opp i klageskrivet	Kommentar
1	<p>Figur 8 og 9 i avslaget viser at det aktuelle området er svært lite berørt av villrein, og derfor vil vår tilstedeværelse og bruk av drone ha minimal påvirkning på villreinen. Som det også ble opplyst om i søknaden vil våre dronepiloter uansett ta hensyn til eventuelt dyreliv.</p> <p>(...)</p> <p>Bruk av drone i dette konkrete området vil være svært lite forstyrrende for andre folk og dyr, både som følge av jakt sesong, samt at det blir filmet i svært korte intervaller. Vi ønsker panoramabilde av Døråglupen når deltakerne går gjennom, og det vil kunne begrenses til at dronen er i lufta i maks 2 minutter. Vi anser derfor at omfanget av dronefilming i dette konkrete området, er svært liten.</p>	<p>Bruk av drone er i utgangspunktet forbudt, jf. verneforskriften for Rondane nasjonalpark, pkt. 7.2. Miljødirektoratet viser i sitt brev, datert 06.03.19, til noen opplagte nytteformål som det kan vurderes å gi dispensasjon for. Innspilling av underholdningsprogrammer for fjernsyn er ikke nevnt.</p> <p>Nasjonalparkstyret sine retningslinjer underbygger dette, med føringer for at det skal gis avslag på søknader der formålet er underholdning. Den omsøkte bruken av drone vurderes derfor å være i strid med verneformålet.</p> <p>Klager viser til at flygetiden blir begrenset til 2 minutter, og at området er lite brukt av villreinen, jf. figur 8 og 9.</p> <p>Nasjonalparkforvalteren vurderer at det ikke kan legges vekt på at klager mener å ha funnet et område der det er liten sjanse for å treffe på villrein. Området er leveområde for villrein, jf. figur 7, og det kan være villrein i området. Bruken av drone er i utvikling, og det er derfor viktig å ta hensyn til faren for å skape presedens i lignende saker, som ikke er knyttet til rene nytteformål. Den omsøkte bruken av drone vil derfor være til skade for verneverdiene.</p>
2	<p>Tidspunktet for gjennomføring er gunstig, fordi det er jakt sesong.</p>	<p>Det er søkt om bruk av drone i perioden for villreinjakt. Klager legger da kanskje til grunn at det uansett er en del ferdsel og forstyrrelser for villreinen.</p> <p>Nasjonalparkforvalteren kan likevel ikke se bort fra sakens prinsipielle sider når det</p>

		gjelder konflikt med verneformål, og fare for presedensvirkning. Bruken av drone vil også kunne bli en belastning i tillegg til de forstyrrelser som skjer i jaktperidoen. Det må her også tas hensyn til den samla beslutninga for økosystemet, jf. naturmangfoldloven § 10.
3	Det er ønskelig at søknaden blir behandlet i Nasjonalparkstyret, og ikke som delegert sak av en nasjonalparkforvalter. Dette fordi det kan være andre synspunkter som vil komme frem dersom flere får sagt sin mening.	Saken legges fram for nasjonalparkstyret.

Nasjonalparkforvalteren vil innstille på at klagen ikke tas til følge, fordi den omsøkte bruken av drone er i strid med verneformålet, kan være til skade for verneverdiene og gir fare for å skape presedens for lignende saker. Konsekvensen kan bli en økt samlet belastning på økosystemet. Vilkårene for å gi dispensasjon etter naturmangfoldloven § 48 er ikke til stede.